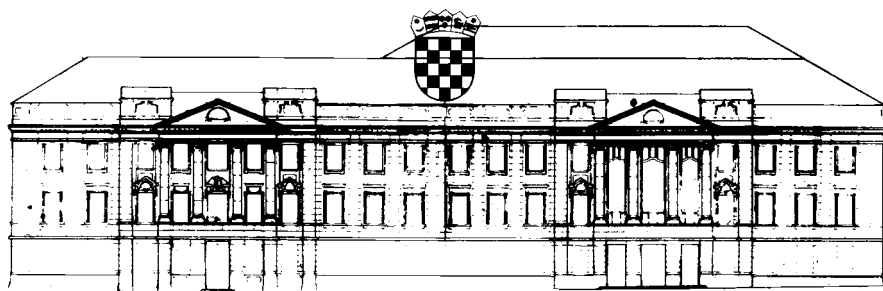

izvješća HRVATSKOGA SABORA

GODINA XIV.

BROJ 373

ZAGREB, 18. IX. 2003.

33. SJEDNICA HRVATSKOGA SABORA

ZAKON O RADU

Prisustvo građana sadorskim sjednicama

O javnosti rada Hrvatskoga sabora govori već Poslovnik Sabora Trojedne kraljevine Hrvatske, Slavonske i Dalmatinske iz 1861. godine. On propisuje: "Občinstvu je mjesto samo na galeriji" i "Jedna strana galerije svakomu odprta, druga je pričuvana onim, koji imaju ulaznice, i tu je posebno mjesto za gospođe". Svaki zastupnik mogao je dati jednu ulaznicu, a predsjednik deset.

Poslovnici iz 1875, 1896. i 1942. predviđaju dolazak građana na galeriju samo uz ulaznicu. Poslovnik Narodnog sabora Hrvatske propisuje prisustvo posjetitelja na galeriji saborske dvorane.

Poslovnik iz 1954. nema takve odredbe i spominje kao goste Sabora samo "predstavnik štampe" uz posebne iskaznice. Isto rješenje preuzima Poslovnik iz 1965, dok takav akt iz 1975. uopće ne spominje mogućnost prisustva saborskim sjednicama.

Poslovnici iz 1992, 1995. i 2002. predviđaju mogućnost pristupa sjednicama Sabora u skladu s Pravilnikom o javnosti rada i prostornim mogućnostima. Međutim, taj Pravilnik još nije donesen. Praksa je takva da se građani moraju javiti tri dana prije sjednice u Službu za odnose s javnošću i dati svoje osobne podatke, čime dobivaju pravo prisustva sjednici s desnog balkona Velike vijećnice.

Na taj balkon mogu doći i grupe posjetitelja koje dolaze u Sabor dok traje saborska sjednica i izravno pratiti dio događaja.

Ž.S.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu	3
- Konačni prijedlog Obiteljskog zakona	21
- Konačni prijedlog zakona o zaštiti tržišnog natjecanja	31
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o ravnopravnosti spolova	35
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o istospolnim zajednicama	47
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o Državnoj komisiji za kontrolu postupka javne nabave	53
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca	54
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o gradnji	59
- Izvješće Mandatno-imunitetnog povjerenstva	66
- Izbori, imenovanja i razrješenja	66
- Odgovori na zastupnička pitanja	67

PRIKAZ RADA:

- 33. SJEDNICE HRVATSKOGA SABORA ODRŽANE 11, 12, 13, 16, 17, 18, 23, 24, 26, 27. LIPNJA TE 1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 14. I 15. SRPNJA 2003.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RADU

Europska razina temeljnih ljudskih, gospodarskih i socijalnih prava

Hrvatski sabor je većinom glasova donio predloženi Zakon. Učinkoviti- ja zaštita od diskriminacije na radu, pojačana socijalna sigurnost, poboljš- an položaj sindikata, temeljne su zna- čajke ovog Zakona koji predstavlja inovaciju u hrvatskom zakonodavstvu osiguravajući modernizaciju Hrvat- ske i njenu prilagodbu načinu života i privređivanja europskih zemalja. U Zakon su integrirana temeljna ljud- ska, gospodarska i socijalna prava, te su osigurana na europskoj razini, ista- knuo je predlagatelj Vlade Republike Hrvatske.

O PRIJEDLOGU

O Prijedlogu zakona pisali smo u "IHS"-u, broj 359, na strani 3. pod naslo- vom: "Do drugog čitanja nastavak us- glašavanja socijalnih partnera". U nastav- ku donosimo samo razlike u odnosu na prvo čitanje.

U tom prikazu poslužili smo se uvo- dnim izlaganjem ministra rada i socijalne skrbi Davorka Vidovića.

Napomenuto je kako su mnogo bolje i preciznije dopunjena i uređena rješenja koja osiguravaju učinkovitiju zaštitu od diskriminacije na radu koju poznaju sva moderna europska zakonodavstva. Novi element predstavlja zaštita radnika koji ukažu na korupciju. Pojačana je socijal- na sigurnost i izjednačeni su uvjeti rada pri atipičnim oblicima rada s uvjetima tipičnih oblika rada. Znatno je poboljš- an položaj sindikata. Prvi put u sve nadzor-

ne odbore, bez obzira na vrstu vlasniš- tva, predviđa se uvođenje predstavnika radnika. Izjednačena su prava radnika za slučaj otkaza bez obzira na status poslo- davca.

Zakon predstavlja inovaciju u hrvatskom zakonodavstvu i osi- gurava modernizaciju Hrvatske i njenu prilagodbu načinu života i privređivanja europskih zemalja.

U Zakon su integrirana temeljna ljud- ska, gospodarska i socijalna prava, te su osigurana na europskoj razini. Sačuvana je socijalna sigurnost za ljude koji rade.

Zakon predstavlja inovaciju u hrvat- skom zakonodavstvu i osigurava moder- nizaciju Hrvatske i njenu prilagodbu načinu života i privređivanja europskih zemalja.

RADNA TIJELA

Donošenje predloženog Zakona podr- žali su **odbori: za zakonodavstvo; za gospodarstvo, razvoj i obnovu; za rad, socijalnu politiku i zdravstvo; za obi- telj, mladež i šport; za ravnopravnost spolova te za europske integracije.**

Odbor za zakonodavstvo podnio je niz amandmana. Njima se predlaže bri- sanje odredaba koje se odnose na utvr- đivanje diskriminacije budući da je to

utvrđeno Ustavom. Zatim se određuje da rok u kojem poslodavci moraju uskladi- ti pravilnike s ovim Zakonom bude šest mjeseci od dana njegova stupanja na snagu. Ostale izmjene su u svrhu uskla- đivanja izričaja te nomotehničkog uređe- nja teksta.

Amandman je podnio i **Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** kojim bi ovaj Zakon stupio na snagu osam dana nakon objave u "Narodnim novinama" osim odredaba koje govore o otkaznim rokovima i otpreminama. One bi se pri- mjenjivale od 1. siječnja 2004. godine.

RASPRAVA

Uvodno je govorio ministar rada i soci- jalne skrbi, a njegovim izlaganjem poslu- žili smo se prilikom prikazivanja izmjena u odnosu na prvo čitanje Zakona o izmje- nama i dopunama Zakona o radu.

Zakon se ne može primjenjivati od 1. srpnja ove godine

Potom je u ime Odbora za rad, socijal- nu politiku i zdravstvo govorila njegova predsjednica **Snježana Biga-Friganović**. Napomenula je kako je nesumnjivo da će se primjenom ovog Zakona postići kom- promis između prilagodljivosti tržišta rada i sigurnosti radnog mjesta što dugo- ročno donosi korist radnicima i poslo- dalcima pa i nacionalnom gospodarstvu u cjelini. O primjedbi, navela je mišljenje predstavnika sindikata da bi malog poslo-

davca trebalo odrediti s najviše deset zaposlenih, dok je za primjene odredaba glede otpremnina i otkazne rokove predložena odgoda. Istaknula je i prijedlog vezan uz štrajk gdje se kaže da bi se rok u slučaju neisplate plaća skratio na 15 dana. Potom je pojasnila amandman koji podnosi Odbor rekavši da se Zakon s obzirom na vrijeme njegovog upućivanja u saborsku proceduru ne može primjenjivati od 1. srpnja ove godine.

U ime Odbora za zakonodavstvo **Mladen Godek** je ukazao na velik broj amandmana koji su mahom nomotehničke prirode. Pored toga, rekao je, Odbor smatra nužnim preispitivanje određenih rješenja. Kao prvo je to odredba koja govori o doprinosu radnika koji nisu članovi sindikata. Zatim, spriječiti mogućnost da poslodavac izbjegne izradu programa zbrinjavanja viška radnika. Odbor dalje smatra, dodao je zastupnik, kako nije moguće obvezati poslodavca na ustezanje dijela plaće radnicima koji nisu članovi sindikata. Odbor se potom nije složio ni s prijedlogom da stupanje na snagu kolektivnog ugovora ovisi o odgovoru na referendumsko pitanje koje se odnosi samo na jedan dio kolektivnog ugovora. Nije prihvatljivo ni rješenje prema kojem bi jedna šestina radnika donosila odluku, a i manje ako ne glasuju radnici koji su zaposleni na određeno vrijeme, dodao je gospodin Godek. Zamolio je zastupnike da uvažavaju ove sugestije te da ocijene jesu li zasnovane na logici. Zaključio je na kraju izlaganja kako je Odbor za zakonodavstvo odlučio jednoglasno predložiti Saboru donošenje ovog Zakona.

U ime Odbora za obitelj, mladež i šport govorila je predsjednica Odbora **Dubravka Šuica**. Napomenula je da je Odbor dvojbenim ocijenio obrazloženje kako fleksibilni oblici zapošljavanja, privremeno zapošljavanje, zapošljavanje na određeno vrijeme te različiti oblici rada izvan konvencionalnog radnog mjesta daju mogućnost pravodobnog upravljanja okolnostima i pojavama na koje je nužno brzo i učinkovito reagirati. Dvojbeno je, kaže, i tvrdnja da prilagodljivost oblika rada pogoduje onima s obiteljskim obvezama i starijim ženama te da im otvara veće mogućnosti u svijetu rada. Naglasila je da povećana fleksibilnost rada podrazumijeva produljeno radno vrijeme, rad vikendom i praznicima, kao i rad u večernjim satima te je malo vjerojatno da će to pogodovati navedenim skupina-

ma radnika. Drži dalje da je trebalo dati više vremena poslodavcima i sindikatima oko usuglašavanja bitnih pitanja a tek onda trebalo je ići s ovim Zakonom. Prigovor je uputila i na članak koji govori o postupku pritužbe radnika glede spolnog uznemiravanja, rekavši kako je dvojbeno provedivost toga u praksi. Potom je u ime Odbora predložila da Zakon bude donesen.

Stav Odbora za ravnopravnost spolova iznijela je predsjednica Odbora **Milanka Opačić**. Iskazala je zadovoljstvo što je predlagatelj propisao dodatno poticanje očeva na korištenje porodnog dopusta. Dobro je također, kaže, što je imperativno normom propisana zabrana izravne i neizravne diskriminacije te da je izriječkom propisano da u slučaju spora u svezi s diskriminacijom teret dokazivanja prelazi na poslodavca. Potom je predložila da Zakon bude donesen.

Zakon neće povećati konkurentnost gospodarstva, gospodarski rast i zaustaviti nezaposlenost

Dragica Zgrebec je u ime Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu rekla da su članovi Odbora podržali donošenje ovog Zakona. Pohvalila je potom uspostavljanje ravnoteže između fleksibilizacije tržišta rada i socijalne sigurnosti. Iznijela je, međutim, kako predložene izmjene i dopune neće rezultirati povećanjem konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, većim gospodarskim rastom i rastom nezaposlenosti. Neprimjerenim je ocijenila rješenja koja se odnose na propisivanje obveze da u trgovačkim društvima u kojima je zaposleno više od 200 radnika jedan član nadzornog odbora bude predstavnik radnika. Ukazala je i na potrebu preispitivanja rješenja kojim je predloženo skraćivanje razdoblja sa 3 na 2 godine u kojem jedan od roditelja djeteta ima pravo ne raditi nakon isteka porodnog dopusta. Smatra potom neprihvatljivim rješenje o uvođenju doprinosa solidarnosti, te je istaknula i preispitivanje visine predloženih prekršajnih kazni za poslodavce.

U raspravi se, u ime Kluba zastupnika HSS-a za riječ javila **Ljubica Lalić (HSS)**. Istaknula je da će Klub podržati predložene izmjene budući da je svje-

stan koliko je teško dirati u radno zakonodavstvo u vrijeme kada se radništvo u Hrvatskoj osjeća potpuno obespravljenost. Smatra kako je teško za očekivati da će radnik u predloženim izmjenama gledati fleksibilizaciju tržišta rada u funkciji gospodarskog razvitka Republike Hrvatske. Shvaćajući osjetljivost tih promjena, dodala je zastupnica, Klub zastupnika HSS-a inzistirao je na nastavku dijaloga socijalnih partnera kako bi se iznašla rješenja koja neće biti prepreka gospodarskom razvitku Republike Hrvatske uz

Teško je dirati u radno zakonodavstvo u vrijeme kada se radništvo u Hrvatskoj osjeća potpuno obespravljenost.

zadržavanje određene socijalne zaštite koja čini temeljne elemente europskog i hrvatskog socijalnog modela. Na sindikatima i radničkim vijećima je da od poslodavaca za radnike izbore veća i šira prava od onih koja su utvrđena zakonom, pojasnila je gđa Lalić, rekavši da bi jedino tada bilo opravdano uvođenje doprinosa solidarnosti koji će morati plaćati i radnik koji nije u sindikatu. Drži da će na takav način sindikati biti značajno financijski ojačani što će stvoriti uvjete za učinkovitiju zaštitu radničkih prava. Zaključila je da Klub zastupnika HSS-a drži potrebnim ove izmjene te podržava ono što je rezultat dogovora socijalnih partnera.

Glavni razlog nezadovoljstvu je radna nesigurnost

Mišljenja sam da je Hrvatskoj potrebno novo radno zakonodavstvo, kao i drugačiji odnos između radnika, poslodavaca i Vlade, rekao je u ime Kluba zastupnika IDS-a **Damir Kajin (IDS)**. Smatra da je Hrvatskoj potreban jedan komparativni sustav radnog zakonodavstva s europskim uz to da bi nepovoljne odredbe za radnike stupile na snagu tek danom ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Iznio je potom stav da bi danas trebalo više raspravljati o gospodarskoj dimenziji hrvatskog trenutka nego o samom Zakonu o radu, jer se zavaravaju oni koji misle da će odredbe Zakona o radu potaknuti

gospodarski rast ili zapošljavanje. Glavni razlog nezadovoljstva u Hrvatskoj vidi u radnoj nesigurnosti. Ukazao je na to da je u 2002. godini 80 posto novozaposlenih bilo temeljem ugovora na određeno vrijeme. To uz stvaranje nesigurnosti utječe i na nemogućnost da se osoba sindikalno aktivira, pojasnio je zastupnik. Napomenuo je kako će prilikom glasovanja biti suzdržan ukoliko se uvaži slovenski model da se nepovoljne odredbe počnu primjenjivati od dana ulaska Hrvatske u Europsku uniju. Predložio je da se za taj datum odredi 1. siječnja 2008. godine. Još važnijim od ovog Zakona drži mirovinsku reformu. Objasnio je da se sada kao obračun za mirovinu uzima cijeli radni vijek što dovodi do pada mirovina. Ne čudi, kaže, što poslodavci traže da se ovaj Zakon donese nakon izbora, budući da je on mnogo povoljniji za radnike. Kao glavnu promjenu u odnosu na postojeći Zakon naveo je smanjenje otkaznih rokova, odnosno niže otpremnine. Stvarno smanjenje radničkih prava vidi u mirovinskoj reformi, a ne u ovom Zakonu. Zaključio je izlaganje s prijedlogom o smanjenju sankcija koje Zakon donosi.

Klub zastupnika HB-a isticao je već i prilikom prvog čitanja kako ni najkvalitetniji Zakon o radu neće polučiti dobar učinak ukoliko nema potporu u drugim zakonskim aktima, rekao je u ime Kluba zastupnika HB-a **Ivić Pašalić (HB)**. No, dodao je, Vlada se odlučila na selektivno uređivanje ove problematike na tzv. liniju manjeg otpora otklanjajući posljedice u vidu otpremnine i otkaznih rokova umjesto pravog uzroka u funkcioniranju pravnog sustava stvarajući na taj način privid konkretnog sučeljavanja s gorućim problemima. Drži kako je Konačni prijedlog izmjena i dopuna Zakona o radu očigledan pokazatelj ustupaka glede sindikata te da su naposljetku morale uvažiti činjenice kako su radnici na određeno vrijeme kreditno nesposobni i time građani drugog reda. Smatra dalje da odredbe temeljem koje se govor o radu može sklopiti samo u iznimnim slučajevima predstavlja pozitivan zaokret u stavu predlagatelja. Osvrnuo se i na proširenje odredbe o zaštiti dostojanstva radnika time što ga se štiti od otkaza u slučaju prijavljivanja sumnje u korupciju nadležnim tijelima. S druge strane, dodao je, ne regulira se zlonamjerna ili neutemeljena optužba koja može imati katastrofalne posljedice za poslovanje optu-

ženog poslodavca. Ukazao je i na to da nisu bitno izmijenjeni otkazni rokovi, ali je pohvalio njihovu kvalitetnu gradaciju te minimalni otkazni rok. Za otpremnine je rekao da su još uvijek otvorena fronta borbi socijalnih partnera, ali da su doživjeli znatnije odstupanje od radikalnog prijedloga u prvom čitanju. Istaknuo je i da su zakonski okvir dobili i doprinosi solidarnosti te pravo na štrajk. Osvrnuo je potom na obvezu Udruge poslodavaca koja je prilikom pregovaranja oko kolektivnog ugovora dužna dostaviti popis poslodavaca članova Udruge u čije ime poslodavci pregovaraju. Time se, smatra, dodatno osigurava dosljedna provedba kolektivnog ugovora dok poslodavci u tome vode još jedno dvojbeno zakonsko rješenje glede Ustava. Upitao je, mogu li ovako važni zakonski akti biti isključivo rezultat pregovaranja tri strane bez javnih rasprava i to par mjeseci uoči izbora? Očito je, kaže, da poslodavci drže da nisu ništa dobili, a isto mišljenje imaju i sindikati. Predložio je stoga da se predloženi Zakon povuče iz procedure kako bi se nastavile ozbiljne javne rasprave.

Sindikati i poslodavci moraju sami doći do rješenja

Liberalna stranka nije posve sigurna da je Vlada našla pravi put prilikom pregovaranja oko potrebe reforme radnoga prava s ostalim partnerima, rekao je u ime Kluba zastupnika LS-a dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)**. Smatra, dodao je, kako treba stvoriti jedan milje u kojem će i sindikati i poslodavci potpuno samostalno, uz logičnu potporu Ministarstva rada i socijalne skrbi kontinuiranim programima doći do pomirljivih rješenja koja će jamčiti ubrzani rast i razvoj. Drži dalje da nema alternative od međusobnog povjerenja i partnerskih odnosa između Vlade, sindikata i poslodavaca te njihove autonomije. Bez takvog odnosa nema ulaska Hrvatske u europske asocijacije i njenog opstanka na globaliziranom tržištu rada na kojem dominira nemilosrdna i bezobzirna borba za što većim profitom, konstatirao je zastupnik. Istaknuo je kako bi sadašnja Vlada mogla izgubiti naklonost birača ako hitno ne promijeni odnos prema radu, radniku i sindikatu kao instituciji. Mišljenja je da nema potrebe za treniranjem strogoće smanjujući naknade za porodilje i nezaposlene kao i miro-

vine. Upitao je i je li pogodan trenutak da se redefinira status malog poduzetnika. Ukazao je potom na 300 tisuća nezaposlenih i nerazvijeno radno sudovanje rekavši kako je pretpostaviti posljedice koje može izazvati brzopletost i nepripremljenost društva za potpuno slobodno i fleksibilno tržište radne snage. Veliko je pitanje, dodao je, i je li moguće provoditi predložene izmjene i dopune bez socijalne reforme koja bi probleme trebala barem donekle izbalansirati. Osvrnuo se na iskustva Slovenije i Mađarske te naglasio da oni nisu žurili s donošenjem ovakvih drastičnih i radikalnih promjena. Ustvrdio je da je LS sklon ideji IDS-a da se tek kada uđemo u Europsku uniju lošije strane ovog Zakona počnu primjenjivati. Konstatirao je dalje da su promjene nužne zbog nas samih, naše zajedničke budućnosti i opstanka u nemilosrdnom okruženju, a ne zbog zahtjeva MMF-a ili drugih novčarskih institucija. Predložio je definiranje statusa samozaposlenog odnosno omogućavanje da svatko može sam sebi biti poslodavac i plaćati mirovinsko, socijalni i zdravstveno osiguranje. Na taj bi se način automatski smanjila nezaposlenost, zaključio je g. Kramarić. Drži da samo dobro usuglašeni zakoni nakon šire rasprave uz sudjelovanje svih zainteresiranih i najšire demokratske javnosti mogu doći u saborsku proceduru. Zabrinjava ga Vladina bahatost, ignoriranje demokratske procedure i socijalna neosjetljivost. Konstatirao je da Hrvatskoj treba radno zakonodavstvo koje radnike neće tretirati kao šahovske figure već kao najvažniji resurs po uzoru na sve razvijene ekonomije svijeta. Smatra da bi nova zakonska rješenja trebala razvijati model radničkog dioničarstva, odnosno veći dio zaposlenih u odlučivanju a time i veću odgovornost. Zaključio je glasovanje s konstatacijom da će Klub zastupnika LS-a glasovati za donošenje predloženog Zakona samo ukoliko će se tek ulaskom u Europsku uniju početi primjenjivati rješenja koja dovode u pitanje sigurnost radnika.

Vlada je bila jedna od tri strane u pregovorima i sve što su se poslodavci i sindikati dogovorili ugradila je u ovaj Zakon, ispravila je **Milanka Opačić (SDP)**.

U ime liberalne demokracije neke stvari su nedopustive, rekao je dr.sc. **Zlatko Kramarić**, pojasnivši kako je time vrlo jasno omedio prostor.

Kupovanje sindikata, bahatost, socijalna neosjetljivost, te tretiranje radnika kao šahovskih figura je neistina, smatra mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)**.

Hrvatskoj treba radno zakonodavstvo koje radnike neće tretirati kao šahovske figure već kao najvažniji resurs po uzoru na sve razvijene ekonomije svijeta.

Netočno je da ovaj Zakon može u saborsku proceduru samo ako postigne potpunu usuglašenost jer je nemoguće usuglasiti rad i kapital, napomenula je **Dragica Zgrebec (SDP)**.

Odbacujem sve što je gospodin Kramarić imputirao Vladi, rekao je ministar rada i socijalne skrbi **Davorko Vidović**, dodavši kako mu se u trenucima činilo da gospodin Kramarić ne govori o zakonu koji je predmet ove rasprave. Istaknuo je da gospodin Pašalić prigovara Vladi što je poboljšala tekst Zakona u odnosu na prvo čitanje, kao da drži kako parlamentarizam ili javne rasprave ne bi trebalo ni biti. Pojasnio je kako je sigurnost zaposlenja jedno, a sigurnost radnog mjesta nešto sasvim drugo. Naglasio je i da mu je teško prihvatiti ocjene o bahatom odnosu Vlade prema sindikatima kad se pregovaralo 70 sati, 17 puta se sastajalo te je otvoreno i više pitanja od samog Zakona.

Ja bih molio gospodina ministra da me poštedi osjećaja, jer govorimo o ozbiljnoj stvari, napomenuo je dr.sc. **Zlatko Kramarić**. Pojasnio je da je kao liberalan demokrat cijelo vrijeme govorio o potrebi balansa između rada i kapitala.

Meni, nakon ove rasprave, nije jasno je li LS članica vladajuće koalicije ili nije, upitao je **Ante Beljo (HDZ)**.

Čestitke Vladi i nadležnom ministarstvu na uspješno obavljenom poslu

U ime Kluba zastupnika SDP-a **Snježana Biga-Friganović (SDP)** je uputila čestitke Vladi i nadležnom ministarstvu na uspješno obavljenom zahtjevnom poslu, iako je, kaže, svjesna da nije bilo lako uskladiti različite interese poslodavaca i sindikata.

Posao, dodala je, bio je u cilju poboljšanja fleksibilnosti u radnim odnosima i na tržištu zbog usklađivanja naših zakona s Europskom unijom radi očuvanja socijalne sigurnosti građana i temeljnih ljudskih prava. Ukazala je potom na novi pojam u Zakonu, a to je spolna diskriminacija kao i na propisivanje što je izravna, a što neizravna diskriminacija. Osvrnula se tada na Zakon o parničnom postupku u kojemu su skraćeni rokovi za zakazivanje ročišta glede glavnih rasprava u radnim sporovima. Drži kako će to bitno skratiti radne sporove. Značajnim je ocijenila i institut ugovora o radu na izdvojenom mjestu rada. Pozdravila je i proširenje prava na rad s polovicom radnog vremena u sklopu zaštite majčinstva kao i produženje trajanja porodnog dopusta u slučaju kada dio koristi otac. Isti stav iskazala je i spram zbrinjavanja viška radnika te poboljšanju položaja sindikata. Istaknula je potom i snažnije uređenje radničkih participacija u poduzećima, kao i rješenje oko brisanja ograničenja da se duže od tri godine ne smije sklopiti ugovor o radu s istim radnikom. Smatra da je konačni prijedlog ovog Zakona socijalno prihvatljiviji iz razloga jer je bolje uređen institut otpremnine. Na kraju izlaganja je zaključila da Klub zastupnika SDP-a podržava Izmjene i dopune Zakona o radu, a jedino na što upozorava je datum njegova stupanja na snagu.

Nije bilo lako uskladiti različite interese poslodavaca i sindikata u cilju poboljšanja fleksibilnosti u radnim odnosima i na tržištu zbog usklađivanja naših zakona s Europskom unijom radi očuvanja socijalne sigurnosti građana i temeljnih ljudskih prava.

Netočni navod ispravio je **Mario Kovač (HSL)**. Smatra da je netočno kako će izmjene Zakona o parničnom postupku skratiti radne sporove. Argumentirao je to, rekavši da nema nikakvih jamstava i sankcija ukoliko se navedeni rok prekrši. Dodao je da su i do sada svi radni sporovi imali oznaku hitnosti, a rješavali su se 6, 7 i više godina. Držim

stoga da je ovo samo predizborni manevr Vlade, zaključio je gospodin Kovač.

Zakon u treće čitanje

Vesna Škare-Ožbolt izvijestila je da Klub zastupnika DC-a traži da se predloženi zakonski tekst uputi u treće čitanje te da se donošenje novog Zakona o radu odgodi za razdoblje nakon izbora, i to iz više razloga. Ne samo zbog brojnih amandmana koje su gotovo na trećinu njegovih odredbi uložile sindikalne središnjice i Udruga poslodavaca, nego i zbog potpuno suprotstavljenih stajališta socijalnih partnera.

Donošenje novog Zakona o radu treba odgoditi za razdoblje nakon izbora. Ne samo zbog brojnih podnesenih amandmana, nego i zbog potpuno suprotstavljenih stajališta socijalnih partnera.

Kako reče, najvažnije su primjedbe koje se odnose na članke 25. (definira tzv. male poslodavce), 26. (odnosi se na zaštitu radnika od otkaza u slučaju da prijave opravdanu sumnju na korupciju), 27. (regulira otkazne rokove), 28. (propisuje visinu otpremnine); te 42 (predviđa mogućnost da radnici participiraju u nadzornim odborima trgovačkih društava). Socijalni partneri imaju dijametralno suprotna stajališta i o člancima 50. i 51. kojima se uređuju pitanja položaja i zaštite sindikalnih povjerenika i predstavnika te o članku 53. koji regulira obračun i ustezanja doprinosa solidarnosti. Isto vrijedi i za članak 58. koji se odnosi na štrajk i štrajk solidarnosti, te članke 73. - 75. koji propisuju kazne predviđene za prekršaje poslodavaca. Po mišljenju zastupnika DC-a donošenje ovog zakona bez postizanja konsenzusa o svim otvorenim pitanjima između svih socijalnih partnera je nedopustivo i danasve štetno. Naime, posljedice koje bi mogla imati loša rješenja u radnom zakonodavstvu na gospodarstvo ujedno bi značile destabiliziranje i unutarnjeg političkog i sigurnosnog stanja u zemlji. Problem je - kaže - u tome što je Vlada sporazumom o stand by aranžmanu s MMF-om preuzela obvezu da će do kraja veljače ove godine Hrvat-

ski sabor usvojiti izmjene Zakona o radu kojima se, među ostalim, smanjuju otpremnine, na najviše trećinu mjesečne plaće po godini staža, skraćuje otkazni rok na maksimalno tri mjeseca za radnike s najmanje 20 godina radnog staža, ublažava definicija kolektivnog otkaza te pojednostavljuju preduvjeti za pravovaljana otpuštanja. Riječ je upravo o onim radnopravnim institutima o kojima nije postignuta suglasnost sa sindikatima, niti s Hrvatskom udrugom poslodavaca, napominje zastupnica. Njeni stranački kolege upozoravaju da bez dogovora sa socijalnim partnerima Vlada ne može i ne smije prebacivati odgovornost na puko izvršavanje obveza iz sporazuma s MMF-om. Naime, pristupajući novom stand by aranžmanu, bez namjere povlačenja sredstava, ona je otklonila od sebe odgovornost. Kako reče, Klub zastupnika DC-a vidi izlaz iz postojeće situacije u definiranju tajminga primjene spornih rješenja, te u izboru instrumenata i mjera kojima će se omogućiti otvaranje radnih mjesta i smanjiti nezaposlenost, te istodobno osigurati bolja kompatibilnost radnog zakonodavstva s potrebama konkurentnog tržišnog gospodarstva.

Izraz trenutnih mogućnosti

Dr. **Vilim Herman**, glasnogovornik Kluba zastupnika LIBRE, uvodno je naglasio da je riječ o prvoj etapi fleksibilizacije tržišta rada i radne snage te da predložena rješenja treba ocjenjivati u političkom, pa i socijalnom kontekstu u kojem se nalazimo. S tim u svezi podsjetio je na činjenicu da je u prošlom sustavu radni odnos bio socijalna kategorija, što je neprimjereno demokratskoj državi s tržišnim natjecanjem u kojoj funkcionira poduzetništvo. U takvim okolnostima to mora biti prvenstveno ekonomska kategorija, posve u funkciji uspješnog poslovanja poduzeća i konkurentnosti cjelokupnog hrvatskog gospodarstva.

U nastavku je konstatirao da su predložene izmjene izraz trenutnih mogućnosti te da su u drugom čitanju ovog propisa ponuđena očekivana rješenja. Naime, u prvom čitanju zatraženo je da se zbog značajnog ograničenja otkaznih rokova i otpremnina, što bi se moglo negativno odraziti na položaj radnika, razmotri mogućnost kompenzacijskih rješenja u cjelovitom sustavu socijalne sigurnosti (npr. formiranje Fonda solidarnosti). Taj

je korak napravljen, budući da je na dnevnom redu i Zakon o naknadama radnicima kod poslodavca u stečaju. Udovoljeno je i prijedlogu zastupnika LIBRE da se do drugog čitanja ovog propisa pripreme

Predložene izmjene su izraz trenutnih mogućnosti. Radi se i na donošenju kompenzacijskih rješenja u cjelovitom sustavu socijalne sigurnosti.

i drugi zakonski prijedlozi kako bi se, koliko je to moguće, utvrdila nova koncepcija radno-pravnog poretka (ponuđen je paket od 4 plus 2 zakona. Na njihovu sugestiju u Konačnom prijedlogu noveliranog Zakona o radu ugrađene su definicije posredne i neposredne diskriminacije radnika (iako možda nisu na najsretniji način pravno riješene).

Doraditi mehanizme nadzora i kontrole

Zastupnici su posebno zadovoljni činjenicom da je institut ugovora o radu na određeno vrijeme zamijenjen ugovorom o radu na neodređeno vrijeme. Nisu, međutim, zadovoljni predviđenim mehanizmima nadzora i kontrole provedbe propisa, pa se zalažu za njihovu doradu. U prvom redu inzistiraju na poboljšanju zaštite prava radnika, osobito sudske, što uključuje i uvođenje specijaliziranih radno-pravnih sudova (nije dovoljno samo to što je Zakonom o parničnom postupku utvrđen žurni rok za rješavanje radnih sporova). S tim u svezi Herman je spomenuo primjer Slovenije koja je zadržala sudove udruženog rada. Koliko ćemo imati hrabrosti suočavati se s inercijama i stereotipima toliko ćemo zakoračiti u modernu Hrvatsku u kojoj će stabilnost radnog odnosa, točnije radnog mjesta, biti u okvirima realnog, a ne socijalnog ili u funkciji politički demagoškog, naglašava zastupnik. Naime, snažne i brze promjene u gospodarstvu pokazale su kako kruti, rigidni propisi koji uređuju radne odnose i na njima utemeljena praksa često predstavljaju zapreku u gospodarskoj i socijalnoj dobrobiti društva. S druge strane, ozbiljne studije ukazuju na

to da pretjerana regulacija rada i zapošljavanja znatno smanjuju realni rast tržišnog sektora kao generatora zapošljavanja i predstavljaju prepreku restrukturiranju gospodarstva, a o tome je ovdje riječ.

Provesti reforme na tržištu rada

Ne treba zaboraviti ni na to da fleksibilni oblici rada zahtijevaju i manje troškove, te da omogućavaju brže reakcije na promjene na tržištu. Istodobno pogoduju ženama i starijim osobama jer im se otvaraju veće mogućnosti u svijetu rada odnosno zapošljavanja. U takvim okolnostima u Hrvatskoj treba provesti reforme na tržištu rada i u sustavu radnih odnosa, kako bi se smanjile teškoće restrukturiranja poduzeća, potaknule nove investicije, te kreirala nova radna mjesta.

Po ocjeni zastupnika LIBRE predlagatelj je u članku 2. utvrdio novi temelj za zabranu diskriminacije radnika na temelju spolne orijentacije, sukladno relevantnim izvorima i politici EU, ali zatvorena lista nabiranja diskriminacije po različitim osnovama nije najsretnije rješenje. Naime, u slučaju da se pojavi neka od osnova diskriminacije koja nije navedena u zakonu to bi iziskivalo izravnu primjenu Ustava. Po njihovu mišljenju pozitivan pomak predstavlja i integriranje problematike uznemiravanja i spolnog uznemiravanja na radnom mjestu, kao i utvrđivanje prava na naknadu štete u slučaju diskriminacije, čime se dodatno štiti dostojanstvo radnika. Pohvalno je, kaže Herman, i usklađivanje problematike ugovora na određeno vrijeme s relevantnom smjernicom EU te prihvatljiva ponuđena definicija plaće, odnosno jednake plaće za rad jednake vrijednosti.

Na kraju je rekao da će Klub zastupnika LIBRE podržati predložene izmjene i dopune, u nadi da će predlagatelj uvažiti neke od njihovih prijedloga.

Vlada nema pravo biti arbitar

Durda Adlešić je najavila da Klub zastupnika HSLA-a neće poduprijeti ovaj Zakon o radu koji je pred Sabor stigao bez konsenzusa sindikata i poslodavaca. Vlada je, kaže, pokušala arbitrirati kod donošenja ovog zakona, pa i politički profitirati, što je dakako legitimno. Međutim, nema pravo biti arbitar onog trena kad se počinje ponašati jednim dijelom i kao poslodavac, što je eviden-

tno kod osnivanja fondova. Kod ovakvog zakona ima pravo arbitrirati jedino Sabor i to bilo usvajanjem nekih amandmana, bilo odbijanjem Konačnog prijedloga zakona koji rezanjem radničkih prava zasigurno neće potaći razvoj gospodarstva, niti zemlju učiniti konkurentnijom za strane investitore. Činjenica je, kaže,

Rezanje radničkih prava zasigurno neće potaći razvoj gospodarstva, niti zemlju učiniti konkurentnijom za strane investitore.

da oni ne dolaze u Hrvatsku ne zbog skupih radnika, već zbog nedostatka drugih mjera koje Vlada nije pripremila (riječ je o mjerama protiv korupcije i nepotizma, nefunkcionalnog i presporog pravosuđa te za suzbijanje crnog tržišta, za zaštitu tzv. zviždača, itd.). Doduše, svega toga ima u ovom zakonu, ali samo u naznakama, kaže zastupnica. Primjerice, u članku 2a. stoji da se ne smatra diskriminacijom osobe koja traži zaposlenje isključivanje ili davanje prvenstva u odnosu na određeni posao kad je njegova priroda takva ili se obavlja u takvim uvjetima da karakteristike povezane s nekim od temelja iz stavka 2. članka 2. (spol, dob, itd.) predstavlja odlučujući uvjet njegova obavljanja, ako je svrha koja se time želi postići opravdana. Haeselesovci se pitaju tko postavlja te kriterije, odnosno tko ima pravo ocjenjivati. Zastupnica podsjeća na činjenicu da je među zaposlenima na određeno vrijeme više žena (51,4 posto), i da su njihove mirovine u prosjeku niže 22 posto, te da brojni zaposleni rade na crno. Spomenula je i to da je Klub zastupnika HSLS-a svojim zakonskim prijedlogom pokušao zaštititi tzv. zviždače, ali Vlada je obećala da će to pitanje regulirati ovim zakonom. Međutim, predloženim rješenjima ne štite se ni poslodavci u slučaju lažne optužbe, niti radnici, ako su doista u pravu. Postavlja se pitanje, kaže, kamo je nestala ona strast u zaštiti zaposlenika koji objavljuju informacije od javnog interesa kakva je postojala u doba kad je progovorila Ankica Lepej. Nema sumnje, kaže, da zemlju treba učiniti konkurentnijom za poduzetnike i za investitore, ali ne smijemo stvarati krivu sliku kako su prepreka naše konkurentnosti prevelika radnička prava ili skupi radnici.

Istina je negdje drugdje. Naime, mi i dalje školujemo radnike koji ne mogu pronaći posao putem Zavoda za zapošljavanje, ali istodobno nemamo zakone o poticanju stranih ulaganja i o slobodnim zonama, a nismo stali na kraj ni administrativnim zaprekama kod otvaranja tvrtki. To odbija strane investitore, ali isto tako otežava rad i domaćima.

Kako reče, zadnjih dana svi se veselimo otvaranju autocesta, a ne razmišljamo o tome jesu li radnici koji su radili do kasno u noć ili do ranih jutarnjih sati da bi ti projekti bili završeni na vrijeme dobili plaćene prekovremene sate (taj dio posla trebaju odraditi inspekcije). Po mišljenju haeselesovaca predlagatelj je trebao voditi računa i o radnicima koji rade kod privatnika, odnosno regulirati njihovo sindikalno organiziranje i kolektivne ugovore.

Ne smijemo stvarati krivu sliku da su prepreka naše konkurentnosti prevelika radnička prava ili skupi radnici. Strani investitori ne dolaze zbog nedostatka drugih mjera koje Vlada nije pripremila (npr. za borbu protiv korupcije i nepotizma, presporog pravosuđa te za suzbijanje crnog tržišta itd.).

Potaknut njenom tvrdnjom da se u Češkoj firma može otvoriti za jedan dan, Ljubo Česić-Rojs (HDZ) je primijetio da se to može i kod nas jer vlada mito i korupcija. Kako reče, treba se izboriti protiv toga i neće biti problema kod otvaranja firmi, a najprije treba raščistiti s vrhom političara od kojih su pojedinci korumpirani. Logično je, stoga, da danas nitko ne vodi brigu o radnicima i njihovim pravima. Svi samo obećavaju, pogotovo u ovoj predizbornoj godini, negodovao je zastupnik.

Definirati zakonski minimum

Rijetko koje zakonske izmjene su izazvale ovoliko buru u hrvatskoj javnosti poput ovih novela Zakona o radu, konstatirao je Anto Đapić, govoreći u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a. To se, kaže, moglo očekivati, budući da se radi

o svojevrsnom radničkom ustavu koji bi trebao definirati zakonski minimum kojeg država jamči svom radništvu, neovisno o tome je li radnik sindikalno organiziran ili nije, te o veličini i vlasništvu poduzeća u kojem radi. Među ostalim,

Da je Fond za zaštitu radničkih potraživanja pri stečaju formiran ranije, dosadašnji val stečajeva bio bi zasigurno manje bolan za hrvatsko radništvo.

Podsjetio je na činjenicu da je 2001. godine odbijen prijedlog HSP-a o formiranju Fonda za zaštitu radničkih potraživanja pri stečaju, u skladu s Konvencijom 173. Međunarodne organizacije rada (tek ovih dana naći će se na dnevnom redu Vladin zakon kojim će biti realizirana ta ideja). Da je to učinjeno na vrijeme, dosadašnji val stečajeva bio bi zasigurno manje bolan za hrvatsko radništvo, kaže Đapić. Konstatirao je, također, da brojni amandmani podneseni na ponudeni zakonski tekst svjedoče o tome da Vlada svojim rješenjima nije uspjela postići konsenzus sindikata i poslodavaca, osim ako se pod time ne smatra to da su i jedni i drugi u načelu protiv predloženog.

I ovaj put je predložen Zakon o radu koji nije plod konsenzusa rada i kapitala, niti je na tragu nekog koncepta razvoja.

Po mišljenju zastupnika HSP-a i HKDU-a činjenica da se promjene Zakona o radu iniciraju u predizbornoj godini ne jamči staloženu raspravu o predloženim rješenjima, što će zasigurno utjecati na njihovu kvalitetu. Đapić je podsjetio na to da se Vlada obvezala na ovakve izmjene još krajem 2001. godine, prihvaćanjem zajma Svjetske banke za strukturnu prilagodbu, odnosno tzv. SAL aranžmana (njime je predviđeno smanjenje otpremnina na maksimalan iznos od 6 prosječnih bruto plaća, te skraćivanje otkaznih rokova na maksimalno 3 mjeseca). Sramotno je, kaže zastupnik da u

Hrvatskom saboru nije provedena rasprava o tom aranžmanu. Zastupnici HSP-a i HKDU-a smatraju da je taj aranžman nepotreban ako dovodi do otežavanja gospodarsko-socijalnog stanja u Hrvatskoj. Hrvatska se napokon mora odlučiti je li za američki model razvoja, koji jamči brzi profit uz socijalnu neosjetljivost države, ili za europski model socijalne politike koji teži očuvanju postojeće društvene stabilnosti kroz pregovaranje komora ili socijalnih partnera, kaže Đapić (njegovi stranački kolege su pobornici ovog posljednjeg).

Ponovo zakon koji nije rezultat konsenzusa

Podsjetio je, među ostalim, na činjenicu da je promjene Zakona o radu iz 2001. godine vladajuća koalicija prikazivala kao najviši doseg radnog zakonodavstva, a sada se ponovno ide na noveliranje tog propisa. To znači da se prije radilo krivo, ili da je ovo što se danas predlaže nepotrebno. I ovaj put je predložen Zakon o radu koji nije plod konsenzusa rada i kapitala, niti je na tragu nekog koncepta razvoja, negoduje zastupnik (riječ je tek o pokušaju da se u zadnji čas ispravi krivo započeti posao).

Fleksibilizacija rada radi povećanja zaposlenosti ne može se postići ovako restriktivnim mjerama koje idu na štetu radnika.

Kako reče, zastupnici HSP-a i HKDU-a najoštrije osuđuju kampanju kojom Vlada RH nastoji prikazati ovaj zakon kao glavnu kočnicu gospodarskom rastu Hrvatske, odnosno njegove kritičare kao ljude koji se protive napretku zemlje. Po njihovu mišljenju fleksibilizacija rada radi povećanja zaposlenosti ne može se postići ovako restriktivnim mjerama koje idu na štetu radnika (lakše otpuštanje, kraći otkazni rokovi, manje otpremnine). Tom se cilju više moglo pridonijeti kroz fleksibilizaciju radnog vremena, odnosno omogućavanjem zapošljavanja jednog radnika kod više poslodavaca, s nepunim radnim vremenom (a da pritom imaju sva prava). Po svemu sudeći, predložene

ne izmjene su samo paravan iza kojeg se skriva nekompetentnost za rješenje svih ostalih zapreka za normalno poslovanje u Hrvatskoj, posebno onih koje spominje studija FIAS (sukob interesa, sporo pravosuđe i ogromne birokratske zapreke za nova ulaganja).

Hrvatska može povećati zapošljavanje i pridonijeti ulaganjima kroz poticanje bolje organizacije rada i edukacije menadžera, uvjeren je Đapić. Nažalost, mi nemamo aktivnu politiku zapošljavanja, a kamoli Centar za stabilizaciju zaposlenosti radi prijenosa radne snage među poslodavcima bez privremene nezaposlenosti, kako se višak radnika ne bi morao prijavljivati na burzi i iščekivati posao. Hrvatska je danas u prosjeku tranzicijskih zemalja kad je riječ o otpremninama i otkaznim rokovima te drugim pravima radnika i ta prava nije trebalo dalje smanjivati, upozoravaju zastupnici HSP-a i HKDU-a. Doduše, Vlada nastoji udar na otpremnine kompenzirati većom naknadom za nezaposlene koja u nas iznosi oko trećinu prosječne plaće (u zemljama EU 2/3). Osim toga, ta se naknada isplaćuje svega za 20 posto prijavljenih na burzi i može se dobivati samo određeno vrijeme (to razdoblje povećano je s 12 na 15 mjeseci), dok je u nekim zemljama EU nezaposleni primaju sve dok ne pronađu novi posao.

Razgraničiti obveze države i poslodavaca

Zakon o radu bi trebao barem razgraničiti obveze države i poslodavaca glede skrbi za radnike. Besmisleno je, naime, svaljivati socijalnu skrb za višak zaposlenika pred procesima restrukturiranja

Ove zakonske izmjene će svakog radnika koji bude otpušten stajati barem 40 tisuća kuna, koliko će izgubiti zbog kraćih otkaznih rokova i nižih otpremnina.

poduzeća isključivo na poslodavce, a upravo tu je bitna uloga državnih fondova za restrukturiranje i razvoj, što ovaj zakonski prijedlog niti ne spominje, negoduje zastupnik. Neodgovorno

je, kaže, radnike jednostavno baciti na ulicu, kao što se nerijetko događa. Izračunao je da će ove zakonske izmjene svakog radnika koji bude otpušten stajati barem 40 tisuća kuna (toliko će izgubiti zbog kraćih otkaznih rokova i nižih otpremnina). Međutim, Vlada nije predložila nikakve pokazatelje o tome koliko će na taj način uštedena sredstva pridonijeti gospodarskom razvoju (trebalo bi razmotriti mogućnost isplate otpremnina na rate ili u vidu doprinosa u mirovinske fondove).

Dvojbene odredbe o tzv. malim poslodavcima

Za zastupnike HSP-a i HKDU-a dvojbene su i zakonske odredbe koje se odnose na tzv. male poslodavce. Tvrdi da su radnici kod njih nezaštićeni jer u pravilu nisu sindikalno organizirani i daleko lakše mogu dobiti otkaz (za njih je ovaj Zakon, uz ugovor o radu, jedini oblik zaštite). S tim u svezi Đapić napominje da zastupnici nisu dobili nikakve pokazatelje pozitivnih učinaka na hrvatsko gospodarstvo zbog toga što je od 2001. godine broj radnika kod tzv. malog poslodavca povećan s 5 na 10, kao ni procjene efekata ovog najnovijeg povećanja njihova broja na 20 (Hrvatska udruga poslodavaca zahtijeva povećanje na 50). Moglo bi se dogoditi da nakon promjene Zakona o radu oko 300 tisuća radnika bude zaposleno kod tzv. malih poslodavaca i to s malim ili nikakvim pravima, upozorava zastupnik. Da se to ne dogodi, Zakon o radu bi trebao pružiti minimalni zajamčeni okvir radničkih prava, neovisno o tome jesu li oni u sindikatu i koliki je poslodavac.

Đapić je najavio da će zastupnici HSP-a i HKDU-a glasovati za ovaj Zakon uvažiti li predlagatelj njihove amandmane.

Predložena rješenja nisu po mjeri radništva

Po riječima Vladimira Šeksa, Klub zastupnika HDZ-a se još prilikom prvog čitanja predloženog Zakona zalagao za to da se u tripartitnim pregovorima socijalnih partnera pokuša pronaći suglasje oko niza suprotstavljenih stajališta i spornih instituta, što bi olakšalo primjenu radnog zakonodavstva. To je i učinjeno, ali je

još uvijek ostao stanoviti broj instituta o kojima se nije mogao postići dogovor, pa su predložena kompromisna rješenja s kojima se ne slažu ni sindikati niti udruge poslodavaca. Zbog toga je primjena ovog

Reforma radno-socijalnog zakonodavstva koja se temelji samo na redukciji prava zaposlenih i socijalno-zaštitnih prava dovest će do općeg ugrožavanja radničkih prava.

Zakona vrlo upitna, napominje zastupnik. Naime, Nezavisni hrvatski sindikati procjenjuju da ponudena rješenja, napose kad je riječ o visini otpremnina, trajanju otkaznih rokova i institutu malih poslodavaca, nisu po mjeri hrvatskog radništva (oko 94,4 posto sindikalnih članova je na referendumu izrazilo nezadovoljstvo predloženim promjenama). Udruga radničkih sindikata Hrvatske posebno ukazuje na drastično rezanje otpremnina, što će najviše pogoditi starije radnike s dužim radnim stažom. Brojni podnositelji amandmana, među ostalim i Savez

Ne bi trebalo žuriti s donošenjem ovog zakona dok se ne pronađu rješenja prihvatljiva i poslodavcima i radnicima.

samostalnih sindikata Hrvatske, upozoravaju na to da se predloženim izmjenama za gotovo 100 posto povećava broj tzv. malih poslodavaca, čime se socijalna nesigurnost proširuje na oko 240 tisuća radnika. Udruga poslodavaca je, pak, nezadovoljna i Vladinim prijedlogom pa traži povišenje maksimalnog broja radnika koje može zaposliti mali poslodavac na 50-tak. Osobito neprihvatljivim sindikati procjenjuju i rapidno skraćivanje otkaznih rokova, tako da su podneseni amandmani i na članak 113. Konačnog prijedloga noveliranog Zakona o radu. Po njihovoj ocjeni reforma radnosocijalnog zakonodavstva koja se temelji samo na redukciji prava zaposlenih i socijalno zaštitnih prava dovest će do općeg ugro-

žavanja radničkih prava. Stoga zastupnici HDZ-a smatraju da prije izglasavanja ovog zakona treba učiniti dodatne napore oko pronalaženja optimalnih rješenja usuglašavanjem stavova socijalnih partnera i Vlade, koja bi zadovoljila i svijet rada i svijet kapitala.

Po riječima dr. **Tibora Sante** Klub zastupnika nacionalnih manjina je još u prvom čitanju sugerirao da ne treba žuriti s donošenjem ovog zakona, dok se ne pronađu rješenja prihvatljiva i poslodavcima i radnicima. To više što je prema planu provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju ova tema trebala biti na dnevnom redu tek krajem 2004. godine. Nažalost, dogodilo se to da je ovim zakonom najzadovoljnija Vlada koja je ovdje našla sebe u ulozi arbitra.

Nema sumnje da fleksibilizacija i promjene na tržištu radne snage ne mogu zaobići ni Hrvatsku, kaže zastupnik. Međutim, kod nas je puno lakše izgubiti radno mjesto nego pronaći novo i to poziva na oprez.

Prihvati li se zakon, sporne odredbe trebale bi stupiti na snagu tek nakon što Hrvatska uđe u EU, kada ćemo imati pristup tržištu radne snage i drugim okolnostima koje će štititi radništvo.

Klub zastupnika nacionalnih manjina, inače, smatra da je predloženim izmjenama na zadovoljavajući način riješena zaštita ljudskih prava pojedinih skupina u radničkoj populaciji, primjerice žena, napose u pogledu spolnog uznemiravanja. Tome treba dodati i činjenicu da je zaštita prava radnika pojačana i u nekim drugim zakonima (npr. u Kaznenom zakonu). Određeni vid zaštite predstavlja i činjenica da će se ugovori o radu u pravilu sklapati na neodređeno vrijeme, za razliku od Prijedloga zakona koji je preferirao ugovore na određeno vrijeme. Međutim, zastupnici nacionalnih manjina protive se osjetnom smanjivanju prava starijih radnika s dužim stažom u slučaju da ostanu bez posla. Naime, računice pokazuju da bi zbog smanjivanja otpremnina bili na šteti od nekoliko desetaka tisuća kuna.

Mišljenja su da bi, prihvatili li se zakon, sporne odredbe trebale stupiti na snagu tek nakon što Hrvatska uđe u EU, kada ćemo imati pristup tržištu radne snage i drugim okolnostima koje će štititi radništvo. Ništa se ne bi izgubilo ni kada bi se ponuđeni zakonski tekst prosljedio u treće čitanje, a možda bi se nakon dodatnih pregovora uspjela usuglasiti sporna rješenja, zaključio je Santo.

Starije radnike zaštititi od otkaza

Na početku svog javljanja **Jadranka Kosor (HDZ)** je apelirala na zastupnike da prilikom odlučivanja o predloženom imaju na umu to da je Hrvatska po Ustavu socijalna država, odnosno država socijalne pravde. Brojni amandmani podneseni na zakonske odredbe svjedoče - kaže - o tome da su zainteresirane strane - i poslodavci i sindikati, dakle radnici, prilično nezadovoljni Konačnim prijedlogom zakona, odnosno smanjivanjem prava radnika. I sama je mišljenja da zakon mora zaštititi starije radnike kojima bi mogao zaprijetiti otkaz, jer su oni prestari da nađu novi posao, a premladi da ostvare pravo na bilo kakvu mirovinu. Pravo na rad i sloboda rada je jedna od velikih ustavnih vrednota, podsjeća zastupnica.

Prijedlogom da se roditeljni dopust produži, ako jedan njegov dio koristi otac, Vlada očito želi kompenzirati niz nepopularnih mjera koje je uvela u proteklom razdoblju.

U nastavku se osvrnula na članke 16. i 18. Konačnog prijedloga zakona koji predviđaju da se u slučaju da roditeljni dopust koristi otac djeteta (u trajanju najmanje 3 mjeseca) taj dopust može produžiti za još 2 mjeseca. Po njenom mišljenju Vlada na taj način očito želi kompenzirati niz nepopularnih mjera koje je uvela protekle 3 i pol godine (ukinula je 3-godišnji roditeljni dopust za majke s više djece, smanjila roditeljne naknade, itd.). Prema obrazloženju predlagatelja ova se novina uvodi radi promicanja ravnopravnosti

spolova i otvaranja novih mogućnosti za raspodjelu poslova u kući, o čemu treba odlučivati svaka obitelj ponaosob, naglašava zastupnica (otac je i prema postojećem Zakonu mogao koristiti dio porodnog dopusta). Izjavila je da će glasovati za ovu promjenu, uz napomenu da će u tom slučaju majka moći provesti manje vremena s djetetom upravo u najosjetljivijoj dobi. Nije joj jasno ni to zbog čega se predlagatelj odlučio na smanjenje razdoblja mirovanja radnog odnosa za roditelje malene djece. Naime, dosad je jedan od roditelja mogao ostati kod kuće dok dijete ne navršši 3 godine, a sada se to smanjuje na 2 godine. Usprotivivši se toj izmjeni napomenula je da poslodavac ionako nema nikakav trošak kada jedan od roditelja koristi tu mogućnost, a na tržištu rada je veliki broj nezaposlenih. Kako reče, podržava odredbe o zabrani diskriminacije radnika na temelju spola, dobi i drugih karakteristika, ali sugerira predlagatelju da precizira odredbu u članku 2b. kako se ne bi mogla različito tumačiti (valja pojasniti što je to "neverbalno ponašanje spolne naravi").

Ponudeni tekst kvalitetniji od prve verzije

Milanka Opačić (SDP) smatra da je ponudeni zakonski tekst puno kvalitetniji od prvobitne verzije, upravo zahvaljujući tripartitnim pregovorima socijalnih partnera i uvažavanju primjedbi zastupnika. Nažalost, još uvijek je vrlo veliki broj radnopravnih instituta reguliran zakonom. Očigledno ćemo morati pričekati da se naša sindikalna, a i poslodavačka scena dodatno razvija, kako bi mnogi instituti prešli u kolektivno pregovaranje između poslodavaca i sindikata.

Izrazila je zadovoljstvo što su u ovaj zakon ugrađene određene norme koje dosad nisu gotovo nigdje egzistirale u hrvatskom zakonodavstvu. Riječ je, naime, o razradi ustavne norme o zabrani diskriminacije prema spolu ili uvođenju spolne ravnopravnosti.

Spomenula je i nekoliko konkretnih primjera diskriminacije žena kod zapošljavanja, odnosno spolnog uznemiravanja na radnom mjestu. Dosad se u takvim slučajevima nije moglo tražiti sudsku zaštitu, budući da sudovi nisu imali na osnovi čega postupati (nigdje u zakonu takav način diskriminacije nije bio reguliran). Trebalo

je ustrajati, kaže, i na ugrađivanju odredbe o korigiranju spolne podzastupljenosti prilikom zapošljavanja. Naime, ako dvije osobe različitog spola imaju potpuno iste uvjete za određeni posao prednost treba dati onoj čiji je spol podzastupljen. Ne budemo li imali tu vrstu pozitivne diskriminacije kod zapošljavanja, nećemo moći koliko toliko iznivelirati one djelatnosti gdje uglavnom rade žene, koje su uz to i manje plaćene od muških zvanja.

Kao dobru stranu ovog zakona istaknula je mogućnost da se ženama zabrani noćni rad ako to negativno utječe na njihovo zdravlje. Nadalje, na inicijativu Odbora za ravnopravnost spolova produžava se trajanje porodiljnog dopusta, pod uvjetom da jedan njegov dio koriste očevi. Cilj je motivirati ih da i oni u toj najranijoj fazi sudjeluju u odgoju i brizi za svoje dijete, odnosno da dijete bude zajednička briga roditelja. Po novome majke blizanaca, trojki ili četvorki moći će raditi skraćeno radno vrijeme. S tim u svezi zastupnica je izrazila uvjerenje da će Vlada uskoro osmisliti način kako osigurati što više servisa kako bi majke mogle puno lakše pomiriti svoje radne i obiteljske obveze.

Po njenom mišljenju predviđene kazne za neuplaćivanje doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje radnika nisu previsoke. Dapače, prijeko su potrebne, kako bi se spriječilo da se na taj način krše temeljna ljudska i radnička prava. Po riječima zastupnice polako uvodimo fleksibilizaciju radnog mjesta (predviđene su agencije za privremeno zapošljavanje) i dosta dobro su razrađeni mehanizmi zaštite i nadzora rada kod kuće, gdje su moguće određene zlorabe. Puno je veći problem, kaže, neprovođenje postojeće zakonske regulative, o čemu najbolje svjedoči činjenica da u mnogim poznatim tvrtkama rade i maloljetne osobe.

Na kraju se pohvalno izrazila o predloženoj definiciji rada jednake vrijednosti, koja je prvi put utvrđena, te pozdravila uvođenje mogućnosti sudjelovanja radnika u nadzornim odborima određenih poduzeća (pravi poslodavci od toga mogu imati samo koristi).

Pripremaju se kompenzacijske mjere

Dragica Zgrebec (SDP) izrazila je zadovoljstvo činjenicom da je u saborskoj proceduri istodobno s ovim čitav

paket radno-socijalnih zakona koji bi trebali osigurati kompenzacijske mjere za radnike čija će se financijska prava smanjiti izmjenama Zakona o radu. Druga je stvar, kaže, jesu li te mjere dovoljne. Konstatirala je, također, da je upravo kod ovog zakonskog paketa započeo ozbiljni tripartitni proces pregovaranja u Hrvatskoj. Po njenom mišljenju u sukobu između interesa poslodavca da cijena rada bude što niža i težnje radnika da ona bude što viša, teško je doći do konsenzusa, stoga treba napraviti kompromis. Primjerice, valja utvrditi u kojoj mjeri trošak otkaza mogu podnijeti poslodavci a u kojoj država. Nema sumnje da treba sniziti trošak otkaza jer je poslodavac u poslovnim teškoćama, ali, s druge strane, radniku treba osigurati minimalnu egzistenciju dok traži posao.

U raspravi o ovom zakonu težište je na otkazima, kao da se zaboravlja na to da se njime reguliraju odnosi prema zaposlenima, a samo u jednom segmentu prema nezaposlenima.

Osvrnula se i na članak 27. kojim su utvrđeni najmanji otkazni rokovi za rad kod istog poslodavca. Budući da sindikati nemaju nikakve primjedbe na otkazne rokove do 10 godina rada, čini se da neće biti tako veliki problem da se drugim zakonima djelomično nadoknade smanjene otpremnine i otkazni rokovi, konstatirala je.

Primijetila je, među ostalim, da je u raspravi o ovom zakonu težište na otkazima, kao da se zaboravlja na činjenicu da se njime reguliraju odnosi prema zaposlenima, a samo u jednom segmentu prema nezaposlenima. Po njenoj ocjeni zakonski je dobro reguliran najveći problem za radnike - neisplata plaća. U prvom redu utvrđen je rok isplate plaće, predviđeno je da je obračun plaće ovršna isprava, a dozvoljen je i štrajk zbog neisplate plaća (ta je pojava Kaznenim zakonom inkriminirana i kao kazneno djelo). I ona je mišljenja da ulaganje radnika u nadzorni odbor za poslodavca može biti samo prednost (npr. kod pregovaranja o plaćama i nekim drugim pravima radnika) a podržava i uvođenje doprinosa solidarnosti što

se može učiniti kolektivnim ugovorom, s tim da se utvrdi namjena tih sredstava.

Na kraju je izjavila da podržava predložene izmjene Zakona o radu koje zasigurno neće biti i posljednje. Naime, kako će se mijenjati gospodarska situacija u Hrvatskoj bit će mo prinuđeni ponovno mijenjati radno-socijalno zakonodavstvo.

Riječ predlagatelja

Nije točno da o ovom zakonu socijalni partneri nisu postigli nikakav konsenzus, rekao je u svom ponovnom javljanju **Davorko Vidović**. Shvativši da bi pregovaranje moglo trajati beskonačno, i poslodavci i sindikalci su se složili s tim da se s ovakvim zakonskim prijedlogom ide u proceduru. Odlučili su javno obznaniti s kojim se rješenjima ne slažu i apelirati na saborske zastupnike da ih u tome podrže. Dakako, među sindikalnim središnjicama, čelnicima i pojedinim sindikatima postoji različiti stupanj zadovoljstva onime što je postignuto. Uostalom, dio tih sindikalnih čelnika je odavno prestao zastupati interese radništva. Oni imaju isključivo političke nakane koje i ne taje, konstatirao je Vidović.

U nastavku je izjavio da će svaki saborski zastupnik koji digne ruku za predloženi Zakon moći čista obraza izaći pred hrvatske radnike, jer se cijelim paketom radno-socijalnog zakonodavstva zapravo jača socijalna sigurnost. Niz novih instituta svjedoči o tome da se ne može govoriti ni o kakvoj redukciji radničkih prava. Riječ je, primjerice, o uređivanju uvjeta rada na izdvojenim mjestima, promicanju ravnopravnosti spolova, sprječavanju uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja na radnom mjestu, omogućavanju roditeljima djece s težim smetnjama u razvoju da rade s polovicom radnog vremena, itd. Međutim, o svemu tome sindikati ne govore jer je to već dogovoreno. Oni su se koncentrirali na dva pitanja s kojima nisu zadovoljni, ali zbog toga ne smije ostati dojam da nije postignut konsenzus. Prava je istina da nije postignut na svakom pitanju, kaže Vidović.

Potaknut tvrdnjom zastupnice Kosor da produženjem porodnog dopusta, ako dio tog dopusta koristi otac, Vlada nastoji ublažiti efekte loše socijalne politike, pobrojao je što je sve ova Vlada napravila u socijalnom smislu. U prvom redu počela je vraćati dug umirovljenicima (vratila je već 5,8 mirovina), povećala je miro-

vine za 25 posto, socijalne pomoći za 17 posto, kao i primanja invalida. Među ostalim, pobrinula se za to da mirovine stižu redovno, te da dječji doplatak prima znatno veći broj djece nego ranije, kao i da pravo na porodni dopust imaju i žene koje nisu bile zaposlene. Ponovio je još jednom da Vlada izlazi s ovim zakonskim prijedlogom čista obraza pred hrvatske radnike i da ne može prihvatiti odgodu njegove primjene jer nitko nema pravo onemogućiti radnike u dodatnoj zaštiti njihovih prava.

A što se tiče tobožnjeg nezadovoljstva poslodavaca predloženim rješenjima, o tome, kaže, najbolje govori činjenica da se svih 20 (a ne 65) njihovih amandmana odnosi na svega 3 instituta, a mnogi od njih su neprihvatljivi. Primjerice, protiv se kažnjavanju poslodavaca koji ne isplate plaću, jer to navodno destimulira strane ulagače da dođu u Hrvatsku. Takvi koji radnicima ne žele isplaćivati plaću nama nisu ni potrebni, zaključio je Vidović.

Budući da prema Poslovniku hrvatska Vlada, pa tako i ministri, odgovaraju Hrvatskom saboru, nedopustivo je da gospodin ministar dijeli lekcije zastupnicima (oni imaju pravo na svoje mišljenje), negodovala je **Jadranka Kosor (HDZ)**. Zamjerila mu je, također, da nabrajajući mjere koje je Vlada poduzela na socijalnom planu, nije spomenuo uklanjanje trogodišnjeg roditeljnog dopusta za majke s više djece, ni smanjivanje roditeljnih naknada.

Činjenica je, kaže mr.sc. **Željko Glavan (HSL)**, da nije postignut konsenzus o ovom zakonu (postignut je u visokoj mjeri, ali to nije isto). Osim toga, nije točna ministrova tvrdnja da se njime ne smanjuju radnička prava. Naime, nije dovoljno da se samo "otvaraju mogućnosti" za ostvarivanje nekih prava, već obveznim odredbama treba štititi radnička prava.

Njegovo mišljenje dijeli i dr.sc. **Ivan Čehok (HSL)**. Kako reče, postignuti su kompromisi između različitih interesnih skupina a ne i posvemašnje suglasje. Činjenica je, kaže, da će usvajanjem predloženih rješenja i sadašnja prava radnika, koja se u praksi ne poštuju i ne štite, biti dodatno umanjena. Primjera radi spomenuo je napis u "Jutarnjem listu" o tome da radnici koji su na gradnji autocesta radili i po 12 ili 16 sati dnevno da bi na vrijeme bile završene, još uvijek za taj

posao nisu primili plaću (to je slučaj za inspektora rada).

Odustalo se od radikalnih rješenja

Naoko se čini da je predlagatelj umnogome ublažio svoje stavove glede inoviranja instituta koji su kod prvog čitanja podigli najviše prašine (otkazni rokovi i otpremnine) konstatirao je **Mario Kovač (HSL)**. Naime, u konačnoj verziji zakonskog teksta odustalo se od radikalnih rješenja, tako da je, primjerice, za radnike s manje od godinu staža, kao i one koji ostvare jednu do dvije godine rada kod istog poslodavca, prihvatljiviji od Prijedloga zakona (glede otkaznog roka imaju ista prava kao i dosad). Međutim, već kod onih s 5 i više godina

Odredbe o smanjivanju otkaznih rokova i rezanju otpremnina proi-zvest će nove socijalne slučajeve.

radnog staža ostvarenog kod istog poslodavca otkazni rok se postupno smanjuje i to proporcionalno prema duljini staža. Po ocjeni zastupnika najgore bi prošli zaposlenici koji su u istom poduzeću ostvarili 20 i više godina radnoga staža kojima bi se otkazni rok sa 6 smanjio na 3 mjeseca. Budući da se radi o najugroženijoj populaciji (riječ je o ljudima u dobi od 40 do 50 godina) koji najteže nalaze novi posao na našem tromom i needinamičnom tržištu rada, navedena odredba će zasigurno proizvesti nove socijalne slučajeve, upozorava zastupnik. Kako reče, ove će novote posebno teško odjeknuti u njegovu gradu, Šibeniku, gdje se već govori o potrebi smanjenja broja radnika u Tvornici lakih metala, kojoj predstoji privatizacija (prije rata ta je tvrtka imala 6000 zaposlenih a sada ih je svega 1800), Šibenskom auto-transportu, itd.

Po ocjeni zastupnika radnici s najdužim stažom (od 20, 25, 30, pa i 35 godina) bit će najviše pogođeni i "rezanjem" otpremnina. Primjerice, oni s ostvarenih 20 godina staža kod istog poslodavca ubuduće bi imali pravo na 17 posto manju otpremninu, dok bi se otpremnina radnicima s 35 godina staža smanjila za čak 52,5 posto. Zbog toga je zatražio bri-

sanje odredbe stavka 3. novopredloženog članka 118. kojim se iznos otpremnina ograničava na 6 prosječnih plaća ostvarenih u 3 mjeseca prije prestanka ugovora o radu. Šteta koju bi primjena te odredbe nanijela radnicima ne može se nadoknaditi pedloženim izmjenama Zakona o pravima za vrijeme nezaposlenosti, napominje zastupnik.

U nastavku je konstatirao da je već prošao rok u kojem je Vlada, temeljem zaključka Sabora, trebala uputiti u saborsku proceduru svoj zakonski prijedlog o zaštiti tzv. zviždača (odnosi se na slučajeve kad radnik, zbog sumnje na korupciju i u dobroj vjeri, podnese prijavu odgovornim osobama ili, pak, nadležnim državnim tijelima). Zastupnik se pita što će biti s ostalim protuzakonitim djelovanjima poslodavaca, primjerice onima koja ugrožavaju zdravlje ili sigurnost radnika. Izrazio je bojazan da će zaposlenici koji upozore na zagađivanje okoliša i ubuduće biti mete za "slobodan odstrijel"? Izmjenama Zakona o radu ta je problematika, kaže, regulirana sa svega dvije odredbe. Spomenuo je, među ostalim, da je noveliranim Zakonom o parničnom postupku utvrđen rok u okviru kojeg bi radni sporovi trebali biti okončani, ali nema nikakvih sankcija ako se sud ne pridržava tih rokova. Stječe se dojam, kaže, da je za ovu vlast važnije ispuniti obveze prema MMF-u i Svjetskoj banci nego one koje su proizašle iz Ustava RH. U zaključnom dijelu izlaganja najavio je da će, kao i njegovi stranački kolege, glasovati protiv ovog zakona.

Većina odredbi usuglašena

Inicirajući izmjene i dopune Zakona o radu hrvatska Vlada je ušla u vrlo rizičan, ali nužan projekt, koji je izazvao ogroman interes, ali i podijeljena mišljenja u javnosti, konstatirao je mr.sc. **Zorko Vidiček (SDP)**. Naime, riječ je o zakonu koji ima veliki utjecaj na sve aktere u procesu rada, a njihovi su interesi vrlo heterogeni i često suprotstavljeni. Stoga Ministarstvo rada i socijalne skrbi i Vlada zaslužuju pohvalu što su uspješno privedli kraju postupak pregovaranja između socijalnih partnera, uspjevši usuglasiti većinu zakonskih odredbi koje se mijenjaju. Činjenica je, doduše, da niti jedna strana u postupku pregovaranja nije do kraja zadovoljna konačnim zakonskim tekstom, ali nitko nije ni posve nezado-

voljan. U takvom slučaju jedina je alternativa kompromis koji omogućava donošenje ovog zakona.

Činjenica je da niti jedna strana u postupku pregovaranja nije do kraja zadovoljna konačnim zakonskim tekstom, ali nitko nije ni posve nezadovoljan. U takvom slučaju jedina je alternativa kompromis koji omogućava donošenje ovog zakona.

Vladajuća koalicija je - kaže - duboko ušla u proces usklađivanja hrvatskog zakonodavstva s direktivama EU, kako bi ispunila sve uvjete da do kraja godine postane službeni kandidat za člana te organizacije. Prema tome, taj je cilj pretpostavila eventualnim negativnim reperkusijama na budućim izborima zbog ponuđenih novela Zakona o radu i drugih koji se usklađuju sa zakonodavstvom EU. Noveliranjem postojećeg Zakona o radu trebalo je, s jedne strane, uvesti potreban nivo fleksibilnosti na tržištu rada, te osigurati konkurentnost hrvatskog gospodarstva na međunarodnom tržištu, a s druge zadovoljavajući nivo socijalne i radne sigurnosti zaposlenih. Nerealni zahtjevi socijalnih partnera onemogućili bi bilo kakav dogovor, pa bi stoga oni trebali od toga odustati.

Nesporna je činjenica, kaže zastupnik, da hrvatsko gospodarstvo, posebno proizvodno, posluje u uvjetima visoke poslovne nesigurnosti globaliziranog svjetskog tržišta. U takvim okolnostima nije moguća ni visoka radna sigurnost zaposlenih. Po njegovoj ocjeni Vlada je predloženim izmjenama uspjela pronaći kvalitetan balans između poslovne i radne sigurnosti. Izgleda da su i socijalni partneri, pa i veći dio javnosti, svjesni činjenice da je posao usklađivanja Zakona o radu s europskim direktivama uspješno obavljen. Doduše, socijalni partneri se nisu uspjeli usuglasiti oko određenih pitanja, pa je Vlada, kao predlagatelj zakona, ponudila kompromisna rješenja.

Zastupnik je izrazio uvjerenje da će ovaj visoki Dom znati procijeniti u kakav težak i rizičan posao se Vlada upustila, te da će dati podršku ovom zakonu kojim

su kvalitetno izbalansirani heterogeni interesi socijalnih partnera. Osim toga, on predstavlja kvalitetnu osnovu za dinamiziranje hrvatskog gospodarstva, što je od izuzetne važnosti za socijalnu sigurnost zaposlenih, ali i nezaposlenih.

A što se tiče polemika oko toga smanjaju li se ovim novelama radna i socijalna prava, Vidiček napominje da je daleko veći broj onih koja se povećavaju (druga je stvar pitanje njihove kvalitete). U svakom slučaju, nije realno zahtijevati daljnje povećanje radno-socijalnih prava, u uvjetima kad u Hrvatskoj postoji daleko viši nivo tih prava u odnosu na EU, a istodobno su materijalne mogućnosti hrvatskog gospodarstva trostruko niže od prosjeka EU, zaključio je.

Nije realno zahtijevati daljnje povećanje radno-socijalnih prava, u uvjetima kad su ta prava u Hrvatskoj na daleko višem nivou nego u zemljama EU, dok su materijalne mogućnosti našeg gospodarstva trostruko niže od prosjeka EU.

Ispravljaajući njegove navode Mario Kovač izrazio je neslaganje s tezom da nitko nije zadovoljan, ali ni pretežito nezadovoljan ovim zakonskim prijedlogom ("nije valjda nekoliko stotina sindikalista jutros prosvjedovalo pred zgradom Hrvatskog sabora iz zadovoljstva"). Obrativši se zastupniku Vidičeku, rekao je: "Ako se već prodaje magla neka bude bar malo gušća, jer ovako sve skupa ispada tragikomično".

Sindikalisti imaju najmanje razloga za nezadovoljstvo

Sonja Borovčak (SDP) podsjetila je na činjenicu da rasprava o novelama Zakona o radu traje već gotovo dvije godine a prve izmjene pretrpio je još 2000. godine, odmah nakon promjene vlasti (tim izmjenama ispunjene su sve obveze iz ugovora sa sindikatom). Konačni prijedlog noveliranog zakona treba ocjenjivati u paketu sa svim ostalim radno-pravnim propisima. Nema sumnje,

kaže, da kompromisnim rješenjima nisu svi jednako zadovoljni, ali čini se da sindikalisti imaju najmanje razloga za nezadovoljstvo. Naime, u konačnom prijedlogu zakona ima puno dobrih rješenja, a mnogi instituti o kojima se polemiziralo u prvom čitanju više se i ne spominju jer su usuglašeni. Primjerice, institut ugovora o radu na određeno vrijeme zamijenjen je starom formulacijom "rad na neodređeno vrijeme". Dobrodošlo je i uvođenje novih instituta, poput zabrane diskriminacije na radnom mjestu, borbe protiv korupcije, izjednačavanja otkaznog režima za sve radnike, bez obzira na status poslodavca, itd. Predviđena su i dva instituta koji afirmiraju fleksibilizaciju rada - Agencija za posredovanje u zapošljavanju i rad na izdvojenim radnim mjestima. Prijeporan je status malog poslodavca, odnosno povećanje broja radnika koje može zapošljavati s 10 na 20 (to je bliže zahtjevu sindikata nego poslodavaca). To je, kaže, kvalitetan pomak jer će ubuduće ti poslodavci također morati razmišljati o zbrinjavanju radnika kojima otkazu ugovor o radu. Značajna je novina i propisivanje mogućnosti izricanja novčanih kazni za prekršaje predviđene ovim Zakonom i to na licu mjesta, a tu je i snažna uloga sindikata. Dobra je ideja i uvođenje mogućnosti plaćanja doprinosa solidarnosti koji bi nečlanovi sindikata plaćali za korištenje kolektivnog ugovora, a u okviru radno-socijalne reforme raspravlja se i o osnivanju fonda za radnička potraživanja.

Predloženim Zakonom dobili smo okvir, odnosno minimum prava koja su zajamčena radnicima, a sindikati će kroz kolektivno pregovaranje morati nastojati izboriti i više od toga.

U svakom slučaju, predloženim Zakonom dobili smo okvir, odnosno minimum prava koja su zajamčena radnicima, a sindikati će kroz kolektivno pregovaranje morati pokušati izboriti za svoje članove i više od toga. Prema tome, ne može se reći da ovaj zakon samo smanjuje prava, tvrdi zastupnica. Čak i kad je riječ o otkaznim rokovima i otpremninama o čemu je bilo najviše govora u ovoj raspravi, ni

tu nije sve tako crno. Naime, danas su u manjini radnici koji kod istog poslodavca rade dugo godina jer su mnoga poduzeća propala, a oni koji su zbog toga ostali bez posla nisu dobili ni otpremnine koje su im bile zajamčene ranijim zakonom.

Ispravljajući njen navod da su realizirane sve obveze iz ugovora sa sindikatima, Mario Kovač je primijetio da to nije točno. Među ostalim, nije realiziran dogovor o formiranju posebnih vijeća pri sudovima za radne sporove u kojima su trebali participirati i predstavnici radnika. Naime, noveliranim Zakonom o parničnom postupku uvedeno je monokratsko suđenje i od toga se odustalo.

Izostalo je mišljenje sindikata i strukovnih udruženja

U nastavku pojedinačne rasprave govorila je zastupnica **Dorica Nikolić (HSLs)** ocjenjujući da usprkos optimističkim izjavama nadležnog ministarstva u ovom zakonskom prijedlogu ipak nije ostvaren konsenzus između poslodavaca i radništva. Ponovila je konstataciju da Klub zastupnika HSLs-a neće podržati ni jedan sličan zakon koji nema konsenzus između partnera. Ovdje je Vlada kao najveći poslodavac uzela sebi za pravo da bude arbitar što nije dobro rješenje. Podsjetila je zatim i na obećanje koje su prilikom posljednjih parlamentarnih izbora, stranke SDP-a i HSLs-a najavljivale oko tema koje su vezane uz zaštitu dostojanstva rada. Tom se prilikom najavilo da će se promjene donositi zajedno s hrvatskim građanima, sindikatima, te građanskim i strukovnim udrugama. Nažalost, praksa koja je uslijedila pokazala je da predlagatelj ovaj tekst donosi mimo poslodavaca i sindikata, te mimo strukovnih udruženja.

Naglasila je zatim da HSLs nije izašao iz koalicije s građanima, sindikatima i poslodavcima, a osim toga ova je stranka svojedobno ponudila i zakonski prijedlog o zviždačima, odnosno o potpori onim pojedincima koji ukazuju na korupciju ili kršenje zakonskih odredbi.

Podsjetila je zatim na detalje iz "slučaja Vesne Balenović" koja je dobila otkaz u INI zbog ukazivanja na pogreške u radu posloводства, te sličan slučaj u kojemu je na nepravilnosti u carinskoj službi upozoravao gospodin Matijević. Zatim je govorila i o slabostima u instituciji Državnog odvjetništva, upozoravajući na činjenicu

da kaznene prijave leže u ladicama, a uvrijeđeni državni dužnosnici tuže ove ljude zbog uvreda časti. Rezimirajući kritičke opservacije, zastupnica Nikolić konstatala je da sadašnja vlast ne pokazuje volju ni želju da procesuiraju određene slučajeve koji ukazuju na kriminal i korupciju. Smatra da predlagatelj ostaje usamljen u naporima da se prihvati predloženi zakonski tekst, kojega Klub zastupnika HSLs-a neće podržati.

Predloženi zakonski tekst donosi se mimo sindikata, poslodavaca i strukovnih udruženja.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Ivo Fabijanić (SDP)** te podsjetio na činjenicu da je predlagatelj održao čak 17 sastanaka s poslodavcima i predstavnicima sindikata. Zbog toga se ne može prihvatiti netočno iznošenje navoda da se ovaj prijedlog donosi mimo sindikata.

Stečena radnička prava ne mogu se radikalno narušavati

U nastavku rasprave govorio je zastupnik **Želimir Janjić (HSLs)** koji je ocijenio da se radi o izuzetno važnom zakonu, u zemlji koja ima više od 350 tisuća nezaposlenih osoba. Zbog ovih su razloga predstavnici sindikata prije početka rada Sabora nastojali zastupnicima prosljediti važne poruke, a bili su nazočni i kao gosti na galeriji. Potpuno je opravdana njihova želja da se u zemlji stvori pozitivan pravni ambijent, koji će rezultirati novim zapošljavanjima i gospodarskim oporavkom. Bilo je potrebno ostvariti i određeni balans u odnosu prema poslodavcima. Drugim riječima, trebalo je stvoriti okvir koji će potaknuti daljnja ulaganja bez radikalnih narušavanja stečenih radničkih prava. Upozorio je da su se radnička prava ipak sužavala i u dosadašnjem periodu, jer se obuzdavao porast plaća i težilo manjim naknadama za vrijeme bolovanja. Ujedno su naknade za nezaposlene izuzetno male, a potiče se i rad na određeno vrijeme. Paralelno je i radni vijek produžen za pet godina kako za muškarce tako i za žene, a da sindikati nisu dizali previše prašine oko sužavanja navede-

nih prava. Zastupnik je napomenuo da su nedavno radnici u Francuskoj žestoko prosvjedovali zbog sličnih stvari, iako su po svim radnim i socijalnim parametrima u znatno povoljnijoj situaciji. Ocijenio je zatim da se nalazimo pred privatizacijom velikih javnih poduzeća, pa će novi privatni poslodavci ponovno nastojati smanjiti broj zaposlenih radnika. Postoji opasnost da prvi nastradaju stariji radnici, koji imaju duži radni staž. Smanjenje otpremnina može ugroziti njihovu daljnju socijalnu sigurnost, a do posla se u tim godinama ionako teško dolazi. Predloženim će se mjerama pogodovati novim vlasnicima, što možda i predstavlja glavnu namjeru ovih zakonskih izmjena, upozorio je zastupnik. Zamjerio je zatim što se zaposlenici praktički "natjeravaju" na plaćanje sindikalne članarine, citirajući dijelove teksta sadržanog u članku 53. Upozorio je da je pravo svakog zaposlenog da po svojoj volji bude sindikalno organiziran, te na kraju ocijenio da je vladajuća koalicija, na čelu sa socijaldemokratima trebala znatno odlučnije zastupati radnička prava.

Neprihvatljivo je da se zaposlenici praktički natjeravaju na plaćanje sindikalne članarine.

Ispravak navoda uputio je zastupnik **Miroslav Korenika (SDP)**. Smatra da su iznijeti netočni navodi o tome kako Vlada tobože pokušava obuzdati rast plaća. Poznato je da Vlada može utjecati samo na plaće u javnim poduzećima u državnom vlasništvu, konstatirao je zastupnik. Netočna je i tvrdnja da se ovim zakonom potiče rad na određeno vrijeme. Zastupnik Fabijanić nije se pak složio s konstatacijom da nije bilo novog zapošljavanja. Podsjetio je na statističke podatke koji nedvojbeno ukazuju da se u posljednjih nekoliko mjeseci bilježi kontinuirani rast zapošljavanja.

Potrebno je olakšati sustav rada i zapošljavanja

Zastupnik **Franjo Kučar (SDP)** podsjetio je i na neka vlastita iskustva iz 30-godišnjeg rada u gospodarstvu, ocjenjujući ujedno kako nije točno da

se u tripartitnom dogovaranju nije ništa postiglo. Nabrojao je pregled dogovorenih rješenja, izdvajajući suglasnost oko otkaznih rokova, sustav otpremnina, najniže zajamčene plaće, biranje predstavnika rada u nadzornim odborima, rad na izdvojenom mjestu, doprinos solidarnosti, kao i još pojedine elemente iz navedenog zakona. Upozorio je zatim da sindikati u ovom momentu pokušavaju osigurati maksimalne pozicije što je legitimno. Moramo, međutim, voditi računa i o onim osobama koje nisu zaposlene, pa postojeće radno zakonodavstvo treba učiniti maksimalno efikasnim i fleksibilnim. Upozorio je zatim, da rad u ekonomski razvijenim zemljama predstavlja proces koji je nešto drugo u odnosu na situaciju u samo deset prethodnih godina. Sistem se prilagođava skraćenom radnom vremenu, kao i radu kod kuće. I mi koji se nalazimo na mjestima gdje se politički odlučuje, ne smijemo zatvarati oči pred ovim snažnim promjenama, već olakšati sustav rada i zapošljavanja, kako radnicima tako i poslodavcima koji često puta moraju osigurati plaće u vrlo nepovoljnim ekonomskim okvirima. Potrebno je, dakle, misliti na sve elemente i sudionike u radu, a istovremeno se ne smiju zanemariti ni očekivanja nezaposlenih osoba, zaključio je zastupnik Kučar.

Usljediła je replika zastupnika **Ivana Milasa (HDZ)** koji je upozorio da radnici ovdje nisu imali svojih predstavnika. Sadašnje zastupnike sindikata ocijenio je kao "pseude predstavnike", koji imaju određeni dogovor s Vladom. Smatra ujedno da Vlada nije zaštitila interese najslabijeg partnera u pregovaranju, a to su nedvojbeno radnici. Istovremeno su preuzete normativne odredbe od strane Međunarodnog fonda i Svjetske banke koji su "zaduženi za provođenje novog kapitalizma latinsko - američkog tipa". Ocjenjujući da se radi o sutonu svakog socijalnog sustava, najavio je da će uslijediti i lošiji zakonski uvjeti za radnike.

Zastupnik **Franjo Kučar** je odgovarajući na repliku ocijenio da nisu točne konstatacije o iznijetoj poziciji sindikata, a zatim je iznio i neka osobna iskustva i konzultacije koje je razmjenjivao s predstavnicima sindikata. Upozorio je na kraju, da pojedini sindikalni predstavnici nisu poznati ni sa svim zakonskim institutima koji se mijenjaju i dopunjuju.

Prijedlog zakona usuglašen je sa sindikatima i poslodavcima

Zastupnik **Dragutin Vukušić (SDP)** podsjetio je da je predlagatelj predložio Konačni prijedlog zakona tek nakon široke rasprave u Hrvatskom saboru i dugotrajnog usuglašavanja sa sindikatima i predstavnicima poslodavaca. Ove podatke potrebno je izgleda ponavljati onim zastupnicima koji govore da se uopće nije usuglašavalo predložene odredbe s partnerima.

Predlagatelj ovoga teksta uvažio je čitav niz primjedbi, prijedloga i mišljenja iz prvog čitanja.

Predlagatelj je ujedno uvažio čitav niz primjedbi, prijedloga i mišljenja iz prvog čitanja, kao i niz drugih prijedloga koji su tada bili predloženi za drugo čitanje. Vlada je usprkos povremenim prekidima, kao treći partner u pregovorima učinila zajedničke značajne napore da najveći dio predloženih zakonskih odredbi usuglasi sa sindikatima i poslodavcima. Zakon o radu između ostalog, određuje minimalnu razinu zaštite radnika, ali i poslodavaca. Analizirao je zatim pojedine predložene segmente podnietog teksta, izdvajajući na početku sustav otpremnina. Dosta rasprave bilo je i oko dužine otkaznog roka, a sadašnja praksa ukazuje da su ovdje postignuti dobri standardi, čak u odnosu na ostale europske zemlje. Određena sporenja registrirana su oko pitanja članstva u nadzornim odborima. Sumirajući pojedine elemente predloženoga teksta, zastupnik je ocijenio da će donošenje ovoga zakona ipak dovesti do sigurnosti poslodavaca i radnika, a potrebno je i dodatno produbiti povjerenje između svih partnera u procesu rada. Na kraju je ocijenio potrebnim da Vlada, ali i Sabor odgovarajuće zakonski riješi sva pitanja vezana uz Zakon o stečaju i Zakon o potraživanju radnika. Time bi radnici došli u prvi naplatni red u onim firmama koje odu u stečajni postupak. Na kraju je napomenuo da će podržati predloženi zakonski tekst, kao i one amandmane koji će biti prihvatljivi za predlagatelja, ocjenjujući da će se na kraju postići odgovarajući kompromis između svih partnera.

Ponovno je repliku uputio zastupnik Milas, koji je upozorio da su pojedini predloženi zakonski instituti sličniji latinskoameričkom nego europskom radnom zakonodavstvu. Ovdje poslodavci uspješno štite vlastite interese, a imaju i zapaženu pomoć Vlade i predstavnika sindikata, pa se radi o potpunom krah u stečenih radničkih prava.

Na ovu repliku uslijedio je odgovor zastupnika Vukušića koji ga je upitao zbog čega se u proteklom godinama nije tako dosljedno zagovarao za zaštitu radnih prava. Ponovio je da tržišne zakonitosti nalažu potrebu da se vodi računa o pravima i interesima radnika ali i o mogućnostima poslodavaca. Ukoliko poslodavac ode u stečaj, postavlja se pitanje i svih ostalih prava njegovih zaposlenika, upozorio je zastupnik. Radna se mjesta moraju sačuvati, uz istovremene napore da se otvore i nova.

Koji su glavni razlozi nezaposlenosti u RH?

Zastupnik **Dario Vukić (HDZ)** upozorio je na određene netočnosti koje su sadržane na 41. stranici podnijetog zakonskog prijedloga. Citirao je odredbe koje su sadržane na tom mjestu: "Za Hrvatsku je karakteristično da je restrukturiranje poduzeća prouzročilo ubrzani priljev novih nezaposlenih, a taj je proces započeo sredinom 90-tih godina".

Potrebno je odvojiti daleko veća sredstva za efikasniju politiku zapošljavanja, jer je to najveći socijalni i politički problem u zemlji.

Smatra da se radi o netočnom podatku, te je u prilog ovoj tvrdnji citirao broj nezaposlenih 1990. i 1991. godine. Izdavanjem velikih obveznica tadašnja Vlada Republike Hrvatske spriječila je čitav val stečajeva u velikim poduzećima poput "Brodogradnje" i "Đure Đakovića". Da nije izdala obveznica u vrijednosti tadašnjih 1,5 mlrd. DEM., broj nezaposlenih skočio bi na blizu 350 tisuća, uključujući i brojne kooperante. Osim toga, nastavio je zastupnik Vukić, netočnost se odnosi i

na konstatacije kojima se opisuju glavni uzroci nezaposlenosti u Hrvatskoj. Problem razvoja malih i srednjih poduzeća nije pokrenut lošim zakonodavstvom, već prvenstveno zbog nedostatka kapitala. Mi smo u međuvremenu prodali banke stranim vlasnicima koje svoje kredite nude našim građanima za osobnu potrošnju uvoznih proizvoda, a ne za daljnje investicije koje bi dovele do dizanja bruto društvenog proizvoda.

Mi ujedno donosimo zakone, a nikada ne simuliramo što će se njihovom provedbom događati u praksi, odnosno u svakodnevnom životu, upozorio je zastupnik Vukić. Ovi bi zakoni ujedno trebali biti praćeni nizom drugih zakonskih rješenja budući da se primjena prvog i drugog stupa mirovinskog sustava i novog Zakona o zdravstvenom osiguranju direktno odražava na način isplate plaća zaposlenima. Potrebno je ujedno odvojiti i dodatna sredstva za snažniju politiku zapošljavanja, budući da nezaposlenost predstavlja najveći socijalni i politički problem u Republici Hrvatskoj. Analizirao je zatim i odnos produktivnosti u odnosu na cijenu rada u Hrvatskoj i nekim susjednim zemljama, tražeći da se i u tom segmentu naglase najoptimalniji omjeri koji se odnose na produktivnost i novo zapošljavanje.

Iznio je zatim i statističke podatke vezane uz porast zapošljavanja u SAD-u, Italiji, i Nizozemskoj, te analizirao odnose između sustava zapošljavanja na određeno i na neodređeno vrijeme. Apelirao je na kraju da se predloženim zakonskim aktima legislativne i fiskalne politike potakne daljnje zapošljavanje za koje postoje odgovarajuće pretpostavke i odgovarajuća školovana radna snaga.

Predsjedavajući je zatim napomenuo da će se u nastavku rada, petominutnim govorima zastupnicima obratiti još dva predstavnika kluba zastupnika. Prvi je u ime Kluba zastupnika LIBRE govorio dr.sc. **Vilim Herman**. Upozorio je da se brisanjem stavka 2, članka 3. u slučaju jednakog ispunjenja općih i posebnih uvjeta za osnivanje radnog odnosa, prednost daje podzastupljenom spolu.

Nastavak kolektivnog pregovaranja

Napomenuo je da kratkotrajno egzistiranje ove odredbe u praksi nije polučilo

lo očekivane rezultate, navodeći ujedno različite interpretacije hrvatskih sudova. Imajući u vidu sve ove nedosljednosti, predložio je predlagatelju da se ovaj nedostatak otkloni. Smatra ujedno da predloženi zakonski tekst treba predstavljati temeljni oslonac za nastavak kolektivnog pregovaranja. Takvim će se pristupom povećati postojeći zakonski minimum vezan uz prava kako u pogledu kolektivnih, tako i u pogledu individualnih radnih odnosa. Ujedno se trebaju usavršavati mehanizmi nadzora i kontrole, inače će se ponavljati situacije između normativne i stvarne sfere. Upozorio je na kraju na određenu nedosljednost jer izgleda da je predloženi tekst namijenjen samo muškarcima. Zato je potrebno pronaći gramatički pojam kojim će se izraziti nedvojbena ravnopravnost spolova, zaključio je zastupnik Herman.

Za ispravak netočnog navoda ponovno se javio zastupnik Milas, upozoravajući da nije točno da će se reguliranjem o ravnopravnosti spolova išta promijeniti u sferi zapošljavanja. Poslodavci naprosto uzimaju onoga od koga imaju najviše koristi i nema drugih kriterija.

Zastupnik dr.sc. **Zlatko Kramarić** govorio je u ime Kluba zastupnika LS-a. On se na početku izlaganja kritički osvrnuo na određene odnose koji ponekad određuju sustav rada i dogovaranja unutar vladajuće koalicije. Priklanjajući se postulatima liberalne doktrine, napomenuo je da dosljedno podržava važnost dogovora među partnerima. Vlada tu ne bi trebala intervenirati, sve dok se ne pojave određeni poremećaji, a već samo zakonsko uređivanje unutar proklamiranih vremenskih rokova, predstavlja određeni pritisak.

Upozorio je da u Hrvatskoj još uvijek nema istinske privatizacije jer nije dovršen zakonski postupak, a situaciju ujedno otežava i činjenica da imamo više od 300 tisuća nezaposlenih. Ova koalicija mora rješavati navedeni problem i to na takav način da svakom građaninu Republike Hrvatske može nesmetano pogledati u lice. Nitko izvana ne vrši pritisak na ovu vlast, a primjerice iskustva Mađarske oko donošenja radnog zakonodavstva mogu predstavljati određeni uzor. Iako se nalaze pred ulaskom u Europsku uniju, nisu bržali oko donošenja ovih odredbi. Vraćajući se ponovno na probleme koji izviru zbog velikog broja nezaposlenih osoba, zastupnik Kramarić je pledirao da

se ulože dodatni napori kako bi i nezaposleni stekli osjećaj digniteta i vrijednosti. Ovi ljudi ne bi trebali predstavljati nekakav "trošak za društvo", već naš najveći resurs. Upozorio je na kraju i na neke odredbe sadržane u Paktu o stabilnosti, a koje će se morati donijeti.

Zastupnica **Lucija Debeljuh (SDP)** upozorila je na povredu Poslovnika sadržanu u članku 209. Zamjerila je što je prethodni govornik prilikom izlaganja prozivao i poučavao druge zastupnike. Zastupnik Franjo Kučar javio se zbog ispravka netočnog navoda, zamjerajući što se prilikom izlaganja više govorilo o liberalizmu, a ne o konkretnim i pozitivnim mjerama koje je susjedna Mađarska polučila svojim radnim zakonodavstvom. I zastupnik **Stjepan Henezi (SDP)** javio se za riječ želeći ispraviti netočni navod, ali se samo ispričao zastupniku Kramariću što se nasmijao za vrijeme njegovog izlaganja. Za ispravak netočnog navoda javila se i zastupnica **Dragica Zgrebec (SDP)** ukazujući da su ispravljani oni navodi u kojima je zastupnik Kramarić ukazivao na tobožnju korumpiranost predstavnika Sindikata od Vlade Republike Hrvatske. Direktna odnos pregovaranja poslodavca i sindikata je u kolektivnom pregovaranju.

Dojam je da ovaj akt nije plod konsenzusa između socijalnih partnera već proizvoljna vizija vladajuće koalicije.

Za riječ se ponovno javio zastupnik Kramarić te precizirao svoje navode vezane uz termin korumpiranosti, te zamolio da ga se ne tumači na drugi način, a zatim se upustio u poduže pojašnjenje s predsjedavajućim oko tumačenja pojedinih članaka Poslovnika za koje se tvrdilo da su povrijeđeni prilikom prethodnih izlaganja.

U nastavku rasprave govorio je dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)** koji je izlaganje i pojedine ocjene zastupnika Kramarića doživio kao dokaz da ne postoji jasan konsenzus oko Zakona o radu, na razini vladajuće koalicije. Donošenje ovog zakonskog akta potaknut će zapravo predizborno stranačko licitiranje, što sasvim sigurno neće dovesti do kvalite-

tnoga zakonskog rješenja. Upozorio je da i sindikati i poslodavci upućuju cijeli niz primjedbi na Konačni prijedlog zakona o radu, što potvrđuje dojam da ovaj akt nije plod ni rezultat konsenzusa navedenih aktera, već proizvoljna vizija vladajuće koalicije.

Dvojbeni aranžmani sa Svjetskom bankom i MMF-om

Ciničnim je potezom ocijenio i ocjenu kako je ovaj zakon potreban zbog usklađivanja s Europskom unijom. Ocijenio je da se ta ocjena prije odnosi na aranžmane sa Svjetskom bankom i MMF-om, u kojima se Vlada obvezala da će reducirati postojeća radnička prava i otkazne rokove. Upozorio je na paralelne zakonske odredbe koje vrijede u susjednoj Sloveniji, a koje su znatno povoljnije za radnike. Ove okolnosti nisu smetale Sloveniju da nas pretekne na putu prema EU, upozorio je zastupnik Tadić. Ocijenio je zatim, da je aranžman sa Svjetskom bankom nepotreban, i da će dovesti do otežavanja gospodarsko-socijalnog stanja u Republici Hrvatskoj. Hrvatska treba postići fleksibilnije uvjete, ali ne putem restrikcija prema radnicima i putem lakšeg otpuštanja i manjih otpremnina. Ukoliko se radnička prava spuštaju ispod postojećeg standarda onda je to besmislen posao, pa će sukladno ovim ocjenama naš zastupnički Klub biti oštro protiv ovog zakona, osim ukoliko kojim slučajem ne prođu naša 4 ključna amandmana koje smo dali u proceduru na prijedlog Hrvatske udruge sindikata.

Za ispravak navoda javio se zastupnik **Miroslav Korenika (SDP)** ocjenjujući netočnom onu ocjenu kako ovaj zakon nije usklađen s direktivama Europske unije. To se ujedno vidi i može pročitati na nekoliko posljednjih stranica predloženoga teksta.

Nakon ove ispravke u ime predlagatelja govorio je zamjenik ministra rada i socijalne skrbi, gospodin **Bože Borko Žaja**. On je napomenuo da će vrlo pažljivo pročitati fonogram, precizirajući ujedno vremenski termin do kojega se predaju svi amandmani na predloženi zakonski tekst. Napomenuo je ujedno da će predlagatelj tom prilikom konkretno iznijeti svoja stajališta, te eventualna slaganja i neslaganja s tekstom podnijetih amandmana. Na kraju je zamolio zastupnike

da ovaj zakonski prijedlog ne promatraju kao izolirani akt, već kao strukturalni dio postojećih zakonskih reformi na području radnog zakonodavstva. Ovim je riječima ujedno zaključena rasprava o predloženom tekstu, a predsjedavajući je ponovio vremenske okvire unutar kojih će se primati najavljeni amandmani.

IZJAŠNJAVANJE

U nastavku sjednice uslijedilo je odlučivanje o podnesenim amandmanima, a zatim i o Konačnom prijedlogu zakona.

Najprije se odlučivalo o pet amandmanskih prijedloga koje je podnijela Vlada izvan roka utvrđenog Poslovníkom, a obrazložio ih je zamjenik ministra rada i socijalne skrbi dr.sc. **Bože Borko Žaja**. S obzirom na to da se definicije izravne i neizravne diskriminacije odnose kako na radnike tako i na osobe koje traže zaposlenje, prvim se amandmanom precizira da su definicije dane u "smislu ovoga Zakona". Drugim se amandmanom utvrđuje mogućnost da obvezu agencije da usavršava i upoznaje radnike s novim tehnologijama preuzme korisnik kod kojeg će radnik raditi, ako se tako agencija i korisnik sporazume. Slijedećim se amandmanom produžava rok u kojem poslodavci trebaju uskladiti svoje pravilnike o radu s odredbama ovoga Zakona, dok se četvrtim amandmanom utvrđuje rok u kojem Gospodarsko-socijalno vijeće treba donijeti pravilnik o pravilima provođenja referenduma o kolektivnom ugovoru kojim je uređen doprinos solidarnosti. Također se utvrđuje da u slučaju neosnivanja GSV-a, taj pravilnik donosi ministar nadležan za rad. Posljednjim svojim amandmanom predlagatelj zakona ispravlja omašku u pisanju članka 82. stavka 3. podstavka 8. Pravilnika koji je na snazi (umjesto navedenog Pravilnika koji je na snazi, naveden je Pravilnik koji je prestao važiti).

Nakon istupa Vladinog predstavnika govorio je u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)**. Ustvrdio je da Vladini amandmani predstavljaju samo kozmetičke promjene i u većini su slučajeva neprihvatljivi za Klub. I dalje nema konsenzusa između sindikata i poslodavaca, odnosno rada i kapitala, predloženi zakon nije na tragu očekivanja Kluba, a zajedno s amandmanima predlagatelja tek je djelomično usklađen sa standardima EU-a. Budući da

se Vlada obvezala da će do kraja slijedeće godine uskladiti naše radno zakonodavstvo sa standardima EU-a to znači da već iduće godine ponovno valja mijenjati zakon da bi se postigao taj cilj. Ponovio je još jedanput da su Vladini amandmani uglavnom neprihvatljivi osim prvog koji je zapravo preuzeo amandmane Kluba zastupnika HSP-HKDU-a.

Usljedio je glasovanje o Vladinim amandmanima, a prvi je dobio jednoglasnu podršku zastupnika, dok je drugi amandman izglasan većinom glasova (73 "za", 1 "protiv" i 3 "suzdržana").

Kod odlučivanja o trećem amandmanu Vlade, zastupnik **Tadić** primijetio je da su na predloženi zakon dosta primjedbi imali poslodavci i sindikat, a ovim amandmanskim prijedlogom to se pokušava ublažiti, ali samo prividno. Glasovanjem zastupnici su sa 76 glasova "za", i 1 "suzdržanim" prihvatili Vladin amandman. I kod glasovanja o četvrtom Vladinom amandmanu javio se zastupnik Tadić u ime već spomenutog Kluba. Doprinos solidarnosti kako se predlaže ovim zakonom zapravo je mogućnost da sindikalnu članarinu plaćaju i oni koji nisu članovi sindikata ako većina takvo što iskaže referendumom. Članarinu plaćaju članovi sindikata, a radniku mora biti stalo da bude član sindikata, zaključio je zastupnik, i u ime Kluba odbio prihvatiti ovaj amandman. Glasovanje je, međutim, pokazalo da je većina zastupnika bila istog mišljenja kao i Vlada jer je za Vladin amandman glasovalo 68 zastupnika, 5 ih je bilo "protiv", a 5 "suzdržanih".

Posljednji - peti amandman Vlade RH dobio je jednoglasnu podršku zastupnika Sabora.

U nastavku izjašnjavalo se o ostalim amandmanima na tekst Konačnog prijedloga zakona. Zamjenik ministra rada i socijalne skrbi gospodin **Žaja** nije prihvatio amandman Odbora za zakonodavstvo na članak 1. jer je već obuhvaćen (prihvaćen) prvim Vladinim amandmanom u nomotehnički uređenijem izričaju. Nakon tog objašnjenja predstavnik Odbora **Josip Leko (SDP)** povukao je taj amandman.

Amandmanskim zahtjevom u stavku 1. članka 2. Klub zastupnika HSP-HKDU-a predložio je da se brišu riječi "članstva ili nečlanstva u sindikatu" uz obrazloženje da su tijekom tripartitnih pregovora Vlade RH, poslodavaca i sindikata, sindikati tražili da se iz teksta Konačnog

prijedloga zakona briše određenje "članstvo ili nečlanstvo u sindikatu", jer ne spada u materiju reguliranu člankom 2. pa nije jasno zbog čega se to određenje opet pojavljuje u tekstu. Odbijajući da to prihvati Vladin predstavnik dr.sc. **Bože Borko Žaja** kazao je da predlagatelj amandmana pogrešno drži da članstvo ili nečlanstvo u političkoj stranci nije ili ne može biti temelj diskriminacije u smislu stavka 1. članka 2. Konačnog prijedloga zakona. Taj temelj, nastavlja Žaja, proizlazi iz standarda slobode udruživanja koji je sastavni dio ustavno-pravnog poretka RH, a napose korpusa socijalnih i gospodarskih prava. Osim toga, on je sastavnica višestranih međunarodnih ugovora koji obvezuju Republiku Hrvatsku. Uz to, predlagatelj amandmana netočno ukazuje da članci 178. i 180. Zakona o radu uređuju pitanje zabrane diskriminacije zbog članstva ili nečlanstva u sindikatu. Riječ je zapravo o sudskoj zaštiti prava koja proizlaze iz članstva u udruzi u odnosu na prava uređena statutom ili pravilima udruge te o posebnoj zaštiti zbog sindikalnog članstva ili sindikalnog djelovanja, zaključio je Žaja.

Braneci amandman zastupnik **Tadić (HSP)** je ustrajao na stajalištu da je zabrana diskriminacije radi članstva ili nečlanstva u sindikatu već propisana u Zakonu u radu člancima 178. i 180. pa je čudno što se Vlada tome opire. Uz to, niti jedna od dvije smjernice Vijeća Europe koju Vlada navodi u obrazloženju članka 2. Konačnog prijedloga zakona ne upućuje na diskriminaciju s obzirom na članstvo ili nečlanstvo u sindikatu nego govore o diskriminaciji na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, starosne dobi, spola itd. Budući da je Vlada ostala kod svog stava pristupilo se glasovanju u kojem amandman nije dobio podršku zastupnika (njih 38 bilo je "za" amandman, 62 "protiv" i 3 "suzdržana").

Odbor za zakonodavstvo predložio je da se u članku 2. u dodanom članku 2a. briše stavak 2. a u ime Vlade gospodin **Žaja** je to odbio prihvatiti uz obrazloženje da je sadržaj odredbe stavka 2. članka 2a. Konačnog prijedloga zakona sukladan uređenju tog pitanja Smjericama Vijeća 2000/78 EC. U ime Odbora **Josip Leko** je povukao amandman kako je rekao iz potrebe harmonizacije sa EU-om.

U nastavku Vladin predstavnik nije prihvatio amandmanski prijedlog Kluba zastupnika LIBRE da se u članku 7. u

novom članku 12b. brišu stavci 3. i 5. Odredba stavka 3. kojom se utvrđuje da plaća radnika koji radi na izdvojenom radnom mjestu ne smije biti ugovorena u manjem iznosu od plaće radnika koji u prostorijama toga poslodavca radi na istim ili sličnim poslovima zapravo je zaštitna odredba koju sadrži Konvencija i Preporuka o radu kod kuće Međunarodne organizacije rada, objasnio je gospodin Žaja. Uz to, Konvencijom broj 87 i Smjericom Vijeća 91/533/EEC posebno se utvrđuje obveza poslodavca u svezi s osiguranjem takvim radnicima sigurnih uvjeta rada što je utvrđeno stavkom 5. članka 12b. ovoga Zakona.

U ime Kluba dr.sc. **Vilim Herman** ustrajao je na amandmanu naglašavajući da Klub i dalje misli da se radi o administrativnom obliku određivanja plaće i da se ovdje ulazi u pitanje slobode ugovaranja ugovornih strana (sindikata i poslodavca) te zatražio glasovanje o amandmanu. Ishod glasovanja - sa 54 glasa "protiv", 16 "za" i 9 "suzdržanih" zastupnici nisu prihvatili amandman Kluba.

Usljedio je amandman **Jadranke Kosor (HDZ)** kojim se zastupnica usprotivila Vladinom prijedlogu da se skрати dužina razdoblja u kojem se dozvoljava mirovanje radnog odnosa nakon protoka porodnog dopusta za vrijeme dok dijete ne navrší dvije godine života (prije tri godine života). Zastupnica drži da za to nema valjanih argumenata te da je riječ o stečenom pravu koje, među ostalim, omogućuje i zapošljavanje drugih ljudi koji su na Zavodu na zapošljavanje dok roditelju koriste tu mogućnost iz zakona. Pozvala je zastupnike da usvajanjem njezinog amandmana omoguće roditeljima male djece da koriste spomenutu mogućnost sve do treće godine života djeteta. Vladin je predstavnik odbacio taj amandman uz obrazloženje da predloženo rješenje u zakonskom prijedlogu slijedi nivelirana rješenja u institutima dužine trajanja porodnog dopusta iz prethodnih izmjena i dopuna Zakona o radu. Riječ je, kaže, o institutu tzv. negotovinske povlastice, a predloženo rješenje izraz je fleksibilnijih radnih odnosa s jedne strane, i primijenjene razine zaštite osoba s obiteljskim obvezama u okviru sustava radnih odnosa s druge strane. U promijenjenom svijetu rada i u dinamičnijim i zahtjevnijim tržišnim uvjetima "čuvanje radnog mjesta tri godine" predstavlja kao zakonski minimum veću obvezu poslodavcu nego

što je to ranije bio slučaj. Osim toga, standardi i slobode ugovora ostavljaju dovoljno prostora za međusobne odnose poslodavaca i radnika, a napose rokovi, ma koji odgovaraju specifičnim interesima obje strane. Sa 31 glasom "za", 65 "protiv" i 7 "suzdržanih" zastupnici nisu prihvatili ovaj amandman.

U nastavku sjednice Vladin je predstavnik prihvatio amandman Odbora za zakonodavstvo na članak 15. stavak 5. i članak 29. stavak 5. kojim se nomotehnički uređuje tekst tih odredbi, ali nije prihvatio amandmanski zahtjev Kluba zastupnika HSP-HKDU-a glede članka 25. Izmjenom Zakona o radu iz 2001. povećan je broj radnika kod tzv. malog poslodavca sa 5 na 10, a sada se pak predlaže povećanje tog broja sa 10 na 20. U Klubu upozoravaju da nema nikakvih pokazatelja o učincima izmjene iz 2001., niti su predložene simulacije očekivanih učinaka takvim povećanjem broja radnika. Odbijajući prihvatiti taj amandman gospodin **Žaja** je rekao da Vlada drži da je status malog poslodavca u Konačnom prijedlogu zakona uređen primjerenom svrsi i cilju reformi u području radnog zakonodavstva i tržišta rada koja se, između ostalog, temelji na mjerama poticaja razvoja malog i srednjeg poduzetništva u okviru kojega se kreira najviše novih i produktivnih radnih mjesta. Razlozi socijalne pravednosti nalažu da poslodavci snose teret socijalne težine svojih poslovnih odluka primjereno svojoj gospodarskoj snazi, zaključio je **Žaja**.

U ime Kluba dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)** ustrajao je na amandmanu naglašavajući da će povećanje broja radnika kod malog poslodavca dovesti do fleksibilnijeg otpuštanja radnika, jer, podsjeća, mali poslodavac ne mora, kada otkazuje ugovor o radu, voditi računa o trajanju radnog odnosa, starosti i obvezama uzdržavanja koje terete radnike. Na kraju amandman nije prihvaćen (29 "za", 70 "protiv" i 7 "suzdržanih").

Slijedeći amandman odnosio se na zahtjev Kluba da se u Konačni prijedlog zakona uvrsti novi članak 26a. kojim se ograničava dužina vremena važenja pisanog upozorenja na obveze iz radnog odnosa (istekom jedne godine od dana dostave radniku). Gospodin **Žaja** nije prihvatio amandman zbog, kako je rekao, naravi radnog odnosa kao ugovornog odnosa pojasnivši da svaka od ugovornih strana ima pravo drugu stranu, ako sma-

tra da ovo ne ispunjava svoje ugovorne obveze ili to ne čini u skladu s ugovorom, pozvati da uredno izvršava ugovorne obveze. Kod ugovora o radu poslodavac to mora učiniti u pisanoj formi ukoliko nepoštivanje ugovora može imati za posljedicu otkaz ugovora o radu. Samo po sebi pisano upozorenje poslodavca nije i disponiranje u vezi s pravima radnika, a bilo koja odluka poslodavca u vezi s pravima radnika, napose o otkazu, podliježe ispitivanju valjanosti za slučaj spora u kojem je teret dokazivanja na poslodavcu, zaključio je Vladin predstavnik. U ime Kluba dr.sc. **Tadić** ustrajao je na amandmanu tj. da treba ograničiti dužinu vremena pisanog upozorenja poslodavca radniku jer u praksi poslodavci često otkazuju ugovore o radu temeljem pisanih upozorenja starih i do sedam godina što je potpuno besmisleno i dovodi do egzistencijalne nesigurnosti radnika u takvim slučajevima. I pored tog upozorenja zastupnika Tadića amandman Kluba nije prihvaćen (27 "za", 70 "protiv" i 5 "suzdržanih").

U nastavku sjednice **Vladin** je predstavnik prihvatio prijedlog Odbora za zakonodavstvo da se nomotehnički uredi izričaj u stavcima 3. i 4. članka 32. ali ne i amandman na članak 41. Nakon tog objašnjenja **Josip Leko (SDP)** povukao je u ime Odbora potonji amandman uz konstataciju da se predlagatelj zakona poziva na nomotehničku konzistentnost s važećim odredbama Zakona, a Odbor se tome ne protivi to više što ga obvezuje da uredi pročišćeni tekst zakona. Iz istog razloga predstavnik Odbora za zakonodavstvo povukao je i amandmane na članke 49, 51. i 53. kojima se nomotehnički uređuju tekstovi tih odredbi.

Klub zastupnika LIBRE zatražio je da se briše članak 42. uz obrazloženje da sloboda poduzetništva pretpostavlja onu pravnu situaciju u kojoj ne smije biti pravnih automatizama glede sastava nadzornih odbora. O tome, smatraju u Klubu, odlučuju vlasničko-pravni odnosi. Vladin je predstavnik odbacio taj zahtjev riječima da je sudjelovanje predstavnika radnika u upravljanju trgovačkim društvima kao člana nadzornog odbora već utvrđeno novelom zakona iz 2001. a izmjene u tom zakonskom prijedlogu temelje se na Europskoj socijalnoj povelji (članak 22.), Ustavu RH i Zakonu o trgovačkim društvima. Ovim zakonskim prijedlogom proširena je obveza

imenovanja jednog predstavnika radnika u odgovarajuće tijelo javnih ustanova čime se osigurava neposredna participacija radnika, upravljanje trgovačkim društvima i javnim ustanovama. U ime Kluba dr.sc. **Vilim Herman** ustrajao je na amandmanu, ali su se zastupnici priklonili mišljenju Vlade i nisu prihvatili amandman - 11 glasova "za", 52 "protiv" i 10 "suzdržanih".

Zatim je **Vladin predstavnik** prihvatio prijedlog Odbora za zakonodavstvo da se nomotehnički uredi tekst u članku 52. stavak 4. Člankom 53. propisuje se mogućnost uređivanja kolektivnim ugovorom doprinosa solidarnosti koji bi obvezno plaćali radnici koji nisu članovi sindikata za pogodnosti ugovorene kolektivnim ugovorom. Klub zastupnika LIBRE predložio je brisanje članka 53. Doprinos solidarnosti kojeg bi iz plaće izdvajali radnici koji nisu članovi sindikata za povoljnosti iz kolektivnih ugovora nije sindikalna članarina i ne predstavlja oblik pritiska na obvezno članstvo u udruzi protivno slobodi udruživanja nego je oblik participacije takvih radnika za aktivnosti sindikata, primijetio je gospodin **Žaja**. A nadležni odbori Međunarodne organizacije rada već su davno potvrdili da institut doprinosa solidarnosti ukoliko se uvodi po kolektivnom ugovoru, kao u ovom slučaju, nije suprotan standardima slobode udruživanja, zaključio je Vladin predstavnik i odbio prihvatiti amandman. Uz konstataciju kako je Vladinim amandmanom manje-više konzumiran prijedlog Kluba, dr.sc. **Vilim Herman** povukao je amandmanski prijedlog Kluba zastupnika LIBRE. Istovjetan je amandman imao i **Želimir Janjić (HSL)**. Unatoč obrazloženju predstavnika Vlade ovaj zastupnik HSL-a bio je mišljenja da se ipak radi o svojevrsnom uvođenju članarine za radnike koji nisu članovi sindikata, a takav namet, kaže, nije u skladu s građanskim pravom na slobodan izbor niti s pojmom slobode i prava na sindikalno organiziranje. Janjić smatra da bi sindikat trebao na neke druge načine privući sindikalno članstvo i time povećati svoje prihode "no ako je vladajuća koalicija s nekim sindikatima postigla sporazum da se ne diže puno galame oko donošenja ovoga Zakona koji je restriktivan za radnika, te da će zauzvrat dobiti doprinos solidarnosti, tada se to neće moći spriječiti", rekao je Janjić i zatražio glasovanje o svom amandmanu. No, zastupnici

su bili istog mišljenja kao i Vlada i nisu prihvatili njegov amandman (29 glasova "za", 69 "protiv" i 6 "suzdržanih").

Amandman Odbora za zakonodavstvo na članak 54. kojim se usklađuje predloženi izričaj s daljnjim tekstom iste odredbe predstavnik Vlade je prihvatio, ali nije prijedlog Kluba zastupnika LIBRE da se spomenuti članak 54. briše. Spomenutom odredbom, podsjetio je gospodin **Žaja**, pravna ili fizička osoba koja zastupa stranku kolektivnog ugovora mora imati punomoć za pregovaranje i sklapanje toga ugovora. Međutim, ako je stranka kolektivnog ugovora druga poslodavaca ili druga poslodavaca više razine, druga stranka mora imati saznanja koji su poslodavci članovi udruge u čije ime opunomoćenik pregovara. Riječ je o primjeni načela pregovaranja u dobroj vjeri, zaključio je **Žaja**. Braneći amandman dr.sc. **Vilim Herman** primijetio je da ne postoji obveza poslodavca da dostavlja svoje popise članstva te misli da je to nasuprot slobode udruživanja. Uz to, neka poredbeni iskustva, osobito iskustva tranzicijskih zemalja, govore da se tamo nije postupalo na način kako predlaže naša Vlada. Na kraju zastupnik je zatražio glasovanje o amandmanu, ali on nije prihvaćen (13 glasova "za", 54 "protiv" i 13 "suzdržanih").

Vlada nije prihvatila niti prijedlog istog Kluba da se briše članak 55. prema kojem je druga poslodavaca ili druga poslodavaca više razine dužna nadležnom tijelu dostaviti popis poslodavaca koje obvezuje kolektivni ugovor te sve promjene u članstvu udruge nastale za vrijeme važenja kolektivnog ugovora. Dosljedan prije rečenom, zamjenik ministra rada i socijalne skrbi gospodin **Žaja** ustvrdio je da kolektivni ugovor kojeg sklopi druga poslodavaca obvezuje članove udruge, ali se bez popisa poslodavaca ne zna koje poslodavce taj ugovor stvarno obvezuje. Stoga je nužno da se uz dostavu kolektivnog ugovora na evidenciju priloži i popis poslodavaca koje ugovor obvezuje, a napose promjene u članstvu. Neprihvaćanjem prethodnog amandmana Kluba amandman na članak 55. postao je bespredmetan pa ga Klub povlači, kratko je uzvratilo dr.sc. **Vilim Herman**.

Usljedio je set amandmanskih zahtjeva koje je Odbor za zakonodavstvo podnio, a zatim povukao i to na članke: 56, 57, 58, 60, 61, 63, 64, 65, 67, 69, 72. i 74.

Novim stavkom u članku 74. Konačnog prijedloga zakona (u članku 228b. stavak 1.) Klub zastupnika HSP-HKDU propisuje da se obraćanje radnika zbog opravdane sumnje na korupciju ili u dobroj vjeri podnošenje prijave o toj sumnji odgovornim osobama ili nadležnim tijelima državne vlasti, ne predstavlja opravdan razlog za otkaz, smatra Klub. Također smatra da ukoliko poslodavac i pored toga otkáže ugovor o radu čini jedan od najtežih prekršaja te takvo ponašanje poslodavca treba sankcionirati odredbom članka 128b. koja propisuje najteže prekršaje poslodavca i kazne za te prekršaje. Gospodin **Bože Borko Žaja** odbio je prihvatiti amandman, naglašavajući da prekršajno kažnjavanje ima osnove kada je neprijeporno ostvarivanje obilježja prekršaja. Uz to, riječ je o sporu koji ako nastane zahtijeva utvrđivanje mnogih činjenica koje je moguće provesti samo u sudskom postupku. Stoga je Konačnim prijedlogom zakona također propisano da obraćanje radnika zbog opravdane sumnje na korupciju ili podnošenje prijave u dobroj vjeri o toj sumnji odgovornim osobama ili nadležnim tijelima državne vlasti ne predstavlja razlog za otkaz ugovora o radu te je na primjeren način osigurana prednost radnika koji traži zaštitu prava u vezi s prijavom osnovane sumnje na korupciju.

U ime Kluba dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)** rekao je da je cilj amandmana zaštititi radnika koji prijavu korupciju u firmi u kojoj radi, a i kontakti s predstavnicima EU-a pokazali su da je jedan ovakav amandman potreban. "Nećemo u Europu ako ne zaštitimo radnika koji ukazuje na korupciju", zaključio je Tadić. Nakon problema sa strojem za glasovanje predloženo je da se prijeđe na ručno glasovanje o ovom amandmanu što je i učinjeno, a amandman nije prihvaćen. U ime Kluba reagirao je **Anto Đapić (HSP)** tražeći da se utvrdi kvorum, a nakon konstatacije da je u sabornici nazočno 116 zastupnika te da postoji potreban kvorum ponovljeno je glasovanje, a ishod je bio isti - amandman nije prihvaćen.

Konačnim prijedlogom ovoga Zakona predviđa se drastično zakonsko smanjenje otpremnina, posebno za radnike s više od 20 godina rada kod istog poslodavca, koje zahtijeva uvođenje prijelaznog razdoblja kako bi se postupnim snižavanjem visine otpremnina ublažili negativni efekti koji nesumnjivo slijede.

Stoga je Klub zastupnika HSP-HKDU-a amandmanskom intervencijom u članku 76. Konačnog prijedloga zakona novim člankom 231. predložio uvođenje spomenutog prijelaznog razdoblja do konca 2005. zbog toga što će se do tada, u najvećem dijelu, dovršiti proces restrukturiranja i privatizacije te otpremnina za slučaj otkaza ugovora o radu neće, u mjeri u kojoj je to danas, biti socijalna kategorija za starije radnike.

U ime predlagatelja zakona Vladin je predstavnik odbio prihvatiti amandman uz obrazloženje da su upravo razlozi za mogućnost bržeg restrukturiranja i brže prilagodbe tržišnim uvjetima bili osnova za reformu instituta otpremnina kako je to i predloženo u Konačnom prijedlogu zakona.

U ime Kluba dr.sc. **Tonči Tadić (HSP)** ponovio je svrhu amandnskog zahtjeva i izrazio čuđenje što ga Vlada ne želi prihvatiti. Želja je bila uvesti prijelazni rok za stupanje na snagu ovoga Zakona i kroz taj prijelazni rok ublažiti udar na najstarije radnike. Naglašava kako je jedini razlog smanjenja otpremnina po ovom Zakonu aranžman sa Svjetskom bankom i MMF-om te da nije bilo nikakvih zahtjeva glede smanjenja otpremnina za ulazak u EU. Zastupnik je ustrajao na amandmanu pa se glasovalo ali on nije prihvaćen.

Nakon što je Odbor za zakonodavstvo povukao svoje amandmane na članke 77. i 81. Konačnog prijedloga zakona, a Vladin predstavnik prihvatio amandman Odbora na članak 78. na red je došao amandman **Damira Kajina (IDS)** na članak 83. Zastupnik predlaže da se odredbe o otpremninama i otkaznim rokovima iz ovoga Zakona počnu primjenjivati nakon stupanja Republike Hrvatske u EU, a do tada primjenjuju se odredbe Zakona o radu. Izjašnjavajući se o amandmanu gospodin **Žaja** je objasnio da ga Vlada ne prihvaća jer je predloženi novelirani institut otkaznih rokova i otpremnina u izravnoj funkciji bržeg restrukturiranja gospodarstva, bolje investicijske klime, gospodarskog rasta i novog zapošljavanja. To su ujedno pretpostavke za ostvarenje standarda funkcionirajućeg gospodarstva koje je sposobno odgovoriti izazovima konkurencije na EU-u i temeljni uvjet kojega je Europska unija definirala u Kopenhagenu kao kriterij mogućeg proširenja i pristupanja članstvu Unije.

Braneći amandman zastupnik Kajin je rekao kako do sada radno zakonodavstvo nije poticalo zapošljavanje, a sumnja da će i od sada. Amandmanom predlaže tzv. Slovensku klauzulu tj. da se otpremnine i otkazni rokovi počnu primjenjivati nakon stupanja Hrvatske u EU. Usvoji li se, međutim, Vladin prijedlog tada će posebno po starije radnike biti nepovoljne otpremnine i otkazni rokovi te s tim u vezi iznio nekoliko primjera. Radnik koji radi samo godinu dana kod otpremnine ne bi gubio ništa, onaj sa dvije godine staža gubi oko 35,7 posto u odnosu na ono što bi do donošenja ovoga zakona mogao "uprihodovati". Radnik do pet godina radnog staža gubio bi 30 posto, 26 posto onaj s deset godina staža odnosno 24,5 posto radnik sa 15 godina staža, a oni između 20 i 25 godina radnoga staža oko 30 posto. S više od 25 godina

staža radnik gubi čak 38 posto, a najviše bi izgubili radnici s više od 35 godina radnog staža - čak 51,87 posto. Zastupnik je zatražio glasovanje o amandmanu, a amandman nije prihvaćen.

Nakon opaske gospodina Žaje da Vlada ne prihvaća amandmansk prijedlog Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo na članak 85. jer prihvaća slijedeći amandman ali Odbora za zakonodavstvo da ovaj Zakon stupi na snagu danom objave u "Narodnim novinama", Snježana Biga-Friganović (SDP) povukla je amandman Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo.

Tako je okončano izjašnjavaње o amandmanima. Kažimo još da su klubovi zastupnika HSLS-a i HSP-HKDU-a zatražili da se o predloženom zakonu provede poimenično glasovanje pa je tom zahtjevu udovoljeno. **Većinom glasova zastupnika**

sa 71 "za", 41 "protiv" i 5 "suzdržanih" Sabor je donio predloženi Zakon u tekstu kako ga je predložila Vlada, zajedno s prihvaćenim amandmanima. Protiv zakona glasovala je oporba, a suzdržana su bila tri zastupnika IDS-a te po jedan zastupnik LIBRE i PGS-a. Glasovalo se još i o prijedlogu Kluba zastupnika HSP-HKDU-a da se zaduži Vlada da pripremi postupak ratifikacije konvencija Međunarodne organizacije rada: Konvencija broj 168 o promicanju zapošljavanja, Konvencija broj 173 o potraživanjima radnika pri stečaju poslodavaca, Konvencija broj 175 o privremenom radu te Konvencija broj 177 o radu kod kuće. Prijedlog Kluba zastupnika HSP-HKDU-a zastupnici nisu prihvatili (41 glas "za", 2 "protiv" i 71 "suzdržan").

M.S.; M.Ko; V.Ž.; J.Š.

KONAČNI PRIJEDLOG OBITELJSKOG ZAKONA

Djetetu veća pravna sigurnost

Nakon opsežne rasprave većinom glasova zastupnici Hrvatskoga sabora donijeli su Obiteljski zakon u tekstu kako ga je predložila Vlada RH i zajedno s prihvaćenim amandmanima. Zakonom se uređuje brak, odnosi roditelja i djece, posvojenje, skrbništvo, učinci izvanbračne zajednice žene i muškarca, te postupci nadležnih tijela u svezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom.

O PRIJEDLOGU

U prvoj polovici 2001. godine Vlada je izradila i u proceduru donošenja uputila Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona gdje je predložila promjene kojima se poboljšava važeći Zakon, odnosno otklanjanju njegovi nedostaci. Hrvatski sabor je 24. svibnja 2001. prihvatio Prijedlog zakona, ali uz

određene zaključke. Neposredan povod dijelu zaključka Hrvatskog sabora bila je odluka Ustavnog suda RH od 8. rujna 2000. o nesuglasnosti s Ustavom odredbe članaka 22, 25. točka 7. i članka 36. stavak 3. Zakona o izvlaštenju. Prema toj odluci utvrđeno je da postupovnoppravna jamstva građanima o čijim se građanskim pravima odlučuje u upravnom postupku nisu dostatna u smislu odredbe članka 6. stavka 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ova odluka dovodi u pitanje i slučajeve u kojima se o građanskim pravima odlučuje u upravnom postupku, dakle i na prava iz područja obiteljsko pravne zaštite u nadležnosti centra za socijalnu skrb.

Cijeneći da se, u spomenutim zaključcima, radi o sustavnim promjenama koje nije bilo moguće kvalitetno napraviti u ostavljenom roku Vlada je odustala od daljnje procedure donošenja spomenutog

Prijedloga zakona, a odlučila je pristupiti izradi novog zakona koji bi regulirao ove odnose.

U nastavku o najvažnijim promjenama u odnosu na dosad važeći Zakon. Za postupak posredovanja, pored centara za socijalnu skrb koji po važećem Zakonu jedini mogu provoditi postupak, predlaže se ovu mogućnost dati i savjetovalištu za brak i obitelj te osobi ovlaštenoj za pružanje stručne pomoći. Ovo stoga što se u dosadašnjoj praksi događalo, pogotovo u malim sredinama, da se bračni drugovi nerado obraćaju centru za socijalnu skrb sa svojim problemima, pa su često tražena izuzeća.

U reguliranju odnosa između roditelja i djece dijete je dobilo pravo na posebnog skrbnika, koji će štiti njegova prava i interese u: postupku oduzimanja prava roditeljima da žive sa svojim djetetom; postupku povjeravanja djeteta s pore-

mećajem u ponašanju ustanovi socijalne skrbi i postupku lišenja roditeljske skrbi oba ili jednog njegovog roditelja.

Tu su i mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta koje su prenesene u nadležnost suda: oduzimanje prava roditelju da živi sa svojim djetetom i odgaja ga; povjeravanje djeteta s poremećajem u ponašanju u ustanovu socijalne skrbi i zabrana roditelju, baki ili djedu koji ne živi s djetetom da se neovlašteno približava djetetu i uznemirava ga.

Za postupak posredovanja uz centar za socijalnu skrb, predlaže se ovu mogućnost dati i savjetovalištu za brak i obitelj te osobi ovlaštenoj za pružanje stručne pomoći.

Mjera lišenja roditeljske skrbi i po važećem je Zakonu u nadležnosti suda, a takav je prijedlog i u ovom Konačnom prijedlogu zakona. Odluku o tome s kojim će roditeljima dijete živjeti uvijek će donositi sud. Prema dosad važećem Zakonu sud je donosio takvu odluku samo u bračnom sporu, a ako je to bilo moguće i u paternitskim sporovima, a u svim ostalim situacijama odluku je donosio centar za socijalnu skrb.

U odnosu na posvojenje predložene su značajnije promjene, a prvom se ukidaju dvije vrste posvojenja i uspostava jednog oblika kojeg se ne može raskinuti, s ciljem bolje, trajnije i sigurnije zaštite posvojenog djeteta. Tu je i prilagodba razlike s obzirom na dob posvojiteljskog para koja pored postojećeg određenja nudi mogućnost veće dobne razlike (45 godina). Predlaže se mogućnost koja potiče posvojenje braće i sestara i to na način da je dovoljno da posvojitelji ispunjavaju pretpostavke samo za jedno dijete koje žele posvojiti pa njegovu braću i sestre mogu posvojiti bez obzira na eventualno prekoračenje dobne razlike. Ta mogućnost postoji bez obzira posvajaju li se sva braća i sestre odmah ili naknadno. Konačno, značajna se promjena ogleda u boljoj zaštiti tajnosti posvojenja u odnosu na treće osobe. Biološki roditelji moći će dati pristanak na posvojenje samo za nepoznate posvojitelje i bit će isključeni kao stranke u postupku nakon danog pri-

stanka odnosno kad je posvojenje temeljem zakona zasnovano bez njihova pristanka i neće imati pravo na uvid u spis o posvojenju i državne matice djeteta. Vlada drži da je na ovaj način posvojiteljska obitelj bolje zaštićena od eventualnog ometanja bioloških roditelja.

U dijelu kojim se regulira skrbništvo predložene su promjene kojima se maloljetnog štitićenika, u skladu s njegovom dobi i zrelosti, mora na prikladan način upoznati s važnim okolnostima slučaja. Maloljetni štitićenik ima pravo dobiti savjet i izraziti svoje mišljenje te biti obaviješten o mogućim posljedicama uvažavanja njegova mišljenja kad se odlučuje o nekom njegovom pravu. Kod skrbništva i roditeljske skrbi za punoljetne osobe usklađeni su razlozi za lišenje poslovne sposobnosti s pojmom "duševne smetnje" kako ga određuje Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Kod skrbništva za poseban slučaj novi je termin "poseban skrbnik" koji obuhvaća sve slučajeve skrbnika za poseban slučaj, kao i slučaj privremenog skrbnika iz postupka lišenja poslovne sposobnosti važećeg Zakona. Odredbe o skrbniku dopunjene su s namjerom da se poboljša odnos skrbnik-štitićenik.

U odnosu na postupak utvrđivanja majčinstva ili očinstva predložena je odredba koja upućuje na sud na način kako će skratiti ovaj postupak, ali i stranke na posljedice neodazivanja ili uskraćivanja izvođenja dokaza medicinskim vještačenjem.

RADNA TIJELA

O predloženom zakonskom aktu očitovala su se za to nadležna radna tijela i Saboru predložila da donese Obiteljski zakon.

Uz određene prijedloge donošenje ovoga zakona podupro je **Odbor za zakonodavstvo**. Odbor drži da bi trebalo preispitati stavak 2. članka 26., s prijedlogom da se umjesto interesa za sklapanje braka osobe koja je navršila 16 godina života utvrdi dosadašnje rješenje, da za to pored ostalog treba postojati opravdani razlog. Uz to, Odbor smatra da bi u članku 33. valjalo dodatno obrazložiti razloge zbog kojih se izrijeком utvrđuje djetetovom majkom žena, njegova biološka majka.

Razmatrajući u siječnju ove godine Prijedlog zakona, **Odbor za obitelj,**

mladež i šport iznio je određene primjedbe na zakonski tekst, a neke od njih predlagatelj je uvažio ugradivši u tekst Konačnog prijedloga zakona. Na sjednici raspravljajući o Konačnom prijedlogu zakona članovi Odbora ponovili su primjedbe koje predlagatelj nije prihvatio. Predlagatelj nije prihvatio primjedbu Odbora da bi trebalo preciznije odrediti osobe uz centre za socijalnu skrb provoditi postupak posredovanja. U prvom čitanju na Odboru je raspravljen prijedlog iz Doma za napuštenu djecu u Nazorovoj koji je govorio o potrebi brisanja dobne granice posvojitelja. Predlagatelj je usvojio primjedbu drugih zastupnika i podigao dobnu razliku kao pretpostavku za posvojenje. Dobna je granica podignuta na 45 godina, što je u raspravi ocijenjeno zadovoljavajućim rješenjem.

U nastavku članovi Odbora upoznati su s prijedlogom amandmana na članke 142. i 365. Društva roditelja Bios da se odvojeno vode činjenice nasilja u predmetu usvojenog djeteta radi zaštite djeteta i usvojitelja. Ovakvo je postupanje dosad postojalo kao preporuka ali se prema procjeni predlagatelja amandman pokazao nedovoljno efikasnim. Članovi Odbora suglasili su se da je uvid u spise o posvojenju osjetljiv trenutak, ali je prihvaćeno obrazloženje predlagatelja Zakona da postojeća rješenja dozvoljavaju korištenje usluga psihologa ako se to procijeni potrebitim.

U raspravi u **Odboru za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** posebnu pažnju potakle su odredbe članaka 53, 85. i 86. Naime, istaknuto je, ukoliko se djetetovom majkom smatra žena koja ga je rodila, odredbe članaka 85. i 86, a koje se odnose na majčinstvo i očinstvo djeteta začetog uz medicinsku pomoć, su krajnje neprecizno formulirane. Kako ovakvom definicijom majke, to postaje oboriva pretpostavka, nužno je sve odredbe u svezi s tim, a imajući pritom u vidu i pravnu sigurnost djeteta, majke koja ga je rodila, kao i žene čijom je jajnom stanicom dijete začeto, što jasnije formulirati.

Odbor je predložio Saboru da donese predloženi zakon, uz slijedeće amandmane. Tako se amandmanskom intervencijom u članku 85. štiti majka koja je rodila dijete postupkom umjetne oplodnje, uz suglasnost donatora, od mogućeg kasnijeg osporavanja majčinstva u sudskim postupcima. A dopunom u članku 86, osim zaštite žene koja je rodila dijete,

štiti i žena kojoj je bez njezinog znanja uzeta jajna stanica, te radi toga može tražiti sudsku zaštitu.

Odbor za ravnopravnost spolova posebno se osvrnuo na odredbe Zakona koje reguliraju majčinstvo i očinstvo djeteta začeto uz medicinsku pomoć. Na sjednici Odbora dr. Velimir Šimunić, pročelnik Zavoda za humanu reprodukciju Klinike za ženske bolesti i porode istaknuo je da je reprodukcijaska medicina u RH na zavidnoj razini, ali i da nedostaju pravni propisi kojima bi se kontrolirala ova vrlo osjetljiva djelatnost u medicini. Izraženo je zadovoljstvo da je većinu primjedaba ovoga Odbora predlagatelj prihvatio i ugradio u Konačni tekst prijedloga zakona te izraženo mišljenje da bi u člancima 100, 101. i 102, bilo dobro izrijekom propisati da sud može donositi privremene mjere radi zaštite dobrobiti djeteta. Na kraju članovi Odbora utvrdili su tri amandmanska prijedloga. Smisao prvog na članak 3. je spriječiti mogućnost življenja u više izvanbračnih zajednica. Ukoliko u braku nema maloljetne djece inzistiranje na pokušajima održanja braka pod svaku cijenu je neprihvatljivo, smatraju članovi Odbora i u tom smislu amandmanom predlažu brisanje točke 1. članka 44. Kako bi se zaštitili interesi djeteta potrebno je urediti s kim će dijete živjeti do okončanja brakorazvodne parnice, naglašavaju članovi Odbora amandmanski uređujući članak 46. stavak 1. Konačnog prijedloga zakona.

Odbor za pravosuđe jednoglasno je predložio Saboru da donese ovaj zakon, kao i **Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina** uz ove amandmane. Dopuna teksta članka 85. predlaže se kako bi se preciznije utvrdile okolnosti pod kojima nije dopušteno u sudskom postupku utvrđivati ili osporavati majčinstvo, odnosno očinstvo djeteta, koje je začeto u postupku oplodnje uz medicinsku pomoć. A dopuna teksta u članku 86. predlaže se kako bi se preciznije utvrdile okolnosti pod kojima se može osporavati majčinstvo ženi djeteta koja ga je rodila, ako je dijete začeto jajnom stanicom druge žene.

AMANDMANI ZASTUPNIKA

Predloženim amandmanom **Kluba zastupnika HSS-a** na stavak 2. članka 26. zaključen je braka maloljetne osobe

moguće je po odluci suda, ali samo onda kada za to postoji opravdan razlog.

Brak između djece sestara i braće može dovesti do genetski uzrokovane malformacije kod djece, uslijed rađanja djece u bliskom srodstvu, upozorava zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** i dodaje kako je ta mogućnost neprihvatljiva kako sa civilizacijskog tako i moralnog stajališta te u tom smislu amandmanom predlaže brisanje članka 28. stavka 2. A amandmanom na članak 53. zastupnica predlaže da se jasno precizira da je djetetova majka žena koja ga je rodila uz obrazloženje da je nedopustiva osporivost majčinstva zbog pravne sigurnosti djeteta.

Odluku o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti uvijek će donositi sud.

Roditelji ne smiju dijete do dvanaest godina starosti ostaviti bez nadzora odrasle osobe, smisao je amandmana zastupnika **Nenada Stazića (SDP)** na stavak 2. članka 94. Propisivanjem dobne granice do koje dijete ne smije biti ostavljeno samo na dvanaest godina starosti udovoljit će se potrebi povećane pažnje koja treba biti posvećena djetetu te dobi i koja iz sigurnosnih, pedagoških i drugih razloga ne bi smjela biti prepuštena sama sebi, naglašava ovaj zastupnik. Tu su potrebu, kaže, prepoznala i neka strana zakonodavstva koja su uvela upravo navedenu granicu od dvanaest godina, pa bi se prihvaćanjem ovog amandmana ujedno prihvatili i ti viši zakonodavni standardi, podvlači zastupnik Stazić.

AMANDMANI VLADE

Četiri amandmanska prijedloga imao je i predlagatelj zakona - **Vlada RH**. Prvim na članak 44. precizira se da se postupak posredovanja provodi samo u slučajevima kada se postupak radi razvoda braka pokreće tužbom ili sporazumnim zahtjevom, bračni drugovi imaju maloljetnu zajedničku ili posvojenu djecu ili djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti. Amandmanom na članak 46. preciznije se uređuje ta odredba odnosno obvezuje se sud da odluči o privremenoj mjeri o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti odmah po zaprimanju

tužbe odnosno sporazumnog zahtjeva za razvod braka.

Slijedećim se amandmanom uređuje članak 86. sukladno članku 53. zakonskog prijedloga. Posljednjim amandmanom na članak 368. Vlada predlaže da ovaj zakon stupi na snagu danom objave u Narodnim novinama, a ne osmog dana od objave u tim novinama kako stoji u tekstu Konačnog prijedloga zakona. Vlada takav prijedlog obrazlaže žurnošću primjene odredbi koje poboljšavaju položaj obitelji i zaštitu interesa djece u Republici Hrvatskoj.

RASPRAVA

Nova definicija majke

Raspravu o zakonskom prijedlogu "otvorio" je ministar rada i socijalne skrbi **Davorko Vidović**. U kraćem obraćanju zastupnicima kazao je kako su usvojene brojne primjedbe zastupnika iz rasprave u siječnju. Zatim je ukazao na razlike između rješenja u Konačnom prijedlogu zakona u odnosu na rješenja u Prijedlogu zakona. Tako je prihvaćena primjedba o promjeni naziva ovoga Zakona, a to je odmah impliciralo isključivanje odredbi koje se odnose na istospolne zajednice (učinci istospolnih zajednica regulirani su posebnim, istoimenim Zakonom). Određenija definicija izvanbračne zajednice zasigurno će riješiti mnoge nedoumice oko statusa tih zajednica, a olakšat će i postupanje suda u situacijama u kojima se traži utvrđivanje postojanja takve zajednice. Nadalje, zadržana je mogućnost da se u opravdanim slučajevima (pod određenim uvjetima) dopusti sklapanje maloljetničkog braka jer je veća vjerojatnost da će sklapanjem braka biti ostvarena obitelj i zajednički život s djetetom u obitelji. Na prijedlog Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave promijenjen je članak 53, tj. definicija majke na način da se majkom smatra žena koja je rodila dijete, ali da bi to mogla biti oboriva pretpostavka jer bi majčinstvo mogla zatražiti i osoba koja je donirala jajnu stanicu. Novina u Konačnom prijedlogu zakona su odredbe kojima se predlaže mogućnost uređenja susreta i druženja djeteta s njegovom punoljetnom sestrom ili bratom, odnosno polusestrom ili polubratom. Ovo stoga što je Republika Hrvatska pokrenula postupak za

potpisivanje Europske konvencije o kontaktima s djecom, kojom je pored mogućnosti uređenja susreta i druženja djeteta s roditeljima, bakom i djedom predviđena mogućnost uređenja susreta i druženja sa sestrom ili bratom. Značajna je novina utvrđivanje rokova od 60 dana u kojem je sud dužan provesti postupak u slučajevima u kojima se nadležnost sa centra za socijalnu skrb prenosi na sud. Predloženi rokovi odgovaraju rokovima upravnog postupka u kojem postupka Centar za socijalnu skrb pa će se na ponudeni način osigurati da se rješavanje predmeta ne odugovlači, podvlači ministar Vidović. Pojačana je odgovornost zlostavljača te je predviđeno da pored Centra za socijalnu skrb i drugog roditelja koji po važećem Zakonu imaju tu mogućnost, i sud po službenoj dužnosti može pokrenuti postupak za lišavanje prava na roditeljsku skrb u situacijama kada ima spoznaja da je roditelj zlorabio ili grubo prekršio roditeljsku odgovornost. Podignuta je dobna razlika kao pretpostavka za posvojenje, te je ista podignuta sa 40 na 45 godina između posvojitelja i posvojenika. Umjesto termina posvojčice i pastorkice koje je koristio važeći zakon predloženi su termini posvojenik i pastorak, a za šest mjeseci odgođena je primjena ovoga Zakona u člancima kojima je prenesena nadležnost sa centara za socijalnu skrb na sud, radi pripreme sudova za preuzimanje tih poslova.

Nakon uvodnog izlaganja ministra Vidovića o stavovima radnih tijela govorili su njihovi izvjestitelji. U ime Odbora za zakonodavstvo učinio je to **Josip Leko, Dubravka Šuica** u ime Odbora za obitelj, mladež i šport, **Milanka Opačić** u ime Odbora za ravnopravnost spolova, a **Viktor Brož** u ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo.

Roditelji ne bi smjeli dijete do dvanaeste godine ostaviti bez nadzora odrasle osobe.

Na red su došli predstavnici klubova zastupnika. U ime Kluba zastupnika HDZ-a **Jadranka Kosor** je istaknula da joj nije jasno zašto se uopće donosi novi Obiteljski zakon, kada je postojeći iz 1999. moderan i dobar i mogao se mijenjati samo u odredbama koje se tiču

posvojenja. Dobro je što je predlagatelj uvažio primjedbu iz prvog čitanja i promijenio naziv zakona. U nastavku zastupnica je upozorila na neke propuste na koje je naišla u obrazloženju zakonskog teksta. Vlada je ukazujući na primjedbe i mišljenja koja predlagatelj Zakona nije prihvatio upozorila i na primjedbu ove HDZ-ove zastupnice i Odbora za zakonodavstvo da se izostavi izričaj "brak se sklapa na svečan način" zbog važnosti institucije i samog čina. Zastupnica Kosor tvrdi da takvo što ne bi niti mogla pomisliti, a kamoli izgovoriti. Svjesna je činjenice da je u zakonu koji govori o obitelji teško regulirati sve nijanse stvarnog života niti to itko očekuje, ali je sasvim sigurno da on mora regulirati dobrobit djeteta. Usprotivila se redefiniranju pojma "majka". "Na ovaj način ruši se cijeli sustav vrijednosti, majčinstvo postaje oborivo i sve se dovodi u pitanje, tvrdi zastupnica Kosor i dodaje kako bi najvažnija trebala biti pravna sigurnost djeteta. "Ako nešto jeste i mora biti sigurno onda je to pretpostavka o tome tko je majka djeteta, i ta pretpostavka mora ostati neoboriva", naglašava ova zastupnica. U slučaju da postoji sumnja u nečije majčinstvo tada i po ovom Prijedlogu postoji mogućnost osporavanja (temeljem članka 77.), ali mijenjati definiciju majke potpuno je neprihvatljivo. Dakle, majka djeteta jeste žena koja ga je rodila, zaključuje gospođa Kosor.

Klub zastupnika HDZ-a je nezadovoljan i time što predlagatelj zakona nije odustao od mogućnosti zasnivanja braka između bratića i sestrične. To je, smatra Klub, poruka mladima da i nije tako loše kada se žene i udaju bratići i sestrične. Takva mogućnost, doduše, postoji pod posebnim pretpostavkama za sklapanje braka, ali Klub drži da niti te pretpostavke ne bi trebalo prihvatiti. Prvi razlog leži u medicinskoj kontraindikaciji i genetski uzrokovanim malformacijama rađanja djece u bliskom srodstvu. Jednako važna je i činjenica da je takav brak protivan svjetonazoru većine građana Republike Hrvatske, jer u našem civilizacijskom krugu takva "praksa" nije i ne može biti prihvaćena i prihvatljiva.

Što se tiče odredbi o posvojenju djeteta Klub je stajališta da se sva rješenja u tom smislu moraju uskladiti s temeljnim načelom, a to je zaštita dobrobiti i prava djeteta. Klub podržava Vladin prijedlog da se podigne dobna razlika kao

pretpostavka za posvojenje na 45 godina te eventualno prekoračenje dobne razlike ako su posvojitelji posvojili dijete, a naknadno žele posvojiti njegovu sestru, polusestru ili polubrata. Takva su rješenja ispravna glede dobrobiti djeteta jer domovi za napuštenu djecu, poput onoga u Nazorovoj ulici u Zagrebu, prepuni su djece koja čekaju roditeljsku ruku. Zastupnica je podržala prijedlog amandmana Društva roditelja Bios, a u članku 93. tražila da se precizira dužnost ali i pravo roditelja da odgajaju dijete kao slobodnu, humanu, domoljubnu, moralnu, marljivu, osjećajnu i odgovornu osobu, a Klub smatra da bi tu trebalo dodati i kao tolerantnu osobu. Usprotivila se prijedlogu Vlade da posvojitelji mogu odrediti narodnost posvojeniku jer je to u suprotnosti s Međunarodnom konvencijom o pravu djeteta prema kojoj se države članice obvezuju poštovati pravo djece na očuvanje identiteta, uključujući tu i državljanstvo, ime i obiteljske veze.

Radi ispravka netočnog navoda javio se zastupnik **Nenad Stazić (SDP)**. Drži da nije točna tvrdnja zastupnice Kosor da je zakonska odredba o mogućnosti sklapanja braka između bratića i sestrične u ovom Zakonu da bi poticala takvo ponašanje. Ova je odredba u Zakonu isključivo radi usklađivanja s kanonskim pravom, upozorava zastupnik Stazić. U Kanonskom se zakoniku iz studenoga 1983. stoji u obrazloženju Konačnog prijedloga zakona, propisuje da nije valjan brak predaka i potomaka u ravnoj lozi, a u pobočnoj lozi do četvrtog koljena. Iz toga proizlazi da bi katolici (najbrojnije stanovništvo RH) mogli u crkvi sklopiti brak unuci braće i sestara, te unuci polubraće i polusestara, a da istovremeno ne bi u pravilu mogli sklopiti brak s građansko-pravnim učincima. Stoga nije korektno optuživati resorno ministarstvo, odnosno Vladu da unošenjem spomenute odredbe u Zakon o mogućnosti sklapanja braka između bratića i sestrične potiče na takvo ponašanje.

Reagirala je zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** konstatacijom da u svom izlaganju nije upotrijebila riječ "poticati" već samo ustvrdila da bi predložena odredba mogla biti poruka mladima da i nije loše kada se žene i udaju bratići i sestrične. Klub, kaže, i dalje ustrajava na stavu da bi to mogla biti neprihvatljiva poruka za mlade.

Članak 94. u raskoraku s našom realnošću

Predloženi je zakon nešto bolji od dosad važećeg u odredbama koje se odnose na posvojenje i na zaštitu žrtava od obiteljskog nasilja, primijetila je **Đurđa Adlešić** u ime Kluba zastupnika HSLS-a. Očigledno je da ovaj zakon želimo uskladiti s Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Međutim, postoje dijelovi zakona koji su doista teško provedivi, i ako su uopće provedivi, tako da je Zakon dobrim dijelom deklarativan i s arhaičnim elementima. Prijenos nadležnosti sa centara za socijalnu skrb na sudove očigledno je u skladu sa spomenutom Europskom konvencijom

Redefiniranjem pojma "majka" ruši se cijeli sustav vrijednosti i majčinstvo postaje oborivo. A ako nešto jeste i mora biti sigurno onda je to pretpostavka o tome tko je majka djeteta.

i bila bi logična kada bi naši sudovi na takvu promjenu bili spremni, upozorava zastupnica Adlešić. No, dovoljno se sjetiti samo broja zaostalih predmeta, dužine sudskog postupka itd. ali i činjenice da nemamo obiteljske sudove. Bilo bi dobro čuti koliko su naši suci u postupku pripreme zakona bili educirani za nove obveze koje se sada stavljaju pred njih. Zastupnica se za ovu priliku prisjetila "jednog rekorda" kada je žena 18 godina (do punoljetstva djeteta) pokušavala naplatiti potraživanja za uzdržavanje djeteta. Drži da je u Zakonu najslabije riješen dio koji se odnosi na najugroženije skupine, a to su djeca i samohrani roditelji, odnosno na naplatu uzdržavanja za djecu ili bračnog partnera koji je bez sredstava za život. S tim u svezi Klub zastupnika HSLS-a predlaže osnivanje državnog fonda za uzdržavanje koji bi isplaćivao neisplaćene alimentacije i određenim automatizmom gonio obveznike. Time bi se stvarno, a ne samo na deklarativnoj razini, pomoglo samohranim roditeljima, zaključuje ova zastupnica.

Zakon ima nekoliko članaka za koje Klub drži da su neprimjereni. Prema odredbi članka 32. bračni drugovi spo-

razumno odlučuju o rađanju i podizanju djece te o obavljanju poslova u obiteljskoj zajednici. Tko i s kojim pravom provjera je li to sporazumno, a ako nije sporazumno koje su sankcije za to, pita ova zastupnica. Ili npr. članak 65. stavak 2. da majka može izjaviti za zapisnik koga smatra djetetovim ocem. Klub je, kaže, upozoravao na termin "smatra" jer drži da majka zna tko je djetetov otac. Tu je odmah i stavak 2. članka 67. po kojem će se majku upozoriti da bi radi dobrobiti djeteta trebala imenovati osobu koju smatra ocem te da će majčina izjava pred centrom za socijalnu skrb o tome koga smatra djetetovim ocem imati značenje njezina pristanka na priznanje očinstva. Ovdje se radi o problematičnoj terminologiji, a zastupnica ne zna koji su bili argumenti da se ona zadrži.

U već ranije spomenutom članku 93. propisuje se kako roditelj ima pravo i dužnost odgajati dijete pa s tim u vezi navodi kakvo to dijete ono odgaja, a kada se tako nešto pročita pomislimo da se radi o naputcima za udžbenike nižih razreda. Država, dakle, ulazi u obitelj i daje savjet kako odgajati dijete, ali u zakonu ne piše kakve su sankcije predviđene ako nešto od navedenog izostane, primjećuje ova HSLS-ova zastupnica. A članak 94. prema kojem roditelji ne smiju dijete predškolske dobi ostaviti bez nadzora odrasle osobe u potpunom je raskoraku s našom realnošću jer su mnoga djeca nažalost sama, nose ključić oko vrata i imaju zapisane telefonske brojeve. A to nije zato što se roditelji nisu sjetili da se može sankcionirati činjenica da takvo dijete ne smiju ostaviti bez nadzora nego zato što su naši vrtići prepuni i preskupi. Najbolje bi bilo da se za ovakve slučajeve pronade rješenje, a zatim i propišu sankcije. Prema članku 117. sud koji vodio postupak u svezi s člankom 111. ovoga Zakona može odgoditi donošenje ili ovrhu odluke, ako se roditelj na kojega se odnosi primjena mjera obveže da će napustiti obiteljsku zajednicu u trajanju od petnaest dana, a da će redovito dolaziti u savjetovalište, školu za roditelje ili zdravstvenu ustanovu u koju je upućen. Zastupnicu interesira koje su to škole za roditelje i jesu li one uvjet da se postane roditelj, te gdje te škole postoje. Sve u svemu, zastupnica drži da se radi o nepotrebnim člancima koji pokušavaju stvoriti privid naše brige za djecu i obitelj, a premalo je konkretnih članaka koji

bi to doista i mogli napraviti. Zaključujući raspravu rekla je da HSLS kao oporba neće glasovati za ovaj zakon, ali drži da bi doista bio prihvatljiv kada bi se osnovao državni fond za uzdržavanje s obzirom na još uvijek prisutan problem neisplaćenih alimentacija.

Na konstataciju zastupnice Adlešić da majka može odrediti koga smatra ocem reagirao je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Drži kako je to netočan navod te da majka to ne može odrediti jer otac ili jeste ili nije otac, zaključuje ovaj zastupnik.

Zbog značaja i konotacija koje ima ovaj zakonski tekst ne može se i ne smije promatrati isključivo nomotehnički već se mora uzeti u obzir njegova uloga u određivanju svojevrstnog zakonskog ali i moralnog standarda u nas, rekao je **Krunoslav Gašparić** istupajući u ime Kluba zastupnika Hrvatskoga bloka. Upravo iz tog razloga prilikom prvog čitanja zakona najveći broj primjedbi odnosio se na obuhvaćanje svih izvanbračnih zajednica ovim Zakonom te na odredbe koje ne odgovaraju i ne oslikavaju značaj instituta obitelji poput još uvijek prisutne odredbe članka 28. o dopuštenom braku između bratića i sestrični. Predlagatelj se očito ne obazire na brojne znanstvene i medicinske analize koje nedvojbeno dovode u vezu brak među bliskim rođacima s Downovim sindromom, odnosno s ekstremno visokim rizikom rađanja mongoloidne djece. Iako se ovdje radi o usklađivanju s Kanonskim zakonikom te poštivanju ugovora Republike Hrvatske sa Svetom stolicom zastupnik Gašparić drži kako postoji pravna alternativa za ovo uređenje.

Veliku raspravu izazvale su odredbe članaka 53, 85. i 86. kojim se definira pojam majke djeteta. I dok se u članku 53. djetetovom majkom smatra žena koja ga je rodila u članku 86. pravo osporavanja majčinstva daje se ženi čijom je jajnom stanicom začeto dijete. Zastupnik kaže kako mu je jasno da na ovaj način želimo ići u korak s razvojem tehnologije u svijetu, ali drži da se ipak radi o malom previdu i upitnoj pravnoj koliziji članaka 53. i 86. Naime, majkom djeteta se smatra žena koja ga je rodila, ali i ona žena čija je jajna stanica. Zastupnik misli da se na ovaj način uvodi prostor nejasnoći i dvojbi, a zaboravlja se i na tajnost podataka donatora jajnih stanica ili sperme te osoba koje se odlučuju na umjetnu oplodnju. Ukoliko se radi o legalnom postu-

pku, dakle uz pristanak donatora tada, kaže, ne vidi razlog za bilo kakvo daljnje osporavanje majčinstva ženi koja će iskoristiti tu jajnu stanicu za začeće djeteta, posebno ako se liječnici pridržavaju etike i štite privatnost pacijenta. Upravo iz tih razloga ta je odredba beskorisna jer donator sperme ili jajne stanice ne dobiva popis kandidata za oplodnju niti ga se izvješćuje koja je osoba zanjela zahvaljujući njegovoj ili njezinoj donaciji. No, kako smo, kaže, u javnosti imali prilike svjedočiti optužbama i aferi kao posljedici poslovanja dr. Asima Kurjaka, te spoznali mogućnost zlorabe unutar te djelatnosti, drži da je potrebno zakonski regulirati i predvidjeti sve mogućnosti. Slijedom izrečenog smatra da se bi u članku 86. stavku 1. moralo precizirati da žena može osporavati majčinstvo ženi djeteta koja ga je rodila ako je dijete začeto njezinom jajnom stanicom bez njezinoga pristanka. Jasno je, naime, da se svojim pristankom donator odriče svih prava vezanih uz donaciju. Kako bi se zaokružila ta tema potrebno je članak 85. kojim se zabranjuje osporavanje očinstva ili majčinstva djeteta začetog u postupku umjetne oplodnje brisati te tako zadržati zakonsku kontrolu nad mogućim zloporabama u postupku oplodnje.

Iako su se oko Obiteljskog zakona vodile bezbrojne rasprave, velikih inovacija i radikalnih zahvata nema, smatra Gašparić. I dalje su zadržani stari i neefikasni mehanizmi poput posredovanja, odnosno mirenja pri rastavi braka koja produljuje agoniju ionako po dosadašnje partnere stresnog postupka, a dosadašnji rezultati o uspjehu mirenja poražavajući su. Stoga su izmjene i dopune zakona neminovne u budućnosti. U zaključnom dijelu Gašparić je naglasio pozitivne izmjene glede povećanja dobne granice posvojitelja kako bi se odgovorilo na sve veće zahtjeve za posvojenjima, ali smatra da sjenu na tako zamišljenu odredbu baca dugotrajnost samog postupka, opet "zahvaljujući" vojski administratora. Dugotrajnost postupka i dalje je problem u provedbi zakona npr. u slučajevima utvrđivanja očinstva ili majčinstva koji traje po nekoliko godina, no to je očigledno boljka svakog hrvatskog zakona koji nema uporišta za brzu i efikasnu provedbu. Klub zastupnika Hrvatskoga bloka podržava namjeru i smisao predloženog zakona, ali ujedno upozorava na velike previde i predviđa nakon početka primjene vrlo brzo njegove izmjene i dopune.

Klub zastupnika SDP-a je zadovoljan Obiteljskim zakonom dobrim dijelom zato jer su njegove primjedbe najvećim dijelom usvojene, a napravljeni su bitni pomaci, posebno u poglavlju koje se odnosi na posvojenje i uzdržavanje djece, te na utvrđivanje očinstva, podvukla je **Milanka Opačić**. Klub će, kaže, podržati amandmane koji će poboljšati konačni tekst prijedloga zakona, a napose amandmane koji na neki način ograničavaju ili barem traže valjane razloge za sklapanje maloljetničkog braka. Drži da je stručni nosilac posla na izradi zakona trebao prihvatiti primjedbe Kluba i nekih pojedinaca na članak 45. tj. na postupak posredovanja prilikom razvoda braka gdje se predlagalo ukidanje posredovanja za bračne drugove koji nemaju djecu ili čija su djeca punoljetna. No, posredovanje je vrlo bitno kada se ljudi razvode i imaju djecu, prvenstveno zbog toga da bi se nastojalo i jednog i drugog partnera na neki način educirati i pridobiti za odgovorno roditeljstvo. Iako je prema članku 49. posredovatelj dužan u roku od tri mjeseca od primitka odluke suda provesti i okončati postupak posredovanja, zastupnica Opačić naglašava kako nigdje nije našla sankcije za prekoračenje tih rokova pa bi bilo dobro da se to sada decidirano odredi.

Pojam majčinstva u zakonu je ušao prvenstveno zbog želje da se postigne puna ravnopravnost spolova. Ako se može osporavati očinstvo može i majčinstvo jer je, nažalost, u Republici Hrvatskoj došlo do određenih zloraba, a svoj konačan sud dat će Državno odvjetništvo. "Postoje neke sumnje da su ženama oduzimate jajne stanice protiv njihove volje, i da su čak u nekim nama susjednim zemljama oplodivane žene", primijetila je ova zastupnica te dodala kako je sasvim sigurno riječ o malom broju slučajeva. Sasvim je druga priča o utvrđivanju očinstva. Bezbroj je slučajeva gdje se muškarci pokazuju vrlo neodgovorni u slučaju priznanja očinstva nad svojom djecom i zastupnica kaže kako je dobro rješenje u članku 292. gdje se ide na određivanje roka do kojeg će se čekati izvođenje dokaza. To je vrlo bitno kada se zna da mnoga djeca odrastu do punoljetnosti bez saznanja tko im je otac, a isto tako i bez alimentacije.

Maloljetnički brak

U odnosu na dosad važeći zakon Obiteljski zakon na drugi način rješava pita-

nje uzdržavanja. Uzdržavanje se više ne određuje na osnovi osobnog dohotka već se pri ocjenjivanju mogućnosti osobe koja je dužna uzdržavati uzimaju u obzir sva njezina primanja i stvarne mogućnosti stjecanja povećane zarade. Centri za socijalnu skrb trebali bi možda provoditi malo veću edukaciju među roditeljima da ih privole na dogovor o plaćanju alimentacije pri Centru, a ukoliko se dogovore i to potpišu tada je riječ o ovršnoj ispravi.

Zakonskom odredbom o mogućnosti sklapanja braka između bratića i sestrične ne potiče se takvo ponašanje nego se samo radi o usklađivanju te zakonske odredbe s kanonskim pravom.

Ne mora postupak uzdržavanja završiti na sudu ako postoji dobra volja da se to riješi, ali nažalost najveći broj roditelja ne plaća uredno alimentaciju svojoj djeci. S tim u vezi zastupnica podsjeća da je obiteljskom politikom već regulirano pitanje osnivanja Fonda za uzdržavanje djece te zapisan i rok (2004.) kada bi Fond trebao zaživjeti. Potrebno je još donijeti određenu zakonsku regulativu kako bi Fond zaživio, i ta briga neodgovornih roditelja prešla na skrb države. Unatoč odredbi članka 3. po kojem se odredbe ovoga Zakona odnose i na izvanbračne zajednice, Obiteljski zakon vrijednosno izjednačava obitelj i brak s izvanbračnom zajednicom neoženjenog muškarca i neudane žene, primijetila je dr. **Ljubica Lalić** istupajući u ime Kluba zastupnika HSS-a. Poznavatelj Zakona o braku i obiteljskim odnosima koji je važio do 1998. primijetiti će da je predloženi Obiteljski zakon prihvatio postroženi režim izvanbračnih zajednica, a u HSS-u ocjenjuju da je to dobro. Jednako je tako dobro što je predlagatelj zakona prihvatio prijedlog Kluba da se u članku 3. briše stavak 2. koji je s izvanbračnom zajednicom neudane žene i neoženjenog muškarca izjednačavao istospolne zajednice te podigne dobna granica za posvojitelja. Vlada, međutim, nije prihvatila primjedbe Kluba koje su se odnosile na novosti u postupku posredovanja između bračnih drugova radi pokušaja otklanjanja bračnih nesuglasica. Posredovanje i

pokušaj mirenja Klub ocjenjuje potrebnim i korisnim, kaže zastupnica Lalić i upozorava na podatak o opravdanosti pokušaja mirenja - 164 slučaja uspješnog mirenja, 543 slučaja u kojima je postupak obustavljen jer se pozivu Centra nije odazvao podnositelj prijedloga i 353 slučaja kada je podnositelj odustao od prijedloga. Očito je da je pokušaj mirenja spriječio oko 1000 razvoda, naglašava zastupnica, te dodaje kako je prihvatljivo, pače poželjno proširenje lepeze mogućih posredovatelja. Klub je bio mišljenja da je zakonom potrebno definirati savjetovanište te moralni i stručni okvir posredovatelja, ali je predlagatelj zakona odbijajući primjedbe ustvrdio da će to biti uređeno provedbenim propisima. Za Klub je to obrazloženje prihvatljivo, ali upozorava na potrebnu mjeru opreza jer se po nekada pod bračnim savjetovaništima radi pokušaja mirenja krije nešto drugo što nije na korist društvu i pojedincu.

Klub je smatrao, a i danas smatra, da je za zaključenje braka potreban opravdan razlog i da bez njega niti jedna maloljetna osoba ne može zaključiti brak. Odbijajući tu primjedbu, Vlada kaže da je potpuno pogrešno obrazloženje da je "veća vjerojatnost da će sklapanjem braka biti ostvarena obitelj i zajednički život s djetetom u obitelji". Temeljem obrazloženja dalo bi se zaključiti da je HSS protiv zaključenja maloljetničkog braka, i onda kada je u pitanju trudnoća maloljetnice. Zastupnica tvrdi da to nije točno i kaže kako HSS smatra da je za iznimku potreban opravdan razlog, a trudnoća zasigurno to jeste. "No, rješenje za koje se opredijelio predlagatelj ne traži opravdani razlog nego će tamo neki sudac da bi zadovoljio potrebnom broju predmeta u roku od 15 minuta utvrditi da je brak u interesu maloljetnika", nastavlja zastupnica Lalić. Zastupnica kaže kako ne vidi onoga tko je kompetentan ocijeniti je li brak u interesu maloljetnika pa makar to bio i sud, a prosudba o mentalnoj i tjelesnoj zrelosti za brak nedovoljna je za opravdanost poruke koju zakonska odredba o maloljetničkom braku šalje "djeco, ženite se jer vam društvo ne stavlja zapreke, a ako za par mjeseci shvatite da niste zreli za brak opet nema problema jer je brak lako razvediv". Isto tako Vlada nije prihvatila mišljenje Kluba glede mogućnosti zaključenja braka između bratića i sestrične, a zadovoljstvo HSS-a je što njegovo mišljenje dijele etičari i genetičari koji se

oštro suprotstavljaju Vladinom rješenju. Sva je sreća, kaže zastupnica Lalić, što je u našem društvu duboko ukorijenjena svijest o značaju krvnog srodstva tako da nikakva liberalizacija zakona na nju neće imati nikakvog utjecaja. Klub zastupnika HSS-a podržat će predloženi zakon s amandmanskim svojim prijedlogom, zaključila je zastupnica Lalić.

U kraćem istupu dr. **Vilim Herman** je u ime Kluba zastupnika LIBRE upozorio na najinteresantnije novine ovog zakonskog prijedloga u odnosu na dosad važeći zakon, izrazio zadovoljstvo što je Vlada uvažila neke primjedbe LIBRE pa tako npr. na članak 258. (učinci izvanbračne zajednice) te upozorio na nepreciznosti nekih zakonskih odredbi. Odredbe članka 85. i 86. npr. odnose se na majčinstvo i očinstvo djeteta začetog uz intervenciju medicine, a s tim u vezi, kaže, Herman otvaraju se mnoge moralne i etičke dileme, ali je najbitnije da se u ovom zakonu što je moguće više očuva pravna sigurnost djeteta, majke koja ga je rodila, ali i žene čija je jajna stanica. Vlada bi zato morala ponuditi puno precizniju formulu od predložene, smatra zastupnik Herman. Glede maloljetničkog braka (članak 26.) drži da osoba koja je navršila 16 godina doista mora raspolagati opravdanim razlozima za zasnivanje braka. Sve u svemu Klub zastupnika LIBRE podržava Konačni tekst zakona.

Odredbe koje se odnose na majčinstvo i očinstvo djeteta začetog uz intervenciju medicine otvaraju mnoge moralne i etičke dileme, ali je u svemu najbitnije očuvati pravnu sigurnost djeteta, majke koja ga je rodila i žene čija je jajna stanica.

Ispred Kluba zastupnika HSP-a i HKDU-a nastupio je mr.sc. **Miroslav Rožić (SDP)**. Pohvalna je, kaže, činjenica da je predlagatelj zakona uvažio opasku većine klubova zastupnika i razdvojio Zakon o braku i obitelji i Zakon o izvanbračnim zajednicama, ali već od samog naslova zakona Vlada nigdje ne određuje obitelj. Zakon se bavi odnosima osoba u braku i drugim zajednicama. Pro-

blem ovog zakona je što u ovako nedefiniranoj obitelji ne pretpostavlja obitelj kao instituciju već pretpostavlja istospolne i izvanbračne zajednice kao ravnopravne obitelji. Zakonodavac naglašava da su u zakon ugrađena stajališta europskih i drugih zemalja u pogledu željenih odnosa u obitelji, a zastupnika zanima na temelju kojih se istraživanja došlo do tog rezultata. Neka recentna istraživanja daju nam, naime, naslutiti da građani Republike Hrvatske imaju posve drugačije želje glede braka i obitelji od građana nekih drugih zemalja. Stoga se postavlja pitanje je li osnovna svrha svakog zakona, pa i ovoga, da uređuje odnose u društvu ili da propisuje nečije želje i određenu etiku, a ako je utopistički usmjeren propisivanju nečijih željenih ideala i etičkih standarda onda je pitanje zašto baš te etičke norme, odnosno za koje je društvo ovaj zakon rađen? Da bi bolje ilustrirao ovu dvojbu zastupnik je "pročeljšao" neke od ponuđenih zakonskih odredbi. Tako već članak 1. Konačnog prijedloga nije usklađen s naslovom zakona jer tu ne nalazimo pojam obitelji niti ideju o tome što je obitelj već nalazimo samo sadržaj materije koja u društvenom kontekstu ne ulazi u obiteljsku problematiku. Iako je ovdje riječ o Obiteljskom zakonu to ustvari nije zakon o obitelji nego o braku, odnosima roditelja i djece i izvanbračnim zajednicama pa bi ga tako nekako i valjalo nazvati. Kakve sankcije Vlada predlaže za nevjernog partnera ukoliko nešto u zakonu proklamira kao dužnost (članak 32. stavak 2.). Prema članku 43. sud će razvesti brak ako utvrdi da su bračni odnosi teško ili trajno poremećeni ili ako je od prestanka bračne zajednice protekla godina dana, odnosno ako oba bračna druga sporazumno zahtijevaju razvod braka. Zastupnik smatra da bi zakonodavac trebao pooštriti uvjete razvoda, razvod bi možda trebao biti skuplji tako da se zna da je u pitanju kršenje značajne društvene norme i vrednote. Pitanje je, naime, kako uopće prići problematici razvoda braka. Vlada je tu, kaže, pošla od posve drugih načela od onih koja su društveno poželjna u kršćanskom miljeu. U sekularnoj državi nitko ne može zabraniti rastavu braka jer je to naprosto civilizacijska stečevina, a ako to jeste onda ima smisla postaviti zakon tako da štiti i promiče tu društveno prihvaćenu vrijednost, a ne da je napada. Zbog toga bi u postupku razvoda možda trebalo određivati tko je kriv za disoluciju

ju braka, posebno ako je u pitanju bračna nevjera jer je predlagatelj zakona s pravom predvidio da supružnici trebaju biti vjerni. Prema zakonskom prijedlogu djetetovom majkom smatra se žena koja ga je rodila. Formulacija "smatra se" zapravo omogućava pobijanje i na izvjestan način negiranje te tvrdnje. Ako izrijeком ne piše da je djetetova majka žena koja ga je rodila nego da se majkom "smatra" žena koja ga je rodila tada se to može na sudu pobijati, drugim riječima otvara se mogućnost da se pojedine žene koriste kao inkubatori. Za Klub je to posve nedopustivo u ovakvom zakonu, podvlači zastupnik Rožić.

Usklađivanje s normama kanonskog prava

Predlagatelj zakona potpuno je predvidio poglavlje vezano uz nasilje djece nad djecom te nasilje djece nad roditeljima. Već smo, kaže Rožić, svjedoci povećanog nasilja djece nad djecom kao u obiteljima i u školama, a ovaj zakonski prijedlog to jednostavno ignorira. S druge strane u članku 90. kaže se da je dijete dužno poštovati svoje roditelje i pomagati im te biti obzirno prema članovima obitelji. Zastupnik drži da niti zakonodavcu nije jasno tko su to članovi obitelji i zanima ga što će biti ako dijete krši ovako sročenu zakonsku odredbu. Konačno, kakva su prava roditelja da bez suda i policije privole sedmogodišnjake i osmogodišnjake da ih poštuju kako to određuje članak 90. Konačnog prijedloga zakona, a da se pritom ne ogriješe o zakon?

U zakonskom su prijedlogu navedena prava djece, dok su prava roditelja ostala sasvim načelna. U formi u kojoj je to predloženo roditeljska su prava de facto posve suspendirana, posebno pravo obitelji da odgaja svoju djecu, čime je ozbiljno narušen ne samo sustav odgajanja već i socijalizacije za društveno poželjne vrijednosti. Takvu je devastaciju institucije obitelji hrvatski zakonodavac već napravio sa profesorima i učiteljima, odnosno sa sveukupnim obrazovnim sustavom pa se sada nalazimo u situaciji da nam policija i zaštitari održavaju red u školama što su sasvim sigurno mogli učiniti i nastavnici kada bi im se stavio na raspolaganje neki djelotvorniji mehanizam kontrole i zaštite od samovolje učenika i

pojedinih roditelja. Zastupnik se boji da je i ovaj zakon na tragu takvih rješenja.

Općenito govoreći u zakonskom su prijedlogu razrađena prava djeteta, a dužnosti apstraktne, dok za roditelje u odnosu prema djeci vrijedi posve obrnuta situacija, dužnosti su im razrađene, a prava apstraktna. U zakonskom se aktu ne govori o obitelji i o pravima obitelji te njezinoj zaštiti, kako je to zajamčeno člankom 61. Ustava. Predloženi zakon postavljen je prema hrvatskom društvu kao eksperiment tj. kao idealan tip koji reflektira neko drugo društvo, a ne hrvatsko i kao takav jednostavno je neprikladan te bi ga iz temelja valjalo preoblikovati, podvlači zastupnik Rožić. Svojom neodređenošću zakon ostavlja prostor samovolji i proizvodnoj uporabi što je vrlo opasno i uz to karakteristično za sve totalitarne režime, zaključio je zastupnik Rožić.

Usljedila je pojedinačna rasprava, a prvi je na red došao zastupnik **Zlatko Canjuga (HND)**. Predloženi bi se zakon jednim dijelom morao definirati kao dobar priručnik za odvjetnike, socijalne službe i pravne savjetnike, dok je unutarnji logos koji se pojavljuje kod ljudi zanezaren ili stavljen u drugi plan. U ovom trenutku čini mu se da nema druge nego poduprijeti ovakav Zakon koji u mnogim svojim dijelovima predstavlja jedan veliki iskorak i stoga što pokušava regulirati određene pojave koje su bile dvojbene u našem društvu. Ipak, čini mu se da je ovo dosta simplificirano gledanje na institucije obitelji i braka. Kod razvoda čovjek se suočava s realnom situacijom, a sud sve svodi na jednostavnu relaciju što komu od stranaka u sporu pripada. Svođenje Obiteljskog zakona i uopće obitelji na tu korelaciju odnosa među ljudima zapravo uništava ljudske emocije i ljudski odnos čovjeka prema čovjeku. Relacije i korelacije u životu ljudi sveli smo zapravo na rješavanje određenih pravnih normi, kaže zastupnik Canjuga, i dodaje kako u predloženom zakonu nedostaje ta socijalna i međuljudska dimenzija.

Dobro je što je predlagatelj zakona prihvatio sugestiju iz rasprave u prvom čitanju i promijenio naziv zakona, a jednako je tako dobra novota prijenos stvarne nadležnosti sa Centra za socijalnu skrb na sud u postupcima u kojima se odlučuje o mjerama za zaštitu prava i dobiti djeteta, rekao je **Mario Kovač (HSL)**. No, to je dobro rješenje sve dok se ne sagleda

u svjetlu pitanja kako će to funkcionirati u praksi s obzirom na opterećenost naših sudova. Zastupnik se slaže s dokidanjem dviju vrsta posvojenja umjesto kojih se uvodi samo jedan oblik koji se ne može raskinuti, što je svakako na korist posvojenog djeteta. Dobro je što zakon potiče posvojenje braće i sestara i povećava dobnu razliku između posvojitelja i posvojenika, nastavlja zastupnik, i dodaje kako je suglasan s boljom zaštitom posvojiteljske obitelji od eventualnog ometanja od strane bioloških roditelja.

Zakon potiče posvojenje braće i sestara i povećava dobnu razliku između posvojitelja i posvojenika.

Kod prvog čitanja zakonskog prijedloga jednom se odredbom zakona otvarala mogućnost da se učinci izvanbračne zajednice predviđeni zakonom primijene i na osobe istog spola koje žive zajedno. Sada je ta odredba brisana u konačnom tekstu zakonskog prijedloga, ali se zato u proceduri našao Zakon o istospolnim zajednicama gdje se taj institut detaljno razrađuje. Zastupnik osobno nema ništa protiv da osobe istog spola žive zajedno, ukoliko je to stvar njihovih seksualnih afiniteta, ali drži da nije bilo potrebno posebnim zakonom to normirati i tako poslati poruku hrvatskoj javnosti da ova državna vlast podržava takve izvanbračne zajednice. Pri tome zakonodavac kao primjer navodi zemlje koje su regulirale status istospolnih zajednica (Danska, Švedska, Norveška, Belgija, Nizozemska, Finska, Njemačka, Island, Francuska, Švicarska) dok bi Hrvatska bila prva tranzicijska zemlja s ovako "naprednim" zakonodavstvom. Zastupnik poručuje da nabrojane države prvenstveno valja stizati u gospodarskom i socijalnom standardu, a ne na planu reguliranja statusa istospolnih zajednica. Kaže još kako su njegove sumnje iznesene prilikom prvog čitanja zakona sada definitivno dobile utemeljenje. Naime, spomenuti Zakon o istospolnim zajednicama baca dodatno svjetlo na odredbu članka 133. stavak 2. Obiteljskog zakona da dijete može posvojiti i osoba koja nije u braku ako je to od osobite koristi za dijete. Dakle, posve je razvidno da posvojitelj može biti i dobro situiran homoseksualac i

dijete bi kroz odgoj prihvaćalo jedan sasvim drugi sustav vrijednosti od onoga kojega afirmira kršćanska civilizacija i hrvatski još uvijek u velikom broju obitelji tradicionalni patrijarhalni odgoj. Još prilikom prvog čitanja zakona upozorio je, kaže, na preveliku odgovornost skrbnika. Vlada je odbijajući tu primjedbu ustvrdila da su te odredbe usklađene sa Zakonom o obveznim odnosima, odnosno sa općim pravilima odgovornosti za štetu. Zastupnik se slaže da su te odredbe Obiteljskog zakona usklađene sa spomenutim zakonom, ali ponovno upozorava da je sasvim izvjesno da će se u realnosti događati takve životne situacije u kojima bi skrbnik mogao snositi posljedice izuzetno velikih šteta, a da ih zapravo svojim osobinama nije mogao predvidjeti, odnosno spriječiti.

Maloljetnički brakovi najčešće su plod dogovora temeljenog na interesima roditelja bračnih drugova maloljetnika, i maloljetnike ne bi trebalo zakonom u tome ohrabrivati nego možda i spriječiti, mišljenja je zastupnik **Nenad Stazić (SDP)**. Maloljetnici koji istinski žele stupiti u brak mogu živjeti u izvanbračnoj zajednici do 18. godine života, a tek onda sklopiti brak koji proizvodi mnoge bitne pravne učinke. Jedina iznimka koja opravdava sklapanje maloljetničkog braka su zajednička djeca u tom braku, smatra Stazić. Člankom 28. (mogućnost sklapanja braka između bratića i sestrične) ne potiče se takav brak između krvnih srodnika nego se zapravo radi o prihvaćanju normi Kanonskog prava, podvlači ovaj SDP-ov zastupnik i tumači: "Ako takva mogućnost postoji u Kanonskom zakoniku, i ako je takav brak moguće sklopiti u crkvi, onda nema nikakvog razloga da ga se ne može sklopiti i pred matičarom kao civilni brak". Svim protivnicima ove zakonske odredbe zastupnik Stazić poručuje da se obrate Katoličkoj crkvi s prijedlogom da izmjenom Kanona takvu mogućnost izbace, a onda je sasvim sigurno da će ona biti izuzeta i iz Obiteljskog zakona.

Predlagatelj zakona nije prihvatio primjedbu Kluba zastupnika SDP-a zašto se posredovanje provodi kod bračnih drugova koji nemaju maloljetnu zajedničku ili posvojenu djecu, uz obrazloženje da se na ovakav način štiti institucija braka. Vlada još dodaje kako je razvod nepoželjna društvena pojava i čim postoji sukob interesa potrebna je intervencija

posredovatelja. Zastupnik Stazić se slaže da razvod može biti nepoželjna društvena pojava ako se ne radi o lošem i nesretnom braku u kojem nema djece i posvojeđadi ali ne vidi razlog zbog kojeg treba sačuvati loš brak.

Stazić nije sretan promjenom definicije majčinstva. Kaže kako je riječ o previše važnoj temi da bi se između dva čitanja zakonskog prijedloga promijenila ta definicija. Svjestan je činjenice da znanost ide naprijed i da je i to područje potrebno zakonski regulirati, a ako se to već radi valja činiti studiozno. Misli da ne bi bilo dobro da dijete majku promatra kroz predloženu definiciju da se djetetovom majkom smatra žena koja ga je rodila. Njegovo je mišljenje još bilo da treba povisiti dobnu granicu djeteta koje roditelji ne smiju ostaviti same. Po Vladinom prijedlogu roditelji ne smiju dijete predškolske dobi ostaviti bez nadzora odrasle osobe, a to konkretno znači da se na taj korak roditelji mogu odlučiti već kod osmogodišnjeg djeteta. Stazić misli da je to premala dob za dijete i predlaže da to bude do 12 godina naglašavajući da je takva praksa i u nekim europskim zakonodavstvima. Obiteljski je zakon zakon bez sankcija pa kada je ovo već instruktivna norma hajmo barem odrediti jednu razumnu dobnu granicu koja će zaštititi dijete, pa kada roditelj ostavlja dijete od devet i deset godina bez nadzora neka zna da krši zakon, zaključio je Stazić.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) založila se za brisanje članka 53. Konačnog prijedloga zakona kojim se definira majka. Predloženi je zakon više u duhu ravnopravnosti spolova, a manje u duhu očuvanja obitelji i obiteljskih vrijednosti. U donošenju ovog zakona moralo se voditi računa o demografskoj slici naše države. Majka kao pojam ne postoji od ove vlasti niti od one koja joj je prethodila već od kako postoji čovječanstvo. Majka ima svoju ulogu, a ona se ne može mijenjati jednom rečenicom, kaže zastupnica. Pri tome, kaže, ne bježi od situacije s kojom se suočavamo danas da se ozakonim članak 86. po kojem, iznimno, majčin muž može osporavati očinstvo djeteta rođenog za vrijeme trajanja braka tj. od posebne odredbe o majčinstvu i očinstvu djeteta začetom uz medicinsku pomoć. Pitanje je samo zašto članak 85. po kojem nije dopušteno u sudskom postupku utvrditi ili osporavati majčinstvo, odnosno očinstvo djeteta koje je začeto u postu-

pku oplodnje uz medicinsku pomoć i već spomenuti članak 86. moraju ići nauštrb nečega što je puno vrijednije, a to je definicija majke.

Zaključnu riječ imao je Vladin predstavnik, ministar rada i socijalne skrbi **Davorko Vidović**. Primijetio je ogorčenost zastupnika Canjuge što se ovaj zakon bavi na jedan sasvim profan i praktičan način nečim što je u biti vezano uz emocije ljudi pa drži to gotovo kao uvredu. Ministar dodaje kako nema čovjeka ili žene koji se ženio ili vjenčavao, a da ih nije npr. povrijedilo kada matičar čita što će biti u slučaju kada se bračni drugovi razvedu. Tako i Obiteljski zakon zapravo predviđa krizne situacije i govorio o krizama u obitelji, a ne o sreći bračnog ili obiteljskog života. Zakon govori o kriznim situacijama kada se obitelj raspada i kada se u njoj krše ili ne ostvaruju neka ljudska prava. Društvo se zapravo upliće u intimnu sferu pojedinca i otuda tolika doza profanosti u zakonu koja nekoga čak može i uvrijediti, zaključuje ministar Vidović.

U definiciji da se djetetovom majkom smatra žena koja ga je rodila rječica "smatra se" ni na koji način ne ugrožava činjenicu da je žena koja rađa dijete djetetova majka.

Zakonodavac je izbjegao definiranje obitelji držeći da to ne utječe presudno na ostvarivanje zakona, ali mu je bilo važnije da preciznije definira pojedine institute koji se odnose na obitelj. Tijekom ove rasprave dio se zastupnika suprotstavio mogućnosti sklapanja braka između bratića i sestrični, a ministar napominje da je riječ tek o ekstremnim situacijama u kojima se tako što može dogoditi. Konstataciju je potkrijepio činjenicom da su od momenta od kada se statistički prate ove pojave sklopljena tek dva takva braka i podvukao kako nema opasnosti od povećanog sklapanja takvih brakova jer to naprosto nije život. Možda bi se odredba koja to regulira mogla i izbaciti, ali kada se već radi konzistentan zakon koji pokriva sve moguće slučajeve tada ova odredba ima svoje mjesto u zakonu, kaže ministar Vidović.

Dio zastupnika upozorio je na praktične probleme s kojima se susreće bračni drug u ostvarivanju prava na alimentaciju, a ministar Vidović je izrazio nadu da će do kraja 2005. zaživjeti Fond za uzdržavanje i osigurati koliku-toliku zaštitu bračnim drugovima (najčešće ženama) u isplati alimentacije za uzdržavanje djece. U raspravi se također mogao čuti jedan pomalo liberalan pristup u posredovanju kod bračnih drugova koji nemaju maloljetnu djecu. Dio takvih kaže kako su se takvi bračni drugovi našli slobodnom svojom voljom pa isto tako treba im ostaviti na volju i odluku o rastanku. Ministar pak, upozorava da brak nije samo stvar dvoje ljudi nego i društvena činjenica te da je bilo dosta slučajeva u kojima su pojedinci tvrdili da bi možda prevladali bračnu krizu da je uz njih bio netko tko bi ih upozorio. O tome je li riječ o maltretiranju ili ne ljudi koji su se odlučili dobrovoljno rastati kao što su se vjerojatno dobrovoljno i sastali, ministar Vidović nema precizan stav ali je obećao da će se kod odluke o tom amandmanu konsultirati sa stručnjacima.

U definiciji da se djetetovom majkom smatra žena koja ga je rodila rječica "smatra se", kaže Vladin predstavnik, ni na koji način ne ugrožava činjenica da je žena koja rađa dijete djetetova majka, ali otvara mogućnost za neke ekstremno rijetke slučajeve. Ovakvim prijedlogom zakonodavca, dakako, ni na koji način ne dovodi u pitanje potrebu da se nakon ovoga zakona sastanu bioetička povjerenstva tj. najvrjedniji stručnjaci za moral i očituju o tom pitanju. Vlada je samo ocijenila da se zbog mogućih pravnih učinaka ovakva situacija mora predvidjeti u jednom ovakvom zakonu, zaključio je ministar Vidović.

Radi ispravka netočnog navoda javila se **Dorica Nikolić (HSL)**. U glagolu "smatra se" zastupnica vidi mogućnost otvaranja sudskih sporova i nesigurnosti glede pitanja tko je otac, a tko majka djeteta te drži da je ova definicija donesena naprečac. Isto tako smatra da će to samo zakomplicirati mnoge stvari, a o tom važnom pitanju nije bila javna rasprava. Glagol "smatra se" može imati nesagledive posljedice, a način na koji je to urađeno preko noći i preko koljena nije dobar, zaključila je zastupnica Nikolić.

Za predsjedatelja sjednice mr. **Matu Arlovića** nije sporno da je riječ o glagolu, ali drži kako se ovdje ne radi o

ispravku netočnog navoda, a da je problem ozbiljan mogli smo se, kaže, uvjeriti kroz tisak zadnjih dana gdje se najavljuje mogućnost da i muškarac rodi.

GLASOVANJE

Većinom glasova (79 "za" i 12 "suzdržanih") zastupnici su odlučili da će najprije glasovati o amandmanima Vlade koji su stigli nakon poslovnčkog roka. Prije glasovanja zamjenik ministra rada i socijalne skrbi dr.sc. **Bože Borko Žaja** obrazložio je sve amandmane Vlade, a zastupnici su ih većinom glasova (sva četiri amandmana) prihvatili. U nastavku Vladin je predstavnik prihvatio amandmana Odbora za ravnopravnost spolova (na članak 3) i Kluba zastupnika HSS-a (na članak 26. stavak 2.) ali nije amandman zastupnice Jadranke Kosor da se briše članak 28. stavak 2. Ukoliko bi se prihvatio taj amandman postojala bi mogućnost da bratići i sestrične sklope brak u vjerskom obliku, dok im istovremeno zakon ne bi dopustio sklapanje civilnog braka, upozorava Vladin predstavnik. Pored toga, ističe da nema opasnosti od povećanja broja sklapanja takvih brakova jer je takva mogućnost oduvijek postojala u našem obiteljskom zakonodavstvu sve do Obiteljskog zakona iz 1998. godine. A prema saznanjima Vlade sklopljena su samo dva takva braka. Zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** ustrajala je na amandmanu ponavljajući da je brak između djece braće i sestara neprihvatljiv jer može dovesti do genetski uzrokovanih malformacija kod djece, uslijed rađanja djece u bliskom srodstvu. Ta je mogućnost neprihvatljiva i iz moralnih razloga jer smo odgojeni tako da naše bratiće i sestrične doživljavamo zapravo kao braću i sestre, zaključila je zastupnica Kosor. Glasovanjem zastupnici su se priklonili Vladinom stavu i nisu prihvatili njezin amandman.

Usljedio je amandman Odbora za ravnopravnost spolova (na članak 44. točku 1.) ali je Vladin predstavnik upozorio da je ovaj amandmanski zahtjev zapravo prihvaćen amandmanom Vlade na članak 44. Konačnog prijedloga zakona. To je bio razlog što je Odbor povukao ovaj svoj amandman. Isto se dogodilo i sa slijedećim amandmanom Odbora za ravnopravnost spolova (na članak 46. stavci 1. i 2.). Vlada ga je obuhvatila svojim amandmanom.

Na red je zatim došao prijedlog zastupnice Kosor (članak 53.) da se djetetova majka definira kao žena koja ga je rodila. Mr.sc. **Bože Borko Žaja** odbio je prihvatiti taj amandman uz obrazloženje da bi se njegovim prihvaćanjem majka djeteta drugačije tretirala od oca djeteta. Za zastupnicu **Jadranku Kosor (HDZ)** to je obrazloženje bilo potpuno neprihvatljivo i nerazumljivo. Podsjeća da je još od rimskih vremena i rimskog prava majka bila žena koja je rodila dijete, a predloženom definicijom da se majkom "smatra žena koja ga je rodila" sve se zapravo stavlja pod upitnik. Predložena definicija majke nije prihvatljiva iz pravnog, a prije svega, iz etičkog stajališta. Zakonodavac se često želi pozivati na primjere drugih demokratskih zemalja i uspoređivati nas s tim zemljama, a zastupnica naglašava da zemlje visoke razine demokratskičnosti i prava imaju definiciju pojma majka usklađenu s rimskim pravom. Prihvaćanje Vladina definicija tog pojma može samo dovesti do pravnog i svakog drugog meteža, uvjeren je zastupnica Kosor i stoga predlaže zastupnicima da podrže njezin amandmanski prijedlog. Glasovanje je, međutim, pokazalo da su zastupnici bili istog mišljenja kao i Vlada i nisu prihvatili ovaj amandman.

Zakonodavac je izbjegao definiranje obitelji držeći da to presudno ne utječe na ostvarivanje zakona, ali mu je bilo važnije da preciznije definira pojedine institute koji se odnose na obitelj.

Vladin je predstavnik odbio prihvatiti amandman **Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** na članak 85. Tim je člankom načelno sadržano pravilo da nije dopušteno u sudskom postupku utvrđivati ili osporavati majčinstvo, odnosno očinstvo djeteta koje je začeto u postupku oplodnje uz medicinsku pomoć. Iznimke su, međutim, riješene člankom 86. Konačnog prijedloga zakona. U ime Odbora, njegova predsjednica **Snježana Biga-Fričanović** nije se složila s ovakvim Vladinim stavom. Ukoliko se ne bi prihvatio amandman Odbora po kojem nije dopušteno u sudskom postupku utvrđivati ili osporavati majčinstvo, odnosno

očinstvo djeteta koje je začeto u postupku oplodnje uz medicinsku pomoć ali i uz suglasnost donatora, tada bi se, kaže, ustvari onemogućili sudski postupci koji su u tijeku. Kada nema suglasnosti donatora onda mora biti dopušteno spomenuto utvrđivanje u sudskom postupku, zaključuje ova zastupnica. Većinom glasova (56 "za" i 25 "suzdržanih") zastupnici su prihvatili amandman ovoga Odbora. Prihvaćanjem ovog amandmana postalo je bespredmetno glasovati o amandmanu Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina na članak 85. S tom konstatacijom složili su se i predstavnici ovog Odbora i povukli su svoj amandman.

Nakon što je Vladin predstavnik upozorio da je prihvaćanjem amandmana Vlade na članak 86. prihvaćen i amandman Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo na isti članak, u ime Odbora Snježana Biga-Friganović povukla je amandman toga radnog tijela. Isto tako

Vlada je kroz svoj amandman na članak 86. prihvatila i amandman Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, izvijestio je mr.sc. Bože Borko Žaja pa su predstavnici Odbora povukli svoj amandman.

Amandmanski prijedlog zastupnika Nenada Stazića (na članak 94. stavak 2.) da roditelji ne smiju dijete do dvanaeste godine starosti ostaviti bez nadzora odrasle osobe Vladin predstavnik nije želio prihvatiti. U interesu je djeteta da bude pod nadzorom odrasle osobe što duže ali ovaj se prijedlog ne bi mogao poštivati zbog materijalnog statusa velikog broja roditelja koji bi morali osigurati nazočnost odrasle osobe dok su na poslu. Uz to, dijete s navršenih sedam godina života polazi u školu što pretpostavlja određenu razinu samostalnosti, zaključuje predstavnik Vlade.

Zastupnik Nenad Stazić (SDP) ustrajao je na svom amandmanu uz obrazloženje da je ovdje riječ o instruktivnoj

normi te da zakon ne predviđa sankcije za njezino kršenje. I baš zato trebalo bi pozvati roditelje da ne ostavljaju djecu bez nadzora odrasle osobe prije navršene 12. godine života jer dijete sa sedam godina još nije dovoljno zrelo da ostane samo i da se samo o sebi brine. Sve ovo nema nikakve veze s materijalnim statusom roditelja, jer nema kaznene odredbe koja bi propisano pratila, smatra Stazić. Glasovanjem zastupnici su se ipak priklonili stavu Vlade i nisu prihvatili amandman ovog SDP-ovog zastupnika.

Ovime je iscrpljeno glasovanje o podnesenim amandmanima pa je ostalo još samo glasovanje o predloženom zakonu. Većinom glasova (71 "za" i 14 "suzdržanih") zastupnici Hrvatskoga sabora donijeli su Obiteljski zakon u tekstu kako ga je predložila Vlada RH, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

J.Š.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O ZAŠTITI TRŽIŠNOG NATJECANJA

Cjelovita zaštita tržišnog natjecanja

Hrvatski sabor je ovaj zakon izglasao većinom glasova, u tekstu predlagatelja (Vlada RH) zajedno s prihvaćenim amandmanima. Krajnji je cilj novog pravnog okvira za reguliranje problematike tržišnog natjecanja, stvaranje jednakih uvjeta svim subjektima za tržišnu utakmicu, odnosno onemogućavanje monopola. Donošenjem ovoga Zakona, odnosno odgovarajućih propisa Vlade RH, stvorit će se temelj za konstantno i promptno prilagodavanje zakonodavstva RH u području prava tržišnog natjecanja svim promjenama propisa EZ-a, odnosno prihvaćanju usvojenih standarda i kriterija ove grane prava.

O PRIJEDLOGU

Konačnim prijedlogom Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja omogućit će se cjelovito osiguranje zaštite tržišnog natjecanja koje će biti u skladu s odredbama Ugovora o osnivanju Europske zajednice. Zakonski prijedlog uređuje pravila i sustav mjera za zaštitu tržišnog natjecanja, oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja, ovlasti i zadaće te ustroj tijela nadležnog za provedbu Zakona i postupanje u vezi s provedbom Zakona. Donošenjem ovoga Zakona, odnosno odgovarajućih propisa Vlade RH, stvorit će se temelj za konstantno i promptno prilagodavanje zako-

nodavstva RH u području prava tržišnog natjecanja svim promjenama propisa EZ-a, odnosno prihvaćanju standarda i kriterija ove grane prava. Vlada vjeruje da će novi Zakon omogućiti kvalitetnu, transparentnu i učinkovitu primjenu prava konkurencije. Zakon predviđa osnivanje istoimene Agencije kao tijela nadležnog za provedbu odredaba ovoga Zakona, a radom Agencije upravljat će Vijeće za zaštitu tržišnog natjecanja od pet članova - profesionalaca. Predsjednika i ostale članove Vijeća imenuje i razrješava dužnosti Hrvatski sabor na prijedlog Vlade RH. Predsjednik i članovi Vijeća imenuju se na pet godina, te mogu biti ponovno imenovani.

RADNA TIJELA

Odbor za europske integracije jednoglasno je utvrdio da je Konačni prijedlog zakona o zaštiti tržišnog natjecanja usklađen s pravnom stečevinom EU-a.

Na tekst Konačnog prijedlog zakona **Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu** iznio je neke primjedbe i prijedloge. Mišljenja je da treba razmotriti mogućnost da Vlada RH predlaže predsjednika i ostale članove Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja nakon provedenog javnog natječaja. A članak 37. stavak 1. točka 6. treba dopuniti tako da stručna služba Agencije, pored predlaganja metodološke osnove za istraživanje tržišnog natjecanja, predlaže Vijeću i stručnu terminologiju, poslovne standarde i definicije.

Pored navedenog, u raspravi je iznijeto mišljenje prema kojem bi ovim Zakonom trebalo definirati pojam "tržišno natjecanje". Ukazano je i na značaj ovoga Zakona na ukupno gospodarstvo RH i konstatirano da se primjenjuje i na području djelatnosti koje su uređene paketom energetskih zakona, kada je u pitanju zloraba vladajućeg položaja.

Odbor je podnio i amandmana na članak 41. stavak 4. točku 2. Konačnog prijedloga zakona. Tom je odredbom utvrđeno da zahtjev ili inicijativu za pokretanje postupka pred Agencijom, sukladno odredbama ovoga Zakona može podnijeti strukovna ili gospodarska interesna udruga poduzetnika. Predloženim amandmanom izrijekom se navode i komore kao mogući podnositelji zahtjeva ili inicijative za pokretanje postupka pred Agencijom. Naime, strukovna ili gospodarska interesna udruga poduzetnika podrazumijeva dobrovoljne gospodarske udruge, pa bi i komore, kao obvezne institute gospodarskih subjekata, izrijekom trebalo navesti, zaključuje Odbor.

Odbor za zakonodavstvo podnio je sedam amandmana, a prvim se uređuje tekst članka 32. stavka 5. Budući da je stavkom 3. članka 41. utvrđeno da Agencija pokreće postupak na temelju zahtjeva ili po službenoj dužnosti Odbor drži da je nepotrebno navoditi da će po službenoj dužnosti postupak pokrenuti ako postoji anonimna prijava ili inicijativa pa je u tom smislu amandmanom intervenirao u članku 41. stavcima 3. i 4. Uz obrazloženje da se zaključkom odlučuje o pojedinim radnjama u postupku, te da nije moguće protiv njih pokrenuti upravni

spor, Odbor traži brisanje riječi "zaključaka" u članku 58. Ostalim amandmanima Odbor uređuje članke 65. i 67. stavak 4, a kao suvišan briše stavak 3. u članku 68. i nomotehnički uređuje članak 69.

AMANDMANI ZASTUPNIKA

Odredbom članka 18. Konačnog prijedloga zakona utvrđuje se što se smatra zabranjenom koncentracijom, a zastupnik **Dario Vukić (HDZ)** amandmanom traži da se u toj zakonskoj odredbi još precizira da će godinu dana nakon odobrene koncentracije Agencija argumentirano utvrditi jesu li pozitivni učinci jačanja tržišnog natjecanja nadvladali negativne učinke na tržištu. Zastupnik, naime, smatra da je potrebno provjeriti nakon godinu dana jesu li dokazi koje su podnijeli sudionici koncentracije točni, tj. usporediti simulaciju predviđene koncentracije na tržištu s realnim učincima. Držeći da je rok od jedne godine sasvim dovoljan da banke, investicijski fondovi i društva za osiguranje prodaju udjele koje su stekli, zastupnik odgovarajuće intervenira u članku 21. stavku 2. točki 2. Time se, kaže, minimizira mogućnost manipulacije u stvaranju koncentracije, a unutar dvije godine, koliko predlaže Vlada da se obave rečene prodaje, može na tržištu prouzročiti trajne posljedice, zaključuje se u obrazloženju amandmana.

Dr.sc. **Đuro Njavro (nezavisni)** naglašava da razvoj tržišnog gospodarstva traži sustavan rad na izgradnji potrebnih jednoznačnih pojmova u hrvatskom jeziku te poslovnih standarda. To, kaže, pridonosi lakšoj i preciznijoj komunikaciji i učinkovitosti cijelog tržišnog sustava i društva, pa u tom smislu amandmanski intervenira u članku 37. točki 6.

RASPRAVA

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Republika Hrvatska se obvezala i na prioritetno usklađivanje zakonodavstva na području prava tržišnog natjecanja s pravnom stečevinom Europske unije, uvodno je istakao ministar gospodarstva dr.sc. **Ljubo Jurčić**. Zakonom se uređuju pravila ponašanja i uvodi sustav mjera za zaštitu slobodnog tržišnog natjecanja, a njegove se odredbe primjenjuju na sve oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja na području Republike Hrvat-

ske ili izvan našeg područja (ukoliko to ima učinak na područje RH), osim ako nekim posebnim propisom za pojedina tržišta nije drugačije uređeno.

Novi Zakon omogućit će kvalitetnu, transparentnu i učinkovitu primjenu prava konkurencije.

U odnosu na Prijedlog zakona, izmijenjen je, odnosno ostavljen je naziv Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja. To konkretno znači da je u naziv vraćena riječ "zaštita", jer je ocijenjeno da ta riječ kao sastavni dio naziva Zakona, zapravo ukazuje da je zaštita tržišnog natjecanja, osnovna svrha donošenja Zakona. Isto se odnosi i na naziv Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja, koji je u Konačnom prijedlogu zakona ostavljen isti kao i prema dosad važećem Zakonu, kao i na Vijeće za zaštitu tržišnog natjecanja. Ustroj Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja promijenjen je u odnosu na Prijedlog zakona na način da je Agencija pravna osoba s javnim ovlastima koja samostalno i neovisno obavlja poslove u okviru djelokruga nadležnosti određene Zakonom, za što odgovara Hrvatskom saboru. Takav ustroj omogućava potpunu samostalnost i neovisnost Agencije, podvlači ministar Jurčić. Ostale izmjene u tekstu Konačnog prijedloga zakona usmjerene su na pojednostavljivanje teksta ovoga Zakona, odnosno izričaja kako bi se jasnijim definicijama osigurala veća jasnoća primjene Zakona.

Konačnim prijedlogom zakona detaljnije su uređena pojedina pitanja zaštite tržišnog natjecanja i otklonjeni mnogi nedostaci u primjeni uočeni kod dosad važećeg zakona, a sve u cilju kontinuiranog razvoja prava i politike konkurencije. Predloženi zakon predviđa da radom Agencije upravlja Vijeće za zaštitu tržišnog natjecanja, sastoji se od pet članova, a na prijedlog Vlade RH imenuje ih i razrješava dužnosti Hrvatski sabor na razdoblje od pet godina. Članovi Vijeća svoju dužnost obnašaju profesionalno. Konačnim prijedlogom zakona razrađena je i ustavna kategorija poduzetničkih i tržišnih sloboda, što utječe na pravnu sigurnost svih poduzetnika na teritoriju RH. Stoga Vlada predlaže Saboru da donese predloženi zakon o zaštiti tržišnog natjecanja, zaključio je ministar Jurčić.

Nakon uvodničara **Dragica Zgrebec** prenijela je stajališta Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu. U nastavku sjednice riječ su dobili predstavnici klubova zastupnika. Po riječima **Goranka Fižulića**, Klub zastupnika LIBRE podržava predloženi zakon i namjeru njegova predlagatelja da postojeća zakonska

Zakon treba omogućiti jednake uvjete i šanse za sve sudionike u tržišnoj utakmici.

rješenja uskladi s europskom praksom, ali s puno skepse gleda na našu sutrašnju praksu. Naime, i dosad je postojao Zakon o tržišnom natjecanju i Agencija, ali nije bilo jasnog djelovanja u skladu sa zakonom, nastavlja zastupnik, i izražava bojazan da će tako biti i ubuduće. Ilustrirao je to i nekim primjerima. Točkom 4. u članku 9. zabranjuju se npr. sporazumi ili djelovanja gdje se primjenjuju nejednaki uvjeti na istovrsne poslove s različitim poduzetnicima, čime ih se dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na konkurenciju. Spomenuo je i članak 10. u kojem su navedeni slučajevi kada se pojedini sporazumi mogu izuzeti od opće zabrane iz članka 9. Riječ je o slučajevima pojedinačnih ili skupnih izuzeća sporazuma koji pridonose unaprijeđenju proizvodnje ili distribucije robe i /ili usluga, promicanju tehnološkog ili gospodarskog razvoja, te onima koji pružaju potrošačima razmjernu korist, ali samo pod uvjetom da se tim sporazumima poduzetnicima ne nameću ograničenja koja nisu neophodna za postizanje

Zašto u predloženom zakonu materija koja se odnosi na državne potpore u gospodarstvu nije regulirana na adekvatan način?

navedenih ciljeva, te da se poduzetnicima omogućiti isključivanje znatnog dijela konkurencije s tržišta za robe i/ili usluga koji su predmetom tih sporazuma. Objasnjavajući zašto je uzeo za primjer baš te dvije odredbe, zastupnik podsjeća na zadnjih nekoliko mjeseci kada se podigla

silna halabuka oko zabrane rada nedjeljom. S obzirom na to Agencija bi trebala temeljem ova dva članka učiniti ono što po zakonu mora učiniti tj. upozoriti svog nalogodavca kojem podnosi izvješće, da donosi zakonska rješenja protivna zakonu kojim se štiti ravnopravna tržišna utakmica. Zabraniti jednim rad nedjeljom, a drugima to omogućiti upravo je suprotno onome o čemu govore članci 9. i 10. U proteklih deset godina, a pogotovo dok Hrvatska nije postala članicom WTO-a, mnogi su koristili svoj monopolski položaj u Hrvatskoj za stvaranje ekstraprofita. Bilo je to vrijeme shoppinga i visoke carinske zaštite, a zarade koja nije bila primjerena zaradi industrije u Europi. I to ne bi bilo sporno jer se radilo o hrvatskim tvrtkama, ali problem nastaje nakon što te naše tvrtke prelaze u vlasništvo stranaca. Danas je na hrvatskoj političkoj sceni prisutna tendencija da treba ići na okrupnjavanje domaćih firmi tako što im se nudi nešto iz državnog portfelja kako bi i same ojačale svoju tržišnu poziciju i pripremile se za nadolazeću ili postojeću inozemnu konkurenciju. "Kraš" se tako snubi da kupi "Kandid", a "Gavrilović" PIK "Vrbovec". A sve to pada pod udar Agencije i bit će jako zanimljivo vidjeti hoće li se na takav oblik prodaje državnog portfelja javiti Agencija, primjećuje Fižulić. Osobno zastupnik najgore misli o takvoj kupnji i prodaji jer u svemu tome, kaže, nema tržišta već je to neka vrsta poklona i dirigiranog gospodarstva u kojem je država umislila da spajanjem pojedinih poduzetnika iste čini jačim. Praksa je, međutim, drugačija, a tržište je jedini i isključivi sudac, zaključio je Fižulić.

I Klub zastupnika HSS-a će podržati predloženi zakon s obzirom na potrebu promjene dosad važećeg Zakona iz 1995. godine koji je zastario u pojedinim svojim segmentima, podvukao je Luka Roić. Dakako, novi Zakon valja uskladiti s propisima i pravnim normama Europske zajednice, a jednako tako potreban je i zbog nas samih. Zakon poseban naglasak stavlja na sprječavanje monopola te na državne potpore na koje smo svi s pravom osjetljivi. Nema napretka ako već u startu na tržištu nemaju svi jednake uvjete u tržišnoj utakmici. Pritom valja osigurati svima iste šanse, i vjerovati u mogućnosti i inicijative pojedinaca. Tamno gdje postoji ekonomski interes i talent će doći do izražaja, odnosno rezultat će biti dobar.

Odredbom članka 18. utvrđuje se što se smatra zabranjenom koncentracijom, a istovremeno je predviđen i izuzetak kada se pojedina koncentracija unatoč činjenici stvaranja novog ili jačanja vladajućeg položaja jednog ili više poduzetnika, pojedinačno ili skupno, neće smatrati zabranjenom. U tom dijelu Agencija će imati arbitrarni položaj i procjenjivat će učinke takve koncentracije, a u Klubu misle da to nije dobro bez obzira što je to praksa u EU. Članovi Kluba misle da ne treba Agenciju dovoditi u takav položaj, a zastupnik s tim u vezi upozorava na dosadašnju našu praksu u kojoj nemaju niti jedno segmenta gospodarstva u kojem se na ovaj ili onaj način ne pogoduje pojedinim grupama i pojedincima, a oni iz toga izvlače ogromnu korist. I to nije slučaj samo na državnoj razini, nego i na lokalnim razinama. Zato je potreban predloženi zakon kako bi omogućio jednake uvjete i šanse za sve. Svjedoci smo monopolizma u Hrvatskoj, odnosno koncentracije kapitala u pojedinim segmentima gospodarstva (mediji, telekomunikacije, pa i bankarstvo). Kod donošenja Zakona o bankama HSS je, podsjeća Roić, upozoravao na potrebu stvaranja antimonopolske zaštite u bankarskom sektoru, ali primjedba nije uvažena, a posljedice takvog zakona već sada se osjećaju - ogroman javni dug koji je velikim dijelom posljedica zaduživanja podružnica banaka u Hrvatskoj kod svojih centrala, kako bi mogle zadovoljiti potrebu hrvatskih građana za pojačanom potrošnjom, ali još uvijek uz značajnu kamatnu stopu koja osigurava ekstra profit velikim bankama.

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja je ovlašteno tijelo za provedbu Zakona, a njome upravlja već spomenuto Vijeće, i zato je potrebno voditi računa o izboru članova tog tijela Agencije. Na kraju zastupnik je izrazio nadu da će ovaj zakon pridonijeti da koncentracija i monopol koji u velikoj mjeri uništavaju zdravu konkurenciju, omogućiti svima jednak položaj na tržištu i jednake šanse u tržišnoj utakmici i tako pridonijeti uvođenju više reda na tržištu.

U nastavku prešlo se na pojedinačnu raspravu.

Zakonskim prijedlogom postiže se njegovo tek djelomično usklađivanje s pravnom stečevinom EU-a, za što, po mišljenju dr.sc. **Vilima Hermana (LIBRA)**, ne postoje stvarni razlozi. Nema, kaže,

razloga da se nije krenulo i u smjeru donošenja zakonskog propisa koji se primjenjuje na zemlje članice EU-a. Zastupnik je imao primjedbu glede naziva zakona. Prema obrazloženju osnovna je svrha zakona uređivanje sustava prava tržišnog natjecanja, a kako je naslovom zakona ponekad to dobro i izraziti tada bi odgovarajući naziv zakona bio Zakon o pravu tržišnog natjecanja odnosno jednostavnije rečeno Zakon o tržišnom natjecanju ili zaštita slobodnog tržišnog natjecanja. Predloženi zakon se sastoji od devet cjelina, ali se nigdje jasno ne iščitava pitanje državnih potpora u gospodarstvu, primjećuje dalje zastupnik i podsjeća na Nacionalni program RH za pridruživanje EU-u za 2003. gdje se u prikazu strukture programa prilagođivanja pod istim naslovom navodi tržišno natjecanje i državne potpore. Nacionalni interes Hrvatske je utvrđivanje materije državnih potpora u gospodarstvu, ponajviše zbog transparentnosti financijskih odnosa države prema gospodarskim subjektima, ali i zbog toga što je baš materija državnih potpora značajno uređena kroz propise EU-a. Pitanje državnih potpora određenim sektorima gospodarstva još uvijek nije uređeno propisima Republike Hrvatske pa se lako može izvesti zaključak kako nije potrebna odgovarajuća zakonska prilagodba jer se nema što niti prilagođavati. Zastupnik se tim ne slaže. Zanima ga zašto se u predloženom zakonu materija državnih potpora ne regulira na adekvatan način.

Više primjedbi na predloženi zakon imao je **Dario Vukić (HDZ)**. Tako se, kaže, odredbom članka 18. utvrđuje što se smatra zabranjenom koncentracijom, a predviđen je i izuzetak kada se pojedina koncentracija unatoč činjenici stvaranja novog ili jačanja vladajućeg položaja jednog ili više poduzetnika, pojedinačno ili skupno, neće smatrati zabranjenom. S tim u vezi zastupnika zanima što ako npr. kupi poduzeće koje pokriva oko 80 posto tržišta i ustvrdi da će smanjiti cijene za 1 ili 2 posto tj. kome će to dokazivati. A za odredbu članka 21. Konačnog prijedloga zakona drži da je dvojben. Tom se odredbom propisuje koja se stjecanja udjela odnosno dionica neće smatrati koncentracijom u smislu ovoga Zakona. Prema Vladinom prijedlogu ne smatra se koncentracijom kada banke ili druge financijske institucije, investicijski fondovi

ili društva za osiguranje, u svojem redovnom poslovanju, koje uključuje promet i posredovanje vrijednosnim papirima, za vlastiti račun ili račun trećih, privremeno drže udjele s namjerom njihove daljnje prodaje, te ako istodobno ispunjavaju dva uvjeta. Jedan od uvjeta je da rečene prodaje obave u roku od dvije godine, od stjecanja opisanih u stavku 1. spomenutog članka. Tako se, kaže zastupnik, pruža mogućnost pojedincima da dvije godine potpuno kontroliraju tržište.

Odredbom članka 22. uređuje se postupak prijave namjere koncentracije poduzetnika Agenciji, a prihodi poduzetnika, kao kriteriji za obvezu prijave namjere koncentracije Agenciji dani su u apsolutnim iznosima. Uvjet je da ukupan prihod svih poduzetnika sudionika koncentracije, ostvaren prodajom roba i/ili usluga na svjetskom tržištu, u financijskoj godini koja je prethodila koncentraciji, iznosi najmanje jednu milijardu kuna, te da ukupan prihod svakog od najmanje dva sudionika koncentracije iznosi 100.000.000,00 kuna. Zastupnika zanima na bazi kojih je izračuna predlagatelj zakona došao baš do ovih cifri? Zaključujući raspravu ustvrdio je da prihvaćajući legislativu EU-a Hrvatska u mnogim parametrima dovodi svoje gospodarstvo u sve težu poziciju, te izrazio nadu da će Vlada kod usvajanja ovoga zakona voditi računa o tome.

U završnoj riječi ministar gospodarstva dr.sc. **Ljubo Jurčić** zahvalio se sudionicima u raspravi na primjedbama i prijedlozima. Zastupnik Fižulić izrazio je skepsu glede naše prakse u primjeni zakona tj. usklađivanja s europskom praksom u tom smislu. Vlada može utjecati na praksu tako što će kreirati konzistentne propise koji se odnose na ostvarivanje posebnog cilja. Kod rada nedjeljom to konkretno znači da su nužne konzistentne odredbe koje se odnose na Zakon o radu, Zakon o trgovini i Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja. Da bi sustav funkcionirao onako kako želimo najprije se valja složiti oko cilja, a zatim donijeti konzistentne propise, mjere i odgovarajuće instrumente.

Zastupnik Roić govorio je o izuzecima kod pojedinih koncentracija koje se ne smatraju zabranjenim (članak 18). Izuzeci nisu sretna, ali su nužna rješenja, odgovara ministar Jurčić. To pogotovo vrijedi

za djelatnosti koje se razvijaju, odnosno postižu svoj rezultat na tzv. ekonomiju obujma. S tim u svezi naveo je i neke primjere, te ustvrdio da proizvodi 21. stoljeća traže velika ulaganja u razvoj, a niti jedna pojedinačna kompanija to ne može osigurati (digitalna ili recimo biokemijska tehnologija, farmaceutska industrija). U takvoj situaciji dolazi do spajanja - koncentracije pa je izuzetak potreban jer ako ne bi postojao de facto bi se spriječio razvoj. Zbog toga su u Vijeću za zaštitu tržišnog natjecanja, koje će se brinuti za tu zaštitu, pobrojane različite struke, a traži se i desetogodišnje iskustvo predsjednika i članova toga tijela.

Glede primjedbe zastupnika Hermana o neusklađenosti našeg propisa s propisima EU-a ministar Jurčić potvrdio je takvu konstataciju te ustvrdio da je ona rezultat toga što Hrvatska paralelno donosi nekoliko zakona pri ulasku u EU. Zakonski prijedlog koji se sada donosi npr. utječe na odredbe ostalih zakona koji još nisu doneseni, a domaće zakonodavstvo još nije u cijelosti prilagođeno europskom, pa kada se sve složi tada će se izbjeći neusklađenosti. Tu ima i nekih neusklađenosti tehničke naravi, upozorava Vladin predstavnik. Primjerice kazne ili neki novčani iznosi određuju se po europskim konvencijama u eurima, a kako Hrvatska još nije u EU-u euro nije domaća valuta. Ipak, najveći dio neusklađenosti postoji u strukturi hrvatskog gospodarstva. "Ne možemo promjenu strukture hrvatskog gospodarstva spriječiti zakonom koji odgovara EU-u. Predloženim zakonom o zaštiti tržišnog natjecanja Hrvatska udara tek temelj takvoj zaštiti, a napose prilagođavanju zakonodavstva u području prava tržišnog natjecanja EU-u.

U nastavku glasovalo se o amandmanima. Ministar **Jurčić** prihvatio je sve amandmane podnesene na tekst Konačnog prijedloga zakona osim amandmana zastupnika Vukića na članak 18. Glasovanjem zastupnici su samo potvrdili stav Vlade i nisu prihvatili amandman zastupnika Vukića (23 "za", 68 "protiv" i 4 "suzdržana"). **Zastupnici su zatim sa 82 glasa "za", 3 "protiv" i 10 "suzdržanih" donijeli Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja u tekstu kako ga je predložila Vlada, zajedno s prihvaćenim amandmanima.**

J.Š.

Zahtjev za raspravom o privatizaciji INE

Nakon rasprave o Konačnom prijedlogu zakona o zaštiti tržišnog natjecanja, u ime Kluba zastupnika HDZ-a **Jadranka Kosor** podsjetila je predsjednika **Tomčića** na dopis klubova zastupnika HDZ-a, HSLŠ-a, HSP-a i DC-a kojim traže dopunu dnevnog reda redovne sjednice Hrvatskog sabo-

ra raspravom o privatizaciji INE. Na to ih je, kako je rekla, potakla duboka zabrinutost procesom privatizacije tog poduzeća te misle kako taj posao ne treba obavljati prije parlamentarnih izbora. Zastupnicu je interesiralo što je predsjednik **Tomčić** učinio u svezi s tim dopisom. Odgovarajući joj na upit,

predsjednik **Tomčić** je potvrdio da je primio spomenuti dopis te ustvrdio kako će postupiti u skladu s Poslovníkom. Shvatio je, međutim, da se zahtjev klubova zastupnika ne odnosi na srpanjsku sjednicu, nego na onu u rujnu te dodao kako se dnevni red 33. sjednice ne može opterećivati novim točkama.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Ravnopravnost spolova sastavni dio svakog zakona

Hrvatski sabor usvojio je ovaj zakon hitnim postupkom, nakon opsežne rasprave, u tekstu predlagatelja korigiranom usvojenim amandmanima.

Zakonom se utvrđuju opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola te način stvaranja jednakih mogućnosti za žene i muškarce.

Dakle, hrvatsko zakonodavstvo u još jednom segmentu je usklađeno s europskim. Da li samo deklarativno i hoće li zakon biti provediv - pitali su sudionici rasprave, zamjerivši predlagatelju zbog hitnog postupka i nedorečenost, odnosno deklarativnosti zakonskog teksta, a i kašnjenja u njegovu donošenju, na što je odgovoreno da je riječ samo o podlozi kojom se razrađuje ravnopravnost spolova, odnosno o inicijalnom zakonu nakon kojega će pitanje ravnopravnosti spolova postati sastavni dio svakog zakona.

O PRIJEDLOGU

Ovaj zakonski prijedlog podnijela je Vlada Republike Hrvatske, a budući da se time domaće zakonodavstvo usklađuje sa zakonodavstvom Europske unije, u prilogu se dostavlja i Izjava o njegovoj usklađenosti s "acquis communautaireom".

Najkraći i najprecizniji opis predloženoga zakonskog teksta zapravo pruža

njegov prvi član koji navodi: "Ovim se zakonom utvrđuju opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, te definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranja jednakih mogućnosti za žene i muškarce". U uvodnim obrazloženjima se navodi da je Republika Hrvatska demokratska i socijalna država u kojoj su pred zakonom svi jednaki, a jedna od temeljnih vrednota ustavnog poretka odnosi se upravo na ravnopravnost spolova. Time je ujedno potvrđeno načelo da je paritetna demokracija jedina stvarna demokracija, te su postavljeni temelji daljnjoj zakonodavnoj regulativi kojom se stvara okruženje jednakih mogućnosti za oba spola i dosljednoj primjeni te regulative u praksi.

Pravni položaj žena u Republici Hrvatskoj pored Ustava reguliraju i međunarodni ugovori koje je RH potpisala i ratificirala, a sukladno odredbama članka 140. Ustava RH, međunarodni ugovori koji su sklopljeni, potvrđeni i objavljeni, čine dio unutarnjeg pravnog poretka i po pravnoj su snazi iznad zakona.

Najznačajniji međunarodni ugovor koji predstavlja osnovni pravni okvir u području jednakosti spolova jest Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena - CEDAW koja je usvojena na Općoj skupštini UN-a, 18. prosinca 1979. godine, a stupila je na snagu 3. rujna 1981. godine. Republika Hrvatska postala je strankom Konvencije notifikacijom o sukcesiji od 8. listopada 1991, a isto tako je kao

potpisnica Konvencije početkom 2000. godine potpisala Fakultativni protokol uz Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije nad ženama 29. listopada 2001. godine. Između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država, sklopljen je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju kao dokument od iznimne važnosti za budući tijek razvoja hrvatskog zakonodavstva, pa pitanje ravnopravnosti spolova proizlazi i iz potrebe da se ova problematika zakonski regulira na cjelovit način, a prema standardima koje propisuje regulativa Europske unije.

Sklapanjem navedenog Sporazuma, Republika Hrvatska je i formalno preuzela obvezu usklađivanja svoga cjelokupnog zakonodavstva s propisima EU.

Vlada Republike Hrvatske je 9. svibnja 1996. godine osnovala Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, kao međuresorno i koordinativno tijelo, zaduženo za praćenje položaja žena i promicanje ravnopravnosti spolova. Povjerenstvo je polazeći od Pekinške platforme za djelovanje, izradilo Nacionalnu politiku za promicanje jednakosti za razdoblje od 1997 - 2000. godine. Osnivanje Povjerenstva te usvajanje i provođenje Nacionalne politike, pridonijelo je podizanju svijesti o potrebi djelovanja za postizanje pune jednakosti žena i muškaraca, a Republika Hrvatska je prvi put dobila cjelovitu i sveobuhvatnu politiku djelovanja na tom području. Hrvatski sabor je 4. prosinca 2001. godine usvojio Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova s Programom provedbe nacionalne politike

ke za promicanje ravnopravnosti spolova u RH od 2001. do 2005. godine, a koju je izradilo Vladino Povjerenstvo za ravnopravnost spolova i koja je postala sveobuhvatan dokument za promicanje i zaštitu ljudskih prava žena u svim područjima djelovanja u Republici Hrvatskoj.

Uz Vladino Povjerenstvo za ravnopravnost spolova na nacionalnoj razini uspostavljen je i Odbor za ravnopravnost spolova, kao jedno od radnih tijela Hrvatskog sabora. U njegovom djelokrugu je u postupku donošenja zakona i drugih propisa, te pravo i dužnost kao matičnog radnog tijela u područjima koja se odnose na poticanje i praćenje primjene načela ravnopravnosti spolova u hrvatskom zakonodavstvu. Ovdje se zapravo radi o: poticanju potpisivanja međunarodnih dokumenata o ravnopravnosti spolova i praćenju primjene tih dokumenata, sudjelovanja u izradi, provedbi i analizi ostvarenja Nacionalne politike za ostvarivanje ravnopravnosti spolova, predlaganju programa mjera za uklanjanje diskriminacije po spolu, poticanju ravnopravne spolne zastupljenosti u sastavu radnih tijela i izaslanstava Hrvatskog sabora i sličnim pravnim stvarima.

U nastavku uvodnog teksta, govori se o strukturalnom odnosu spolova u svim vitalnim sferama života, a tekst je ilustriran i brojnim grafikovima i statističkim pokazateljima.

Govoreći o pitanjima koja se uređuju ovim tekstom, predlagatelj je napomenuo da se odlučio za ovaj način pravne regulative kako bi se maksimalno konkretiziralo navedeno područje, što će zahtijevati osim promjena zakonodavstva i aktivno sudjelovanje sudstva, upravnih te izvršnih tijela državne vlasti. Donošenje Zakona zahtijevat će ujedno: detaljne analize svih propisa, te njihovu izmjenu ili dopunu razradom ostvarenja i zaštite prava, kao i uhodavanje mehanizma zaštite i usklađivanja s praksom Europskog suda. Osim toga, stvara se polazište i za daljnju regulaciju pitanja spolne ravnopravnosti i zaštite od spolne diskriminacije. Na taj se način ujedno omogućava stvarna, faktična ravnopravnost muškaraca i žena. U skladu sa strategijom EU u području rodne jednakosti za razdoblje 2001 - 2005. godine bit će potrebno uvesti posebne mjere kada je podzastupljenost jednog spola manja od 40%. Prvenstveno se to odnosi na ravnopravnu participaciju u područjima dono-

šenja odluka i predstavništva u relevantnim tijelima. Pored općih odredbi i definicije pojmova, Konačni prijedlog zakona upotpunjen je Posebnim mjerama kojima se uređuju pojedina područja javnog života. Razrađuje se i zabrana diskriminiranja na području zapošljavanja i rada, uređuju pitanja iz domena obrazovanja, rada političkih stranaka, a putem Ureda za ravnopravnost spolova precizira se i osiguranje provedbe odredbi Zakona. Na kraju teksta navedene su i Kaznene odredbe u slučaju kršenja zakonskih propisa, te prijelazne i završne odredbe.

RADNA TIJELA

O predloženom zakonskom tekstu raspravu su provela i nadležna radna tijela. **Odbor za ravnopravnost spolova** proveo je raspravu kao matično radno tijelo, ističući u raspravi da ravnopravnost spolova predstavlja jednu od temeljnih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske.

Odbor za obitelj, mladež i šport razmotrio je predloženi zakonski tekst, podržavajući prijedlog predlagatelja da se primijeni hitni postupak. Nakon uvodnog obrazloženja, članovi Odbora u raspravi su se osvrnuli i na ratifikaciju Protokola kojim je Republika Hrvatske priznala nadležnost Odbora za ukidanje svih oblika diskriminacije nad ženama. Na taj se način omogućava građanima da se neposredno obraćaju Odboru u slučaju povrede bilo kojeg prava utvrđenog Konvencijom o ukidanju svih oblika diskriminacije nad ženama.

Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno odlučio predložiti Hrvatskom saboru donošenje zakona o ravnopravnosti spolova, u tekstu predlagatelja.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo raspravio je predloženi tekst kao zainteresirano radno tijelo, a članovi se nisu protivili prijedlogu da se primijeni hitan postupak u donošenju ovog Zakona. U raspravi je nakon uvodnog obrazloženja predstavnika predlagatelja istaknuto da se radi o novini u našem zakonodavstvu, a potreba za donošenjem ovog Zakona proizlazi iz Ustava Republike Hrvatske.

U daljnjoj raspravi istaknut je i niz drugih mjera, koje će pridonijeti promicanju ravnopravnosti spolova. Posebno se to odnosi na obveze političkih stranaka da donose plan djelovanja uravnotežene

zastupljenosti žena i muškaraca, pritom primjenjujući princip znanja i sposobnosti, kao osnovno mjerilo prije svega.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina razmotrio je predloženi zakonski tekst kao zainteresirano radno tijelo. U raspravi je iznijeto mišljenje da se radi o zakonskoj materiji koja bi trebala biti uređena organskim zakonom sukladno članku 162. Poslovnika Hrvatskog sabora, budući da se radi o zakonu kojim se razrađuju Ustavom utvrđena temeljna ljudska prava i slobode (članak 3. Ustava Republike Hrvatske - ravnopravnost spolova i članak 14. Ustava - jednakost svih pred zakonom). Također je istaknuto da ovaj zakon s obzirom na složenost problematike koju uređuje, treba biti razmatran u redovnoj proceduri, odnosno u barem dva čitanja. Oko ovih mišljenja i prijedloga stavovi članova Odbora bili su podijeljeni (4 člana Odbora bila su "za", a 4 "protiv"). **Odbor za zakonodavstvo** podržao je donošenje Zakona o hitnim postupkom te na Konačni prijedlog zakona podnio nekoliko amandmana nomotehničke prirode (šire u izvješću predsjednika Odbora u okviru rasprave).

RASPRAVA

O predloženom je tekstu uvodno govorio predstavnik predlagatelja, ministar rada i socijalne skrbi **Davorko Vidović**. Podsjetio je na rezolucije i deklaracije koje je Republika Hrvatska prihvatila koje svjedoče o ukidanju bilo kojeg oblika diskriminacije ljudi i nejednakog postupanja prema ljudima različitog spola. Naime, sasvim je normalno da je problematika ravnopravnosti spolova jedna od onih, koju pravници smatraju jednim od najsloženijih pitanja s obzirom na kulturološke, civilizacijske, odgojne, psihološke i sve druge aspekte ove problematike.

U praksi još ima slučajeva nejednakosti

Treba podsjetiti i na činjenicu, da unatoč formalnopravne, zagarantirane i zajamčene ravnopravnosti spolova, i mi kao društvo još uvijek bilježimo faktičke oblike nejednakosti i neravnopravnosti spolova u pojedinim važnim aspektima života. Radeći ovaj zakonski prijedlog konzultirali smo sve one koji su na bilo

koji način involvirani u problematiku jednakosti spolova konzultirajući mnoštvo nevladinih udruga, respektirajući dijelove njihovih programa, zauzimanja i ciljeva. Nažalost, nastavio je ministar, gledajući strukturu zaposlenih koja ujedno jamči i ekonomsku nezavisnost, žene su podzastupljene u bilo kojem sektoru vlasništva, kao i na upravljačkim pozicijama, dok istovremeno rade na niže rangiranim radnim mjestima. Iznio je zatim i brojčane podatke o ovim trendovima. Navodeći konkretne značajke predloženoga teksta, između ostalog je naveo i podatak da se predloženim zakonom ustanovljuje i Ured za ravnopravnost spolova. Ono je ujedno i stručno tijelo Vlade koje će koordinirati sve aktivnosti kojima je cilj uspostavljanje ravnopravnosti spolova i koje će pružati profesionalnu pomoć.

Žene su podzastupljene u bilo kojem sektoru vlasništva, kao i na upravljačkim pozicijama.

Na ovom putu potrebno je ujedno potaknuti obrazovanje potrebnih stručnjaka, ali i potpuno novog i drugačijeg rada i pristupa sudova koji su u dosadašnjoj praksi ovu problematiku ipak držali u drugom planu, zaključio je ministar Vidović.

U ime Odbora za zakonodavstvo govorio je zastupnik **Josip Leko**. On je napomenuo da je Odbor proveo raspravu, ne protiveći se donošenju po hitnom postupku, a na tekst je predloženo i nekoliko amandmana nomotehničke naravi. Tako prvim amandmanom sugeriraju izmjene koje se odnose na članak 3. Kako se ne bi narušila sloboda odlučivanja i dovelo do toga da se u propise i odluke mora brojčano, matematički utvrđivati paritet broja članova različitih spolova, odnosno zastupljenosti i onda kada to nije moguće, predložena je obveza stvaranja uvjeta kojima bi se omogućilo postizanje ravnopravnosti. Slijedećim se amandmanima uređuje nomotehnički izričaj u člancima 5, 7. i 13. dok se kod članka 28. predlaže brisanje, budući da je neprihvatljivo jednim zakonom obvezivati zakonodavstvo kada će se uskladiti drugi zakoni s predloženim tekstom.

Pored utvrđenih amandmana, Odbor je ukazao i na potrebu preispitivanja pojedinih odredbi. Tako članci 10, 11. i 12. određuju pojam državnog tijela, a nije moguće obvezati na ista postupanja sva državna tijela, kao što je Hrvatski sabor. Kod članka 14. potrebno je preispitati odredbe stavka 2, posebno točke 3. i 4, jer se predviđa uvođenje posebnih mjera kako bi odobrenja za udžbenike i projekte uvođenja organizacijskih inovacija mogli biti dani, odnosno izglasani, samo ako se dadu odnosno prihvate u jednakom broju ponuđenih, od strane žena i muškaraca, što zapravo predstavlja matematičku ravnopravnost.

Neprihvatljivo je i rješenje koje se odnosi na članak 15, prema kojemu se obvezuju političke stranke na donošenje plana djelovanja i određivanja metoda za ravnopravnost spolova. Zastupnik Leko na kraju izlaganja upozorio je i na činjenicu da nije utvrđen rok oko pitanja troškova, kao ni pitanje s već započetom provedbom programa statističkog istraživanja, odnosno evidencije.

U ime Odbora za ravnopravnost spolova govorila je zastupnica **Milanka Opačić**. Naglasila je da je Odbor podržao donošenje ovog Zakona, ne protiveći se hitnom postupku. U raspravi je istaknuto da je ravnopravnost spolova jedna od temeljnih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, te je priznanje i promicanje ravnopravnosti žena i muškaraca u stvaranju okruženja jednakih mogućnosti za oba spola u svim segmentima života demokratsko i europsko opredjeljenje.

Uvođenjem posebnih mjera za pojedina područja javnog života djelovat će se na promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova.

U ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo govorila je zastupnica **Snježana Biga-Friganović**. Podržavajući njegovu donošenje, zastupnica je ukazala da su se pojedini članovi Odbora u svojim raspravama posebno osvrnuli na odredbe koje se odnose na diskriminaciju na područjima zapošljavanja i rada. Određene razlike međutim, više su posljedica podjele na "muško-ženske" djelatno-

sti nego utvrđivanja različitih iznosa za isti rad. Uvođenjem posebnih mjera za pojedina područja javnog života, djelovat će se na promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova. Ove posebne mjere odnose se na državna tijela i pravne osobe s javnim ovlastima. Potrebno je ujedno potaknuti političke stranke da donesu plan djelovanja uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca, zaključila je zastupnica Snježana Biga-Friganović.

U ime Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina govorio je zastupnik dr.sc. **Furio Radin** koji je upozorio da Odbor zbog načelnih razloga nije podržao ovaj Zakon. Naime, budući da se radi o organskom zakonu, raspravu je potrebno provesti u dva čitanja, a razrada tog temeljnog ljudskog prava trebala bi imati edukacijski karakter. Zatim je u ime Odbora za obitelj, mladež i šport govorila zastupnica **Dubravka Šuica**, koja je uvodno naglasila kako je Odbor podržao prijedlog predlagatelja da se primijeni hitan postupak. Navodeći da je Hrvatska ratificirala Protokol kojim priznaje nadležnost Odbora za ukidanje svih oblika diskriminacije nad ženama, upozorila je na nejasne odredbe i ukrštanje poslova kojima se uređuje rad Ureda i Povjerenstva za ravnopravnost spolova. Analizirala je zatim i pojedine sporne odredbe u predloženom tekstu, izdvajajući na kraju i najozbiljniju primjedbu, odnosno da ne postoje sankcije u slučaju kršenja zakonskih odredbi. Zbog toga bi ovaj tekst, zaključila je zastupnica Šuica mogao postati samo skup dobrih želja koje je moguće ignorirati, a što se nikako ne bi smjelo dogoditi.

Potrebna je ravnoteža na području socijalnih i radnih prava

U nastavku rasprave govorili su predstavnici klubova stranaka, a prva je u ime Kluba zastupnika HDZ-a govorila **Jadranka Kosor**. Ona je naglasila da načelno podupire ideju za donošenjem jednog ovakvog zakona u Saboru, ali se ne slaže s primjenom hitnog postupka. Smatra ujedno da je predloženi tekst u mnogim dijelovima nedorečen i da bi se njegovim prihvaćanjem u ovom obliku onemogućilo provođenje dobrih ideja i temelja na kojim počiva predloženi tekst.

Citirajući i komentirajući dijelove Ustava koji obrađuje ovu materiju, zastupnica je upozorila da se načela jednakosti i ravnopravnosti u praksi često puta zanemaruju

Narušavanja prava česta su na području zapošljavanja i socijalnih prava.

i zaobilaze. Potvrdila je ove konstatacije ukazujući pojedine primjere iz sfere rada, zapošljavanja i socijalnih prava. Upozorila je i na činjenicu da primjerice u Zagrebu u posljednje tri godine nije napravljen niti jedan dječji vrtić. Upozorila je i na slučajeve kada su žene bile izvrgnute vrijeđanju i od pojedinih članova Hrvatskog sabora, kao i u pojedinim televizijskim emisijama i komercijalnim reklamnim porukama. Osvrnula se i na jednu zanimljivu naviku novinara, ocjenjujući da u svojim citatima u čak 95% slučajeva citiraju poruke muškaraca, a vrlo rijetko odlučuju se za citate žena. Nerazmjerno se ogleda i u drugim aspektima života, tako da je primjerice u Republici Hrvatskoj registrirano 57 tisuća nepismenih žena prema 12,5 tisuća nepismenih muškaraca. Založila se zatim za jasnije formulacije u pojedinim predloženim dijelovima teksta, izdvajajući članke: 5, 6, 10. i 12. u kojima se razrađuju pojedini aspekti ravnopravnosti žena i muškaraca. Upozorila je ujedno da se ravnopravnost mora osjetiti i prilikom izbora članova i predsjednika saborskih tijela i izaslanstava u kojima prevladavaju muškarci.

Govorila je zatim i o pojedinim segmentima koji se odnose na djelo-krug rada Ureda za ravnopravnost spolova, iako pri hrvatskoj Vladi već imamo Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, a u Saboru i istoimeni odbor. To je inače postala intencija Vlade - upozorila je zastupnica Kosor, koja u slučaju svakog problema, predlaže osnivanje novog radnog tijela, povjerenstva ili odbora. Smatra da je umjesto novih institucija, važnije poticati svakodnevno pozitivno ozračje, u kojemu i javnost i institucije i nevladine udruge trebaju ohrabrivati davanje jednakih šansi za žene i muškarce. Na kraju je ponovila prijedlog da se Zakon uputi u drugo čitanje, najavljujući i podnošenje amandmana.

Onemogućiti diskriminaciju majki i trudnica kod zapošljavanja

U ime Kluba zastupnika HSLŠ-a govorio je zastupnik mr.sc. **Željko Glavan**. Poduprijet ćemo donošenje ovog zakona jer ocjenjujemo da se time pokreće prvi korak u rješavanju ove problematike koja objektivno postoji u svakodnevnom životu. I on je upozorio na deklarativne aspekte pojedinih predloženih odredbi, zamjerajući predlagatelju što primjenom hitnog postupka pretpostavlja da će se ukloniti pojedine probleme koji tište naše društvo. I on je konstatirao da se stvarni problemi neće moći ukloniti pojedinim preraspodjelama unutar državnih struktura, već se moraju mijenjati ustaljeni načini ponašanja u svakodnevnom životu. Upozorio je i na slučajeve u kojima poslodavci dovode trudnice ili potencijalne trudnice u težak, neravno-pravan i ponižavajući položaj, uvjetujući ih i ocjenjujući radnim okolnostima. Pojedine, uvjetno govoreći feminizirane struke, poput prosvjete i činovništva su slabije plaćene, pa se može konstatirati da ravnopravnost žena i muškaraca počiva na deklaratornoj razini. Potrebno je ojačati i pojedine institute, poput pitanja uzdržavanja i alimentacije unutar odredbi Obiteljskog zakona koji je u fazi izrade.

Potrebno je onemogućiti lagani i nesmetani dostup pornografskih materijala u ruke maloljetnika i djece.

Osvrnulo se zatim i na pojedine dijelove predloženoga teksta, upozoravajući da odredbe članka 16. između ostalih segmenata kojima se uređuje zabrana javnog prikazivanja i predstavljanja žena i muškaraca na uvredljiv i omalovažavajući način, mora ograničiti i lagani dostup pornografskih materijala u dječje ruke. Upozorio je da se primjerice na benzinskim pumpama mogu kupiti pornografski materijali, a pri tom ne reaguju ni inspektori kao ni državni odvjetnici. To su problemi koji u društvu nedvojbeno postoje, a koji se moraju postupno rješavati.

Poticanje ženskog poduzetništva

Zatim je u ime Kluba zastupnika SDP-a govorila zastupnica **Milanka Opačić**. Ona je iznijela kratku kronologiju stvaranja ovoga zakonskog prijedloga koji je okupio i mnoge nevladine udruge koje su se godinama bavile promicanjem ravnopravnosti spolova. Sve primjedbe koje su iznijete tijekom javne rasprave i koje su poboljšavale tekst, ugrađene su u podnijeti zakonski prijedlog. To, međutim, ne znači da je cjelokupan posao oko ravnopravnosti spolova okončan, budući da Zakon predstavlja samo podlogu i osnovu

Zakonom se mora ugraditi i institucija pravobranitelja za ravnopravnost spolova.

kojom se razrađuje ravnopravnost spolova. Podsjetila je ujedno da nas obvezuju i komplementarne direktive i smjernice koje je Republika Hrvatska usvojila, pa ih je potrebno kao takve i usvojiti. U ranijem periodu ova je problematika bila uređivana i zakonski pristupačna putem Vladinog Povjerenstva, kao i saborskog Odbora za ravnopravnost spolova. Tako su, primjerice, ugrađene pojedine odrednice koje su se ticale reformi u Oružanim snagama Republike Hrvatske, a koje su potpuno drugačije postavili poziciju žene u vojnoj službi. Konstatirala je zatim da se prvi put izdvajaju određena financijska sredstva kojima će se potaknuti razvoj malog i srednjeg poduzetništva, kako bi se napravio program za poticanje ženskog poduzetništva.

Zastupnica se zatim osvrnula i na činjenicu da žene imaju niže mirovine za čak 16%, a razloge vidi u kraćem radnom stažu, ali i u radu u feminiziranim sferama, koje su slabije plaćene. Upozorila je zatim i na potrebu da žene budu snažnije zastupljene u politici i predstavničkim tijelima, budući da čak 50% birača predstavlja upravo žene. Određena nejednakost uočljiva je i na području školovanja, tim više jer veći postotak žena završava gimnazije i studije u odnosu na svoje muške kolege. Potrebno je ujedno prilikom izrade školskih udžbenika izbjegavati stereotipe u kojima se ženski spol prikazuje kao kućanice i spremačice, jer se takvim pristupom narušava toleranci-

ja među spolovima. Na kraju izlaganja zastupnica Opačić podržala je inicijativu kojom bi se trebalo zakonski ugraditi i institucija pravobranitelja za ravnopravnost spolova, dodajući da se u ovom slučaju nikako ne radi o povećanju nepotrebne državne birokracije. Ovdje nije potreban nikakav glomazni birokratski aparat, već jedna osoba koja će brinuti za provedbu zakonskih odredbi, koje se tek trebaju potvrditi u svakodnevnoj praksi. U tom smislu Klub zastupnika podnijet će i određene amandmane, najavila je zastupnica Opačić. Smatra ujedno da se hrvatska javnost mora senzibilizirati na ovim važnim pitanjima, navodeći slučaj kada je gradonačelnik Krapine odbio za svoju pomoćnicu ženskog kandidata, pravdajući takvu odluku pretpostavkom da će vjerojatno imati previše brige oko djece i obitelji. Provedbom zakonskih rješenja potrebno je ujedno poslati poruku i onim osobama koje krše ove odredbe, a Klub zastupnika podržava hitni postupak budući da se na ovom zakonskom projektu radi već godinu i pol dana, zaključila je predstavnica Kluba zastupnika SDP-a.

Konkretnije rješavanje socijalnih i demografskih problema

U ime Kluba zastupnika IDS-a govorio je zastupnik **Damir Kajin**. On je ocijenio da Hrvatska u ovom trenutku ima bitnijih problema, ilustrirajući ovu tvrdnju i brojčanim pokazateljima koji su ukazivali na izuzetno tešku situaciju u brodogradilištu "Viktor Lenac". Iako smo svjesni da je u ovom trenutku potrebno staviti naglasak na druge probleme, Klub zastupnika IDS-a prihvaća predloženi tekst, budući da se njime štite temeljna ljudska načela i vrednote. Sve što će ujedno pridonijeti njegovom poboljšanju, mi ćemo prihvatiti, a prilikom slijedećih izbora IDS će uvesti tzv. žensku klauzulu, odnosno imati i zastupnicu u svojim redovima. Upozorio je zatim da Hrvatska postupno demografski izumire, a pozitivna kretanja zabilježena su samo u Zagrebu i Istri. Složio se s iznijetim konstatacijama o manjem broju zaposlenih žena, kao i o slabijoj nazočnosti u političkim, predstavničkim tijelima države. Međutim, ravnopravnost se ne može mjeriti jedino matematičkim putem, upozorio je zastupnik. Tako je primjerice veći postotak žena u političkim

tijelima Vijetnama nego u Austriji, a ipak to ne znači da je vijetnamska demokracija naprednija od one u Austriji. Međutim, ravnopravnost spolova ipak treba promatrati kroz socijalne i ekonomske parametre, upozorio je zastupnik, vraćajući se na problematiku oko "Viktora Lenca". Napomenuo je da je teško kada žena ostane bez posla, ali promatrano kroz ovaj slučaj, još je teže kada bez posla ostane muškarac. Složio se ujedno da se pred ženu koja traži zaposlenje često puta stavljaju nepravedne i diskriminirajuće prepreke, dodajući da se slične situacije registriraju i u drugim državama poput Italije i Austrije. Nažalost kapital samo pridonosi sve većoj diskriminaciji žena, jer novac sve više postaje mjerom svih stvari, a čovjek postaje njegov objekt.

Ocijenio je da će se ove stvari popravljati ukoliko bude rastao standard, te podržao donošenje podnesenog zakonskog teksta.

Zastupnik mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** odlučio se za ispravak netočnog navoda. Smatra da je jednako teško kada bilo tko ostane bez posla, a osobito je to teško samohranim majkama.

Jednakomjerna zastupljenost i u tijelima državne vlasti

U ime Kluba zastupnika DC-a govorila je zastupnica **Vesna Škare-Ožbolt**. Ona je podržala donošenje rečenog Zakona, ali mu je zamjerila što u njemu ipak dominiraju određeni skupovi načela. Životna praksa ipak je daleko od deklaratornih stvari koje zakon regulira, a život ukazuje da žene imaju niže plaće i u slučajevima istog radnog mjesta. Osim toga,

Stopa nezaposlenosti kod žena veća je za 10%, a žene teže dolaze i do poduzetničkih kredita za otvaranje vlastitog posla.

stopa nezaposlenosti žena čak je za 10% veća od stope nezaposlenosti muškaraca, a ženama je teže doći i do poduzetničkih kredita za otvaranje vlastitog biznisa. Dobro je da se uvode statistički podaci koji će ove parametre prikazivati i u svjetlu spolova jer će se time dobiti

stvarni uvid o ravnopravnosti i položaju žena i muškaraca. Napomenula je da danas zemlje poput Malte, Rumunjske, Bugarske, Cipra i Turske imaju značajnih problema zbog nepoštivanja i kršenja odredbi o ravnopravnosti spolova na svom putu prema europskim integracijama. Pozdravila je što se ovim zakonom uvode posebne mjere radi postizanja jednakomjernih zastupljenosti oba spola i u državnim tijelima kao i u pravnim osobama. Smatra da bi umjesto jednog u nizu Vladinih ureda, trebalo utemeljiti Pravobraniteljstvo za ravnopravnost spolova, i u tom je smislu podržala prijedlog Odbora za ravnopravnost spolova. Smatra ujedno da bi čelnu osobu Pravobraniteljstva trebao imenovati Sabor, a ovaj prijedlog podržat će i putem amandmana. Ovom je konstatacijom zastupnica Škare-Ožbolt zaključila svoje izlaganje.

Izostali mehanizmi provedbe zakona

Tibor Santo (LS) javio se u ime Kluba zastupnika LS-a koji se priklanja razmišljanjima da ovaj zakon nije zaslužio da ide u jednom čitanju, s obzirom na to da se bavi temeljnim pravima koja garantira hrvatski Ustav. Ovaj zakon kasni dvije godine ali unatoč tome nije bilo razloga za hitni postupak a naročito da izostane opsežnija i jasnija rasprava u kojoj bi se došlo do kvalitetnijih rješenja. Ovaj Klub zastupnika predložit će da ovo bude prvo čitanje kako bi se omogućila potrebna javna rasprava.

Naime, mehanizmi provedbe ovog zakona su potpuno izostali i u njemu je Uvod, Ocjena stanja zapravo kvalitetniji dio. Ni ovaj a niti drugi zakoni koji bi trebali operativno omogućiti provedbu principa i načela iz ovog Zakona ne rješavaju u dovoljnoj mjeri pitanje stvarne ravnopravnosti spolova u životu. Zakonski okviri morali bi osigurati preduvjete za stvarnu ravnopravnost spolova a ako se to ne provodi onda primjenom sankcija koje su ovdje izostale, primjećuje zastupnik. Ako želimo aktivno pristupiti ravnopravnosti spolova onda to ne treba biti i ne može biti ostavljeno samo na tome da to nagrade ili kazne birači na izborima. Naše društvo i oni koji u njemu djeluju ne djeluju samo u javnom sektoru a u zakonu nema rješenja koja bi utjecala, stimulirala ili obvezivala da se i u priva-

tnom sektoru i, što se tiče zastupljenosti i zapošljavanja, na neki način poštuju načela koja bi trebao promovirati ovaj zakon. Jer, na deklaratornoj razini ravnopravnost nije upitna ali stvarne ravnopravnosti nema, naglasio je zastupnik. Treba pozdraviti činjenicu da je ovaj zakon pred nama no držimo da je kod nas pitanje ravnopravnosti spolova jedno do ozbiljnih neriješenih društvenih pitanja i mora se rješavati sada a da bismo došli u poziciju zemalja koje imaju bolju situaciju moramo poraditi i na izmjeni stava u društvu.

Mr.sc. **Zdravka Bušić (HB)** u ime Kluba zastupnika Hrvatskog bloka rekla je da će ovaj Klub podržati donošenje ovog zakona. Osnova za njegovo donošenje proizlazi, naime, iz Ustava RH a i međunarodnoj Konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacija žena čija je stranka i RH te Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, navela je, među ostalim zastupnica.

Potrebni konkretni instrumenti

U ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina govorio je dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)**. Ovaj se Klub protivi svakom obliku diskriminacije pa tako ne može a da ne podrži zakon koji će štiti ravnopravnost spolova (bilo bi primjereno da se to proširi i na ravnopravnost ljudi s drugačijom seksualnom orijentacijom odnosno da se donese jedan organski zakon). Po karakteristikama ovaj bi zakon trebao spadati u ustavne zakone i zato smo bili iznenađeni kad je došao po hitnom postupku jer smatramo da tako ozbiljna tematika doista ne zaslužuje hitni postupak već dva ili tri čitanja.

Postoji niz dokumenata, postoji Ustav koji govori o tome da su spolovi u Hrvatskoj ravnopravni ali kao što u Ustavu piše da svaki čovjek ima pravo na rad to se ne ostvaruje tako i ravnopravnost spolova (prevelik broj slučajeva) ostaje samo na papiru. Ne treba zaboraviti koliko se krše prava žena, primjerice pri zapošljavanju no s druge strane treba priznati da su oni koji govore o hrvatskom društvu kao društvu koje nema tradicije u zabludi. U hrvatskom društvu pa i državi koja je prethodila samostalnoj Hrvatskoj postojali su mnogi zakoni koji su štiti žene i određena praksa (pa i pravo na pobačaj) i tu tradiciju treba uvažiti.

Žene danas trebaju imati konkretne zakonske instrumente da bi bile ravnopravne s muškarcima a u ovom zakonskom prijedlogu ne vidimo da su ti instrumenti zastupljeni u poželjnoj mjeri. Kad se govori o nacionalnim manjinama govori se o pozitivnoj diskriminaciji i to nije nešto što se tiče samo manjima već to su i kvote pomoću kojih će jedan određeni segment populacije, u ovom slučaju žene, ostvariti svoja prava, no takvih poticaja ovdje ne vidimo, kaže zastupnik. Primjerice, deklarativno se govori o ostvarivanju prava žena u politici odnosno njihovoj zastupljenosti i bojimo se da će nakon što usvojimo ovaj zakon (uvjet za pristup europskim integracijama), a ovaj Klub će ga podržati, to ostati samo na papiru.

Konkretan učinak ovaj zakon sigurno ima kroz Ured za ravnopravnost spolova i ombudsmana, i ovaj Klub predlaže osnivanje potonjeg, i to će sigurno biti dobri instrumenti zaštite.

Evidentirati obrazovnu moć žena

Marijana Petir (HSS) javila se u ime Kluba zastupnika HSS-a te naglasila da je zakon o ravnopravnosti spolova potreban a i da je to naša obveza koja proistječe iz Ustava i drugih potpisanih dokumenata i ovaj Klub će ga podržati. Uz kratak osvrt na položaj žena u povijesti navela je da neravnopravnost spolova ne treba dokazivati jer da je to činjenica počevši od trgovine žena, trgovine jajnih stanica do pritužbe žena koje nisu mogle dobiti posao jer još uvijek nisu rodile pa da postoji strah da će poslije otići na porodični dopust.

Takvi oblici diskriminacije predstavljaju napad na osnovna ljudska prava. Stoga je zakon potreban ali, primjećuje ovaj Klub zastupnika, ovaj predloženi Konačni prijedlog ispod je razine prijašnjih verzija. Odustaje se od pravobranitelja za ravnopravnost spolova bez argumentacije, nema ni jednog članka o nasilju prema ženama, rekla je među ostalim primjećujući da se u samom Prijedlogu provodi jezična diskriminacija (govori se o radniku ne radnici - članak 13, potrebna izmjena toga).

Pogrešno je govoriti o ekonomskoj nemoći žena već bi trebalo progovoriti o nedostatku društvenog računovodstva o evidentiranju te ukupne moći (prema

podacima proizlazi da ima više žena nego muškaraca koje su završile fakultet, gimnaziju itd.) i potrebno je otvoriti pitanje odgovornosti za taj "progutani" kvalificirani radni potencijal. Nema razlike u poduzetničkom potencijalu između muškaraca i žena, što su dokazala i mnoga istraživanja, pa je pravo pitanje što i tko treba nešto učiniti da se poduzetnički potencijal žena razmaše i izvan obiteljskog kruga.

Predlažemo da se u odredbe koje se odnose na diskriminaciju važnih područja života uvrsti i obrazovanje te visokoškolsko obrazovanje (članak 14.) jer obrazovanje u pitanjima ravnopravnosti spolova predstavlja integralni dio sustava obrazovanja, rekla je zastupnica. Također mislimo da je važno sustavno obrazovanje o ravnopravnosti spolova pa bi u Prijedlogu trebalo navesti (isti članak 14.) da "sadržaji rodnostudijskih programa trebaju poticati nova nediskriminatorska znanja o ženama i muškarcima, uklanjanje spolne nejednakosti i rodni stereotipa, obrazovanje na svim razinama, uvažavanje rodni aspekata u svim obrazovno-nastavnim područjima te donošenje mjera za osiguravanje ujednačene zastupljenosti po spolu kako u školskoj i studentskoj populaciji tako i unutar predavačkih struktura.

Nova vizija obrazovanja, koju zagovara HSS, ne poznaje diskriminaciju spola i roda a temelji se na multidisciplinarnosti, podrazumijeva nove sadržaje, kritičko učenje, kreativnost, rekla je, među ostalim zastupnica osvrćući se i na prikazivanje žena u javnosti (karikature, šale) i izražavajući nadu da će političke stranke voditi računa da u politici imamo jednak broj žena i muškaraca. Jer, društvo je demokratsko samo ako oba spola sudjeluju u procesu donošenja odluka, naglasila je te izrazila nadu da se više u sabornici neće čuti nešto kao u nekim prijašnjim mandatima da je psima, mačkama i ženama zabranjen ulaz u podrumne nekih zastupnika, o madracima i mudracima.

Jadranka Kosor (HDZ) ispravila je predgovornicu rekavši da nije točno da su žene zastupnice u Hrvatskom saboru bile vrijedane samo u prijašnjim mandatima jer da se to događalo puno puta i u ovom sazivu Sabora (uvrede pojedinih ministara). **Marijana Petir** objasnila je da je kao primjer navela ono što je rekao zastupnik HDZ-a Liović, a naravno da se to događalo i u ovom mandatu.

Prioritet trebaju biti gospodarske teme

Dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** javio se u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a. Ravnopravnost spolova jedna je od temeljnih vrijednosti hrvatskoga Ustava no kada se bude analiziralo što je ova koalicija (u kojoj je i stranka zastupnice Petir) radila onda će se ispostaviti da izgleda da ova vlast više brine o homoseksualcima nego o hrvatskim seljacima koji su pogođeni sušom i slabijim urodom pšenice, da brine više o gay paradama (3000 policajaca osiguravalo 300 homoseksualaca). I kad se bude analiziralo je li važnije za ovaj gospodarski i politički trenutak i za ovu vlast donijeti set zakona po hitnom postupku iz područja gospodarstva ili o istospolnim zajednicama i ravnopravnosti spolova onda će se vidjeti koji su rezultati.

Zakon o ravnopravnosti spolova je potreban i mora imati čvrste socijalne temelje ali se postavlja pitanje prioriteta ove vlasti. Držimo da prioriteti trebaju biti gospodarske teme a ne teme o istospolnim zajednicama, rekao je.

U vezi s predloženim zakonom pitao je da li je diskriminirajuće ako u oglasu piše "trebam izbacivača, trebam šankericu" i tko će utvrditi i kojim mehanizmom, i s kojim sankcijama da je nešto takvo diskriminirajuće. Uz odredbu da je zabranjeno javno prikazivanje i predstavljanje žena i muškaraca na uvredljiv ili ponižavajući način zastupnik je naveo da treba samo pogledati postojeće reklame na cestama, autima, tramvajima koje kao da se natječu u perverziji, (a umjetnici će dignuti svoj glas za umjetničku slobodu) scene kako se netko oblači ili slika, propagira sladoled, pivo i slično. Tko će prosuđivati što je tu omalovažavajuće i što vrijeda javni moral, što je kontraproduktivno za odgoj najmlađeg naraštaja, naveo je među ostalim.

Naglasio je (iznio i određene primjedbe - brisati članak 16.) da treba dobro promisliti i pažljivo sročiti odredbe ovog zakona koji, kaže, ne bi trebao ići po hitnom postupku. Naša rasprava o spolnim ugroženostima, o devijacijama, istospolnim zajednicama, našoj materijalno ugroženoj obitelji (majke moraju ići radi ti dok je dijete još malo) čine se suludima, bespredmetnima, jer osnovno pitanje u ovom trenutku je kako će obitelji preživjeti živi li se od jedne plaće.

Neravnopravnost spolova u različitim segmentima života

Mladen Godek (LIBRA) izvijestio je da iako nije postojala ni najmanja sumnja da će LIBRA podržati ovaj zakon ipak je žalosti potreba da se donosi takav zakon koji predstavlja na neki način izvršavanje ustavnih odredbi. Inače, to je umnogome deklaratoran zakon koji vrvi proklamacijama a mi u LIBRI smatramo da je to bilo na neki način i nužnost. Mislimo zato da nema nikakve potrebe da ovaj zakon ide u dva ili tri čitanja, rekao je, među ostalim, napominjući da sve države Europske unije, osim Francuske, imaju ovakav zakon.

Neravnopravnost spolova u Hrvatskoj primjećuje se u različitim segmentima, u prvom redu u pismenosti gdje je broj nepismenih žena i višestruko veći od broja nepismenih muškaraca no s druge strane za ponos su podaci o broju žena koje su završile fakultete i gimnazije. No, nije za ponos da raste broj nezaposlenih žena. I tu zastupnik vidi stvarne i opipljive razloge za donošenje ovakvog zakona. Što se tiče njegovih pojedinačnih rješenja LIBRA smatra da nema potrebe da se političkim strankama nameće (članak 15.) zastupljenost žena jer ako imaju napredna opredjeljenja onda će to imati u svom programu i ne treba ih siliti a dobar napredak je i to da imamo ženu na čelu Ministarstva obrane. LIBRA će se pridružiti prijedlogu matičnog Odbora o pravobraniteljstvu za ravnopravnost spolova no u predloženom zakonu ne bi smjelo ostati rješenje (članak 20.) koje predviđa u slučaju diskriminacije naknadu štete (to je teren procesnog prava).

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) opovrgnula je navod predgovornika da je donošenje ovog zakona jedan od uvjeta za ulazak Hrvatske u EU. Hrvatska mora postati zemlja blagostanja u kojoj će žena moći birati posao, rad, majčinstvo a ne da ova vlast nameće ženi onu sudbinu koja je ne dovodi u ravnopravnost već u bijedu. A da nije tako onda bi se danas razgovaralo o 1200 žena čiji će muževi ostati bez posla u Viktoru Lencu. **Mladen Godek** odgovorio je da on uopće nije govorio ni o Viktoru Lencu ni o socijalnoj situaciji no kad ga zastupnica baš "povlači za jezik" reći će joj "jako ste se pobrinuli, gospođo Petričević i vi da takva situacija bude u Hrvatskoj". **Zdenka Babić-Petričević** upozorila je da pre-

dgovornik nije ispravio njezino mišljenje nego da je počeo vrijeđati a da je prethodna vlast stvarala hrvatsku državu a ova je vlast ruši.

Mirjana Didović (SDP) smatra da je za donošenje ovog zakona najvažnije što se njime na normativnom planu na razini državne politike potpuno regulira područje ravnopravnosti spolova a i što je ovaj zakon jedan od prioriteta utvrđenih nacionalnim programom RH za pridružavanje EU za 2003. godinu.

U posljednje tri godine u Hrvatskoj su otvorene mogućnosti za reformske promjene i na području ravnopravnosti spolova i promicanju ženskog interesa, navela je, među ostalim zastupnica govoreći o nekim konkretnim pomacima na tom planu -osnovan je Odbor za ravnopravnost spolova, donesena je Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova, prijedlozi udruga civilnih društava imaju veći utjecaj na politiku pri donošenju odluka (slučaj uznemiravanja djelatnice HV u vojarni u Bjelovaru) itd.

Rješenje iz ovog zakona koji se odnosi na političke stranke zastupnica smatra dobrim i da se njime ne zadire u samostalnost političkih stranaka, rekla je, među ostalim, napominjući da većina političkih stranaka u RH pitanje uravnotežene zastupljenosti žene i muškaraca ne rješava ni svojim internim propisima te da je izuzetak SDP koja ostvaruje 40-postotnu zastupljenost žena i da je bitno pridonijela povećanju broja zastupnica u Saboru. Uključivanje većeg broja žena u donošenje političkih odluka danas je naprosto imperativ, naglasila je podupirući donošenje ovog zakona.

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) u ispravku navoda zastupnice rekao je da je točno da je SDP jedina stranka koja je na izbornim listama imala više od 40 posto žena ali da nije točno da su prava žena zastupljena u SDP-u. Njihova su prava ugrožena o čemu se imalo prilike čuti ovih dana i od zastupnice SDP-a Dijane Čizmadije koja je rekla da nema nikakvih prava i da samo služi kao glasačka mašinerija. **Jadranka Kosor** je pak u replici na izlaganje zastupnice Didović rekla da bi se iz njega moglo zaključiti da prije 3. siječnja 2000. nije bilo pretpostavki za ostvarivanje ravnopravnosti spolova i da su valjda žene po Hrvatskoj hodale u ritama i zakrabiljene. No ni zastupnica Didović ni mnoge druge zastupnice iz njezine stranke nisu digle glas kada su se pri-

mjerice, ženama smanjila prava ili uzeta dotadašnja prava na trogodišnji roditeljni dopust, rekla je zastupnica protivkeći se takvom vremenskom razgraničenju jer da se radi o procesu koji traje. **Mirjana Didović** odgovorila je da se radi o suprotnim stajalištima i da se zalaže upravo za stajališta o kojima je govorila. A što se tiče vraćanja porodiljnih naknada pitala je zastupnicu Kosor znači li to da treba oduzeti naknade nezaposlenim ženama koje su na Zavodu a koje ih do sada nisu imale.

Žene u težem položaju

Mišljenje mr.sc. **Marina Jurjevića (SDP)** je da ovaj predloženi zakon treba donijeti što prije. Nije nikakva tajna da je hrvatsko društvo macho društvo i ako se gleda po distribuciji moći i kriteriju spola da su žene u težem položaju i diskriminirane o čemu govore i podaci o naobrazbi žena, stručnoj spremi, čekanju na posao. Ovaj zakon se ne bavi nasiljem no nasilnici u obitelji su uglavnom muškarci i to govori u kakvom ambijentu živimo u kulturološkom smislu i istini treba pogledati u oči i zbog toga je bitno što, u vezi s tim, jedna politička opcija nameće kao model ponašanja i nosi u sebi, rekao je posegnuviši i u povijest spominjući spaljivanje vještica (u Zagrebu u 16. i 17. stoljeću spaljeno 150 žena a u Splitu samo jedna pokušaj spaljivanja, žena spašena).

Moramo zaista doći do zakona koji će govoriti o ravnopravnosti spolova što će biti pretpostavka da se situacija promijeni i u svakidašnjem životu. Ponekad, dodao je zastupnik, žene u našem društvu i same reproduciraju svijest o tome da muškarci trebaju biti u privilegiranoj položaju muškarca.

Milan Kovač (HB) javio se za ispravak netočnog navoda predgovornika i rekao da je i u Zagrebu u srednjem vijeku na Griču vitez sokol spasio ženu od spaljivanja no smatra, da nije primjereno danas u 21. stoljeću raspravljati o tome kako se prema ženama odnosilo u srednjem vijeku. I **Jadranka Kosor** javila se istim povodom i rekla da njen izraz "zakon je nedopečen" ne dolazi samo iz kuhinje, kako je naveo zastupnik, a da je ona ponosna na svoje kulinarske sposobnosti. **Ivan Jarnjak (HDZ)** je rekao pak da nije jasno je li zastupnik Jurjević bio nazočan kada su spašavali tzv. vješticu ili nije bio jer ako tvrdi da je bio to nije

moguće. **Dorica Nikolić (HSL)** javila se za repliku i rekla da je rasprava zastupnika Jurjevića, kulinarski rečeno bio čisti bosanski lonac i da bi bilo primjereno da se ispriča Zagrepčanima i Zagrepčankama zbog neumjesne usporedbe ravnopravnosti spolova u 21. stoljeću i Zagreba i Splita u 16. stoljeću. Jer, i drugi bi mogli iznositi neke povijesne činjenice koje bi za njega bile porazne.

Mr.sc. **Marin Jujević** odgovorio je da mu "ni u peti" nije bilo vrijedati ikoga, radilo se o maloj paraboli ali da se ne čudi što ga je kolegica Nikolić krivo shvatila.

Potrebna promjena stava

Dr.sc. **Ivan Čehok (HSL)** posegnuo je u kulturnu povijest Grčke i legendu o okrutnoj sudbini čovjeka kao prvotnom androgenom biću smatrajući da je teško na bilo koji zakonski način bilo kojom pukom administrativnom mjerom uređivanja pitanja koja se tiču spolnosti odnosno rodnosti. Boji se da ovaj pomalo revolucionarni zakonodavni zanos kojim se donose zakoni a odnose se na spolnost neće imati nikakvih učinaka u stvarnosti jer su to preosjetljiva pitanja. Podsjetio je da se praktički nije ništa promijenilo ni nakon više od šest mjeseci od donošenja strategije o nacionalnom djelovanju prema mladima. Donijeli smo i vrlo ozbiljnu strategiju djelovanja protiv ovisnosti a sam ravnatelj Državnog ureda koji se bavi suzbijanjem ovisnosti priznao je da, nažalost, imamo sve više ovisnika. Tako će biti i s ovim zakonom jer u društvu u kojem postoje vrlo jake, dominantne socijalne razlike kao što je hrvatsko društvo, uvijek će biti spolnih razlika, a nejednak tretman muškaraca i žena jesu samo derivacije odnosno vidljiv izraz velikih socijalnih razlika.

No to nije pitanje samo ove vlasti već se proteže i na sve godine samostalne hrvatske države. Treba pogledati kako se, primjerice, na spolnom obrascu odražavala privatizacija i tajkunizacija zemlje. Upravo tamo gdje su bile zaposlene većinom žene, trgovina, hotelsko-turistički kompleksi, tekstilna industrija, tamo su zapravo tvrtke postale najlakši plijen tajkuna (Nama, Diona, Vama). Ne treba spominjati da su i danas za mandata ove vlasti upravo zanimanja koja su izrazito feminizirana, obrazovanje, osnovno i srednje školstvo itd. ona zanimanja koja

su na dnu ljestvice po primanjima i materijalnom statusu, rekao je, među ostalim zastupnik. Neće se naći primjer da je Vlada spasila neku tekstilnu ili drvno-prerađivačku industriju no s druge strane spašava one industrijske grane gdje rade većinom muškarci (da u Lencu ima slučajno 80 posto zaposlenih žena Lenac bi prošao kao Nama).

Pitao je Vladu kad će shvatiti i pokazati senzibilitet za socijalnu i spolnu ravnopravnost, da u Varteksu i sličnim tvrtkama žene rade u tri smjene za 1800 kuna mjesečno, da se nakon toga još moraju baviti poljoprivredom i odgojem djece. Jedino promjenom stava svih, a u čemu Vlada mora biti uzor može se na tom području nešto učiniti, rekao je na kraju.

Zakon dobar i potreban

Nenad Stazić (SDP) kaže da je ovaj zakon odista deklaratoran ali da ne zna kakav bi uopće mogao i biti. Svrha njegova donošenja je da se pokaže jedan politički stav, volja da se unaprijedi područje ravnopravnosti i da se odmaknemo od jednog vremena kada je tadašnja ministrica Vokić izjavila kako ona ustaje kad muškarac uđe u sobu i time promovirala jedan ruralni bonton i stav svojevjerne priznate neravnopravnosti u odnosu na drugi spol.

Iznio je i podatke o sudjelovanju žena u politici navevši da je prije prvih višestranačkih izbora u Hrvatskoj 1989. u Saboru bilo 16 posto žena da bi 1990. taj postotak pao na četiri posto a da u današnjem Saboru sjedi 21 posto žena. Činjenica je da, kolokvijalno nazvano, politička desnica manje vodi računa o ravnopravnosti spolova i sklonija je ekscesima u tom pogledu i sjetimo se, kaže, seksističkog ekscesa u Saboru kolega Mijalića, skandalozne izjave zastupnika HDZ-a Liovića (usporedio žene sa psima).

Predloženi zakon je dobar i potreban i ne treba ići u drugo čitanje, rekao je najavivši svoj amandman kako bi se izmijenio predloženi izričaj (članak 13.) tako da se prilikom oglašavanja potrebe za zapošljavanjem radnika u oglasu mora jasno istaknuti da se za oglašeno radno mjesto mogu javiti osobe oba spola (predloženo u oba roda no u hrvatskom jeziku za neka zanimanja, rudar, kovač, tesar, mogu se umjetno proizvoditi i inačice u ženskom rodu što bi bilo nasilje nad jezikom).

Milan Kovač upozorio je da je predgovornik u negativnom kontekstu naveo izjavu bivše ministrice Vokić jer da je ona rekla da je rođena u kraju gdje je običaj da se ustaje kad muškarac uđe u kuću. Tamo gdje je on rođen, kaže, i danas je takav običaj a nada se da i zastupnik Lazić ustane kad mu netko uđe u kuću, bilo muškarac ili žena.

Zlatko Canjuga (HND) smatra da treba dati potporu ovom predloženom zakonu. Pribjegavanje u raspravi nekakvim povijesnim usporedbama i pozivanje za povijesnim primjerima pokazuje koliko je opasno i loše kada služe za ilustraciju ako se ne razumije prostor i vrijeme i tijek povijesti. Iz današnje rasprave uočljivo je da je nedvojbeno pitanje ravnopravnosti spolova stanje svijesti, samosvijesti čovjeka i susret sa samim sobom, uočavanje onog što je negativno i loše u toj povijesti i u vlastitom ponašanju, smatra zastupnik.

Želio bi govoriti više o donošenju povelje koja bi imala razinu zakona ali koja bi sagledavala i sažimala situaciju oko ravnopravnosti spolova jer u hrvatskoj povijesti, politici, kulturi, imamo bezbroj primjera ne samo negativnih nego i pozitivnih s kojima se može ilustrirati kako je doista teklo to stanje svijesti (u srednjem vijeku spaljivani su i muškarci) i što se mora u susretu sa sobom nadići. Neće se ovdje licemjerno zalagati za pojedine primjere kako žene teško rade u pojedinim poduzećima jer da bi time samo iskazao kako kao muškarac nije učinio ništa, rekao je, među ostalim.

Osvrnuo se i na pitanje pada nataliteta u Hrvatskoj smatrajući da pri tome nema razloga govoriti samo o gospodarskim prilikama jer da natalitet pada i zbog sve veće ravnopravnosti spolova i što žene shvaćaju da nisu samo za rađanje djece već da s muškarcem traže zajedništvo u životu i obitelji. Na predloženi zakon ima određenih konceptualnih primjedbi počevši od one da nema samo fundiranost u Ustavu ali i konkretnih (članak 15.) pa bi on obvezao sve političke stranke da u svojim programskim opredjeljenjima jasno kažu što misle o ravnopravnosti spolova. Podupire prijedlog matičnog Odbora o pravobraniteljstvu za ravnopravnost spolova te predlaže da se zakonom obvežu stranke da na stranačkim listama žene budu zastupljene u omjeru 50:50 što je prava ravnopravnost.

Ljubo Ćesić-Rojs (HDZ) javio se zbog ispravka netočnog navoda predgovornika i rekao da nije točno da nam natalitet ne pada zbog gospodarske situacije. Ne samo da natalitet pada nego će nas nestati u idućih 50-100 godina ako usvojimo zakon o istospolnim zajednicama jer muško i muško ne mogu napraviti dijete, rekao je, među ostalim, smatrajući da bi ravnopravnost spolova bila kad bi pravi muškarac pružio ženi oko što traži (ostaviti joj plaću doma pa ako želi neka ide raditi) a ne da je tuče kad dođe doma.

Višegodišnja zalaganja sada dobivaju potvrdu

Za **Mirjanu Ferić-Vac (SDP)** ova rasprava je znak da višegodišnje zalaganje na tom planu dobiva potvrdu odnosno zakon i da se s ovom temom o ravnopravnosti spolova možemo nositi. Podsjetila je da je u zakonodavstvo od 2000. godine u raznim područjima uključeno nekoliko segmenata i novina koje se odnose na ravnopravnost spolova (Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva, Zakon o obrani, Zakon o službi u Oružanim snagama) a ovaj je zakon na neki način i najveći domet onoga što je danas moguće ostvariti.

Veća zastupljenost žena u javnom i političkom životu zajednički je interes svih demokratskih snaga u RH, naglasila je zastupnica te navela primjere iz skandinavskih zemalja o zastupljenosti žena u tamošnjim parlamentima (Švedska 42 posto, Danska 38 posto, Finska 36 posto itd.) naglašavajući da se takva zastupljenost ni tamo nije dogodila iznenada. Podsjetila je da i predloženi zakon proizlazi iz niza međunarodnih ugovora i konvencija koje je potpisala RH, da je usklađen s direktivama EU napominjući da (protivi se ženskoj "klauzuli") nije čarobni štapić koji će riješiti sve probleme na području ravnopravnosti spolova. Slijedom razvoja demokracije treba razmišljati i o donošenju antidiskriminacijskog zakona, napomenula je na kraju zastupnica.

Ivo Fabijanić (SDP) smatra da je ovaj zakon jedan od instituta koji će pomoći da se kroz dogledno razdoblje što više umanjí činjenica da u našoj zemlji postoji zbog tradicionalnih, socioloških i povijesnih razloga jedan čudan odnos između spolova i koji će imati obvezu da se zaista razgovara o ravnopravnosti spolova.

Izbjeći spolne stereotipe

Želimir Janjić (HSL) podsjeća da se u raspravi nije moglo konstatirati da u brojnim segmentima našeg života postoji ravnopravnost spolova već da se govori da su žene te koje su doista u neravnopravnom položaju u brojnim situacijama. To se svakako odnosi na njihovo pravo na rad, zapošljavanje, da uglavnom rade na niže rangiranim i slabije plaćenim poslovima iz čega proistječu i manje mirovine. Svjedoci smo da su u velikim trgovačkim lancima kao prodavači zaposlene uglavnom žene i da rade puno puta duže od predviđenog radnog vremena za malu plaću (često obavljaju poslove do dva sata u noći a ujutro moraju biti na poslu) pa se može pitati što rade naše inspekcije.

U školskim udžbenicima ne poklanja se dovoljno pozornosti za ostvarenje ravnopravnosti spolova (u književnim tekstovima ženski likovi su u ulogama peračice, ljepotice, ponekad vještice a dječaci i mladići junaci, čili momci, doktori znanosti), naveo je, među drugim primjerima zastupnik nadajući se da će se nakon ove rasprave i donošenja zakona ta slika promijeniti i da će se izbjeći ovi spolni stereotipi. U vezi s prijedlozima o ustrojanju nadležnog ureda i pravobranitelja zastupnik podsjeća na opredjeljenje o jeftinijoj državi i državnoj upravi te smatra da ako se bude nastavilo s osnivanjem agencija i pravobranitelja da ćemo postati doista zemlja pravobranitelja.

Josip Leko (SDP) ističe da kad se govori o ravnopravnosti spolova u RH da se govori o ljudskim pravima, o čemu treba voditi brigu u svakoj sredini i odnosu u društvu a ne raspravljati samo prilikom donošenja zakona. Hvale je vrijedna pažnja i napor Vlade RH da i zakonom, a zastupnik smatra da se ravnopravnost spolova gradi sustavno i da se ne može postići samo zakonom, potiče sve subjekte u društvu da stalno i uvijek vode brigu o ravnopravnosti spolova odnosno o ljudskim pravima u širem smislu, rekao je, među ostalim, pitajući koliko je zastupnika u Saboru promijenilo prezime nakon ženidbe. Podsjetio je da donedavno u sve upitnike bilo obvezno pisati ime oca a ne majke. Ako budemo sustavno gradili ravnopravnost kroz zakone i standarde i odnose među ljudima, Hrvatska će biti na ugled svojim žiteljima i ravnopravnost među spolovima i ljudima

u ovoj će zemlji stanovati trajno, siguran je zastupnik.

Ljubo Česić-Rojs ispravio je navod o upisu očevog imena u upitnike kao netočan jer da se upisuje i djevojačko prezime majke.

U završnoj riječi ministar rada i socijalne skrbi **Davorko Vidović** najprije je zahvalio svima koji su sudjelovali u raspravi te naglasio da oznaka hitnosti (usklađivanje sa zakonodavstvom EU) ne znači da se mora donijeti ovog časa no da se smatralo poželjnim i pametnim donijeti ga sada u paketu zajedno sa zakonima o obitelji, istospolnim zajednicama i sprječavanju nasilja u obitelji. Nije siguran da bi zakon bio bitno popravljen ako bi išao u drugo ili treće čitanje jer se u godinu dana "pekao" u različitim stručnim i drugim raspravama.

Rodnoj osviještenosti i rodnoj ravnopravnosti najviše može pridonijeti sustavni pristup na području obrazovanja počevši od vrtića, osnovnih, srednjih škola, kako kroz programe, tako i kroz udžbenike u kojima treba otkloniti stereotipe "ženskih" i "muških" zanimanja.

Kad je riječ o ljudskim pravima to je redovito materija koju regulira čitav set zakona i ne može se iscrpiti samo u jednom zakonu. U traganju za rješenjima s više normi i obvezajućih odredbi s manje preporuka uvijek smo se sudarili s nekim drugim zakonima, rekao je ministar osvrćući se na primjedbe da je zakon previše deklaratoran, no on po svojoj naravi takav mora i biti. Formiranjem Ureda nije nužno ukidati Povjerenstvo no svakako će se preispitati njihove uloge.

Ovo je inicijalni zakon, rekao je ministar i dodao da nakon njega očekuje da će pitanje ravnopravnosti spolova postati sastavni dio svakog zakona kojeg će ovaj parlament donositi.

AMANDMANI

Odbor za zakonodavstvo podnio je na Konačni prijedlog osam amandmana.

Izmijeniti

Da se ne bi narušila sloboda odlučivanja i dovelo do toga da se u propisima i odlukama mora brojčano utvrđivati paritetni broj članova, odnosno spolna zastupljenost i onda kada to nije moguće, prvim je amandmanom predloženo da se utvrdi obveza (dopuna članka 3) stvaranja uvjeta kojima bi se omogućilo postizanje ravnopravnosti. Drugim se izričaj članka 5. uređuje sukladno prvom amandmanu, a smisao trećeg amandmana je - pravno razvidno urediti izričaj u članku 6.

Brisanje stavka 2. članka 7. predloženo je uz sljedeće obrazloženje: s obzirom na to da je stavkom 3. utvrđeno što se ne smatra diskriminacijom razvidno je da sve suprotno toj odredbi predstavlja diskriminaciju. Pogotovo što pravne norme i mjerila na temelju njih mogu biti neizravnom diskriminacijom, dok se pitanje prakse treba smatrati izravnom diskriminacijom, što je riješeno u stavku 1. članka.

Brisanje 4. stavka članka 13. predloženo je s upozorenjem kako nije prihvatljivo da se ovim Zakonom propisuje obveza zakonodavca glede sadržaja drugih zakona, jer je to jedna od ustavnih obveza zakonodavca. Pravno-tehničke naravi je šesti amandman (na članak 17), a onim na članak 20 (brisanje drugog stavka) ukazuje da nije prihvatljivo teret dokaza, suprotno postupcima građanskog i kaznenog prava, prebacivati na stranku, dok se istodobno ograničava samostalnost sudova u odmjeravanju dokaza.

Brisanje članka 28. zatraženo je uz obrazloženje da nije prihvatljivo jednim zakonom obvezivati zakonodavca kada će se uskladiti drugi zakoni s ovim Zakonom. Ovaj Zakon nema pravnu narav ustavnog zakona za provedbu ustavnog načela o ravnopravnosti spolova, niti postoji podloga za to (analiza) u podacima o eventualnoj neusklađenosti drugih zakona drugih i propisa glede poštivanja načela ravnopravnosti spolova.

Preispitati

Odbor je još ukazao na potrebu preispitivanja pojedinih odredaba:

- **članaka 10, 11. i 12.** - određenje pojmom "državna tijela" nije moguće obvezati na ista postupanja sva tijela (Hrvatski sabor, Vladu Republike Hrvatske, Državno odvjetništvo, Ustavni sud, sudbena tijela i dr.), pogotovo što se u članku 12. govori

o "svim razinama zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti". Posebno nije razvidno tko će i kakve mjere uvoditi temeljem članka 12. stavka 2. te na koji način se planovima djelovanja i posebnim mjerama može utjecati na glasovanje koje je neovisno i tajno, ako ostanu odredbe članka 12. stavaka 3. i 4, takve kakve su predložene.

- **članak 14** - preispitati odredbu stavka 2. posebno glede točaka 3. i 4. jer se predviđa uvođenje posebnih mjera kako bi odobrenja za udžbenike i projekti uvođenja organizacijskih inovacija mogli biti dani, odnosno izglasani samo ako se dadu, odnosno prihvate u okviru jednakog broja ponuđenih od žena i muškaraca.

- **članak 15** - nije prihvatljivo rješenje prema kojemu se obvezuju političke stranke na donošenje plana djelovanja i određivanje metoda.

- **članak 18** - upitno je da određene planove djelovanja tijela i osoba iz stavka 1. članka 11. "odobrava" Ured koji se osniva kao stručna služba Vlade Republike Hrvatske, stoga valja preispitati u članku 18. stavku 2. točku 2, posebno 3, jer se ne radi o donošenju zakona, već o podnošenju prijedloga. U odnosu na točku 7. upitna je mogućnost izvršenja obveze za izradu navedenog izvješća, jer ne postoji obveza da bilo koje tijelo uredu dostavlja potrebnu dokumentaciju. Isto tako točku 10. valja dopuniti, jer određenje - "prima predstavlke stranaka" iziskuje odgovor tko se smatra strankom, kao i to tko daje odgovor na predstavke, odnosno tko vodi postupak o primljenim predstavkama.

- **članak 22** - članak nije usklađen sa stavkom 1. članka 11. i stavkom 1. članka 12. te nije moguće udovoljiti svim zahtjevima sukladno primjedbama na članke 10, 11. i 12.

- **članak 23** - sukladno primjedbama na članak 11, 12. i 18. valja preispitati i ovu odredbu.

- **članak 24** - pojam "cjeloživotnog obrazovanja" razvidno pravno urediti.

- **članak 25** - nije utvrđen rok, pitanje troškova, kao ni pitanje već započete provedbe programa statističkih istraživanja, odnosno evidencija.

Temeljna vrednota ustavnog poretka

Odbor za ravnopravnost spolova podnio je na Konačni prijedlog zakona 13

amandmana. U raspravi je istaknuto da je ravnopravnost spolova jedna od temeljnih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, te da je priznanje i promicanje ravnopravnosti žena i muškaraca uz stvaranje okruženja jednakih mogućnosti za oba spola u svim segmentima društvenog života demokratsko i europsko opredjeljenje.

Ukazano je da rodnoj osviještenosti i rodnoj ravnopravnosti najviše može pridonijeti sustavni pristup na području obrazovanja počevši od vrtića, osnovnih, srednjih škola, kako kroz programe, tako i kroz udžbenike u kojima treba otkloniti stereotipe "ženskih" i "muških" zanimanja.

S obzirom na višestruku ulogu žena, te činjenicu da u Republici Hrvatskoj ne postoji ministarstvo za ravnopravnost spolova, mišljenje je ovoga Odbora da u ovom Zakonu treba predvidjeti pravobraniteljicu/a za ravnopravnost spolova, koja/i bi djelovala/o samostalno i neovisno, razmatrala/o slučajeve kršenja načela ravnopravnosti spolova, te imala/o mogućnost upozoravati, predlagati i davati preporuke. S tim u svezi Odbor je podnio sedam amandmana obrazloženje kojih donosimo u cijelosti.

Pravobraniteljicu imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade RH, dok zamjenika/cu imenuje i razrješuje Hrvatski sabor na prijedlog pravobranitelja/ice, te se imenuju na vrijeme od osam godina i mogu biti ponovno izabrani. Pravobranitelj/ica i njegov/njezin zamjenik/ca moraju biti različitih spolova a jedan/na od njih mora biti diplomirani pravnik/ica. Pravobranitelj/ica razmatra slučajeve kršenja ili ugroženosti ravnopravnosti spolova prema pojedincima/pojedinkama ili grupama pojedinaca/ki koje su počinila tijela državne uprave ili druga tijela s javnim ovlastima, zaposleni u tim tijelima, poslodavci i druge fizičke i pravne osobe; upozorava, predlaže i daje preporuke, a ako se radi o povredi prava s elementima kaznenog djela, predložit će pokretanje kaznenog postupka; kada utvrdi da do povrede ravnopravnosti spolova dolazi zbog nesuglasja zakonskog ili podzakonskog propisa s predloženim Zakonom, potaknut će postupak izmjena i dopuna takvog propisa. U skladu s predloženim, tijela državne vlasti i tijela s javnim ovlastima, poslodavci, druge fizičke i pravne osobe, na zahtjev pravobranitelja/ice, dužne su

odmah pružiti sve potrebne informacije i omogućiti uvid u dokumentaciju u roku 15 dana. Pravobranitelj/ica i osobe zaposlene u njegovu/njezinu uredu dužni su podatke za koje su saznali u obavljanju službe čuvati kao službenu tajnu, te voditi brigu o zaštiti svakog žalitelja/ice.

Smisao je osmog amandmana - nomotehnički urediti tekst.

Amandmanima IX do XIII (na prijelazne odredbe) određuju se rokovi u kojima će nadležna tijela donijeti planove djelovanja i usuglasiti propise s ovim Zakonom, odnosno rokovi u kojima će se uspostaviti institucije sustava za zaštitu ravnopravnosti spolova. Prema njima će Vlada RH, u roku 60 dana po stupanja na snagu ovoga Zakona, donijeti uredbu iz čl. 18. Zakona i predložiti imenovanje pravobranitelja/ice. Pravobranitelj/ica će Hrvatskom saboru predložiti imenovanje zamjenika/ice u roku od 30 dana po svom imenovanju, a poslovnik iz čl. 25. Zakona donijeti u roku od 60 dana po stupanju na dužnost.

Koordinatori iz članka 26. Zakona moraju biti određeni u roku od 3 mjeseca po stupanju zakona na snagu. Zakoni i drugi propisi usklađuju se, prema amandmanu, s odredbama ovoga Zakona u roku godine dana po njegovu stupanju na snagu.

Prvenstveno, odraz socijalnih i ekonomskih uvjeta

U Odboru za rad, socijalnu politiku i zdravlje, koji je ovo raspravio kao zainteresirano radno tijelo, istaknuto je da se radi o novini u zakonodavstvu te da potreba za donošenjem zakona proizlazi iz Ustava, Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova (s Programom provedbe nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova u Republici Hrvatskoj od 2001. do 2005. godine) te iz potrebe usklađivanja s propisima Europske unije. Zakonski prijedlog podržan je u tekstu predlagatelja.

U raspravi je ocijenjeno da je stanje u Republici Hrvatskoj, s obzirom na zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova, prvenstveno odraz socijalnih i ekonomskih uvjeta, a ne postojanja diskriminacije na temelju spola.

Članovi Odbora posebno su se osvrnuli na odredbe koje se odnose na diskriminaciju na područjima zapošljavanja i rada,

ističući da u Republici Hrvatskoj nema diskriminacije kod određivanja plaća za rad jednake vrijednosti. Određene vidljive razlike više su posljedica podjela na "muško-ženske" djelatnosti, nego utvrđivanje različitih iznosa plaća uvjetovanih spolnom pripadnošću. Međutim, ravnopravan tretman žena i muškaraca na tržištu rada svakako će ovisiti i o osiguranju dovoljnog broja ustanova i službi za brigu o djeci i starijim članovima obitelji. Zadatak je države da se pobrine za provedbu mjera kojima će se osigurati usklađenje radnih i obiteljskih obveza, ponajprije razvojem prijeko potrebnih servisa.

Uvođenjem posebnih mjera za pojedina područja javnog života, djelovat će se na promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova. Ove posebne mjere odnose se samo na državna tijela, pravne osobe s javnim ovlastima, pravne osobe u pretežitom vlasništvu države. Ipak i radnici kod privatnih poslodavaca mogu pokretati postupke radi povrede načela ravnopravnosti, što do sada nije bio slučaj. U tom slučaju teret dokazivanja u sudskom postupku je na počinitelju, koji je dužan dokazati da nije počinio povredu odredaba ovog Zakona.

Članovi Odbora su upozorili da bi bilo korisno ovim Zakonom makar predvidjeti mogućnost osnivanja institucije ombudsmena za ravnopravnost spolova, a posebnim zakonom to detaljnije obraditi.

U daljnjoj raspravi istaknut je i niz drugih mjera, koje će pridonijeti promicanju ravnopravnosti spolova. Posebno se to odnosi na obveze političkih stranaka da donose plan djelovanja uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca, primjenjujući pritom princip znanja i sposobnosti, kao osnovno mjerilo za sve.

Odbor za obitelj, mladež i sport nastavku rada istaknuo je i činjenicu o osnivanju Ureda za ravnopravnost spolova koji bi se bavio istom problematikom kao i Povjerenstvo Vlade osnovano 1996. godine. Postavljeno je i pitanje hoće li se ono ukinuti osnivanjem Ureda, budući da bi dio poslova obavljali zaposleni koji su do sada radili za Povjerenstvo. Osim toga, dobar dio poslova Ureda i Povjerenstva se ukrštaju, te je istaknuta dvojba opravdanosti postojanja ova dva radna tijela. Naglašeno je ujedno da sve navedene poslove u članku 18. Ured ne može odraditi sa samo predviđenih osam zaposlenih. U raspravi nekih članova Odbora naglašeno je da su u posljednje vrijeme

donijeti propisi i mjere kojima su ženama skraćeni porodiljni dopusti, te je nastao dodatni pritisak na predškolske ustanove u kojima nema mjesta.

U nastavku su iznijete i neke konkretne primjedbe na sam tekst Konačnog prijedloga zakona. Tako se primjerice ukazuje na članak 6. stavak 2, koji glasi: "Zabranjuje se diskriminacija posebice uzimanjem u obzir bračnog ili obiteljskog statusa ili spolne orijentacije." U raspravi je ocijenjeno da spolnoj orijentaciji na bi trebalo biti mjesta u ovom Zakonu pa i zbog intencije predlagatelja da se ovim tekstom uvede ravnopravnost između suprotnih spolova, a ne osoba suprotnih spolnih orijentacija i uvjerenja. U raspravi je isto tako ocijenjeno nejasnim koje će tijelo propisivati kriterije i praksu iz članka 7. koji bi određenu neravnopravnost tolerirali. Razmotrene su i odredbe sadržane u članku 11.st.3. i članku 12.st.2, u kojima se propisuje djelovanje državnih tijela, kao i one u članku 16.st.1, gdje se razmatra mogućnost konkretnog propisivanja načina promidžbe programskih koncepata za razvoj svijesti o ravnopravnosti spolova.

Pri kraju rasprave istaknuta je možda i najozbiljnija primjedba, a to je nepostojanje sankcija. Zbog toga bi predloženi tekst mogao postati samo skup dobrih želja koje je moguće ignorirati, što se nikako ne bi smjelo dogoditi, istaknuli su članovi Odbora.

Odbor za Ustav, Poslovník i politički sustav podržao je zakonski prijedlog uz dva amandmana. Prvim se (na članak 8) utvrđuje kako spolno uzemiravanje predstavlja diskriminaciju te da je ono "svako ponašanje koje povodom pitanja spola predstavlja povredu osobnog dostojanstva muškarca ili žene". Da bi se odgovarajuće uredila diskriminacija na području zapošljavanja amandmanom na stavak 3. članka 13. precizira se da su riječi i izrazi diskriminirajući za određeni spol ako se za pojedino radno mjesto oglašava potreba zapošljavanja samo jednog spola, a isključuje drugi spol, osim ako je to opravdano objektivnim činjenicama koje su neovisne o spolu.

Klub zastupnika HSS-a podnio je tri amandmana. Prvim se ukazuje na jezičnu diskriminaciju u članku 13, u njemu je riječ o zabrani diskriminacije na područjima zapošljavanja i rada te, posebice, oko oglašavanja za zapošljavanje i osjetljivosti vezanom uz spol, a spominje se

samo radnik, ne i radnica. Amandmanom na članak 6. predloženo je da se predvidi kako je diskriminacija na temelju spola - svako normativno ili stvarno, izravno ili neizravno razlikovanje, isključivanje ili ograničenje temeljeno na spolu kojim se otežava ili negira ravnopravno priznanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava muškaraca i žena i u obrazovnom području života. Amandmanom, na članak 14. predlaže se utvrditi kako obrazovanje o pitanjima ravnopravnosti spolova predstavlja integralni dio sustava i visokoškolskog obrazovanja. Novopredloženim drugim stavkom istog članka predviđeno je kako sadržaji rodnostudijskih programa trebaju poticati nova - nediskriminatorska znanja o ženama i muškarcima, usklanjanje spolno/rodne nejednakosti i rodni stereotipi u obrazovanju na svim razinama, uvažavanje rodni aspekata u svim obrazovno-nastavnim područjima te donošenje mjera za osiguravanje ujednačene zastupljenosti po spolu, kako u školsko/studentskoj populaciji tako i unutar predavačkih struktura. Trećim stavkom istog članka predlaže se utvrditi da je sustavno obrazovanje i osvješćavanje o ravnopravnosti spolova obvezujuće za sva državna tijela, pravne osobe s javnim ovlastima, posebice obrazovne ustanove te druge pravne osobe koje sudjeluju u provedbi promicanja i uspostavljanja ravnopravnosti spolova. Iz obrazloženja ovih amandmana izdvajamo: upozorenje kako nepostojanje rodnostudijskih programa dugoročno generira diskriminatorske sadržaje odnosno neravnopravnost žena i muškaraca; tvrdnju kako inovativni obrazovni pristup traži kritičko mišljenje i kreativnost, preinake u curriculumu koji ide u korist spolno/rodne dimenzije, posredujući time i standarde ljudskih prava.

Jadranka Kosor (HDZ) podnijela je dva amandmana. Prvim je (brisanje članka 18) upozorila da nije potrebno osnovati Ured za ravnopravnost spolova, s obrazloženjem da je riječ o novom proračunskom trošku, a pri Vladi postoji Povjerenstvo za ravnopravnost spolova, odnosno u Hrvatskom saboru Odbor za ravnopravnost spolova.

Nije prihvatljivo teret dokaza prebaciti na stranku - obrazloženje je uz njezin zahtjev (amandman) za brisanje članka 20, a tvrdnja da se ne može jednim zakonom obvezati zakonodavca kada će druge zakone usklađivati s ovim obrazloženje prijedloga za brisanje članka 28.

Nenad Stazić (SDP) predložio je amandmanom da se novim stavkom 2. članka 13. utvrdi kako prilikom oglašavanja potrebe za zapošljavanjem radnika u oglasu mora biti jasno istaknuto da se za oglašeno radno mjesto mogu javiti osobe oba spola. Time bi se ispunila intencija zabrane diskriminacije prilikom oglašavanja radni mjesta, a ne bi se zadiralo u izvornost hrvatskog jezika. Tradicionalni nazivi pojedinih radni mjesta u hrvatskom jeziku takvi su da su strogo određeni ženskim ili muškim rodnom (npr. zidar, bravar, tesar, medicinska sestra, dadilja i sl.), što se ne može okvalificirati diskriminacijom već jednom od temeljnih karakteristika.

Vlada RH je, u skladu s primjedbama Odbora za zakonodavstvo, podnijela pravno-tehničke primjedbe na članak 12 (brisanje pojma „i na svim razinama“) i članak 14 (brisanje izraza " u cilju osiguranja ravnopravnog položaja žena i muškaraca").

GLASOVANJE

Većinom glasova (74 "za" i 14 "suzdržanih") Hrvatski sabor je donio Zakon o ravnopravnosti spolova u tekstu predlagatelja, s prihvaćenim amandmanima. Najprije je Dom odlučio da će raspravljati o dva Vladina naknadno (u skladu sa zahtjevima Odbora za zakonodavstvo) podnesena amandmana (pravno-tehničke naravi), a zatim ih je i izglasao. Od podnesenih amandmana nisu prihvaćeni amandmani: Odbora za zakonodavstvo kojim je zatražena dopuna članka 3 (obrazloženje predlagatelja - postizanje ravnopravnosti je regulatorni cilj); amandman Odbora za Ustav, Poslovník i politički sustav na članak 8 (predlagatelj - ovim se zakonom sustavno uređuje područje ravnopravnosti spolova na način da se gotovo u potpunosti usklađuje sa zakonodavstvom Europske unije); amandman Jadranke Kosor na članak 13 (predlagatelj - osnivanje Ureda za ravnopravnost spolova predstavlja uspostavljanje institucionalne i profesionalne zaštite načela ravnopravnosti spolova i osiguranje provedbe zakona kao što to čine sve europske zemlje); amandman Jadranke Kosor na članak 28.

Povučeni su: amandman Odbora za zakonodavstvo na članak 5 (obrazloženje Vlade - ovaj članak definira ravnopravnost spolova, očito je da stvarna

ravnopravnost nije ostvarena, tek postoji mogućnost jednake prisutnosti, ravnopravnost postoji tek kad je jednaka prisutnost doista i realizirana; amandman istog radnog tijela na članak 7 (obrazloženje predlagatelja - preuzeta je definicija neizravne ili posredne diskriminacije koju propisuje smjernica 2002/73. Europske unije i njeno je preuzimanje uvjet članstvu u Europskoj uniji); Jadranke Kosor na članak 20 (predlagateljica - s obzirom na to da je prihvaćen duh amandmana); Odbora za zakonodavstvo na članak 28

(predlagatelj - ovime se uređuje rok za usklađivanje drugih zakona s ovim zakonom, kako bi cjelokupno normativno uređenje bilo usklađeno s pravnom stečevinom Europske unije u trenutku priključenja).

Spomenimo još da su uz amandmane koje je uvažio predlagatelj, zastupnici glasovanjem uvažili upozorenje Nenađa Stazića o potrebi zaštite hrvatskog jezika. Unatoč obrazloženju predlagatelja da se u stavku 4. članka 13. ne govori o obvezama zakonodavne regu-

lacije već o donošenju posebnih propisa podzakonske naravi na isti način je prihvaćen amandman Odbora za zakonodavstvo na taj članak. Glasovanjem je prihvaćen i amandman Odbora za ravnopravnost spolova unatoč obrazloženju predlagatelja kako su člankom 20. preuzete obveze propisane smjericama Europske unije iz 1997. o teretu dokazivanja koje za Hrvatsku postaju obvezujuće u procesu pristupanja Europskoj uniji.

V.Ž.; Đ.K.; J.R.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O ISTOSPOLNIM ZAJEDNICAMA

Istospolne zajednice u pravnom sustavu

Ovim se Zakonom uređuje istospolna zajednica i pravni učinci postojanja te zajednice. Definirana je istospolna zajednica te utvrđeni uvjeti koje moraju ispunjavati osobe koje žive u toj zajednici da bi mogle stjecati određena prava po osnovi postojanja te zajednice. Na taj način se u Republici Hrvatskoj prvi put nastoji urediti ovo područje partnerskih odnosa, kao i pravni učinci postojanja istospolne zajednice. Predlagatelj zakona je Vlada Republike Hrvatske.

Zastupnici Hrvatskog sabora su većinom glasova u hitnom postupku donijeli Zakon, u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

O PRIJEDLOGU

U prikazu ovog Prijedloga poslužili smo se uvodnim izlaganjem predstavnika predlagatelja, ministra rada i socijalne skrbi, **Davorka Vidovića**. Rekao je da je zakon nastao kao posljedica opredjeljenja da temeljem Ustava RH naše zakonodavstvo i praksu usklađujemo s visokim standardima ljudskih prava, njihove zaštite i jednakosti građana.

Podsjetio je da iako homoseksualne osobe jednako kao i heteroseksual-

ne, zasnivaju faktučne životne zajednice temeljene na emocionalnoj vezanosti partnera i spolnim potrebama, pozitivno hrvatsko zakonodavstvo unatoč toj činjenici do sada nije reguliralo takve zajednice ni u kom pogledu.

Definirana je istospolna zajednica kao životna zajednica dviju osoba istog spola koja traje najmanje tri godine.

Ministar je naglasio da ovim zakonom Republika Hrvatska kao i brojne europske države, Njemačka, Island, Francuska, Portugal, Švicarska na razini nekih kantona, u različitom opsegu prava legaliziraju ili definiraju status istospolnih zajednica. Hrvatska prvi put nastoji urediti i to područje i pravne učinke faktučnog postojanja tih istospolnih zajednica.

Prijedlogom zakona definirana je istospolna zajednica kao životna zajednica dviju osoba istog spola, partnera ili partnerica, koja traje najmanje tri godine. Utvrđeni su uvjeti koje moraju ispunjavati osobe koje žive u toj zajednici da bi mogle stjecati određena prava po osnovi

postojanja tih zajednica i to da je riječ o osobama koje su starije od 18 godina i da nisu lišene poslovne sposobnosti, da nisu u braku, da nisu u drugoj izvanbračnoj ili istospolnoj zajednici, te da nisu krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj zaključno do 4. stupnja.

Svaka životna zajednica predstavlja društveni interes koji zaslužuje podršku pravne države.

Također su utvrđeni pravni učinci postojanja istospolne zajednice i to samo 2 prava: pravo na uzdržavanje jednog od partnera ili partnerice i pravo na stjecanje i uređivanje međusobnih odnosa u vezi s imovinom. Određeno je pravo na uzdržavanje partnerice ili partnera za vrijeme trajanja, kao i poslije prestanka te zajednice, ako nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, a nije sposobna za rad, ili se ne može zaposliti. Određeno je dakle pod kojim uvjetima se to pravo ostvaruje, te postupak temeljem kojeg se ostvaruje pravo na uzdržavanje.

Pravo na uzdržavanje ostvaruje sud uz primjenu odgovarajućih odredaba Obi-

teljskog zakona. U pogledu imovinskih odnosa propisano je što se smatra zajedničkom stečevinom, dakle imovina koju su partner ili partnerica stekli radom za vrijeme trajanja istospolne zajednice ili potječu od te imovine.

”Polazeći od načela jednakosti građana pred zakonom i stoga što svaka životna zajednica predstavlja društveni interes koji zaslužuje podršku pravne države, ovim Zakonom regulira se naprosto jedna društvena činjenica, a to je da takve istospolne zajednice u Hrvatskoj postoje i činjenica da neregularnost takvih zajednica uzrokuje nejednakost određenih skupina građana ili pojedinaca ove zemlje”.

RADNA TIJELA

U prikazu izvješća **Odbora za ravnopravnost spolova** poslužili smo se izlaganjem predsjednice Odbora, **Milanke Opačić (SDP)**. Rekla je da je Odbor za ravnopravnost spolova razmotrio Prijedlog zakona kao matično radno tijelo. Odbor podupire donošenje Zakona i ne protivi se prijedlogu predlagatelja da se Zakon donese po hitnom postupku.

U raspravi je ocijenjeno da će se ovim Zakonom popuniti sadašnja pravna praznina u području istospolnih zajednica, ali i senzibilizirati javnost za toleranciju prema onima koji imaju različito spolno usmjerenje. Dobrim se ocjenjuje uspostava mogućnosti reguliranja uzdržavanja i imovinsko-pravnih odnosa među osobama koje žive u istospolnoj zajednici na način kako je to predloženo u Obiteljskom zakonu za izvanbračne zajednice heteroseksualaca.

Nakon provedene rasprave, članovi Odbora jednoglasno su odlučili predložiti Hrvatskom saboru donošenje Zakona o istospolnim zajednicama uz slijedeće amandmane. Naime, Odbor za ravnopravnost spolova preuzeo je u ovom dijelu amandmane koje je predložila zastupnica Đurđa Adlešić, napomenula je Milanka Opačić.

Amandman 1. je na članak 2. gdje se briše točka na kraju rečenice i dodaju riječi: ”te koja se temelji na načelima ravnopravnosti partnera, međusobnog poštovanja i pomaganja, te emotivnoj vezanosti partnera”. Obrazloženje je da se amandmanom uređuje da su partnerice ili partneri u ravnopravnom položaju, te da su se dužni međusobno poštivati i pomagati.

Amandman 2. je na članak 3. u kojem se dodaje stavak 2. koji glasi: ”Iznimno od odredbe stavka 1. ovog članka podstavka 2. sud može u izvanparničnom postupku priznati činjenicu postojanja istospolne zajednice čiji je član osoba ili osobe lišene poslovne sposobnosti za koje utvrdi da je sposobna shvatiti značenje prava i obveza koje proizlaze iz istospolne zajednice, te je to očito u njezinom interesu”. Obrazloženje je da se amandmanom predlaže da i osobe koje nemaju poslovnu sposobnost mogu živjeti u istospolnoj zajednici ukoliko mogu shvatiti značenje prava i obveza koje iz te zajednice proistječu”.

Amandman 3. kaže da se iza članka 14. dodaje članak 14a. koji glasi: ”1) Za poslove redovite uprave smatra se da je drugi partner/partnerica dao svoj pristanak ako se ne dokaže suprotno. 2) Nepostojanje pristanka ne utječe na prava i obveze poštene treće osobe”. U Obrazloženju stoji da se ovo pravo priznaje i izvanbračnim parovima. Budući da se istospolne zajednice želi izjednačiti u pravima i obvezama s izvanbračnim zajednicama, ovim amandmanom istovjetno se uređuju prava i obveze.

Amandman 4. kaže da se iza članka 19. dodaje glava 4. i glasi: ”Zabrana diskriminacije”. Dosadašnja glava 4. postaje glava 5, a dosadašnji članak 20. postaje članak 21. Dodaje se novi članak 20. koji glasi: 1) Zabranjuje se svaka diskriminacija, izravna i neizravna na osnovi istospolne zajednice kao i činjenice homoseksualne orijentacije. 2) Poticanje druge osobe na diskriminaciju smatra se diskriminacijom u smislu stavka 1. ovog članka. 3) Izravna diskriminacija znači svako postupanje kojim se osoba koja je član istospolne zajednice stavlja ili je bila stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji na temelju činjenice da je član istospolne zajednice. 4) Neizravna diskriminacija postoji kada određena naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa osobu koja je član istospolne zajednice na temelju te činjenice stavlja ili bi stavila u nepovoljniji položaj u odnosu na druge osobe”.

Obrazloženje je da se amandmanom izrijeком propisuje što se smatra izravnim, a što neizravnim diskriminacijom.

U prikazu Izvješća **Odbora za obitelj, mladež i sport** poslužili smo se izlaganjem potpredsjednice Odbora, **Marije**

Lugarić (SDP). Odbor je podržao prijedlog predlagatelja da se ovaj zakonski prijedlog donese prema odredbama Poslovnika koje reguliraju hitni postupak. Uvodno je istaknuto da pozitivno hrvatsko zakonodavstvo ne regulira ni u kojem aspektu homoseksualne zajednice. Vlada RH predložila je reguliranje ovog pitanja u prvom čitanju Obiteljskog zakona, ali je nakon brojnih primjedbi odustala od toga, te predložila ovaj poseban zakon za reguliranje navedene problematike.

Navedene su neke europske države koje u različitom opsegu prava reguliraju istospolne zajednice, uz naglasak da su prava osobama homoseksualne orijentacije uređene u kontekstu zabrane diskriminacije. U raspravi je procijenjeno da Vladin zakonski prijedlog ide dalje od toga uz obrazloženje koje je Odbor podržao da svaka životna zajednica predstavlja važan društveni interes koji zaslužuje podršku pravne države.

Posebno je u raspravi istaknuto da se istospolna zajednica u smislu ovog Zakona smatra životna zajednica dviju osoba istog spola koje nisu u braku, a koja traje najmanje tri godine. Također je postavljeno pitanje kako će se odrediti početak trajanja te zajednice, ako je jedan od partnera odnosno partnerica bude osporavao. Posebno je Odbor ocijenio nejasnim je li neophodno za utvrđivanje istospolne zajednice zajedničko stanovanje partnera tj. je li zajedničko stanovanje partnera dostatan kriterij za utvrđivanje postojanja istospolne zajednice. Nakon provedene rasprave Odbor je uz dva suzdržana glasa odlučio predložiti Hrvatskom saboru donošenje Zakona o istospolnim zajednicama u tekstu kako ga je predložio predlagatelj.

U prikazu Izvješća **Odbora za zakonodavstvo** poslužili smo se izlaganjem **Josipa Leke (SDP)**, predsjednika Odbora. Odbor podupire donošenje ovog Zakona, a na tekst Konačnog prijedloga podnosi slijedeće amandmane. U članku 4. iza riječi ”imovine” dodaju se riječi: ”te pravo na uzajamno pomaganje”. Obrazloženje je da je opravdano odredbu dopuniti pravom, odnosno obvezom na međusobno pomaganje, pored prava na stjecanje imovine i uređivanje međusobnih odnosa u svezi s imovinom.

Pored amandmana, Odbor daje i određene primjedbe i prijedloge u namjeri da ih predlagatelj razmotri, te svojim aman-

RASPRAVA

dmanima izmijeni ili dopuni odredbe na koje se odnose. Naime, prema stajalištu Odbora u članku 2. potrebno je dodatno obrazložiti razloge za trajanje zajednice od najmanje tri godine, imajući u vidu obiteljski zakon, gdje se za izvanbračnu zajednicu traže dvije godine zajedničkog života.

U članku 3. dodatno se predlaže obrazložiti strože uvjete za priznavanje istospolne zajednice glede krvnih srodnika, imajući u vidu odredbu članka 28. Obiteljskog zakona, glede uvjeta za sklapanje braka.

U članku 5. potrebno je razvidno odrediti u kojim se općim pravilima postupanja radi, a u članku 6. predlaže se na odredljiv način utvrditi pojam nemogućnosti zaposlenja u stavku 1. U članku 7. pojam očite nepravde nužno je utvrditi barem odredljivim. U članku 8. pojmove dogledno vrijeme i opravdani slučajevi potrebno je učiniti razvidnim, kako ne bi došlo do bitno različitih odluka pojedinih sudova.

U prikazu **Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** poslužili smo se izlaganjem predsjednice Odbora, **Snježane Bige-Frganović (SDP)**. Zastupnica je konstatala da se članovi Odbora ne protive primjeni hitnog postupka u donošenju ovog zakona. Odredbe ovog Zakona, istaknuto je u raspravi na Odboru, predstavljaju svakako novinu u našem zakonodavstvu i usklađivanje našeg zakonodavstva i prakse s visokim standardima ljudskih prava i jednakosti građana.

Svaka životna zajednica predstavlja važan društveni interes, koji zbog toga zaslužuje podršku pravne države, a činjenica je da homoseksualne jednako kao i heteroseksualne osobe zasnivaju fiktivne životne zajednice, pa je nužno zakonom urediti istospolne zajednice i pravne učinke postojanja tih zajednica, mišljenje je Odbora.

Članovi Odbora složili su se s rješenjem kojim se uspostavlja mogućnost reguliranja uzdržavanja i imovinsko-pravnih odnosa među osobama koje žive u istospolnoj zajednici, sukladno načinu na koji je to utvrđeno Obiteljskim zakonom u odnosu na heteroseksualne izvanbračne zajednice.

Nakon rasprave, članovi Odbora su većinom glasova odlučili predložiti Hrvatskom saboru donošenje Zakona o istospolnim zajednicama u tekstu kako ga je predložila Vlada Republike Hrvatske.

Nakon uvodne riječi predstavnika predlagatelja, ministra rada i socijalne skrbi, **Davorka Vidovića**, u ime saborskog Odbora za ravnopravnost spolova izvješće je podnijela **Milanka Opačić (SDP)** u ime Odbora za obitelj, mladež i šport, **Marija Lugarić (SDP)**, u ime Odbora za zakonodavstvo **Josip Leko (SDP)**, u ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo **Snježana Biga-Frganović (SDP)**.

Poštivanje europskih standarda

U ime **Kluba zastupnika HSLS-a** govorila je **Đurđa Adlešić (HSLS)**. Istaknula je da je ovaj zakon kvalitetan iskorak prema zemljama EU i europskim standardima poštivanja ljudskih prava i zabrane diskriminacije. Podsjetila je da postoje međunarodni dokumenti i preporuke o zaštiti prava homoseksualnih osoba koje svakako zaslužuju potporu i u našim zakonima, kao što je Amsterdamski sporazum iz 1997. godine, koji poziva na sprečavanje svake diskriminacije bazirane na spolu, rasi ili etničkoj pripadnosti, religiji, dobi, seksualnoj orijentaciji itd. Zatim, tu je i Rezolucija Europskog parlamenta iz 1994. godine koja poziva članice i države koje se žele priključiti EU da osiguraju jednako tretiranje homoseksualnih i heteroseksualnih osoba.

Rezolucija Europskog parlamenta poziva članice i države koje se žele priključiti EU da osiguraju jednako tretiranje homoseksualnih i heteroseksualnih osoba.

Zastupnica je spomenula da je Europski parlament izglasao 11. siječnja ove godine da registrirane veze, ugovori o zajedničkom životu, odnosno istospolni brakovi trebaju biti prepoznati unutar cijele EU.

Đurđa Adlešić naglasila je da po ovom Prijedlogu zakona homoseksualni parovi nemaju pravo na brak, niti na sva prava koja bi iz njega proistjecala. "Međutim, mi smo se složili da takva registrirana partnerstva bez prava usvajanja djece imaju pravo da ih partner, odnosno partnerica može posjetiti na jedinici intenzi-

vne njege, dobiti dopust u slučaju smrtog slučaja i slično, i to su prava koja bi doista teško osporavali, kao i uzdržavanje partnera ili partnerice".

Predložila je nekoliko amandmana. Tako u članku 2. koji govori o istospolnoj zajednici kao životnoj zajednici dviju osoba istog spola koji nisu u braku, izvanbračnoj ili drugoj istospolnoj zajednici, a traje najmanje tri godine, treba dodati da je to zajednica koja se temelji na emotivnoj vezi.

Osvrnula se i na članak 3. koji govori o definiciji istospolne zajednice, pa se tako kaže da se istospolnom zajednicom smatra životna zajednica osoba koje su starije od 18 godina, nisu lišene poslovne sposobnosti, te nisu krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj zaključno do četvrtog stupnja. Zastupnica drži nejasnim formulaciju "a u pobočnoj zaključno do 4. stupnja", te smatra da to treba objasniti.

Zabrana diskriminacije

Predložila je i amandman koji vrijedi za ravnopravnost spolova, držeći da bi to trebalo spomenuti i u ovom zakonu, a govori o zabrani diskriminacije. Kao prvo, zabranjuje se svaka diskriminacija, izravna i neizravna, na osnovi istospolne zajednice, kao i činjenice homoseksualne orijentacije.

Drugo, poticanje druge osobe na diskriminaciju smatra se diskriminacijom u smislu stavka 1. ovog članka.

Treće, izravna diskriminacija znači svako postupanje kojim se osoba koja je član istospolne zajednice stavlja ili je bila stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji na temelju činjenice da je član istospolne zajednice.

Peto, neizravna diskriminacija postoji kada određena, naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, osobu koja je član istospolne zajednice na temelju te činjenice stavlja ili bi stavila u nepovoljniji položaj u odnosu na druge osobe. Sve ovo dio je i drugog zakona, ali Klub zastupnika HSLS-a smatra da treba naći mjesto i u ovom zakonu.

"Usvajanjem ovog zakona za koji vjerujemo da postoji većina, nadam se da će se smanjiti animozitet prema istospolnim zajednicama ili bar biti sveden na minimum, da će Republika Hrvatska ući u društvo tolerantnih zemalja s više sluha za razlike, kao i za druge manjine".

Stimuliranje neprirodne zajednice

U ime **Kluba zastupnika HSP-HKDU** govorio je zastupnik **Anto Kovačević (HKDU)**. Na početku je izjavio da u Hrvatskoj ima puno važnijih tema koje muče običnog hrvatskog čovjeka, nego što je Zakon o istospolnim zajednicama.

”Ne radi se ovdje o ljudskim pravima, nego o projektu uništavanja temelja hrvatske obitelji, gazi se po interesima ipak većine hrvatskog društva, jer kada bi o ovim zakonima opasnim za budućnost nacije i razvoja humanog i zdravog čovjeka pitali javnost i proveli referendum, vjerujte, dobili bismo 98% građana protiv donošenja ovakvog zakona”.

Ne radi se ovdje o ljudskim pravima, nego o projektu uništavanja temelja hrvatske obitelji.

Kovačević je rekao da se s jedne strane nastoji zaštititi mladež, a s druge strane dozvoljavaju se neprirodne zajednice.

”Država ne može za sebe govoriti da je prirodna zajednica ljudi, pravna i humana država, ako protežira grijeh i daje mu privilegirano mjesto da se širi u društvu”. Dodao je da je razumijevanje potrebno, ali zakonska potpora formaliziranju takvih zajednica ne. Što se tiče imovinskih odnosa, sve se može riješiti dragovoljnošću, darovnicama ili ugovornim, obveznim odnosima, naglašava Kovačević, smatrajući da za to nije potreban poseban zakon kao ovaj kojim se stimulira neprirodna zajednica. Mišljenja je da nema ni jednog razloga, materijalnog, pravnog ili humanog, da se ovakav zakon donese.

Ivo Fabijanić (SDP) javio se za ispravak netočnog navoda. Drži netočnim izjavu kolege Kovačevića da je ovaj zakon zapravo projekt uništavanja hrvatske obitelji. ”To je netočno, jer ovaj zakon ni u jednom trenutku ne dira hrvatsku obitelj”. Rekao je da ovaj zakon regulira nešto drugo, što kolega Kovačević nije shvatio.

Dr. sc. **Anto Kovačević (HKDU)** javio se za povredu Poslovnika, članka 214. Rekao je da ga je Ivo Fabijanić uvrijedio tvrdeći da on nešto nije shvatio, te da nije ispravio krivi navod, već je samo polemizirao sa njegovim mišljenjem.

Predsjedavajući, mr.sc. **Mato Arlović (SDP)** rekao je da je kolega Fabijanić ispravio krivi navod, te da nije rekao da zastupnik Kovačević nije shvatio, ”nego da mu se čini da niste shvatili”.

Stjepan Henezi (SDP) također se javio za ispravak netočnog navoda kolege Kovačevića. Rekao je da je netočno svrstavati istospolnu orijentaciju u bolest, kao i iznošenje potrebe getoiziranja te skupine, te da se treba ograditi od takvog stava iznesenog u Hrvatskom saboru, a ne samo utvrditi to kao netočno.

Dr. sc. **Anto Kovačević (HKDU)** ponovno se javio za povredu Poslovnika, članka 214. Rekao je da je zastupnik Henezi polemizirao s njegovim mišljenjem, a da nije ispravio navod. ”Ja mislim da je to bolest, kolega ima pravo misliti da to nije bolest”.

Hrvatsko društvo - tradicionalno

U ime **Hrvatskog bloka** govorila je dr. sc. **Zdravka Bušić (HB)**. Podsjetila je da se prema posljednjem popisu stanovništva 2001. godine u Hrvatskoj 86% njenih građana izjasnilo katolicima. Taj podatak najbolje oslikava hrvatsko društvo, kao tradicionalno, okrenuto obitelji i vrijednostima koje ona podrazumijeva. ”Takvim sociološkim sagledavanjem možemo zaključiti da radikalnije promjene koje dovode u pitanje dosadašnje temelje društva neće naići na plodno tlo u Hrvatskoj”.

Postavila je pitanje je li postojanje homoseksualnih brakova u Nizozemskoj dovoljan razlog za uvrštavanje istospolnih zajednica u hrvatsko zakonodavstvo. Smatra da strani primjeri nisu a priori i najbolji primjeri koje bismo trebali slijediti. Ističe da zakonodavstvo jedne zemlje u regulaciji bilo kojeg područja mora uvažavati i argumente koji proizlaze iz povijesti, kulture, mentaliteta i običaja jednog naroda, te da je takav pristup jedino jamstvo stvaranja uspješnog zakonodavstva i njegove uspješne primjene.

Zastupnica je izjavila da je stvarni broj homoseksualaca u hrvatskim statistikama toliko zanemariv da se može svesti na svega ”nekoliko slučajeva”, a oni nika-ko ne mogu biti dovoljna argumentacija za donošenje zasebnog zakona i time za izjednačavanje statusa heteroseksualnih izvanbračnih i homoseksualnih izvanbračnih zajednica.

”Obitelj je temelj jednog društva, stoga brak i obitelj zaslužuju osobitu zaštitu i potporu. Nacionalna obiteljska politika bi se trebala temeljiti na što čvršćim obiteljskim strukturama, a ne na njenom transformiranju, pluralizaciji obiteljskih oblika i alternativnim zajednicama”. Smatra da se ovako potiču procesi slabljenja i raspadanja obitelji i društva u cjelini.

Drži da je donošenje Zakona o istospolnim zajednicama svojevrsno priznanje takvim zajednicama od strane države kao pozitivne i općeprihvaćene vrijednosti u jednom tradicionalnom društvu kao što je hrvatsko. Ističe da država nije imaginarna tvorevina, već je država narod, njeni građani, a oni ne priznaju takve vrijednosti. ”Kada bismo danas proveli javno istraživanje javnog mnijenja ja sam sigurna da bi ovaj zakon bio odbačen”.

Snošljivost bi trebala biti ono najviše što takve zajednice mogu tražiti od društva.

Zdravka Bušić pita što takve zajednice donose društvu, odnosno što im društvo duguje. Smatra da bi snošljivost trebala biti ono najviše što takve zajednice mogu tražiti od društva.

Zaključila je da Klub zastupnika Hrvatskog bloka ne može podržati ovaj Prijedlog zakona.

Zakon neprimjenjiv u ovom obliku

Ljubica Lalić (HSS) govorila je u ime **Kluba zastupnika HSS-a**. Uvodno je rekla da se njen Klub protivio uređenju odnosa u istospolnim zajednicama Obiteljskim zakonom. ”Imajući u vidu da homoseksualne osobe zasnivaju zajednice smatrali smo i smatramo da se odnosi u tim zajednicama trebaju urediti zasebnim zakonom”.

Naglasila je da u isticanju europskih uzora treba biti iskren. Naime, jedino Nizozemska i Belgija dopuštaju zaključenje braka među homoseksualnim osobama. Švedani napuštaju liberalne opcije i vraćaju se obitelji kao temelju svakog zdravog društva.

Dakle, osim navedene dvije države, većina drugih europskih država ima

zasebne zakone kojima se uređuju odnosi u istospolnim zajednicama, na način da se prava osoba homoseksualne orijentacije uređena u kontekstu zabrane diskriminacije, pojašnjava zastupnica i dodaje da su u Klubu zastupnika HSS-a očekivali zakon upravo u tom kontekstu, dakle, onemogućiti diskriminaciju homoseksualno orijentiranih osoba. Međutim, Vlada RH odlučila se na drugačiji pristup.

”Ovim zakonom na istospolne zajednice preslikavaju se rješenja izvanbračnih zajednica osoba različitog spola, te ih se na taj način pokušava približiti instituciji braka, a nama bi bilo draže da smo utrošeni trud usmjerili na sprečavanje diskriminacije”. Ističe da je trebalo otvoriti raspravu o problemu koji postoji, a kojeg je on značaja ne može se ni saznati ovakvim izbjegavanjem i suzdržavanjem od rasprave.

Ovim zakonom na istospolne zajednice preslikavaju se rješenja izvanbračnih zajednica osoba različitog spola, te ih se na taj način pokušava približiti instituciji braka, a nama bi bilo draže da smo utrošeni trud usmjerili na sprečavanje diskriminacije.

Ljubica Lalić rekla je da su pravni učinci ovog zakona pravo na uzdržavanje jednog od partnera ili partnerica i pravo na stjecanje i utvrđivanje međusobnih odnosa u svezi s imovinom. Istospolna zajednica definira se kao životna zajednica dviju osoba istog spola koje nisu u braku, izvanbračnoj ili drugoj istospolnoj zajednici, a koja traje najmanje tri godine.

Zastupnica pita kako se može utvrditi da li jedan od partnera živi u nekoj drugoj istospolnoj ili izvanbračnoj zajednici. Smatra da će ova odredba biti izvorište brojnih nejasnoća koje će se u praksi pojaviti. Drži da su rješenja koja su ovim zakonom predviđena moguća i bez zakona, ako bi se uzdržavanje i dioba imovine regulirali ugovorima.

”Primjena ovog zakona naišla bi na nepremostive poteškoće u praksi, a ne bi bio ostvaren niti temeljni smisao da se zaštititi pravo na izbor života u istospolnoj zajednici”.

Zaključila je da su pravne norme u ovom Prijedlogu nedorečene, nejasne i neprimjenjive, te da se u ovom obliku ovaj zakonski projekt ne može podržati.

Klub zastupnika HSS-a sugerira predlagatelju da na tragu ovih prigovora pokuša osmisliti takav zakonski prijedlog koji bi bio doista pravi instrument u pravnoj zaštiti istospolnih zajednica u svakom pogledu sa stajališta temeljnih ljudskih prava.

Pozitivan iskorak

Mladen Godek (LIBRA) govorio je u ime **Kluba zastupnika LIBRA-e**. Rekao je da potreba za donošenjem ovog zakona nije posljedica toga što mnoge europske zemlje imaju ovu materiju zakonski reguliranu. Smatra da je potreba stvarna, nužna, zato jer takve veze postoje u jednom postotku za kojega točno ne znamo koliko je, ali sve ukazuje da nije nipošto onako mali da bi s indignacijom preko njega prošli.

”Takve zajednice života imaju svoje učinke emocionalne, materijalne, imovinske, i mi smo kao zakonodavno tijelo dužni donijeti zakonske odredbe koje bi to regulirale, dakle, konsekvence jednog takvog odnosa ili takve zajednice”.

Klub zastupnika LIBRA-e smatra da zakon svakako predstavlja jedan pozitivan korak, a ”zakonski se regulira nešto što postoji od pamtivijeka”.

Naglasio je da se ovim zakonom reguliraju praktično samo one posljedice koje se tiču ili egzistencije istospolnih partnera ili njihovih imovine.

Osvrnuo se na odredbu koja kaže da je istospolna zajednica životna zajednica u kojoj su osobe starije od 18 godina i nisu krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj zaključno do 4. stupnja. ”Ovo pobočno uistinu smatram da je potpuno nepotrebno”.

Klub zastupnika LIBRA-e predlaže predlagatelju unijeti u Prijedlog i obvezu međusobnog pomaganja. Na kraju je rekao da ovaj zakon treba biti samo prvi korak za stjecanje većih prava ove skupine naših sugrađana.

Pravo na slobodan izbor

U ime **Kluba zastupnika LS-a** govorio je **Tibor Santo**. Rekao je da Liberalna stranka ima i u svojim aktima pozitivan, podržavajući pristup prema donošenju

ovog zakona, spomenuvši Deklaraciju protiv diskriminacije zbog seksualne orijentacije, prihvaćenu kao sastavni dio završnih dokumenata na Saboru Liberalne stranke 25. siječnja ove godine.

Stoga, Klub zastupnika LS-a podržava u cijelosti donošenje ovog zakona, smatrajući da je sasvim zadovoljavajuća zaštita koja se tim zakonom želi postići, te da nije bilo neophodno da ta materija bude, kao što je prvotno bilo predviđeno, u Obiteljskom zakonu.

Smatraju da se posebnim zakonom jednako tako može ostvariti pravo na seksualnu orijentaciju kao osnovno ljudsko pravo zbog kojeg nitko ne bi smio biti diskriminiran, a u skladu s Europskom konvencijom o ljudskim pravima.

”Smatramo da je seksualna orijentacija pravo svake punoljetne osobe da temeljem svog slobodnog izbora, ne ugrožavajući drugoga, ostvaruje ono što smatra srećom u svom životu”. Također se nadaju da će ovaj zakon utjecati da se u društvu smanji diskriminacija prema onima koji su drugačiji, a upravo je homoseksualna populacija često predmet diskriminacije.

Tibor Santo naglašava da su individualna prava i tolerancija temelj razvitka svakog društva, a tolerancija se pokazuje između ostalog i uvažavanjem prava onih koji su drugačijeg mišljenja, ali i seksualne orijentacije.

Toleriramo i razumijemo drugačije, ali se protivimo tome da to drugačije bude izdignuto u pravima gotovo u rang obitelji.

Potom je dr. sc. **Jure Radić (HDZ)** govorio u ime **Kluba zastupnika HDZ-a**. Konstatirao je da njegov Klub ne može podržati ovaj zakon i to zbog 1. stavka, 1. članka Statuta stranke. ”HDZ je narodna stranka koja svoj program temelji na načelima kršćanske civilizacije, a ovaj zakon je u suprotnosti s tim načelima i mi ga zbog toga ne možemo podržati”.

Naglasio je da je zakon u suprotnosti i s duhom i razmišljanjem velike većine građana Hrvatske koji se izjašnjavaju kao kršćani svih crkava i svih pripadnosti koji svoju orijentaciju temelje na načelima evanđelja, Biblije.

”U načelima evanđelja i Biblije jedno od bitnih elemenata je tolerancija, razumijevanje drugačijih i mi i toleriramo i razumijemo drugačije, ali se protivimo tome da to drugačije, to što odudara po našem mišljenju od temeljnih načela bude izdignuto u pravima gotovo u rang obitelji”.

Dr. Radić ističe da je temelj svakog društva, svakog naroda obitelj, te da je narod jak, bogat i prosperitetan toliko koliko je snažna obitelj u tom narodu. Stoga na sve moguće načine treba ojačati hrvatsku obitelj, a obitelj je zajednica muža i žene.

Izliječiti, a ne poticati

U pojedinačnoj raspravi prvi se javio zastupnik **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Na početku je rekao da je Sveti Otac i Katolička crkva protiv donošenja ovog zakona. Mišljenja je da toj skupini ljudi istospolne orijentacije treba pomoći, izliječiti ih, a ne poticati da još više bude takvih. Zaključio je da ne može vjerovati da Hrvatski sabor raspravlja o takvim stvarima, te da se protivni ovom zakonu.

Poduprijeti slobodu čovjeka

Potom je govorio zastupnik **Zlatko Canjuga (HND)**. Rekao je da su ljudi istospolne orijentacije obično izloženi diskriminaciji ili su prisiljeni šutjeti, sakrivati se od zajednice, obitelji ili države same koja bi trebala štiti slobodu svakog čovjeka. ”Njih se diskriminira kao da ruše obitelji, kao da obitelj ne ruše oni što se rastaju, opijaju ili su nasilni”.

Smatra da govor o tobože bolesnim ljudima, homoseksualcima, označava da ćemo opravdavati njihovo izdvajanje iz društva. ”Poduprijeti ovaj zakon znači zapravo poduprijeti čovjeka i njegovu slobodu, barem na razini formalno institucionalizirane zajednice”.

Zaključio je da oni koji tvrde da je zakon suprotan kršćanskoj civilizaciji zapravo su sami suprotni s kršćanskom civilizacijom. ”Ovdje nije riječ ni o bolesnima, ni o gubavcima, nego o ljudima

koji traže svoj prostor i slobodu u društvu”.

Ivo Fabijanić (SDP) uvodno je rekao da je izlaganje kolege Canjuge vrlo slično onome što je sam htio reći. Konstatirao je da je društvo u potpunosti slobodno tek onda kada je svaki čovjek slobodan, to je ideal i njemu treba težiti. Stoga ga čudi da se pokušaj da se nekome da sloboda, da je može konzumirati, vulgarizira, i to isključivo zbog jednog dijela koji čini život u takvoj zajednici, a to je ono što se naziva seksualnim odnosom u takvoj zajednici. Slaže se s kolegom Canjugom da ti odnosi imaju i druge dimenzije, a ne samo seksualnu, a temelj je ljubav.

Rekao je da se apsolutno slaže s riječima Jure Radića da je obitelj temelj svake zajednice. Međutim, ne slaže se s mišljenjem da sve ono što nije obitelj je suprotno kršćanskoj civilizaciji. Mišljenja je da ne treba bježati od mogućnosti da se svakom građaninu da sloboda njegovog izbora.

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) javio se za ispravak netočnog navoda. Osvrnuo se na riječi kolege Fabijanića da homoseksualizam nije problem crkve i da nije suprotan kršćanskoj civilizaciji. ”Pa Krist je oprostio Magdaleni jer ona nije griješila sa ženama nego je griješila s muškarcima, zato joj je i oprostio”. Česić-Rojs drži netočnim da homoseksualizam nije problem crkve.

Anto Kovačević (HKDU) javio se za repliku. Rekao je da je u pravu kolega Fabijanić da je Krist oprostio Mariji Magdaleni i rekao razularenj svjetini: tko je od vas bez grijeha neka uzme kamen i baci na ovu ženu. ”Znači, čovjek je grešan, međutim, istospolne zajednice su suprotne kršćanskoj civilizaciji, i on je tu pobrkao lončiče, spominjući Mariju Magdalenu u ovom kontekstu s kršćanskom zajednicom”, izjavio je Kovačević.

Ivo Fabijanić (SDP) dao je odgovor na repliku. Rekao je da nije uzeo primjer preljubnice da ga uspoređuje s primjerom homoseksualaca, nego je govorio o činjenici da sve ono što je suprotno kršćanskom nauku ne može se tako jednostavno pod taj naziv podvesti, ”jer su Isus Krist

i kršćanski nauk praštali i davali slobodu, štitali su pojedinca”. Dodao je da je on govorio u tom kontekstu, da nije strano Crkvi štiti pojedinca.

Ovime je zaključena rasprava o ovoj točki dnevnog reda, na čemu se zastupnicima zahvalio u kratkoj završnoj riječi predstavnik predlagatelja, zamjenik ministra **Bože Borko Žaja**.

IZJAŠNJAVANJE O AMANDMANIMA

Amandmane su podnijeli **Odbor za ravnopravnost spolova** i **Odbor za zakonodavstvo**. Predstavnik predlagatelja, zamjenik ministra rada i socijalne skrbi, mr.sc. **Bože Borko Žaja** očitovao se o podnesenim amandmanima.

Amandman 1. **Odbora za zakonodavstvo** predlagatelj prihvaća. Također prihvaća Amandman 1. **Odbora za ravnopravnost spolova**. Amandman 2. **Odbora za ravnopravnost spolova** predlagatelj nije prihvatio, ”jer istospolnim zajednicama s ovim zakonom priznaju se učinci izvanbračne zajednice, sukladno propisima Obiteljskog zakonodavstva, pa bi se prihvaćanjem ovog amandmana istospolna zajednica izjednačila s brakom glede učinaka u svezi s osobama lišenih poslovne sposobnosti, a što nije bila intencija zakonodavca”. Potom je ovaj amandman Odbora za ravnopravnost spolova povučen.

Amandman 3. **Odbora za ravnopravnost spolova** predlagatelj prihvaća, kao i amandman 4. istog Odbora.

Ovime je završena rasprava o amandmanima i uslijedilo je glasovanje o tekstu Konačnog prijedloga zakona o istospolnim zajednicama, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

Zastupnici Hrvatskog sabora većinom su glasova, sa 61 glasom ”za”, 11 ”protiv” i 13 ”suzdržanih” prihvatili Zakon o istospolnim zajednicama, u tekstu predlagatelja, Vlade Republike Hrvatske, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

S.Š.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O DRŽAVNOJ KOMISIJI ZA KONTROLU POSTUPKA JAVNE NABAVE

Zaštita javnog interesa

Većinom glasova Hrvatski je sabor hitnim postupkom na prijedlog Vlade RH, donio ovaj Zakon kojim se osniva Državna komisija za kontrolu postupaka javne nabave u Republici Hrvatskoj. Polazne osnove za izradu ovog Zakona sadržane su u Zakonu o javnoj nabavi, Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i smjernicama EU na području javnih nabava.

O PRIJEDLOGU

Sadašnji sustav nabave uređen je Zakonom o javnoj nabavi iz siječnja 2002. godine kojim je propisano da će do osnivanja Državne komisije njene poslove obavljati Ministarstvo financija, Uprava za nabavu. Budući da je tim Zakonom predviđena i transformacija Uprave u Ured za javnu nabavu Vlade RH donošenje Zakona o Državnoj komisiji postavlja se kao prva aktivnost i imperativ bez kojeg nije moguće provesti te institucionalne promjene. Temeljni cilj je reguliranje pravne zaštite sudionika javne nabave i zaštita javnog interesa.

Opredjeljenje za pridruživanje EU i članstvo u međusobnim institucijama poticaj su da se zakonodavno-institucionalni sustav u dijelu javne nabave temeljito i sveobuhvatno prilagodi. Postupak nabave zahtijeva transparentnost u nediskriminaciju i u tom cilju postupci kontrole i pravni lijekovi moraju biti dostupni svim stranama u slučaju kršenja prava. Državna komisija je prema Prijedlogu pravna osoba (amandmanom vlade to je promijenjeno u "državno tijelo") sa sjedištem u Zagrebu, odgovorna je Hrvatskom saboru i samostalno i neovisno obavlja poslove u okviru djelokruga i nadležnosti propisanih ovim zakonom i Zakonom o javnoj nabavi. Komisija ima pet članova (od kojih je jedan predsjednik i jedan zamjenik predsjednika) koje imenuje i razrješava Hrvatski sabor a na prijedlog Vlade RH. Za vrijeme obnašanja dužnosti članovi Komisije imaju pravo na plaću i ostala materijalna prava sukladno Statutu Komisije a ne mogu

samostalno obavljati gospodarsku, profesionalnu ili drugu djelatnost, imati udio u kapitalu, biti članovi uprava itd. Zabranjen je svaki oblik utjecaja na rad Komisije, a ona se financira iz državnog proračuna. Podnošenjem prigovora naručitelju i žalbe Državnoj komisiji omogućava se dvostupanjska kontrola postupka javne nabave, navodi, među ostalim predlagatelj.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ovog zakona a na njegov tekst podnio je šest amandmana (jedan povučen) - svi prihvaćeni - kojima se uređuje izričaj pojedinih odredbi, primjerice, traži se (članak 1.) da ova odredba glasi da se ovim zakonom osniva Komisija a ne, kao u Prijedlogu, da se uređuje njeno osnivanje, ustrojstvo i nadležnost. Amandmani se odnose i na imenovanja članova Komisije te na nemogućnost (članci 6. i 12.) da se Hrvatskom saboru kao zakonodavcu propiše obveza o donošenju određenih odluka u određenom roku. Pored amandmana Odbor za zakonodavstvo ukazao je i na određene manjkavosti zakona (nužno je obrazložiti izvore iz kojih će se osigurati sredstva za provedbu ovog zakona, djelokrug Komisije nije razvidno uređen pa se postavlja i pitanje izričaja o obavljanju njene dužnosti ali i njezinih članova, preispitati potrebu izmjena i brisanja pojedinih odredbi u Zakonu o javnoj nabavi itd.) pa se očekuje da će predlagatelj dati dodatna obrazloženja za to odnosno podnijeti amandmane.

Odbor za financije i državni proračun jednoglasno je predložio Saboru donošenje ovog zakona. U raspravi je istaknuta potreba zaustavljanja pojava nezakonitih radnji i postupaka sudionika javne nabave (pojedina javna poduzeća izbjegavaju javne natječaje) kojima se narušava financijski sustav i kredibilitet države u cjelini.

I **Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu** predložio je (većinom glasova) donošenje ovog zakona a u raspravi je

konstatirano da se najviše prigovora u predmetima javne nabave odnosi na djelatnost građevinarstva.

Odbor za europske integracije jednoglasno je utvrdio da je predloženi zakon u skladu s pravnom stečevinom Europske unije.

AMANDMANI VLADE

Vlada RH podnijela je tri amandmana - svi su prihvaćeni - kojima se tekst zakona usklađuje s primjedbama Odbora za zakonodavstvo odnosno (članak 2.) da je Komisija (umjesto pravna osoba s javnim ovlastima) državno tijelo, da se ovim zakonom ne utvrđuje djelatnost Komisije već njeno osnivanje (članak 11.) te da Komisija počinje s radom (članak 12.) danom davanja suglasnosti Vlade RH (a ne objavom Statuta).

RASPRAVA

Nakon što je predsjednik Odbora za zakonodavstvo, **Josip Leko (SDP)** iznio stajalište toga radnog tijela otvorena je rasprava.

Božidar Kalmeta (HDZ) apsolutno je podržao ovaj zakon smatrajući da je krajnje vrijeme da se takvo rješenje napravilo. Ustrojem Komisije dokinut će se Uprava za nabavu u Ministarstvu financija gdje je praktički o svim primjedbama i žalbama odlučivao jedan čovjek, pomoćnik ministra odnosno načelnik Uprave što je bio preobilan i preznačajan posao za jednu osobu. Osvrnuo se i na predložena rješenja o članovima Komisije te upozorio, među ostalim, da je neprihvatljivo da članovi i zaposlenici Komisije ne odgovaraju za štetu nastalu prilikom obavljanja dužnosti osim u slučaju namjerne ili grube nepažnje. Članovi Komisije imat će vrlo veliku odgovornost i na njih će biti pritisaka svake vrste i normalno je da svaki državni službenik odgovara za svoj rad i svoje propuste.

Ivan Jarnjak (HDZ) također u potpunosti podržava predloženi zakon ali i prijedlog predgovornika da u Komisiji bude

i član tehničke struke. Govorio je i o sadašnjem stanju u javnim nabavama na primjeru firme Tehnomehanike iz Marije Bistrice i kako to obavlja Ministarstvo financija odnosno Uprava. Na prošlogodišnji natječaj za nabavu vozila za vatrogastvo za oko 120 vozila ponudu je dala i Tehnomehanika za 151 milijun kuna jeftiniju no od prihvaćenih 603 milijuna kuna preko te ponude se prešlo i zbog žalbe te firme, koja je ocijenjena kao neosnovana, poništeno je javno nadmetanje za nabavku vatrogasnih vozila. Zatim, prema "Jutarnjem listu" Vlada je

na zatvorenoj sjednici u lipnju ove godine donijela odluku o utvrđivanju posebnoga interesa za iznimnu nabavu vozila vatrogasne namjene za što je formiran konzorcij u kojem su one firme koje su bile i u prvoj ponudi ali opet bez jedinoga specijaliziranoga proizvođača vatrogasnih vozila u Hrvatskoj, Tehnomehanike iz Marije Bitrice. Postavlja se pitanje da li Zakon o javnoj nabavi vrijedi samo za nabavu olovaka, papira itd. a kad se radi o većim novčanim iznosima onda se odustaje od javnog natječaja, rekao je, među ostalim zastupnik.

Rasprava je zatim bila zaključena.

U nastavku predstavnik predlagatelja, zamjenik ministra financija mr.sc. **Damir Kuštrak** predstavio je amandmane Vlade RH (prihvaćeni) a zatim se glasovalo i o amandmanima Odbora za zakonodavstvo (prihvaćeni).

Većinom glasova (93 za, 4 suzdržana) donesen je Zakon o Državnoj komisiji za kontrolu postupaka javne nabave u tekstu kako ga je predložio predlagatelj, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

D.K.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA

Pod lupom sumnjive transakcije

Na posljednjem srpanjskom zasjedanju u Hrvatski sabor je, među ostalim, donio - hitnim postupkom - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca. Osnovni razlog zbog kojeg se išlo na noveliranje tog propisa je usklađivanje s međunarodnom Konvencijom o suzbijanju financiranja terorizma, koju je Hrvatska potpisala još u studenome 2001., te s novom Direktivom EZ br.2001/97/EC o sprječavanju upotrebe financijskog sektora u svrhe pranja novca. Svrha je predloženih izmjena ući u trag izvorima financiranja terorizma, trgovine drogom i ljudima te spriječiti te pojave. U tu svrhu proširen je krug obveznika koji moraju prijavljivati sumnjive transakcije (u vrijednosti od 200 tisuća kuna i većoj) Uredu za sprječavanje pranja novca. U poduzimanje mjera za sprječavanje pranja novca trebali bi se aktivnije uključiti i odvjetnici, javni bilježnici, porezni savjetnici, revizori, itd. a određena su i nadzorna tijela po sektorima koja će, uz nadzorne službe Ministarstva financija i HNB-a, preuzeti odgovornost za provedbu Zakona.

Predložene izmjene podržali su svi parlamentarni klubovi. Kako je naglašeno u raspravi, Hrvatska je među prvim srednjoeuropskim državama prihvatila međunarodne standarde u ovoj oblasti, a novim Zakonom svrstala se u red najbolje uređenih država za borbu protiv pranja novca.

O PRIJEDLOGU

O razlozima za donošenje ovog Zakona i osnovnim pitanjima koja se njime uređuju zastupnicima je govorio mr.sc. **Damir Kuštrak**, zamjenik ministra financija. Podsjetio je na činjenicu da je Zakon o sprječavanju pranja novca stupio na snagu 1. studenoga 1997, te da je djelomično izmijenjen 2001. godine. Time je Republika Hrvatska među prvim srednjoeuropskim državama prihvatila međunarodne standarde na području sprječavanja i otkrivanja pranja novca, a ujedno im se počela i organizacijski prilagođavati. Naime, početkom 1998. godine osnovala je Ured za sprječavanje pranja novca u sastavu Ministarstva financija, kao autonomnu i samostalnu financijsko-

obavještajnu jedinicu administrativnog tipa (takav model koristi većina država u svijetu). Takav ustroj Ureda i preventivni sustav za otkrivanje i sprječavanje pranja novca pozitivno su ocijenili MMF i ostale relevantne međunarodne organizacije.

Republika Hrvatska je među prvim srednjoeuropskim državama prihvatila međunarodne standarde na području sprječavanja i otkrivanja pranja novca, a ujedno im se počela i organizacijski prilagođavati.

Po riječima doministra hrvatski je Ured od osnutka jedan od 69 članova Egmont grupe koja predstavlja međunarodno udruženje svjetskih ureda, a njegov predstavnik ujedno je i član predsjedništva Odbora Vijeća Europe, predsjedništva Egmont grupe i predsjednik radne skupine Egmonta, itd. U sklopu evaluacije

Hrvatske od strane međunarodnih institucija u posjetu Uredu bila su izaslanstva Vijeća Europe, GRECO-a, MMF-a, Europske komisije i Svjetske banke koja su pozitivno ocijenila napore te institucije u ostvarivanju zakonskih zadaća na ovom području. Predstavnik našeg Ureda je i u sastavu izaslanstva UN-a i OSCE-a u Armeniji, Azerbejdžanu, Kirgistanu, Kazahstanu, Rumunjskoj, Albaniji, Crnoj Gori, itd. (za BiH je sponzor hrvatski Ured). Da je model u prevenciji pranja novca dobro izabran potvrđuje i mišljenje američkog Ureda - FINCEN-a, u kojem se navodi da Republika Hrvatska ima jednu od najboljih financijsko-obavještajnih jedinica (Ured), stoji u obrazloženju zakonskog prijedloga.

Osnovni je razlog zbog kojeg se ide na noveliranje postojećeg Zakona usklađivanje s međunarodnom Konvencijom o suzbijanju financiranja terorizma te s novom Direktivom EZ br. 2001/97/EC o sprječavanju upotrebe financijskog sektora u svrhu pranja novca.

Osnovni razlog zbog kojeg se ide na noveliranje postojećeg Zakona, naglašava Kuštrak, je usklađivanje s međunarodnom Konvencijom o suzbijanju financiranja terorizma, koju je Hrvatska potpisala još u studenome 2001., te s novom Direktivom EZ br. 2001/97/EC o sprječavanju upotrebe financijskog sektora u svrhu pranja novca.

Svrha je predloženih izmjena ući u trag izvorima financiranja terorizma, trgovine drogom i ljudima te spriječiti te pojave. U tu svrhu se predviđa aktivnije uključivanje i drugih obveznika i profesija u poduzimanju mjera za sprječavanje pranja novca. To se odnosi na porezne savjetnike, revizore, odvjetnike, javne bilježnike, itd.

Predloženim mjerama trebalo bi se riješiti i pitanje identifikacije domaćih i stranih pravnih osoba, odnosno stvarnih vlasnika i članova uprava trgovačkih društava. Predlaže se i povećanje vrijednosti sumnjivih gotovinskih i povezanih transakcija o kojima obveznici moraju oba-

vješćivati Ured za sprječavanje pranja novca (sa 105 na 200 tisuća kuna). Na preporuku međunarodnih organizacija izričito su određena nadzorna tijela koja

Uz nadzorne službe Ministarstva financija i HNB-a, nadzor nad obveznicima ovog Zakona obavljali bi i Komisija za vrijednosne papire, Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja te Direkcija za nadzor društava za osiguranje.

će, svako u svom sektoru, preuzeti odgovornost za provedbu Zakona. Uz nadzorne službe Ministarstva financija i HNB-a, nadzor nad obveznicima ovog Zakona obavljali bi i Komisija za vrijednosne papire, Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja te Direkcija za nadzor društava za osiguranje.

RADNA TIJELA

Matični Odbor za financije i državni proračun podržao je Vladin prijedlog da se ovaj Zakon donese hitnim postupkom, zbog opravdanih državnih razloga vezanih uz uključivanje Republike Hrvatske u EU, kao i radi usklađivanja hrvatskog zakonodavstva s novom Direktivom EZ. Članovi Odbora složili su se s tim da se poveća iznos za prijavu gotovinskih transakcija Uredu za sprječavanje pranja novca, što je u skladu s preporukom Posebnog odbora Vijeća Europe.

Nakon provedene rasprave to radno tijelo je sugerirao Hrvatskom saboru da donese predloženi Zakon, uz amandmansku korekciju novog stavka u članku 3, tako da glasi: "Prilikom otvaranja računa ili drugih oblika uspostavljanja trajnije poslovne suradnje, obveznik je dužan zatražiti od stranke izjavu s podacima o stvarnom vlasniku pravne osobe i popisom članova Uprave na način predviđen ovim Zakonom i na njemu utemeljenim propisima, a u svrhu utvrđivanja identiteta stvarnog vlasnika". Mišljenje je Odbora da bi se predloženom formulacijom preciznije regulirao način identifikacije stranke.

Donošenje ovog Zakona, i to hitnim postupkom, podupro je i **Odbor za zakonodavstvo**. To radno tijelo uložilo je i više amandmana na tekst Konačnog prijedloga zakona (članci 7, 8, 9, 10. i 11.) kojima se pravno i nomotehnički uređuje izričaj pojedinih odredbi.

Odbor za europske integracije je jednoglasno utvrdio da je predloženi zakonski tekst usklađen s pravnom stečevinom EU.

RASPRAVA

Nakon što su zastupnici saslušali uvodno izlaganje doministra Kuštraka, **Tonči Žuvela**, predsjednik Odbora za financije i državni proračun, upoznao ih je sa stajalištima tog radnog tijela. Nakon toga su dobili riječ predstavnici klubova zastupnika.

S obzirom na to da su odvjetnici dužni štiti klijente, teško će se ući u trag onima koji žele prati novac.

Jadranko Mijalić je naglasio da Klub zastupnika HSLS-a u načelu podupire sve promjene koje idu za tim da se hrvatsko zakonodavstvo uskladi sa zakonodavstvom EU. Međutim, neke od predloženih izmjena izazvat će dileme u praksi što će se onda morati rješavati kroz podzakonske akte. To se u prvom redu odnosi na odredbe koje govore o proširenju kruga obveznika koji moraju prijavljivati sumnjive transakcije Uredu za sprječavanje pranja novca. Naime, nije u potpunosti razjašnjeno do kojeg nivoa i na koji način će obveznici koji imaju podružnice u inozemstvu te oni koji imaju u većinskom vlasništvu ili pod kontrolom financijske institucije u inozemstvu obavljati identifikaciju tih transakcija.

Pozitivno je, kaže, da su i odvjetnici, odvjetnička društva, javni bilježnici i drugi subjekti koji imaju uvid u određene transakcije uključeni u rad Ureda, ali s obzirom na to da su odvjetnici dužni štiti klijente teško će se ući u trag onima koji žele prati novac. Jedan od najvećih problema bit će utvrđivanje identiteta pravih vlasnika firmi. Poznato je, naime, da su u vrijeme tranzicije i pretvorbe-

nih vratolomija u Hrvatskoj privatizirana mnoga poduzeća izuzetno važna za hrvatsko gospodarstvo. Isto tako se zna da oni koji se danas vode kao stvarni vlasnici ni teoretski nisu mogli imati novac kojim su kupili dionice ili udjele u velikim gospodarskim sistemima. Pitanje je hoće li se ikada analizirati na koji način je taj novac, vjerojatno opran, ušao u finansijski sustav Hrvatske, kaže Mijalić.

U Proračunu treba osigurati potrebna sredstva za financiranje rada Ureda za sprječavanje pranja novca, odnosno njegovo ekipiranje i opremanje.

Po ocjeni zastupnika HSLs-a pozitivno je to što je u zakonu zadržan raniji limit od 105 tisuća kuna, kao identifikacijski cenzus za sumnjive transakcije, dok je iznos koji se obvezno mora prijaviti Uredu povišen na 200 tisuća kuna. Po njihovom mišljenju poseban će problem i dalje predstavljati nadzor nad provedbom ovog Zakona koji ni dosad nije bio kvalitetan, kao ni nadzor nad najvažnijim finansijskim institucijama. O tome najbolje svjedoči činjenica da su hrvatski sudovi dosad donijeli svega jednu pravomoćnu presudu na osnovi prijava Ureda, kaže Mijalić. Stoga haeselesovci inzistiraju na tome da se u Proračunu osiguraju potrebna sredstva za financiranje rada tog Ureda, odnosno njegovo ekipiranje i opremanje, kako bi se mogao nositi sa svima onima koji žele oprati prljavi novac na ovom našem tržištu i "gospodarskoj vjetrometini".

U svakom slučaju, Klub zastupnika HSLs-a podržat će predloženi Zakon, u nadi da će, upotpunjen podzakonskim aktima, pridonijeti efikasnijem sprječavanju pranja novca u Hrvatskoj.

Tko će kontrolirati strani kapital?

Govoreći u ime Kluba zastupnika IDS-a, **Damir Kajin** je primijetio da se nikada neće doznati koliko je novca izneseno iz Hrvatske na Djevičanske otoke, u Austriju, Švicarsku i drugdje, što je također svojevrsan oblik pranja novca. Ne bi

bilo zgorega saznati da li se definitivno odustalo od tog novca, kao i od revizije pretvorbe, smatra zastupnik. Naime, u posljednje vrijeme, kaže, spominjali su se i tzv. računi dijaspore namijenjeni financiranju obrane, ali na tome se stalo. Nitko nema volje objasniti građanima kako su 92, 93. i 94. godine pojedinci dolazili do velikih dolarskih svota temeljem kojih su kasnije kupovali hrvatska poduzeća. Od revizije pretvorbe vjerojatno neće biti ništa, jer je već nastupila zastara, konstatira zastupnik, ali će zato nakon idućih izbora krupni hrvatski kapital, pogotovo nakon privatizacije Trećeg kanala HRT-a, možda preuzeti i upravljanje ovom državom.

Ne bi bilo zgorega saznati da li se definitivno odustalo od novca koji je iznesen iz Hrvatske na Djevičanske otoke, u Austriju, Švicarsku i drugdje, kao i od revizije pretvorbe.

Dosad smo, podsjeća zastupnik, temeljem postojećeg zakona provjeravali svaku transakciju do 105 tisuća kuna (povećanje tog iznosa ideosovci smatraju korektnim), ali nikome nije polazilo za rukom da odgonetne kako je, primjerice, netko u Puli, Zagrebu ili Rijeci sagradio kuću sa 20 stanova za tržište. Mišljenja je da se novac hrvatskog podzemlja u ovom času uglavnom pere kroz graditeljsku djelatnost. Smatra da zakonom treba preciznije regulirati tko će kontrolirati strani kapital, budući da će u Hrvatskoj, kako se bude prilježavala zapadnoeuropskim integracijama, biti sve više "dvojbenog novca". Zasad su strana ulaganja izuzetno skromna. Naime, u razdoblju od 90. do danas stranci su u Hrvatskoj uložili svega 7 i pol mlrd. kuna, a u Mađarskoj više od 33 mlrd. Kako reče, ne bi volio da razvoj naše zemlje bude podređen isključivo takvom "dvojbenom" kapitalu.

Koliko je blokirano sumnjivog novca?

Nema sumnje, kaže, da Hrvatska mora imati ovakav zakon, jer ga imaju i druge zemlje, ali zastupnici bi trebali biti publi-

že upoznati s djelatnošću Ureda za sprječavanje pranja novca. Ključno je pitanje, kaže, koliko je taj Ured, kojega smatraju jednom od najboljih finansijsko-obavještajnih jedinica u regiji, uspio stvarno blokirati sumnjivog novca od 1998. godine do danas, te koje su to "veće zvjerke" otkrivene (prema nekim podacima lani je blokirano oko 50 mln. kuna a provjerava "sumnjive" transakcije u iznosu od 500 mln. kuna). Postavlja se pitanje, među ostalim, što će biti s novcem koji se ostvaruje od npr. hrvatskih građana ili pravnih osoba koje imaju sjedište u Hrvatskoj a podružnice u inozemstvu, ako je to njihovo poslovanje u trećoj zemlji dvojbeno, a kasnije se dio tog novca vraća u zemlju i ovdje se njime obavljaju finansijske transakcije.

Ispravljajući njegove navode **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)** je opovrgnuo da se novac najviše pere kroz graditeljsku djelatnost. Kako reče, pere se i kroz ostale djelatnosti, ali to ne čine radnici nego političari koji, primjerice, kontroliraju građevinski lobi. Apsurdno je, kaže, da su ovih dana podijeljene novčane nagrade za izgradnju autocesta koje su dobili investitori, a ne izvođači, dok radnici nisu dobili ni plaću. To je također pranje novca i protiv takvih stvari se moramo boriti, zaključio je zastupnik.

Preciznije regulirati tko će kontrolirati strani kapital, budući da će u Hrvatskoj, kako se bude približavala zapadnoeuropskim integracijama, biti sve više "dvojbenog" novca.

Po riječima **Tončija Žuvele** Klub zastupnika SDP-a će podržati ovaj zakon, kao dio paketa tzv. europskih zakona kojima se naše zakonodavstvo usklađuje s onim EU. U nastavku se osvrnuo na predložene novine. Spomenuo je, najprije, da se njime predviđa aktivnije uključivanje i drugih obveznika i profesija u poduzimanje mjera za sprječavanje pranja novca, te povećanje iznosa odnosno limita kod prijavljivanja sumnjivih gotovinskih i povezanih transakcija Uredu za sprječavanje pranja novca. Kad je riječ o nadzoru nad primjenom Zakona, pozitivno je - kaže - da se osim banaka u taj nadzor uključuju i

HNB i Komisija za vrijednosne papire te Hagen, kao posebna agencija. S obzirom na to da je u Hrvatskoj izuzetno "razvijeno" sivo tržište trebalo bi usklađeno djelovati i kad je riječ o poreznoj evaziji, ali i klasičnim načinima i metodama pranja novca.

S obzirom na to da je u Hrvatskoj izuzetno "razvijeno" sivo tržište, trebalo bi usklađeno djelovati i kad je riječ o poreznoj evaziji, ali i klasičnim načinima i metodama pranja novca.

Žuvela je, među ostalim, spomenuo da je, prema napisima u štampi, predmet interesa Ureda za sprječavanje pranja novca bilo više od 840 transakcija "teških" 6,8 mlrd. Činjenica da je temeljem tih prijava donesena samo 1 presuda rječitro govori o neefikasnosti pravosudnog sustava i uopće kvaliteti istraga koje se vode s tim u svezi.

Neefikasan sustav prevencije

Po riječima Ante Markova, glasnogovornika Kluba zastupnika HSS-a, jedan od najvažnijih razloga za noveliranje postojećeg Zakona je neefikasnost sustava prevencije pranja novca, odnosno suzbijanja generatora protupravnih radnji na koje je društvo najosjetljivije (korupcija, terorizam, itd.). Pranje novca

Jedan od najvažnijih razloga za izmjene postojećeg Zakona je neefikasnost sustava prevencije.

podrazumijeva, kaže, čišćenje novca stečenog kriminalnim aktivnostima, najčešće trgovinom droge, njegov prelazak preko međunarodnih granica, te, povratak u zemlju gdje je droga proizvedena i ponovno uključivanje u regularne novčane tokove. To je izuzetna prijetnja integritetu financijskih ustanova, što se najbolje očituje u nekim zemljama gdje mafija nadzire najvažnije banke, što dovodi u nepovoljan položaj gospodarske subjekte (npr. u Kolumbiji). Posljedica je te pojave

da se slobodni kapital ulaže manje racionalno, što može uvelike narušiti postojeće ekonomske tokove. Pranje novca, kao i ostale nezakonite aktivnosti uvjetuju represivnu distribuciju dohotka i stvaranje velike potrošačke moći pojedinaca u uvjetima opće recesije, kaže zastupnik. Na taj se način ne samo podriva slobodno tržište gospodarstva, nego narušava i demokratsku političku strukturu i stabilnost pojedine zemlje. Naime, dobro su poznati slučajevi da su predstavnici kokainskog kartela ili mafije pokušavali, a ponekad i uspijevali, prodrijeti u središnja tijela vlasti pojedinih zemalja i potkupiti ih. Prema nekim procjenama, u svijetu se godišnje opere između 300 i 500 mlrd. dolara. U tome ponajviše sudjeluju banke, ali od toga nisu pošteđene ni druge ustanove gdje se koriste veće količine gotovog novca, koje nerijetko nisu pod jakom zakonskom regulativom ili nadzorom (npr. štedionice, kockarnice, mjenjačnice i osiguravajuća društva). Jedna od najvećih opasnosti za društvo od pranja novca je i konsolidacija ekonomske moći organiziranog kriminala, jer mu se omogućava da ulazi u legalnu ekonomiju.

Razvijati međunarodnu suradnju

Markov je spomenuo i jedan od najpoznatijih uspješnih slučajeva sprječavanja pranja novca u svijetu - akciju pokrenutu protiv Banc of credit and commercial international, za koju su američke vlasti ustanovile da je oprala 32 mln. dolara (najviše je poslovala u Velikoj Britaniji i SAD-u). Zbog protuzakonitog djelovanja Banka je morala platiti 15,3 mln. dolara i uskoro

Za uspješno sprječavanje pranja novca najvažniji je daljnji razvoj međunarodne suradnje, uz korištenje modernih i učinkovitih metoda.

je prestala poslovati. Da bi se ubuduće takvi slučajevi izbjegli banke se moraju potruditi da saznaju pravi identitet svojih stranaka, napominje zastupnik. To znači da moraju prakticirati odgovarajuće nači-

ne provjere novih stranaka, te poslovati u skladu s propisima i surađivati s nadležnim tijelima za sprječavanje protuzakonitih radnji. Za uspješno sprječavanje pranja novca najvažniji je - kaže - daljnji razvoj međunarodne suradnje na tom planu, uz korištenje modernih i učinkovitih metoda. Zastupnici HSS-a se zalažu za to da Ured za suzbijanje pranja novca i nadležna tijela Ministarstva financija porade na što efikasnijoj provedbi ovog Zakona, rekao je na kraju Markov.

Naše zakonodavstvo

Vladimir Šeks je naglasio da Klub zastupnika HDZ-a snažno podupire predloženi Zakon, kao jedan od stožernih propisa za suzbijanje najvećeg zla modernog društva - korupcije. Konstatirao je da je hrvatsko zakonodavstvo, koje se odnosi na sprječavanje i otkrivanje pranja novca, komplementarno najmodernijim i najdjelotvornijim zakonodavstvima u Europi. Naime, uz postojeći Zakon iz 97. godine, koji je djelomično izmijenjen 2001. a sada se usklađuje s direktivama EU, ta je materija regulirana i Kaznenim te zakonima o kaznenom postupku i o osnovama deviznog sustava, deviznog poslovanja i prometu zlata. Druga je stvar, kaže, primjena tih zakona. Da bi ona bila što efikasnija, Ured koji nadzire, kontrolira i vodi postupke koji se odnose na preventivno djelovanje u sprječavanju pranja novca trebao bi o tome što češće izvještavati Hrvatski sabor, kaže zastupnik. Naime, valja razmotriti mogućnost kako da zakonodavna vlast što djelotvornije pomogne izvršnoj te svim organima represije i prevencije, da se u korijenu sasijeku putevi koji vode prema plodnom tlu za korupciju, a time i za poništavanje svih stečevina demokratskog društva i pravnog poretka.

Zakon je obična farsa

Po mišljenju Ljube Česića-Rojasa (HDZ) Zakon o pranju novca je samo farsa da bi se građanima zamaglile oči. U prilog tome podsjetio je na obećanja pojedinih visokih političara na predizbornim skupovima o tome kako će otkriti koliko je novca izneseno iz Hrvatske i vratiti taj novac. Međutim, brzo su ušutjeli, jer su, očito, istim kanalima i oni nastavili pljačkati i osiromašivati hrvatsku državu i narod. Riječ je, kaže, o sprezi korumpi-

ranih pojedinaca iz bivše i sadašnje vlasti te onih koji će tek doći na vlast, koji žele oprati novac koji su ukrali i iznijeli iz zemlje. Kao što su u Jugoslaviji uspjeli raščistiti koliko su novaca iznijeli Milošević i drugi, možda će i kod nas jednom doći snage koje će stati na kraj toj mafiji koja uspješno pere novac i na ovim prostorima, kaže zastupnik.

Kako reče, svima su bila puna usta optužbi na račun Tuđmana koji je, navodno htio stvoriti 200 bogatih obitelji i dr., a on nije ostavio iza sebe nikakvih tragova vezano uz organizirani kriminal i pranje novca. "Pustite mrtve kosti neka počivaju u miru, a sve grijehe koji se pripisuju ocu domovine dr. Franji Tuđmanu i ratnom ministru obrane Gojku Šušku natovarite na mene" - kaže Rojs, uz napomenu da je spreman stati pred svaki, pa i međunarodni sud, jer oni nisu ništa krivi. "Vi samo odgovorite koji iznos novca je iznesen iz Hrvatske, u koje oaze, te koji su tajkuni pod krinkom "šuć-muč" firmi i kojekakvih off shore kompanija kupovali sve ono što je kod nas valjalo", dometnuo je. Primijetio je da mediji dižu prašinu oko kupovine oružja s kojim je hrvatska država spašena, dok se malo piše o novcima kojima su kupljene firme koje su danas upropaštene ("poput Viktora Lenca, čiji su stvarni vlasnici gospodin Vrhovnik i pojedini članovi hrvatske Vlade"). Naime, nedavno je potpredsjednik Vlade gospodin Linić izjavio da ta firma ima 120 mln. dolara ili više od milijardu kuna zaduženja. Ovdje je riječ o klasičnom pranju novca, tvrdi zastupnik, koje se obavlja kroz plaćanje dobavljačima - kćerima firme ili off shore kompanijama, i to po satnici od 20 dolara, dok je satnica radnika Lenca svega 5 dolara. Postavlja se pitanje gdje završava razlika, kaže Rojs. Dok se ne rasjasni sprega današnjih, bivših i budućih lopova i s njima ne raskrsti, u Hrvatskoj se neće znati tko je iznio novac iz države, tko je koliko ukrao i oprao, zaključio je.

Pranje novca ne može se eliminirati samo zakonskom odredbom

Predložena rješenja predstavljaju zakonski okvir samo za djelovanje Ureda za suzbijanje pranja novca, konstatirao je **Josip Leko (SDP)**. To, međutim, nije dovoljno, već Hrvatska mora izgraditi

pravni sustav koji će omogućiti i olakšati rad tom Uredu. U prvom redu treba ga tehnički, tehnološki i kadrovski osposobiti, jer pranje novca nije moguće zaustaviti na državnim granicama. Zbog toga je prijeko potrebno uspostaviti međunarodnu suradnju, budući da se ta pojava događa u međunarodnoj razmjeni ili švercu oružjem, trgovini ljudima, prostituciji, itd.

Hrvatska se ovim zakonom svrstala u red najbolje uređenih država za borbu protiv pranja novca.

U nastavku je primijetio da ni u zemlji nismo izgradili sustav za suzbijanje pranja novca. Čak, štoviše, privatizacija koja se dogodila na hrvatski način je to omogućavala, što se ne može eliminirati samo zakonskom odredbom. U tu svrhu valja ustrojiti evidencije prometa nekretnina i dionica, registrirati prave vlasnike te omogućiti promet dionicama i nekretninama bez da se registrira i izvrši plaćanje. Dakako, ni to neće biti dovoljno ne bude li Hrvatska kontrolirala međunarodne transakcije iz zemalja koje ne vode efikasnu borbu protiv pranja novca. Naime, neke zemlje na taj način financiraju razne aktivnosti, od međunarodnog terorizma do zloporabe droga.

Po riječima zastupnika Hrvatska se ovim zakonom svrstala u red najbolje zakonski uređenih država za borbu protiv pranja novca, a i Ured za sprječavanje pranja novca ustrojen je na razini onih u državama EU. To znači da se možemo vrlo efikasno suprotstaviti toj pojavi na svojem području, te da dobro surađujemo na međunarodnom planu u provođenju mjera za suzbijanje terorizma i njegovo financiranje.

Zakonskim izmjenama u borbu protiv globalnog terorizma

U svijetu u kojem su financijske transakcije višestruko veće od onih realnih robnih izuzetno je važno tko stoji iza tokova novca, primijetio je dr. **Đuro Njavro (nezavisni)**. Pranje novca je crna strana globalizacije a jedan od načina ovladavanja tom pojavom je širenje broja zemalja koje u svoje zakonodavstvo uključuju zakone slične predložene

nom. Po mišljenju zastupnika osnovni je razlog zbog kojeg treba ići na noveliranje postojećeg Zakona o pranju novca borba protiv globalnog terorizma. Osim toga, Hrvatska mora donijeti puno preciznije zakone o financiranju političkih stranaka i kampanja te o financiranju medija. Razlog - sprega političke sfere i medija pruža pristup velikom dijelu javnog novca, što omogućava financijske i društvene manipulacije. Za Hrvatsku je ovo zakonodavstvo važno i radi rasvjetljavanja pretvorbene privatizacijske povijesti, odnosno utvrđivanja pravih vlasnika tvrtki i kapitala. Osim toga, treba spriječiti da veliki iznosi novca na koje nije plaćen porez odu u neke druge zemlje, da bi se tamo legalizirali i onda mogli ponovno vratiti u zemlju. Taj problem

Pranje novca je crna strana globalizacije.

muči i zemlje EU koje i same imaju visoka porezna opterećenja. U tom pogledu ovaj zakon mora biti fleksibilan, jer je u našem interesu da niskim porezima učinimo našu zemlju ekonomski atraktivnom i privučemo dio legalnog stranog kapitala. Četvrti je razlog za ove izmjene prihvaćanje europskih standarda, ali samo tamo gdje to odgovara nama i našem sadašnjem stupnju razvijenosti, zaključio je zastupnik.

Ured samo jedna od niza nadzornih institucija

U završnoj riječi mr.sc. **Damir Kuštrak** je konstatirao da svi parlamentarni klubovi podržavaju predložene izmjene. Pojasnio je, nadalje, da je Ured

Ured za sprječavanje pranja novca samo je jedna od niza nadzornih institucija koje djeluju na tom planu.

za sprječavanje pranja novca samo jedna od niza nadzornih institucija koje djeluju na tom planu. Njegova je zadaća da

sumnjive transakcije prijavljuje Državnom odvjetništvu, kako bi se mogle procesuirati. Napomenuo je, također, da pojam pranja novca ne treba brkati s izbjegavanjem plaćanja poreza. Ovdje je, kaže, riječ o prljavom novcu koji nastaje kriminalnim aktivnostima, poput trgovine oružjem, ljudima, prostitucijom i zloporabom droga. Stoga je međunarodna suradnja izuzetno važna radi izmjenjivanja informacija i kontroliranja protoka kapitala, kaže Kuštrak. Izrazio je uvjerenje da će zakonodavstvo o kojem je riječ i ubuduće trebati prilagođavati, s obzirom

na činjenicu da metode pranja novca u svijetu postaju sve sofisticiranije.

U nastavku se očitovao o amandmanima radnih tijela. Napomenuo je da je Vlada uvažila amandmanski zahtjev matičnog Odbora za izmjenu članka 3. Konačnog prijedloga zakona, čime se preciznije i jasnije regulira način identifikacije stranaka, te amandmane Odbora za zakonodavstvo koji su isključivo nomotehničke prirode.

Na kraju je izrazio uvjerenje da odredbe novopredloženog članka 9a, na koje je bilo podosta primjedbi, neće poremetiti odnose između klijenata i odvjetničkih društava,

budući da je stavkom 2. predviđena jedna iznimka. Naime, odvjetnik ili odvjetničko društvo nisu dužni obavijestiti Ured za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama kada zastupaju stranku u sudskim i upravnim postupcima.

Nakon ove rasprave uslijedilo je glasovanje. Ishod - većinom glasova nazočnih zastupnika donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca u predloženom tekstu, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

M.Ko.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O GRADNJI

Ukloniti administrativne barijere

Ovim se Zakonom uređuje projektiranje, građenje, uporaba i uklanjanje građevine, tehnička svojstva, uporabljivost i promet građevinskih proizvoda, ustrojstvo građevinske inspekcije, određuju se bitni zahtjevi i drugi uvjeti za građevinu, uređuje se provedba upravnih i drugih postupaka, te prava i obveze tijela državne uprave, pravnih i fizičkih osoba s tim u vezi. Predlagatelj zakona je Vlada Republike Hrvatske.

Na zahtjev Kluba zastupnika SDP-a, a temeljem prijedloga matičnog radnog tijela, Odbora za prostorno uređenje, zastupnici su većinom glasova odlučili da će se provesti prvo čitanje zakona, odnosno da zakon ide u redovitu proceduru. Zastupnici Hrvatskog sabora su većinom glasova prihvatili Prijedlog zakona o gradnji u prvom čitanju. Prijedlozi i mišljenja uputiti će se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

O PRIJEDLOGU

Paket zakona

U prikazu ovog Prijedloga zakona poslužili smo se izlaganjem predstavnika predlagatelja, ministra zaštite okoliša i prostornog obrazloženja, **Bože Kovačevića**. Prvotno je upozorio da je matično radno tijelo donijelo odluku bez nazočnosti predlagatelja ovog zakona, te je mišljenja da je to suprotno Poslovniku. Zamolio je Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da ocijeni da li je odluka u skladu s Poslovnikom, na što je predsjednik Hrvatskog sabora, Zlatko Tomčić rekao da takav zahtjev može postaviti netko od zastupnika, ali ne i predstavnik predlagatelja.

Božo Kovačević obrazložio je zašto je Vlada predložila donošenje ovog Zakona po hitnoj proceduri i u okviru seta zakona koji trebaju biti doneseni temeljem Ugovora o stabilnosti i pridruživa-

nju EU. Rekao je da postojeći Zakon o gradnji ne sadrži poglavlje koje regulira pitanje kvalitete građevinskih proizvoda, a ovaj Konačni prijedlog zakona to sadrži. To poglavlje je u potpunosti usklađeno s dvije relevantne direktive EU i to je razlog zbog kojeg je predloženo da zakon ide po hitnom postupku.

Drugi razlog je taj da je u drugom čitanju u Hrvatskom saboru Zakon o prostornom uređenju, i kada bi bio donesen, a bez Zakona o gradnji, ne bi mogao biti primijenjen, budući da je to zakonski paket, gdje su rješenja iz jednog zakona bitno uvjetovana rješenjima iz drugog zakona.

Izjavio je da već mjesecima u Vladu ne dolazi odgovor zbog čega se ne stavlja na dnevni red saborskih sjednica Zakon o prostornom uređenju. "Pri tome je Ministarstvo učinilo sve što su nadležni odbori od njega tražili i to je krajnje neobična situacija, da se raspravlja o dijelu paketa koji dolazi nakon prvog dijela, a da o prvom nije provedeno glasovanje i u tom

slučaju je pozicija predlagatelja prilično neobična”.

Potom je govorio o razlozima za donošenje ovog zakona. Prvo je opće stanje na području prostornog uređenja i gradnje. Građevinska inspekcija svake godine izda 5 do 6 tisuća rješenja protiv bespravnih graditelja. Napominje da je to ozbiljan socijalni i politički problem, kojega nije moguće rješavati instrumentarijem koji na raspolaganje daje postojeći Zakon o prostornom uređenju i postojeći Zakon o gradnji. Upravo stoga predložen je paket zakona, a treći dio tog paketa treba biti Zakon o sanaciji bespravne gradnje koji bi trebao uslijediti nakon ovog Prijedloga zakona o gradnji.

Otklanjanje administrativnih prepreka

Ministar je naglasio da jedna od odrednica politike Vlade je ukidanje administrativnih prepreka, osobito prepreka investiranju i prepreka koje uvode pravnu nesigurnost građana u RH. ”Činjenica da se danas za gradnju jednog objekta moraju voditi dva upravna postupka, postupak lokacijske dozvole i postupak građevinske dozvole s nizom peripetija koje proizlaze iz činjenice da je moguće u trenutku kada je recimo građevinska dozvola postala konačna voditi upravni postupak protiv lokacijske dozvole temeljem koje je izdana građevinska dozvola, sve to dovodi do pravne nesigurnosti nesagledivih razmjera”.

Davanjem statusa stranke u postupku zapravo se uvodi obveza informiranja jedinice lokalne samouprave o svim izdanim dozvolama na njezinom području i temeljem prostornog plana koji je donijelo predstavničko tijelo te jedinice lokalne samouprave.

Božo Kovačević naglasio je da se ovim paketom zakona predviđa, a osobito ovim Prijedlogom zakona o gradnji da nadležna tijela državne uprave i pravne osobe s javnim ovlastima svoje suglasnosti daju u postupku donošenja planova, a ne prili-

kom izdavanja pojedinačnih akata, čime se izbjegava proizvoljnost službenika koji od slučaja do slučaja mogu odlučiti hoće li dati ili ne suglasnost. ”Drugim riječima, javno obznanjeni dokument koji je prošao proces javne rasprave je osnova za izdavanje dozvola”. Ističe da ukoliko se to ne uvede u naše zakonodavstvo nema pravne sigurnosti, ostat će sadašnje stanje pravne nesigurnosti, a nadležne službe ministarstva bez promjena zakona nisu u stanju otkloniti te devijacije.

Bitna novost u ovom zakonu je ne samo deklarativno propisivanje obveze otklanjanja arhitektonskih barijera za invalide osobe, nego i uvođenje sankcija projektantima i izvođačima koji te odredbe ne poštuju.

Ministar je rekao da je jedna odredba izazvala prijepore, osobito u raspravama na matičnom odboru, a to je Vladin prijedlog da se jedinicama lokalne samouprave da status stranke u postupku prilikom izdavanja građevinskih dozvola. Predlagatelj se opredijelio za takvo rješenje zbog toga što sa svih strana stižu prigovori jedinica lokalne samouprave da nakon što su donijele prostorne planove nemaju apsolutno nikakva utjecaja na način realizacije tih planova. Naime, dozvole izdaju nadležne službe u uredima državne uprave u županijama. ”Davanjem statusa stranke u postupku zapravo se uvodi obveza informiranja jedinice lokalne samouprave o svim izdanim dozvolama na njezinom području i temeljem prostornog plana koji je predstavničko tijelo te jedinice lokalne samouprave donijelo”. Pri tome, za jedinicu lokalne samouprave ne proizlaze iz toga nikakva veća prava negoli su prava bilo koje druge stranke u postupku, te se naravno primjenjuje Zakon o općem upravnom postupku i odredbe ovog Zakona.

Stručni ispit

Božo Kovačević podsjetio je da postojeći zakon omogućuje tzv. samogradnju, omogućuje da voditelj gradilišta budu i osobe koje nemaju položen stručni ispit. Ovim zakonom predlaže se obveza da osoba ovisno o vrsti građevine koja se gradi mora imati visoku ili srednju stručnu spremu i stručni ispit kojim se utvrđuje da ta osoba poznaje zakon u skladu s kojim treba graditi. Da bi se izbjegle posljedice nagle primjene tih novih odredaba, predlaže se rok do 30. 6. 2005.

godine do kada osobe koje su do sada obavljale poslove voditelja gradilišta, moraju položiti državni ispit ili nakon toga neće moći obavljati te poslove.

RADNA TIJELA

Nema razloga za hitni postupak

U prikazu izvješća **Odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša** poslušili smo se izlaganjem **Vesne Podlipec (SDP)**. Odbor je predloženi tekst razmatrao u svojstvu matičnog radnog tijela. Na sjednici su osim predstavnika predlagatelja bili nazočni radi iznošenja mišljenja i predstavnici Hrvatske komore arhitekata i inženjera u građevinarstvu, Hrvatske udruge poslodavaca, Društvo arhitekata i Društvo građevinskih inženjera i tehničara.

Nakon uvodnog obrazloženja predstavnika predlagatelja, u načelnoj raspravi je upozoreno da nema opravdanih razloga za primjenu hitnog postupka u donošenju predloženog zakona, jer bi se isti trebao donijeti u paketu istovremeno sa zakonima o prostornom uređenju, o sanaciji bespravne gradnje i komunalnom gospodarstvu. Osim toga, nema razloga za hitnost jer bi se predloženi zakon počeo primjenjivati tek 1. siječnja 2004. godine, a do tada bi trebalo donijeti više od 20 provedbenih propisa.

Predloženi zakon, kako je rečeno, ne usklađuje se s propisima EU, te je zatraženo pojašnjenje zašto ima oznaku ”P.Z.E.”. Usklađivanje tehničkih pitanja o prometu roba i usluga u građevinarstvu, po ocjenama iz rasprave, nije valjani razlog i prepreka za EU. U vezi s tim, upozoreno je i na članak 220. koji se odnosi na europsko tehničko dopuštenje, a prestaje se primjenjivati stupanjem na snagu ugovora o pristupanju RH EU.

Upozoreno je da predloženi zakon nije u suglasju s važećim propisima te se neprimjereno poziva na odredbe zakona koji su u fazi izrade ili u saborskoj proceduri.

U raspravi o pojedinostima iznesene su slijedeće primjedbe i prijedlozi. Na članak 4. u podstavku 20. uvodi se novi pojam ”uporabljiva građevina” koji na neki način supstituirá sadašnji pojam ”postojeće građevine”. Stoga nije jasno zbog čega dva zakona koji uređuju ovo

područje sada različito definiraju istu stvar.

Na članak 33. u stavku 5. potrebno je nomotehnički urediti tekst na način da se u trećoj rečenici, iza riječi "te obiteljske kuće" briše riječ "odnosno".

Na članak 34. rok od 30 dana u svezi s prijavom promjene investitora previše je dug, jer prema važećem Zakonu taj rok iznosi osam dana. Stoga je predloženo da rok ostane isti kao i do sada ili da iznosi najviše 15 dana.

Licenciranje izvođača

Na članak 37. predloženom odredbom uređuje se pitanje izvođača, odnosno osobe pravne ili fizičke koja može graditi, odnosno izvoditi pojedine radove na građevini. Predmetna je odredba manjkava iz razloga što istom nije učinjeno razgraničenje između pravnih i fizičkih osoba obrtnika u pogledu prava na izvođenje određenih vrsta građevinskih radova, a što je u pravilu uređeno u svim propisima iz ovog područja u EU, pa i tranzicijskim zemljama, odnosno zemljama kandidati-ma. Naime, danas u RH u ovom području vlada nered, pa tako obrtnici koji su pravne ili fizičke osobe izvode radove koji po prirodi stvari ne bi mogli izvoditi što dovodi do nelojalne konkurencije i sive ekonomije. U tu svrhu nužno je izvršiti i naprijed navedena razgraničenja kroz tzv. licenciranje.

U članku 44. stavak 2. alineja 4. određen je način otklanjanja nedostataka ako iskolčenje građevine nije u skladu s elaboratom o iskolčenju ili glavnim projektom. Nije prihvatljivo da je to u nadležnosti nadzornog inženjera, naročito ako je isti građevinske struke, već o istom može odlučivati samo inženjer geodezije, pa bi u tom smislu ovu odredbu valjalo urediti.

Na članak 47. nije jasno tko će procjenjivati uvjete za revidenta koji je "uspješno projektirao u svojstvu odgovorne osobe građevine osobite inženjerske složenosti..." a ovlaštenje daje i oduzima ministar, koji je u pravilu politička osoba. Stoga se predlaže nadležnost Hrvatske komore arhitekata i inženjera za davanje ovlaštenja za obavljanje kontrole projekata.

Na članak 60. obavljanje posla projektiranja stranim arhitektima ili inženjerima treba dati isključivo na principu uzajamnosti.

Na članak 61. poznavanje važećih propisa sastavni je dio programa stručnog ispita, pa je nepotrebno to propisivati u stavku 3.

Na članak 67. odredbu stavka 2. ovog članka predlaže se brisati, jer nije jasno na koji način će projektant izraditi tehničko rješenje koje nadomješta objekt i uređaje, odnosno mrežu glede komunalne opremljenosti građevinskog zemljišta objektima i uređajima komunalne infrastrukture, ako ona nije uređena određenim dokumentom prostornog uređenja, prvenstveno urbanističkim planom, tj. detaljnim planom uređenja.

Na članak 83. nije jasno zbog čega se obavijest iz stavka 2. može dati samo na temelju dokumentacije izradene najmanje na razini razrade idejnog projekta. Predložena odredba je na određeni način i u suprotnosti s odredbom članka 82. stavak 2. Zakona o sustavu državne uprave, jer obavijest iz članka 83. predloženog zakona nadležno tijelo je dužno dati u svakom trenutku prije podnošenja zahtjeva za građevinsku dozvolu bilo usmeno ili pismeno.

Na članak 84. odredbom stavka 3. određeno je da se investitor zaključkom, kojim se dopušta obnova postupka, upozorava da je dužan prekinuti građenje građevine. Predložena odredba je deklarativnog karaktera i nedorečena, jer iz predloženog zakona nije vidljivo što će se dogoditi, odnosno što je posljedica ne postupanja po ovoj odredbi.

Na članak 87. upitno je kako će postupak izdavanja građevinske dozvole voditi osoba strojarske struke.

Na članak 90. odredbe stavka 1. potrebno je preispitati u dijelu koji se odnosi na provjeru bitnih zahtjeva za građevinu u postupku izdavanja građevinske dozvole. Naime, dokazivanje da su ispunjeni bitni zahtjevi za građevinu u postupku izdavanja građevne dozvole otvara pitanje granica ovlasti voditelja postupka da ispituje iste, znači statički proračun i sl. za svaku vrstu građevine za što sigurno nije i ne može biti educiran.

Na članak 96. ovom se odredbom uređuje pitanje stranke u postupku izdavanja građevinske dozvole. Uvodi se novina jer se u svojstvu stranke smatra i jedinica lokalne samouprave na čijem se području izdaje građevna dozvola bez obzira je li ona vlasnik ili nositelj stvarnih prava na nekretnini koja neposredno graniči s nekretninom za koju se izdaje građevna

dozvola. Međutim, nije utvrđeno tko zastupa jedinicu lokalne samouprave u tom postupku.

Obavještavanje stranke

Na članak 104. neprihvatljiv je način obavještavanja stranke u postupku izdavanja građevinskih dozvola putem javnog poziva i izlaganjem na oglasnoj ploči tijela koje je izdalo dozvolu.

Na članak 115. upozorava se na neprecizni tekst na početku stavka 1. jer je riječ o građenju građevina za koje nije potrebna građevinska dozvola.

Na članak 116. iz popisa građevina potrebno je izostaviti platenike bez obzira na veličinu, jer su oni u funkciji obavljanja poljoprivredne djelatnosti.

Na članak 123. određivanje vremena kada se na nekom području, primjerice turističkom ne može graditi treba s predstavničkog tijela prenijeti na poglavstvo.

Na članak 124. mogućnost ograđivanja gradilišta ogradom posebnog vanjskog izgleda ne treba ograničavati samo na gradilišta koja se nalaze u urbanističkoj cjelini.

Na članak 140. potrebno je preispitati stavak 3. kojim se propisuje mogućnost upisa građevine u zemljišne knjige i bez uporabne dozvole.

Na članak 150. predlaže se zakonski utvrditi uvjete koje mora ispunjavati osoba koja obavlja poslove građevinskog inspektora. Ovo tim više jer su za sve sudionike u zakonu određeni uvjeti za obavljanje poslova, pa tako čak i za osobe koje rade na izdavanju građevinskih i drugih dozvola.

Nakon rasprave, u kojoj su iznesene brojne suštinske primjedbe kojima se, među ostalim, osporava primjena hitnog postupka, Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru da se o Prijedlogu zakona o gradnji, s Konačnim prijedlogom zakona, provede prvo čitanje. Odbor je odlučio predložiti Hrvatskom saboru slijedeći zaključak: Prihvaća se Prijedlog zakona o gradnji. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja dostavit će se predlagatelju radi izrade Konačnog prijedloga zakona.

U skladu s normama EU

Odbor za europske integracije raspravljao je o predmetnom zakonu kao

zainteresirano radno tijelo. Predstavnik predlagatelja je istaknuo da je Prijedlog zakona o gradnji jedan od zakona kojim će se urediti cjelokupno područje prostornog uređenja i građenja. Usklađenje Zakona o gradnji s pravnim normama EU neophodno je kako bi graditeljsko gospodarstvo u RH zadržalo korak s graditeljstvom u EU.

Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno utvrdio da je Konačni prijedlog zakona o gradnji usklađen s pravnim stečevinom EU.

Veća efikasnost inspekcije

Odbor za rad, socijalnu skrb i zdravlje raspravio je predmetni zakon u svojstvu zainteresiranog radnog tijela. Članovi Odbora ne protive se hitnom postupku. Nakon uvodnog obrazloženja predstavnika predlagatelja, na početku same rasprave, istaknuto je da bi za cjelovito rješenje stanja prostornog uređenja i građenja bilo nužno čim prije uputiti na raspravu i prijedlog novog Zakona o prostornom uređenju, kao i Zakona o sanaciji bespravne gradnje.

Prostorni planovi jedinica lokalne uprave i samouprave postaju ključni element za legalizaciju objekata.

Tijekom rasprave postavljeno je pitanje mjera za postizanje veće efikasnosti inspeksijske službe u sprečavanju bespravne gradnje, sudjelovanja komunalnog redarstva u ranom otkrivanju bespravne gradnje, zamjena lokacijskih dozvola utvrđivanjem detaljnih planova umjesto dosadašnjih lokacijskih dozvola i dr. Određivanjem da je jedinica lokalne uprave i samouprave stranka u postupku, što je novina u ovome zakonu, omogućeno je jedinicama lokalne uprave i samouprave da sudjeluju u definiranju načina realizacije prostornih planova, te tako prostorni planovi jedinica lokalne uprave i samouprave postaju ključni element za legalizaciju objekata.

Posebna pažnja u raspravi odnosila se na rješenja predviđena člancima 13. i 14. ovog Prijedloga zakona. Prvi put, istaknuto je, osim obveze da građevine javne

i poslovne namjene budu izgrađene na način da omogućavaju nesmetan pristup i kretanje osobama s teškoćama u kretanju, predviđene su i prekršajne kazne i za projektanta i za izvođača, u slučaju nepridržavanja odredbi ovog Zakona. Izraženo je zadovoljstvo ovakvim zakonskim rješenjem koje će olakšati kretanje osobama s invaliditetom, ali i svim drugim osobama smanjene pokretljivosti, a za što se ovaj Odbor od prvog dana zalaže.

Ovakav zakonski prijedlog rezultat je i vrlo dobre suradnje svih zainteresiranih subjekata u postupku predlaganja zakona, a posebno nadležnog ministarstva i Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom. Radi brže provedbe odredaba ovog Zakona, nužno je što hitnije predložiti i novi pravilnik o gradnji bez barijera.

Nakon rasprave, članovi Odbora su jednoglasno odlučili predložiti Hrvatskom saboru usvajanje Zakona o gradnji, u tekstu kako ga je predložila Vlada RH.

RASPRAVA

Redovita procedura

Predsjednik Hrvatskog sabora, **Zlatko Tomčić**, temeljem prijedloga matičnog radnog tijela, Odbora za prostorno uređenje, dao je na glasovanje prethodno pitanje, da li će se o Konačnom prijedlogu zakona o gradnji provesti prvo čitanje. Zastupnici su većinom glasova podržali ovaj prijedlog, tako da zakon ide u redovitu proceduru.

Nakon što je predstavnik predlagatelja, ministar zaštite okoliša i prostornog uređenja, **Božo Kovačević** dao uvodno obrazloženje Prijedloga zakona, u ime Odbora za prostorno uređenje i zaštitu okoliša govorila je **Vesna Podlipec**.

U ime **Kluba zastupnika HSS-a** govorio je **Ante Markov**. Reкао je da je ovaj Prijedlog zakona ustvari temeljni propis koji je vezan uz ulaganja u graditeljstvo, a vjerojatno time i najvažniji zakon koji regulira investicije općenito. Zbog toga bi u odnosu na sada važeća zakonska rješenja svakako trebalo nastojati da se postupci u vezi s gradnjom što više pojednostave i učine transparentnim, sa "što manje administrativnih prepreka" kod realizacije.

Ante Markov ističe da je tekst prijedloga po broju članaka za trećinu veći,

odnosno za više od 60 članaka, od sada važećeg zakona koji ima nešto manje od 130 članaka. Unatoč tome, prema prijedlogu ministra za zaštitu okoliša i prostorno uređenje treba donijeti čak više od 20 podzakonska propisa, te izdati 15-tak različitih suglasnosti, dopuštenja ili odluka, što je na određeni način u kontradikciji s temeljnim ciljevima da se postupci pojednostave i ubrzaju, pojašnjava Markov.

"U kontekstu nastojanja da izdavanje dozvola i postupci nadzora budu učinkoviti, transparentni, sa što manje administrativnih prepreka, moglo bi se zaključiti da je Prijedlog na određeni način prenormiran".

Zastupnik je mišljenja da je Prijedlog potrebno sadržajno komprimirati, kako bi se postupci još pojednostavili, pri čemu bi se samo ona pitanja za koja se cijeni da ih je nužno detaljno propisati, normirala podzakonskim propisima ili aktima. "Sam broj podzakonskih propisa trebao bi biti sveden na najmanji mogući broj potrebnih".

Ante Markov naglasio je da novi zakon sa svojim rješenjima mora biti pregledniji i suštinski znatno bolji od sada važećeg, s jasnim i transparentnim propisima, a da sadašnji Prijedlog u tome nije najspretnije rješenje.

Zaključno je rekao da podržava ovu raspravu kao prvo čitanje zakona, te predlaže da se Zakon o gradnji ujednači u svom donošenju sa Zakonom o prostornom uređenju i Zakonom o sanaciji bespravne gradnje, a isto tako treba donijeti i Zakon o komunalnom gospodarstvu koji bi trebao u cijelosti riješiti pitanja prostornog uređenja. "Jedino u tom kontekstu Zakon o gradnji ima spoj, puni afinitet ili može imati punoću svog djelovanja".

Briga za invalide

U ime **Kluba zastupnika SDP-a** govorila je **Vesna Podlipec**. Rekla je da će njen Klub podržati Prijedlog zakona u prvom čitanju, ocjenjujući da će se predloženim zakonom ubrzati i racionalizirati postupak građenja i izdavanja građevinske dozvole, te stvoriti pretpostavke za više discipline u djelatnosti koja danas ugrožava najvažniji resurs, okoliš, posebice na Jadranskoj obali.

Ipak, Klub ima neke primjedbe. Prvenstveno se one odnose na pojednostavlje-

nje procedure, smanjenje papirologije, te preciznije definiranje pojedinih instituta, čime će se smanjiti diskrecijske ocjene onih koji donose upravne akte.

Cijene odredbu kojom se građanima u najvećoj mjeri pojednostavljuje postupak dobivanja građevinske dozvole za obiteljske kuće, gdje predlagatelj taksativno navodi sadržaj glavnog projekta za obiteljsku kuću i jednostavnu građevinu, te rekonstrukciju postojeće građevine. Time su stvorene pretpostavke da se otklone administrativne prepreke za brzo i efikasnije rješavanje, te sprječavanje odugovlačenja provedbe postupka, pojašnjava zastupnica. U prilog tome predlažu da se članak 90. stavak 1. ne primjenjuje na izgradnju obiteljske kuće, u smislu utvrđenja da glavni projekt dokazuje ispunjenje bitnih zahtjeva za građevinu.

Klub ne drži dobrim rješenjem obvezno uključivanje lokalne samouprave kao stranke u postupku dobivanja građevinske dozvole, jer bi to otežalo efikasnost gradnje.

Klub zastupnika SDP-a drži dobrim rješenjem što zakon obvezuje da građevina za javne i poslovne namjene bude izgrađena na način da omogućava nesmetan pristup osobama s teškoćama u kretanju, odnosno što je tu obvezu iz faze izvođenja radova i izdavanja uporabne dozvole prebacio u fazu projektiranja i izdavanja građevinske dozvole. Isto tako podržavaju odredbu da se objekti sa 10 i više stanova moraju projektirati tako da je moguća jednostavna prilagodba za osobe sa smanjenom pokretljivošću u najmanje jednom stanu. Upravo to će na najefikasniji način osigurati zadovoljenje posebnih potreba invalida.

Klub ne drži dobrim rješenjem obvezno uključivanje lokalne samouprave kao stranke u postupku dobivanja građevinske dozvole, jer smatraju da bi to otežalo efikasnost gradnje. Vesna Podlipec ističe da jedinice lokalne samouprave svoj interes za bilo kojom gradnjom utvrđuju kroz dokumente prostornog uređenja, a koje upravo oni donose.

Nadalje, smatraju upitnim rješenje po kojem se stranke na uvid u glavni pro-

jekt pozivaju isključivo javnim pozivom. Zastupnica drži da u primjeni ove odredbe može doći do znatnih zloupotreba, pogotovo u situaciji kada je u postupku mali broj stranaka. Stoga predlažu oglašavanje gradnje na samom mjestu gradnje, a obveznu javnu objavu mogli bi prihvatiti jedino u slučaju kada se na pismeni poziv organa stranke nisu odazvale.

Osvrnula se na članak 86. gdje su određeni slučajevi za koje ministarstvo izdaje građevinsku dozvolu. Mišljenja je da bi to bilo potrebno i u slučajevima građevina za postupanje s otpadom, odnosno odlagališta otpada, s obzirom na alarmantne podatke koji govore da u Hrvatskoj taj problem gotovo uopće nije riješen.

Klub zastupnika SDP-a smatra da bi u zakonu trebalo utvrditi uvjete koje mora ispunjavati osoba koja obavlja poslove nadzornog inženjera, te poslove građevinskog inspektora, kao što je to napravljeno i za sve ostale subjekte.

Predlažu također u članku 4. izmjene termina "uporabljiva građevina" u termin "postojeće građevine", a u prijelaznim i završnim odredbama predlažu da se regulira pitanje postupka izdavanja uporabnih dozvola za postojeće građevine. "U protivnom za očekivati je dodatne probleme u svim naknadnim građevinskim postupcima, imovinsko-pravnim postupcima, te još veću pravnu nesigurnost korisnika i vlasnika mnogih građevinskih objekata".

Ocjenuju neprihvatljivim da se zakonom uvodi institut da se sili upravnim mjerama, a po kojima se predviđaju mjesečne kazne u određenom iznosu. "Taj institut nama nije poznat".

Konstatirala je da je ovaj zakon usklađen s propisima Europske unije, pogotovo što se tiče definiranja pojma građevinskog proizvoda i tehničkog svojstva koje oni moraju zadovoljavati da bi mogli biti pušteni u promet.

Na kraju je Vesna Podlipec zaključila da Klub zastupnika SDP-a neće podržati raspravu po hitnom postupku, zbog činjenice da je nužno raspraviti i Zakon o prostornom uređenju, kao i Zakon o sanaciji bespravne gradnje. Očekuje da će predlagatelj prihvatiti za drugo čitanje ove prijedloge i primjedbe.

Velik interes građana

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorila je **Marina Matulović-Dropulić**. Klub drži potpuno neprimjerenim i

nepotrebnim donošenje ovog zakona po hitnom postupku iz nekoliko razloga. Prvo, Zakon o gradnji je jedan od zakona za koji su zainteresirani svi građani, jer manje-više svatko nešto gradi, adaptira, dograđuje. Zbog toga je potrebno omogućiti što većem krugu ljudi, naročito stručnjaka da daju svoje prijedloge, pa o ovom zakonu svakako treba raspravljati u redovnoj proceduri, ističe zastupnica.

Drugo, ovaj Prijedlog zakona poziva se na novi Zakon o prostornom uređenju koji još nije donesen i koji utvrđuje uklanjanje lokacijske dozvole kao upravnog akta, te potrebu izrade niza prostornih planova na temelju kojih se mogu propisivati lokacijski uvjeti. Znači, potrebno je prvo donijeti taj zakon, a tek onda Zakon o gradnji ili ga barem donijeti u isto vrijeme, jer će inače njegova primjena biti potpuno neprovediva.

Kada se tisuće dozvola izdaju svaki mjesec u Hrvatskoj, koliko će biti takvih oglasa i koliko će to koštati državu.

Osim o Zakonu o prostornom uređenju, potrebno je u isto vrijeme raspraviti i Zakon o sanaciji bespravne gradnje, te Zakon o komunalnom gospodarstvu. "Ta četiri zakona usko su povezana i svi bi se trebali donijeti u isto vrijeme, a znamo da Prijedlog zakona o sanaciji bespravne gradnje nije do kraja izrađen niti predložen za raspravu, da je Zakon o komunalnom gospodarstvu tek stavljen na javnu raspravu, a da na Zakon o prostornom uređenju ima niz primjedbi o kojima bi svakako trebalo još jednom raspraviti".

Marina Dropulić napominje da ukoliko se Zakon o gradnji donese po hitnom postupku, on će biti neprovediv. U Prijedlogu je naveden rok od kada bi se Zakon trebao primjenjivati, od 1.1. 2004. godine, što isto tako znači da nije potrebno da se zakon donosi po hitnom postupku, zaključuje zastupnica.

Osvrnula se na tvrdnje predlagatelja da je ovaj zakon usklađen s odredbama europskih zakona, te da će on ukloniti tehničke prepreke prometu roba i usluga. Drži to samo djelomično točnim.

Klub zastupnika HDZ-a tvrdi da ni danas nema nikakvih prepreka uvozu

raznih građevinskih proizvoda, od željeza do keramičkih pločica, svih vrsta instalacija i sl.

”Što se tiče usluga, u Hrvatskoj danas rade građevinari iz raznih zemalja Europe, što im je omogućeno Zakonom o javnoj nabavi i pristupanju Sporazumu WTO-u, pa ni tu nema nikakvih prepreka”, objašnjava zastupnica da ni to nije razlog za hitni postupak.

Smatra da je dosadašnji Zakon o gradnji dobar zakon, što je vidljivo iz ovog Prijedloga gdje se mnoge odredbe ponavljaju, a neke samo razrađuju, pa se mogla predložiti i izmjena i dopuna postojećeg zakona.

Ipak, Klub zastupnika HDZ-a drži da je dio zakona koji govori o tehničkim svojstvima građevinskih proizvoda uglavnom dobro napisan, te da je sukladan direktivi Vijeća Europe.

Na ostali dio zakona koji govori o projektantima, revidentima, izvoditeljima, kao i o načinu dobivanja građevinske dozvole Klub zastupnika HDZ-a ima nekoliko primjedbi. Drže da u članku 37. koji govori o izvođaču, treba svakako drugačije tretirati obrtnika od pravne osobe koja se bavi građenjem, jer je to uostalom poznato i u Europi i u tranzicijskim zemljama. Treba točno utvrditi što tko može izvoditi, kako ne bi dolazilo do nelojalne konkurencije.

U članku 47. koji utvrđuje tko može biti revident, Klub zastupnika HDZ-a mišljenja je da treba konzultirati i Komoru.

U članku 60. u kojem se govori o stranim arhitektima i inženjerima koji kod nas mogu projektirati, treba utvrditi samo uzajamnost, a ne i mogućnost projektiranja, ako ta osoba ima prebivalište u zemlji članici EU, naglašava Marina Dropulić.

Napominje da u člancima kojima se utvrđuje postupak traženja i izdavanja građevinske dozvole, taj postupak nije pojednostavljen u odnosu na dosadašnji zakon.

Smatra da su najgore od svega odredbe koje govore o strankama u postupku. Po ovom prijedlogu u javnom tisku i na oglasnoj ploči tijela graditeljstva objavljuje se javni poziv strankama u postupku, tj. neposrednim susjedima. ”Zamislite kada se tisuće dozvola izdaju svaki mjesec u Hrvatskoj, koliko će biti takvih oglasa i koliko će to koštati državu”.

Klub zastupnika HDZ-a mišljenja je da je bolji francuski model koji na samom gradilištu, prije početka radova postavlja ploču na kojoj se kaže da se tamo namjerava graditi dotična građevina. Neposredni susjedi to odmah vide, dakle da se namjerava izgradnja, ”pa se mogu javiti u ured, a na toj tabli piše i gdje i u koje vrijeme”. Klub zastupnika HDZ-a smatra da je ovaj način daleko brži i bolji, a čak i stari način da se pismeno obavještavaju ljudi drže bržim i jeftinijim od predloženog.

Zastupnica ističe da u zakonu treba napisati da stranka ima pravo i žalbe i tužbe, a ne samo da se na sve provodi opći upravni postupak, ”jer naši ljudi to jednostavno ne razumiju”.

Isto tako, primjećuje da se u Prijedlogu miješa pravomoćna i konačna dozvola. ”Kako postoji bitna razlika između pravomoćne i konačne dozvole, potrebno je jasno reći što je što i kada može gradnja nesmetano započeti”.

Osim ovih primjedbi, Klub zastupnika HDZ-a podržava i sve primjedbe Odbora za zaštitu okoliša i prostornog uređenja.

Zaključno je rekla da se iz svih primjedbi i prijedloga, pa i onih od udruge poslodavaca, te Komore arhitekata i inženjera, jasno vidi zašto se Zakon o gradnji ne može donijeti po hitnom postupku. Klub zastupnika HDZ-a podržava raspravu u prvom čitanju, da bi se do drugog čitanja razmotrile sve primjedbe i prijedlozi. Bitno je dobiti zakon koji će skratiti i pojednostaviti izdavanje građevinske dozvole i uopće pribavljanje svih dokumenata, a što svi sigurno želimo, izjavljuje Marina Dropulić.

Konzultirati struku

U ime Kluba zastupnika HSLS-a govorila je Dorica Nikolić. Zastupnica je rekla da se njen Klub priključuje svima onima koji podržavaju prvo čitanje, a ne hitni postupak. Smatraju da je Zakon o gradnji dio paketa zakona u koji ulaze još Zakon o prostornom uređenju, Zakon o bespravnoj izgradnji i Zakon o komunalnom gospodarstvu. Nadalje, ističu da hitni postupak nije potreban i stoga što uz Zakon o gradnji treba donijeti i niz provedbenih propisa, pa dok se isti ne donesu, upitna je cjelokupna primjena zakona.

U svakom slučaju Klub pozdravlja ovaj Prijedlog zakona, čija je namjera sigurno ta da bude bolji od važećeg Zakona o gradnji, čemu će pridonijeti njegovo donošenje u dva čitanja.

Dorica Nikolić spomenula je članak 4. iz kojeg se vidi potreba istovremenog donošenja ovog zakona sa Zakonom o prostornom uređenju. Naime, u Prijedlogu se u članku 4. alineji 20. spominje jedan novi pojam ”upotrebljive građevine”, koji se ne spominje u Zakonu o prostornom uređenju. Dakle, ovaj predloženi zakon potpuno ukida pojam ”postojeće građevine”, pa bi došlo do zbrke pojmo-va, naglašava zastupnica.

Također Klub ima primjedbu i na članak 37. gdje se uređuje pitanje izvođača, odnosno osobe koja može graditi. Ovu odredbu smatraju manjkavom, jer je ona u odnosu na druge koji se spominju u zakonu, a to su investitor, projektant, revident, nadzorni inženjer, nedovoljno definirana. ”Mislimo da izvođač mora biti ili fizička ili pravna osoba, da bi ustvari bilo potrebno da se točno zna koji izvođač može koju građevinu graditi”.

Zastupnica se osvrnula i na članak 67. stavak 2. Prijedloga zakona. Klub zastupnika HSLS-a mišljenja je da nije jasno na koji način će projektanti izraditi tehnička rješenja koja nadomještaju objekte i uređaje, odnosno mrežu. Ovu odredbu drže neprovedivom, čija posljedica može biti daljnja bespravna gradnja.

”Klub zastupnika HSLS-a misli da zakon mora biti što jasniji da se ne bi mogle dogoditi devijantne situacije”.

Zaključila je da se pri izradi ovog zakona svakako treba konzultirati struka, Hrvatska komora arhitekata i inženjera i Udruga poslodavaca, jer su to ljudi koji cijeli život rade u građevinarstvu i dobro poznaju situaciju.

Revizija geotehničkih elaborata

U ime Kluba zastupnika LIBRA-e govorio je Vilim Herman. Prvotno je konstatirao da se i njegov Klub slaže da zakon ide u dva čitanja, kako zbog poboljšane kvalitete, tako i stoga što on mora biti u paketu s njemu bliskim, a već spominjanim zakonima. Slažu se da je konačno ishodenje građevinske dozvole uvođenjem roka od 30 dana bitno skraćeno, tako se ubrzava proces ishodenja od nadležnih upravnih tijela i mogućnost traženja iste od nadležnih upravnih tijela, a da investitor nije prikupio sva mišljenja nadležnih institucija, uz priložene potvrde da su projekti građevine predani nadležnim upravnim tijelima.

Iznio je prijedlog u ime Kluba zastupnika LIBRA-e vezano uz članak 76. Prijedloga zakona, a radi se o kontroli projekta. Prijedlog je da se uvede pored navedenih revizija također i revizija geotehničkih elaborata. Ističe da geotehnički elaborat mora biti u potpunosti usklađen s glavnim projektom, što do sada u mnogim slučajevima nije, a dobivaju se građevinske dozvole od nadležnih institucija. Upravo iz tih razloga potrebno je uvesti pored navedenih revizija i reviziju geotehničkog elaborata. "Mišljenja smo da je ovo potrebno ugraditi u Zakon o gradnji, jer u suradnji geotehničar projektant mogu se postići znatne uštede i financijski ekonomične građevine, a što je najvažnije u eksploataciji i veoma sigurne". Zaključio je da Klub zastupnika LIBRA-e podržava prvo čitanje.

Jedan sveobuhvatan umjesto četiri zakona

U pojedinačnoj raspravi prvi je govorio dr.sc. **Jure Radić (HDZ)**. Reкао je da administracija nigdje nije toliko jaka i toliko nabujala koliko u problematici izdavanja građevinskih dozvola i uopće u administraciji gradnje.

"Treba nam drastičan, ozbiljan zaokret, potpuno drugačiji pristup administraciji gradnje. Nećemo daleko doći mijenjajući postojeće ili doradujući postojeće zakone. Po meni treba nešto potpuno novo". Dr. Radić drži da umjesto 4 zakona o kojima je bilo riječi u raspravi, treba donijeti jedan zakon koji će svu ovu problematiku koja na bilo koji način dodiruje problematiku gradnje obuhvatiti na jednom mjestu". Smatra da će tek tada građani biti u situaciji da nešto riješe.

Dr. Radić ističe da ukoliko ovaj zakon u ovom obliku donesemo, a da nije donesen i u primjeni Zakona o prostornom uređenju, sve ovo ničemu ne služi. "Ništa se od ovoga bitno ne može primijeniti ako nismo problematiku prostornog uređenja riješili". Postavio je također pitanje što će se dogoditi ako se ne riješi pitanje sanacije svega bespravno sagrađenog u Hrvatskoj. Mišljenja je da glavni uzrok tako raširenoj pojavi bespravne gradnje leži u činjenici nemoći čovjeka pojedinca pred zidom administracije, nemoći da riješi sve ono što treba riješiti da bi mogao graditi u skladu sa zakonom "koji je očito ili neprimjenjiv ili nešto ne štima".

Dr. Radić je za temeljiti zahvat koji zahtijeva jedan novi zakon o ukupnoj administraciji problematike gradnje "u kojem će sve biti obuhvaćeno, koji će odjednom biti donesen i koji će tu problematiku obuhvatiti na bitno drugačiji način nego do sada".

Administracija nigdje nije toliko jaka i toliko nabujala koliko u problematici izdavanja građevinskih dozvola i uopće u administraciji gradnje.

Potom je govorio **Ivo Fabijanić (SDP)**. Mišljenja je da u Prijedlogu nije dovoljno obraćena pozornost na odgovornost građevinskog inspektora. Smatra da i on mora snositi posljedice i odgovornost za ono što se događa.

Energetski štedljiva gradnja

Riječ je u ime predlagatelja uzeo ministar, **Božo Kovačević**. Reкао je da je vrlo teško ovu problematiku rješavati u paketu, jer se ona dotiče mnogih zakona i područja, pa bi u taj paket trebao ući i Zakon o državnim službenicima zbog primjedaba izrečenih na građevinsku inspekciju, te Zakon o zemljišnim knjigama, Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, ukoliko se želi riješiti pitanje stranaka u postupku i pitanje vlasničkih odnosa, dakle "onda taj paket nema kraja".

Naglasio je da jedan od pratećih zakona koji omogućuje realizaciju dijelova ovog Prijedloga zakona je Zakon o Fondu zaštite okoliša i energetske učinkovitosti. Taj fond treba početi djelovati početkom slijedeće godine. Svi oni koji su u projekte za gradnju nekih objekata predvidjeli ugradnju uređaja ili materijala koji jamče visoku razinu energetske štedljivosti ili zaštite okoliša, mogu računati na subvencije iz tog fonda, ističe ministar. "To je instrument kojim se daju poticaji racionalnoj, energetski štedljivoj gradnji".

Božo Kovačević ne vidi potrebu da se u Zakonu o gradnji propiše konzalting kao nešto što svatko mora koristiti. "Onaj kome to treba, tko nije sam u stanju nositi se s obvezama koje propisuju zakoni, neka angažira konzalting, ali ja

sam protiv toga da se uvodi još jedan monopol poput recimo monopola koji je ustanovljen Zakonom o Komori arhitekata i inženjera u graditeljstvu".

Služe se s primjedbama da se samo javnim pozivom ne može oglašavati da se namjerava graditi. Misli da će predlagatelj prihvatiti prijedlog da se na mjestu gdje se namjerava graditi oglasi da se tamo namjerava nešto graditi, te gdje se i kada projekt može vidjeti.

Osvrnuo se na izrečenu primjedbu na prisilu koju ovaj zakon predviđa prema onima koji ne izvršavaju inspeksijska rješenja. Reкао je da iskustvo pokazuje da nema drugog načina, nego prisila. "Mi zato predviđamo da kada je jednom izdano rješenje upravni akt, onaj tko ne izvršava taj akt u zakonom propisanim rokovima, mora biti kažnjen za to upravnim mjerama i to će demotivirati ljude da krše zakone".

Onaj kome to treba, tko nije sam u stanju nositi se s obvezama koje propisuju zakoni, neka angažira konzalting, ali ja sam protiv toga.

Što se tiče pitanja izvođača, ministar je rekao da je svjestan nedostatka tog dijela zakona, ali da je to rezultat činjenice što se Ministarstvo za obrt i malo poduzetništvo i Ministarstvo javnih radova nisu usuglasili oko teksta Prijedloga zakona. "Ako se oba ministarstva ne suglase s tekstom Vlada redovito ne prihvaća prijedlog teksta". Naime, Ministarstvo za obrt i malo poduzetništvo je protiv toga da se uvodi licenciranje izvođača.

Božo Kovačević je rekao da je predlagatelj amandmanom predvidio riješiti taj problem. "Ali, to je opet politička odluka koju treba donijeti Hrvatski sabor".

Osvrnuo se i na pitanje mogućnosti gradnje na neuređenom u komunalnom smislu građevinskom zemljištu. Dakle, prostornim planom je definirano da je to građevinsko zemljište, definirano je kako treba izgledati ta infrastruktura, ali jedinica lokalne samouprave ne izvršava svoju obvezu. Ministar je naglasio da je upravo jedinica lokalne samouprave ta koja mora zemljište opremiti komunalijama. Dodaje da mnoge jedinice lokalne samouprave proglašavaju građevinska područja, ali

ne izvršavaju drugi dio svoje zakonske obveze i tu se postavlja problem. "Ako je netko vlasnik parcele u građevinskom području, ako je spreman sam napraviti tu infrastrukturu, zašto on to ne bi napravio? Ja ne mislim da je to obveza investitora, ali ako on ima neki interes, zašto mu ne bi bila pružena mogućnost da to napravi, pri čemu se jedinica lokalne samouprave ne amnestira od odgovornosti da opremi to zemljište komunalijama".

Dorica Nikolić (HSLs) javila se za ispravak netočnog navoda. Osvrnula se na riječi ministra da je jedinica lokalne

samouprave dužna opremiti zemljište komunalijama. Zastupnica je rekla da jedinica lokalne samouprave to ne mora, već samo ono što je u programu mjera.

Marina Matulović-Dropulić (HDZ) također se javila za ispravak netočnog navoda. Osvrnula se na navod ministra o dužnosti jedinice lokalne samouprave oko uređenja komunalne infrastrukture. Suglasna je s mišljenjem Dorice Nikolić, te je izjavila da je programom mjera za unapređenje stambenog prostora sve jasno rečeno.

"Što se tiče Zakona o komunalnom gospodarstvu, on omogućava i dandanas

ovaj postojeći Zakon da investitor sam opremi svoju parcelu i da njemu mora jedinica lokalne samouprave iz komunalnog doprinosa vratiti ta sredstva. Prema tome sve je jasno i sve je to postojeće".

Ovime je zaključena rasprava. **Zastupnici Hrvatskog sabora su većinom glasova - sa 89 glasova "za" i 2 "suzdržana" - prihvatili Prijedlog zakona o gradnji u prvom čitanju. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputiti će se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.**

S.Š.

IZVJEŠĆE MANDATNO-IMUNITETNOG POVJERENSTVA

Većinom glasova (76 glasova "za" i jedan "protiv") prihvaćeno je Izvješće te je zastupnikom Hrvatskog sabora postao je Karl Gorinšek (LS) umjesto Maria Livaje (LS).

Izvješća o zahtjevu za mirovanje zastupničkog mandata zastupnika Maria Livaje i početku zastupničkog mandata zamjenika Karla Gorinšeka

iznio je predsjednik Mandatno-imunitetnog povjerenstva **Jozo Radoš** te predložio da navedeni zahtjevi budu doneseni.

Željko Glavan (HSLs) je napomenuo kako je i ovoga puta prekršena procedura zamjene zastupničkih mandata budući da se opet prijedlogom jedne stranke imenuju zastupni-

ci koji su bili na zajedničkim listama.

Jozo Radoš je pojasnio kako je gospodin Gorinšek bio na listi HSS-a, LS-a, HNS-a, IDS-a i ASH, a da je predložen od strane LS-a. Dodao je da su se s tim prijedlogom složili predsjednici ostalih navedenih stranaka.

M.S.

Izbori, imenovanja i razrješenja

Hrvatski sabor je većinom glasova (74 "za" i 10 "suzdržanih") donio odluku kojom je za potpredsjednika Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu izabran Valter Poropat (IDS) umjesto Dine Debeljuha (IDS).

Iznošenje samog prijedloga izazvalo je raspravu.

Za riječ se u ime Kluba zastupnika HSLs-a javio **Dražen Budiša (HSLs)**. Rekao je da želi podsjetiti na ustavnu vrednotu o višestranačju te na određene odredbe Poslovnika koje govore o tome da sastav saborskih odbora treba odražavati strukturu zastupnika u Hrvatskom saboru. Istaknuo je kako HSLs ime 14 zastupnika, a niti jedno predsjedničko mjesto u odborima. Smatra da prijedlog koji je iznesen pokazuje politički menta-

litet kojeg bi se moglo označiti kao privatiziranje institucija Hrvatskoga sabora. Drži dalje da je to prezir prema biračkom tijelu te oblik političkog revanšizma prema HSLs-u. Zaključio je da, dok se ta situacija ne riješi, zastupnici HSLs-a neće sudjelovati u radu niti jednog odbora.

Sazvat ću u najskorije vrijeme Predsjedništvo Sabora kako bi se raspravilo o ovoj situaciji, odgovorio je predsjednik Sabora **Zlatko Tomčić**.

U više navrata molili smo oporbu da se dogovori oko podjele predsjedničkih i potpredsjedničkih mjesta u odborima, rekao je mr.sc. **Mato Arlović**, pojasnivši da do danas to nije napravljeno.

I **Ivo Škrabalo** je bio mišljenja da se taj dogovor mora postići unutar oporbe,

dodavši da se prilikom podjele mjesta u odborima uvijek vodilo računa o kvoti između saborske većine i manjine.

Kako se tko ponašao ili zauzimao pojedino političko stajalište, nije osnova za određivanje mjesta u odborima, drži **Dražen Budiša**. Dodao je da to pokazuje ideološku političku orijentaciju koja je bila razlogom ovoga što se napravilo.

Dorica Nikolić (HSLs) se nadovezala rekavši kako nije stvar dogovora stranaka da netko bude članom odbora.

Damir Kajin (IDS) je u ime Kluba zastupnika IDS-a iskazao žaljenje da se jedan principijelni problem lomi na IDS-u. Smatra da svakako nije u redu da gospoda Budiša i Kovač nisu zastupljeni niti u jednom odboru. Naglasio je da to nije u skladu s Poslovníkom i

dobrim demokratskim običajima. Podržao je potom predsjednika Tomčića u nastojanju da se što prije ovaj problem riješi.

Otklanjam svaku mogućnost da je Odbor za izbor, imenovanja i upravne poslove urotnički razmišljao o tome kako strukturirati pojedino radno tijelo, rekao je potom predsjednik Odbora dr.sc. **Vilim Herman**. Netočnom je ocijenio i tvrdnju da se nekome izlazi ususret, dok drugi prijedlozi čekaju. Konstatirao je da Odbor radi časno kako bi se potreban posao tako i završio.

Dorica Nikolić je međutim konstatirala da se na dnevnom redu Mandatno-imunitetnog povjerenstva nisu našli predmeti koji imaju požurnice i nemaju veze s dogovorima o kojima je bilo riječi.

Neprestano se pojavljuje jedan te isti problem, a to je strukturiranost odbora nakon izlaska HSLS-a iz vladajuće koalicije, nadovezao se dr.sc. **Vilim Herman**.

Ovdje se govori o odnosu vlasti i oporbe, ali u Poslovniku o tome nema riječi kada je u pitanju članstvo u odborima, nego samo da članstvo mora odražavati stranačku strukturu, pojasnio je **Željko Glavan**. Što se tiče odnosa pozicije i opozicije, napomenuo je kako je omjer osam naprema sedam, budući da je često bilo problema s kvorumom. Upitao je, vodi li se IDS pod vladajuću koaliciju ili ne? Smatra da ako ova vlast može donijeti protuustavan zakon ili odluku, može kršiti i Poslovnik.

"Kategorički tvrdite da je nešto protuustavno, a Ustavni sud o tome nije

donio svoj pravorijek", u najmanju ruku nije korektno, rekao je mr.sc. **Mato Arlović**.

Jednom ste mi, kao predsjedavajući, uzeli riječ zbog kršenja Ustava, a da o tome nije ništa rekao Ustavni sud, dodao je **Željko Glavan**.

IDS je u opoziciji, ali to ne znači da će nas netko natjerati da ne glasamo, odgovorio je **Damir Kajin**.

Na izjavu da je donesen protuustavan zakon osvrnuo se **Ivo Fabijanić (SDP)** rekavši da nikakva obavijest glede toga nije došla od Ustavnog suda.

Zastupnici su potom prešli na glasovanje i donijeli odluku kojom je za potpredsjednika Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu izabran Valter Poropat (IDS).

M.S.

ODGOVORI NA ZASTUPNIČKA PITANJA

UNUTARNJI POSLOVI

Plaće djelatnicima s područja posebne državne skrbi

Zastupnica **Karmela Caparin**, dr.med, postavila je pitanje o **isplatama djelatnicima Ministarstva unutarnjih poslova sukladno pravomoćnim sudskim presudama**.

Ministarstvo unutarnjih poslova dalo je slijedeći odgovor:

"Ministarstvo unutarnjih poslova postupa po svim pravomoćnim presudama, a sve će biti isplaćene kada za tu namjenu Vlada Republike Hrvatske odobri sredstva.

Najveći broj presuda odnosi se na sporove zbog neisplaćivanja uvećanja plaća za 25% i 50% na temelju Zakona o područjima posebne državne skrbi. Kao što je poznato na djelatnike Ministarstva obrane i Ministarstva unutarnjih poslova odredbe navedenoga Zakona nisu se primjenjivale s obzirom na tumačenje tadašnje potpredsjednice Vlade dr. Ljerke Mintas-Hodak.

U dijelu Državnog proračuna za 2003. godinu, koji se odnosi na MUP RH, za tu namjenu nisu planirana sredstva i zato se Ministarstvo 23. siječnja 2003. na temelju članka 7. stavka 4. Zakona o izvršavanju državnog proračuna RH za 2003. obratilo Ministarstvu financija sa zahtjevom za osiguranje sredstava za isplatu novčanih iznosa sukladno pravomoćnim sudskim presudama.

19. veljače 2003. Ministarstvu financija dostavljena je požurnica u vezi citiranog zahtjeva te je MUP RH 6. ožujka 2003. godine od glavne državne rizničarke doc.dr. Vesne Vašiček zaprimilo odgovor kako ministar financija može raspolagati sredstvima Tekuće zalihe Proračuna do iznosa 100.000,00 kuna, dok se za veće iznose potrebno obratiti Vladi Republike Hrvatske.

Sukladno članku 27. Poslovnika Vlade Republike Hrvatske uz prijedlog odluke za odobrenje sredstava za isplatu presuđenih novčanih iznosa potrebno je Vladi Republike Hrvatske dostaviti i mišljenje Ministarstva financija kako bi bio kompletiran zahtjev upućen Vladi RH za davanje suglasnosti za sredstva iz Tekuće zalihe Državnog proračuna.

Za navedene potrebe do danas nismo primili suglasnost, niti su doznačena sredstva iz Tekuće zalihe Državnog proračuna, već se naplata iznosa utvrđenih pojedinim pravomoćnim sudskim presudama izvršava ovrhama sa žiro-računa Ministarstva unutarnjih poslova.

ZDRAVSTVO

Priznavanje specijalističkog staža obavljenog u inozemstvu

Na zastupničko pitanje **Juraja Njavre (HDZ)**, dr.med. o **priznavanju specijalizacije bivšoj djelatnici Kliničke bolnice Osijek** odgovorilo je **Ministarstvo zdravstva**:

"Pitanje priznavanja specijalističkog staža obavljenog u inozemstvu uređeno je odredbom članka 125. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Narodne novine" br. 1/97. - pročišćeni tekst, 111/97, 95/00 i 129/00) i odredbom članka 29. Pravilnika o specijalističkom stažu zdravstvenih djelatnika ("Narodne novine" brojevi 33/

94, 53/98, 64/98, 97/99, 84/01 i 43/03), a ne "Sporazumom o nostrifikaciji".

Citirane odredbe propisa uređuju da ministar zdravstva može zdravstvenim djelatnicima, hrvatskim državljanima pripravnički staž odnosno specijalizaciju obavljenu u inozemstvu priznati u cijelosti ili djelomično ako program pripravničkog odnosno specijalističkog staža proveden u inozemstvu ne odstupa od programa koji su važeći na području Republike Hrvatske.

Prema Pravilniku o specijalističkom stažu zdravstvenih djelatnika specijalistička edukacija iz patološke anatomije traje 48 mjeseci, a obuhvaća 6 mjeseci sekundarijata, 5 mjeseci, obdukcija, 32 mjeseca biopsija, histokemijskog i imunokemijskog laboratorija, 1 mjesec elektronsko mikroskopskog laboratorija te 4 mjeseca godišnjih odmora.

Uz uvjete propisane u citiranim materijalnim propisima postupak se provodi prema odredbama Zakona o općem upravnom postupku ("Narodne novine" br. 53/91.).

Uvidom u spis predmeta klasa: UP-1-131-01/99-02/129 kojim je Ksenija Marjanović, dr.med. rođena 22. siječnja 1961. godine u Belom Manastiru zatražila priznavanje specijalizacije iz patološke anatomije utvrđeno je sljedeće:

Na temelju provedenog postupka imenovanoj je rješenjem ovog Ministarstva od 14. lipnja 1999. godine priznat dio specijalističke edukacije iz patološke anatomije obavljene u inozemstvu u ukupnom trajanju od 32 mjeseca, a koji se odnosi na rad na biopsiji, histocitokemijskom laboratoriju i imunokemijskom laboratoriju te je istim rješe-

njem imenovana obvezana na obavljanje 12 mjeseci specijalističkog staža prije polaganja specijalističkog ispita.

Zahtjevom od 18. lipnja 2001. godine imenovana je zatražila obnovu postupka i priznavanje specijalizacije iz patološke anatomije - pridonijevši dokaz o položenom specijalističkom ispitu iz patološke anatomije Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Novom Sadu nove dokaze o obavljenom stažu koji joj u ranije provedenom postupku nisu priznati te dokaze o specijalističkom stažu obavljenom na temelju rješenja pravnog prednika ovog Ministarstva u zdravstvenim ustanovama Republike Hrvatske koji su ukazivali da je imenovana obavila 25 mjeseci i 15 dana specijalističkog staža u zdravstvenim ustanovama Republike Hrvatske.

Premda materijalni propis u postupku priznavanja specijalizacije obavljene u inozemstvu ne upućuje na obvezu pribavljanja prethodnog mišljenja prije donošenja rješenja Ministarstvo zdravstva zatražilo je stručno mišljenje nadležne katedre Medicinskog fakulteta u Zagrebu ukazujući na sve relevantne okolnosti tj. da se radi o obnovi postupka, novim dokazima te činjenici da je imenovanoj na temelju mišljenja iste Katedre pravomoćnim rješenjem već priznat pretežni dio specijalističke edukacije.

U odgovoru Katedre za patologiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 27. ožujka 2002. godine, ne uzimajući u obzir ranije pozitivno mišljenje u pogledu obavljenih 32 mjeseca specijalističke edukacije te u tom smislu pravomoćnog rješenja Ministarstva zdravstva iz 1999. godine, predlaže se da dr. Marjanović "treba nastaviti specijali-

zaciju iz Patološke anatomije po našem programu tamo gdje je stala 1991.g."

Ministarstvo zdravstva je svojim dopisom od 11. lipnja 2002. godine nadležnoj Katedri ukazalo na potrebu preispitivanja mišljenja od 27. ožujka 2002. godine, jer se radi o zahtjevu za obnovu postupka okončanog pravomoćnim rješenjem iz 1999. godine te dostavljenim novim dokazima o stažu obavljenom u Novom Sadu. Isto tako Katedra je zamoljena da kod dostavljanja mišljenja poštuje rok od mjesec dana propisan odredbom članka 204. stavak 5. Zakona o općem upravnom postupku.

S obzirom na to da zatraženo mišljenje nije dostavljeno u roku znatno dužem od propisanog, polazeći od utvrđenih činjenica te uzimajući u obzir odredbu stavka 5. članka 204. Zakona o općem upravnom postupku, Ministarstvo zdravstva svojim rješenjem od 11. prosinca 2002. godine priznalo je imenovanoj u cijelosti specijalistički staž iz patološke anatomije obavljen u inozemstvu.

Na kraju ukazujemo da Ministarstvo zdravstva u okviru svoje nadležnosti ne ocjenjuje razloge zbog kojih zdravstveni djelatnici naši državljani dio ili cjelokupni plan i program specijalizacije obavljaju u inozemstvu. Isto tako nemamo pravni temelj utvrđivati jesu li nadležna tijela druge države priznala ili nisu priznala dio specijalističke edukacije obavljen u našoj državi, jer propis ne uvjetuje postojanje reciprociteta kod odlučivanja o priznavanju pripravničkog odnosno specijalističkog staža obavljenog u inozemstvu.

M.M.

izvješća
HRVATSKOGA
SABORA

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarlija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Božica Šolić

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: www.sabor.hr

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162
Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Hrvatskoga sabora